

Затверджено
рішення сесії обласної ради
від 13.10.2020 № 32/3

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА ПЕРІОД ДО 2027 РОКУ

ЛУЦЬК

З М І С Т

ВСТУП	5
1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОБЛАСТІ	7
2. ДЕМОГРАФІЧНА СИТУАЦІЯ ТА ТРУДОВІ РЕСУРСИ	11
2.1. Демографічна ситуація	11
2.2. Економічно активне населення	15
2.3. Гендерна рівність	18
3. ПРИРОДНІ РЕСУРСИ	28
3.1. Земельні ресурси	28
3.2. Водні ресурси	30
3.3. Лісові ресурси	32
3.4. Мінерально-сировинні ресурси області	33
3.5. Історико-культурна спадщина Волині	33
4. ІНФРАСТРУКТУРА	35
4.1. Транспортна інфраструктура	35
4.2. Телекомунікаційна інфраструктура	40
4.3. Енергозабезпечення. Енергоефективність	41
4.4. Житлово-комунальне господарство	43
4.5. Освітня інфраструктура	48
4.6. Культура	55
4.7. Розвиток туризму	56
4.8. Соціальна сфера	59
	<i>Охорона здоров'я</i>
	<i>Соціальне обслуговування</i>
5. ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ТА ПІДПРИЄМНИЦТВО	63
5.1. Загальні показники розвитку економіки області	63
5.2. Промисловість	66
5.3. Сільське господарство	69
5.4. Інвестиційна та будівельна діяльність	79
5.5. Інноваційна діяльність	82
5.6. Галузі з економічним та інноваційним потенціалом	83
5.7. Торгівля та розвиток споживчого ринку	92
5.8. Розвиток малого та середнього підприємництва	93
6. ФІНАНСОВО-БЮДЖЕТНА СФЕРА	98
6.1. Загальна характеристика	98
6.2. Доходи бюджету області	104
6.3. Видатки бюджету області	106
6.4. Бюджет розвитку	108
6.5. Формування інвестиційної складової місцевих бюджетів за рахунок субвенцій з державного бюджету	109
7. ДОХОДИ І ВИТРАТИ НАСЕЛЕННЯ.	111
8. ЕКОЛОГІЧНА СИТУАЦІЯ В ОБЛАСТІ ТА БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ НАСЕЛЕННЯ	115
8.1. Стан атмосферного повітря	115
8.2. Екологічна ситуація в галузі водокористування	118
8.3. Стан ґрунтів	121

8.4.	Природно-заповідний фонд	122
8.5.	Поводження з відходами	125
9.	ГОЛОВНІ ЧИННИКИ ТА СЦЕНАРІЇ РОЗВИТКУ ОБЛАСТІ	130
9.1.	SWOT – аналіз сильних, слабких сторін регіону, можливостей і загроз	130
9.2.	SWOT – матриця порівняльні переваги	134
	Виклики	135
	Ризики	136
9.3.	Сценарії розвитку Волинської області на 2021-2027 роки	139
10.	Стратегічні та операційні цілі, завдання розвитку Волинської області на період до 2027 року	145
11.	Організаційне, інституційне та фінансове забезпечення реалізації Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року	158
12.	Моніторинг і оцінка результативності реалізації Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року	160
13.	Узгодженість Стратегії з Цілями сталого розвитку	161

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ

АЗПСМ – амбулаторія загальної практики сімейної медицини

в.п. – відсоткові пункти

ВПО – внутрішньо переміщені особи

Держстат – Державна служба статистики України

ЄДАРП – Єдиний державний автоматизований реєстр осіб, які мають право на пільги

ЄС – Європейський Союз

ЗП(ПТ)О – заклади професійної (професійно-технічної) освіти

КОС - каналізаційно очисні споруди

ЛГ – лісове господарство

МТК – міжнародний транспортний коридор

ООП – особливі освітні потреби

ОСББ – об'єднання співвласників багатоквартирних будинків

ОСГ – особисті селянські господарства

ОТГ – об'єднана територіальна громада

ПЗФ – природно-заповідний фонд

ПМСД – первинна медико-санітарна допомога

ТПВ – тверді побутові відходи

ФАП – фельдшерсько-акушерський пункт

ЦБС – централізована бібліотечна система

ВСТУП

Мета та підстави розроблення Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року.

Стратегія розвитку Волинської області на період до 2027 року (*далі – Стратегія*) є головним плановим документом розвитку Волині на довгострокову перспективу.

Необхідність підготовки Стратегії викликана:

наближенням до завершення терміну реалізації нині чинної Стратегії економічного і соціального розвитку Волинської області на період до 2020 року (*затверджена рішенням обласної ради від 20 березня 2015 року № 34/7 з доповненнями, внесеними рішеннями обласної ради від 17 липня 2018 року № 50/11*);

зміною зовнішніх та внутрішніх умов для розвитку регіонів протягом останніх семи років. З початку 2014 року з'явилися додаткові ризики, пов'язані як із зовнішнім впливом дій Російської Федерації стосовно Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та східних регіонів України, так і з внутрішніми чинниками, що породжені недосконалістю державної політики;

доцільністю підготовки нового стратегічного документа, розробленого відповідно до європейських стандартів, на період, що синхронізується з плановими та бюджетними циклами ЄС, з урахуванням впливу світових тенденцій просторового розвитку.

Нормативно-правова основа її розроблення:

- Закон України «Про засади державної регіональної політики»;
- порядок розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених регіональних стратегій і планів заходів, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2015 року № 932;
- методика розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації, затверджена наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 31 березня 2016 року №79.

Стратегія також відповідає зобов'язанням України щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків та положенням міжнародних документів, ратифікованих Україною, а саме таким основним документам:

- Пекінській платформі дій;
- Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок та її Факультативному протоколу;
- Цілям сталого розвитку (ЦСР) з виведенням питання про гендерну рівність на перший план у 10 цілях з 17, 25 завданнях з 86 та 45 індикаторах з 172;
- Угоді про асоціацію з Європейським Союзом;
- Загальній декларації прав людини;

- Європейській конвенції з прав людини;
- Європейській соціальній хартії;
- Стамбульській конвенції (ратифікація якої очікується).

Крім цього Стратегія розроблена відповідно до положень українського законодавства, які регламентують питання дотримання гендерної рівності в Україні, зокрема відповідно до наступних нормативно-правових актів:

- Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 08 вересня 2005 № 2866 – IV;
- Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» від 6 вересня 2012 № 5207-VI;
- Закону України «Про запобігання та боротьбу з домашнім насильством» від 7 грудня 2017 року № 2229-VIII;
- Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» від 6 грудня 2017 року №2227-VIII;
- Указу Президента України «Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини» від 25 липня 2015 № 501/215;
- Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної соціальної програми «Забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року» від 11 квітня 2018 № 273;
- Постанови Кабінету Міністрів України «Питання проведення гендерно-правової експертизи» (від 28 листопада 2018 № 997;
- Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів на 2019 рік з реалізації стратегії подолання бідності» від 20 лютого 2019 року №86-р;
- Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів на 2019 рік з реалізації стратегії подолання бідності» від 20 лютого 2019 року №86-р;
- Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів з виконання рекомендацій, викладених у заключних зауваженнях, наданих Комітетом ООН з прав осіб з інвалідністю, до першої доповіді України про виконання Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю на період до 2020 року» від 28 грудня 2016 року № 1073-р;
- Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної соціальної програми «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2021 року» від 30 березня 2018 року №453
- Розпорядження КМУ «Про затвердження Національного плану дій з виконання рекомендацій, викладених у заключних зауваженнях Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок до восьмої періодичної доповіді України про виконання Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок на період до 2021 року» від 05 вересня 2018 № 634-р;

- Розпорядження КМУ «Про затвердження плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини» від 23 листопада 2015 № 1393-р;
- Розпорядження КМУ «Про затвердження Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року» від 24 лютого 2016 № 113-р;
- Наказу Міністерства юстиції України «Про затвердження Методичних рекомендацій з проведення гендерно-правової експертизи актів законодавства та проєктів нормативно-правових актів, визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства юстиції України від 12 травня 2006 року № 42/5» від 27 листопада 2018 № 3719/5;
- Наказу Міністерства фінансів України «Про затвердження методичних рекомендацій щодо впровадження і застосування гендерно орієнтованого підходу у бюджетному процесі» від 02 січня 2019 № 1;

Згідно розпорядження голови облдержадміністрації від 06.06.2019 №310 «Про розробку Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року та Плану заходів з її реалізації на 2021 – 2023 роки» головним розробником Стратегії визначено департамент економіки та європейської інтеграції облдержадміністрації, який забезпечив тісну інтеграцію з іншими його виконавцями та координацію роботи з проведення стратегічного аналізу та підготовки тексту розділів Стратегії.

Стратегія базується на стратегічному гендерно-чутливому аналізі соціально-економічного розвитку області, в якому описані наявні тенденції, ключові проблеми, сильні та слабкі сторони, можливості і загрози, на основі яких визначено можливі сценарії розвитку області.

Відповідно до Порядку та Методики Стратегія розроблена на засадах смарт-спеціалізації. За результатами кількісного аналізу визначено наступні напрямки смарт-спеціалізації:

- розвиток інноваційно-інвестиційної дорожньо-транспортної логістичної інфраструктури регіону;
- стимулювання розвитку збалансованого екологічно-чистого виробництва продуктів харчування. Контроль якості.

РОЗДІЛ 1. Загальна характеристика області

Волинська область розташована на крайньому північному заході України, на перехресті важливих транспортних шляхів зі Східної у Західну Європу, що особливо важливо для розвитку зв'язків із різними країнами світу.

На півночі область межує з Республікою Білорусь (*протяжність кордону – 205 км*), на сході – з Рівненською областю (410 км), на півдні – з Львівською областю (125 км), на заході – з Люблінським воєводством Республіки Польща (135 км).

Рис. 1.1. Кордони Волинської області

Територія Волині становить 20,1 тис. км² (3,3% території України), простягається з півночі на південь на 187 кілометрів, а з заходу на схід – на 163 кілометри.

Волинська область відзначається унікальністю природного середовища з мальовничими водно-болотними та лісовими ландшафтами, надзвичайно вразливими до антропогенної діяльності. Більша частина області розташована в межах Поліської низовини, четверта частина – на Волинсько-Подільській височині в лісостеповій зоні.

Область у своєму складі має 16 адміністративних районів, 11 міст, 22 селища міського типу, 1054 сільських населених пункти та 4 міста обласного підпорядкування.

Рис. 1.2. Адміністративна карта Волинської області

У рамках впровадження реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади протягом 2015-2019 років в області створено 54 ОТГ, (що покривають 59 % площі області), з них - у 53 ОТГ відбулись перші місцеві вибори, 1 ОТГ – Луцька, утворена з адміністративним центром у місті обласного значення, що відповідно до чинного законодавства не потребує проведення перших місцевих виборів.

Відповідно до перспективного плану формування територій громад Волинської області, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23.09.2015 № 93-р (зі змінами) в області передбачено утворення 73 ОТГ.

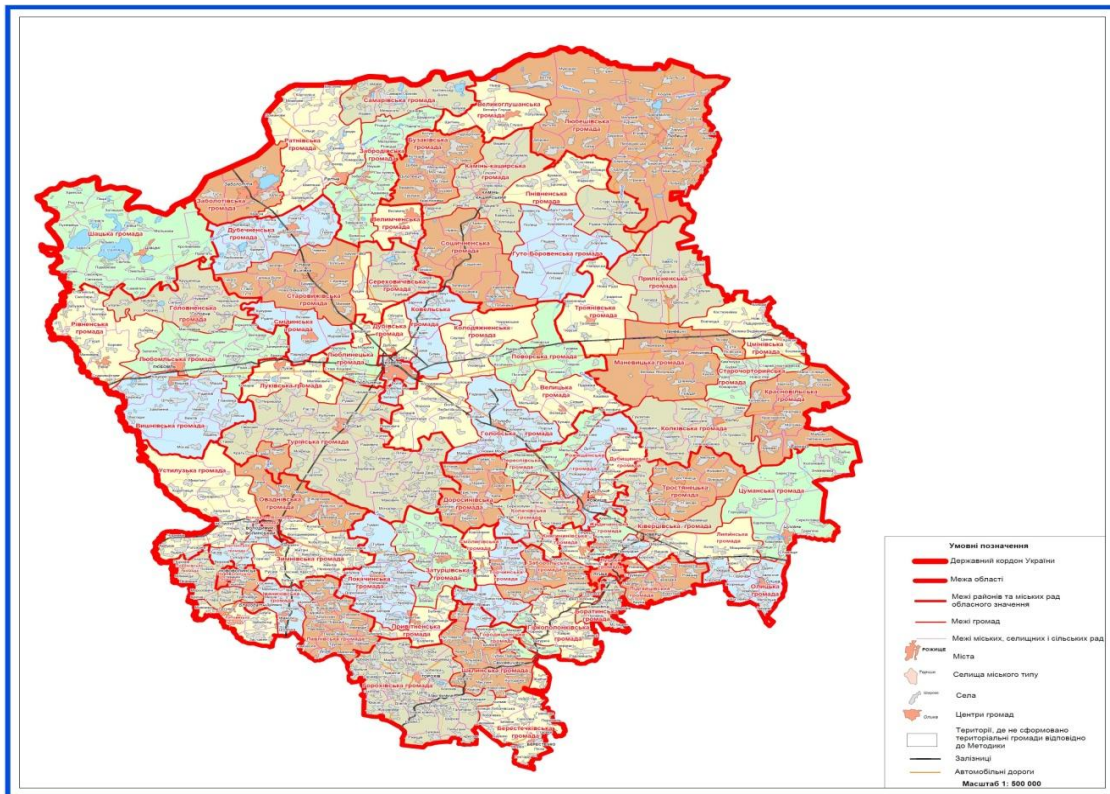

Рис. 1.3. Карта до Перспективного плану області

Населення області на 1 січня 2019р. становило 1035,3 тис. осіб, з яких 52,2% – у міських поселеннях, решта – в сільській місцевості. За 2018 рік кількість жителів зменшилась на 3127 осіб. З 2008 по 2015 рік в області відбувався природний приріст населення, однак у 2015р. вперше за цей період зафіксовано природне скорочення. Упродовж 2015-2018 років чисельність населення скоротилась на 7,4 тис. осіб. У 2018 році область за чисельністю наявного населення займала 21 місце серед регіонів України.

На початок 2019 р. на обліку в органах Пенсійного фонду області перебувало 256,4 тис. осіб, що на 1,0% менше, ніж рік тому. Майже 63% з них становили жінки.

Корисні копалини. Волинська область порівняно небагата на родовища корисних копалин. Тут відомі кам'яне вугілля, торф, сировина для випалювання вапна, цементу, цегельно-черепична сировина, будівельні та баластні піски, гончарні глини тощо. Виявлено в області ряд структур, перспективних на відкриття нафтових та газових родовищ. Кам'яне вугілля залягає у південно-західній частині області. Тут розташоване Нововолинське родовище Львівсько-Волинського кам'яновугільного басейну. Перші шахти басейну були закладені у 1950 р. У надрах Волині виявлені запаси торфу, пов'язані переважно із заплавами та першими надзаплавними терасами Прип'яті, Стоходу, Турії, Стиру та їх приток. Цементна сировина та сировина для випалювання вапна спостерігаються у Волинській області у вигляді крейдово-мергельних порід верхньої крейди. Основна кількість запасів цегельно-черепичної сировини розташована у південній частині області. Будівельні та баластні піски дуже поширені у північній (поліській) частині області.

Промисловість є однією з найважливіших складових господарського комплексу. В області у 2018 році у промисловості працювало 2527 суб'єктів господарювання, з них 95,4% - малі підприємства.

Волинь займає 2014,4 тис.га, в т.ч. сільськогосподарські угіддя - 1047,5 тис. га, рілля – 672,3 тис. га та виробляє майже 3% загальнодержавних обсягів продукції сільського господарства.

Пріоритетними напрямками розвитку аграрного сектору економіки області є виробництво зернових та технічних культур, картоплі та овочів, цукрових буряків, м'яса та молока.

Транспортна інфраструктура є одним з найбільш важливих факторів, котрі формують основу для суспільно-економічного розвитку області.

Станом на 1 січня 2020 року автобусна маршрутна мережа області нараховує 94 міських, 285 приміських та 365 міжміських маршрутів. Для обслуговування внутрішньообласних маршрутів задіяні 481 одиниця транспортних засобів.

Довжина найбільш технічно обладнаних електрифікованих ділянок складає близько 17,8 відсотка, двоколійних – 6 відсотків. Основні залізничні станції: сортувальна – Ковель, вантажна – Луцьк.

У Волинській області діє розгалужена базова мережа **закладів культури** і мистецтва, зокрема: 670 клубних закладів, 557 бібліотечних установ, 17 комунальних музеїв та 84 громадські музейні заклади, в т. ч. 5 народних, 2 державних історико-культурних заповідники. Працює 37 мистецьких шкіл та 11 їх сільських філіалів. Крім цього, функціонує 61 сільський клас навчання гри на різних інструментах. Контингент учнів складає 7769 дітей.

Галузь **освіти** області складається із 1212 закладів. У них навчається 210,5 тис. дітей та студентів, а також відповідно проводять заняття майже 24 тис. педагогів. За даними Державної служби статистики України дитяче населення області складає 239,3 тис. дітей (місто – 114,6 тис. дітей, село – 124,7 тис. дітей), що становить 23,1 відсотка населення області.

Станом на 31.12.2018 в системі **охорони здоров'я** області функціонувало 45 лікарняних закладів, що надають стаціонарну допомогу населенню.

Управління охорони здоров'я облдержадміністрації здійснює оперативне управління 28 лікувально-профілактичними закладами обласної комунальної власності.

РОЗДІЛ 2. Демографічна ситуація та трудові ресурси

2.1. Демографічна ситуація

Протягом 2012-2015 років в області спостерігалась тенденція до збільшення чисельності населення. Слід зазначити, що збільшення чисельності прослідковувалось лише у міських населених пунктах, натомість у сільських відбувалось зниження. Починаючи з 2016 року відбувається значне скорочення чисельності населення – близько 2,0 тис.чол. в середньому за рік. За цей період (2015-2018рр.) чисельність міського населення зменшилась на 4,9 тис.осіб, сільського – на 2,5 тис. осіб.

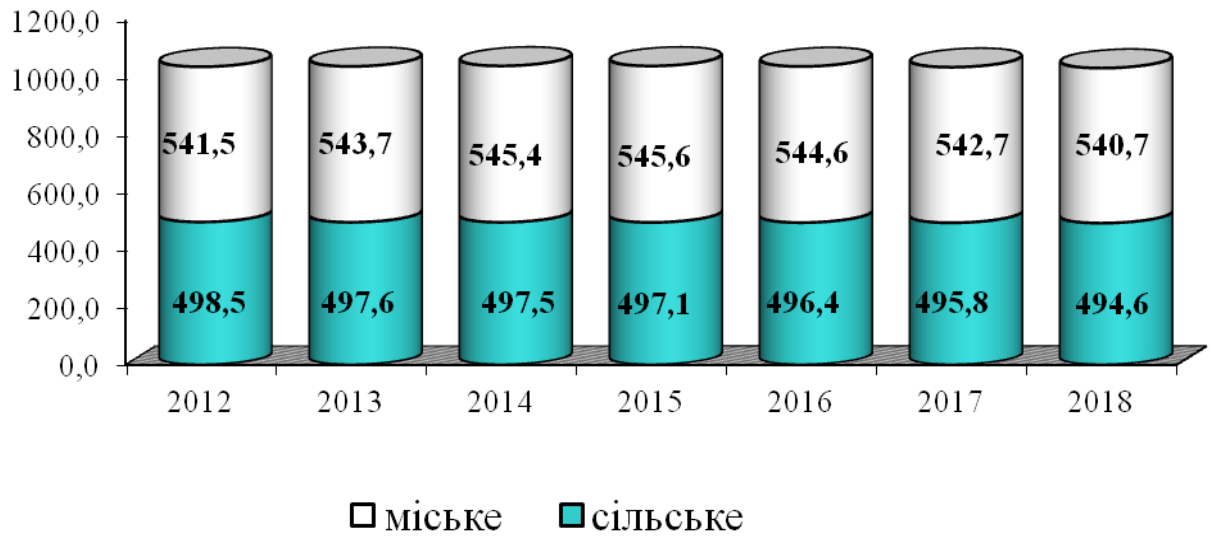

Рис. 1.4. Динаміка чисельності наявного населення області, тис.осіб

Найбільше зменшення відбулося у 2018 порівняно з 2017 роком (-3,1 тис. осіб). За чисельністю населення станом на 01 січня 2019 року область займала 22 місце в Україні, а питома вага населення області у загальній чисельності населення України становила 2,5 відсотка, в тому числі міського – 1,8 відсотка, сільського - 3,8 відсотка.

Станом на 1 січня 2014 року в області проживало 1041,3 тис. осіб наявного населення, у тому числі у міських поселеннях 543,7 тис. осіб і сільській місцевості - 497,6 тис. осіб.

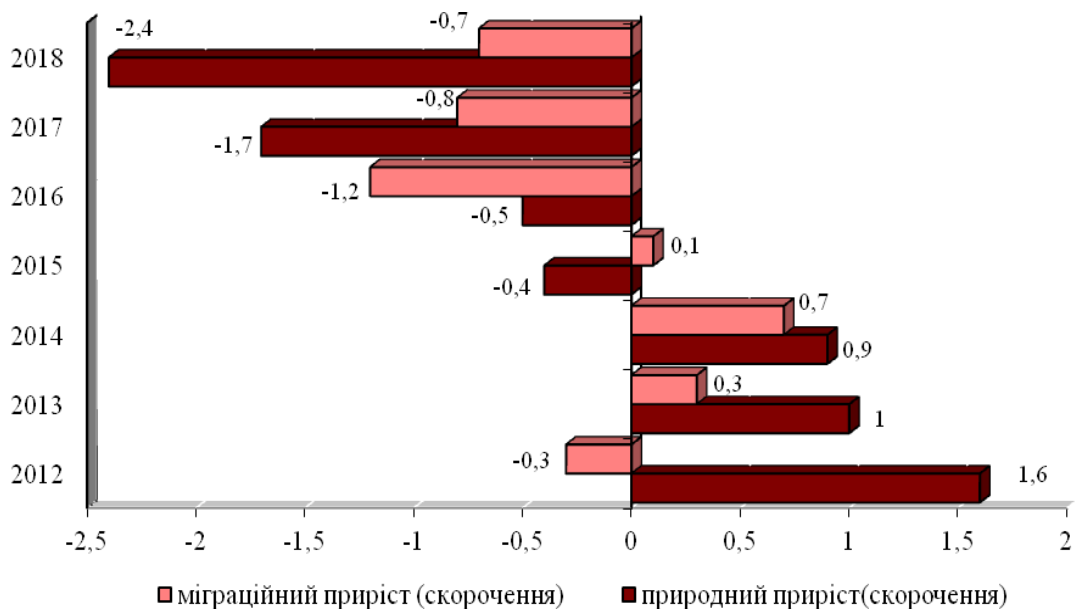

Рис. 1.5. Формування чисельності населення області у 2012 - 2018 роках (тис. осіб)

З 2012 по 2016 рік включно природний приріст населення відслідковувався лише у міських поселеннях, тоді як у сільській місцевості природне скорочення зареєстроване з 2012 по 2018 рік.

Якщо проаналізувати причини зменшення населення в цілому по області, то ми бачимо, що з 2016 по 2018 роки чисельність населення області зменшувалась за рахунок як природного скорочення, яке почалось ще у 2015 році, так і від'ємного міграційного сальдо. При цьому у 2017, 2018 роках міграційне скорочення було значно меншим природного скорочення населення (відповідно у 2 і 4 рази).

Однак слід зазначити, що з 2012 по 2016 рік включно природний приріст населення відслідковувався лише у міських поселеннях, тоді як у сільській місцевості природне скорочення зареєстроване з 2013 по 2018 рік. Щодо міграційного скорочення, то ситуація тут протилежна – міграційний приріст прослідковується у сільській місцевості, натомість у містах ми бачимо скорочення.

Серед західного регіону міграційний приріст населення відслідковувався лише у Львівській (+2666 осіб) та Івано-Франківській (+1461 особа) областях.

Таблиця 1.1. Динаміка чисельності населення, осіб

	Загальний приріст (-) скорочення	Природний приріст, скорочення (-)	Міграційний приріст, скорочення (-)
Україна	-198139	-210136	11997
Волинська	-2497	-1674	-823
Житомирська	-9243	-8355	-888
Закарпатська	-622	-525	-97
Львівська	-4419	-7085	2666
Рівненська	-2116	-289	-1827
Тернопільська	-6880	-5525	-1355
Хмельницька	-10858	-8076	-2782
Івано-Франківська	-2419	-3880	1461

У 2018 році природне скорочення населення в області перевищило в 3,5 рази міграційне. Міграційне скорочення відбулося в усіх районах та містах області, крім м.Луцьк та Луцького і Ковельського районів.

Статеві-віковий аналіз чисельності постійного населення області станом на 01.01.2019 свідчить про те, що дві третини населення області (67,2%) – особи у віці від 15 до 64 років. З них 338,96 тис. осіб (48,8%) – чоловіки, 355,78 тис. осіб (51,2%) – жінки. І хоча в кількісному показнику жінки переважають чоловіків, в цілому протягом 2012-2018 років чисельність чоловіків збільшилась на 0,4 тис.осіб, натомість жінок – навпаки зменшилась на 3,7 тис. осіб. І якщо у 2012 році кількість жінок переважала на 61,6 тис. осіб, то у 2018 ця перевага зменшилась до 57,6 тис. осіб.

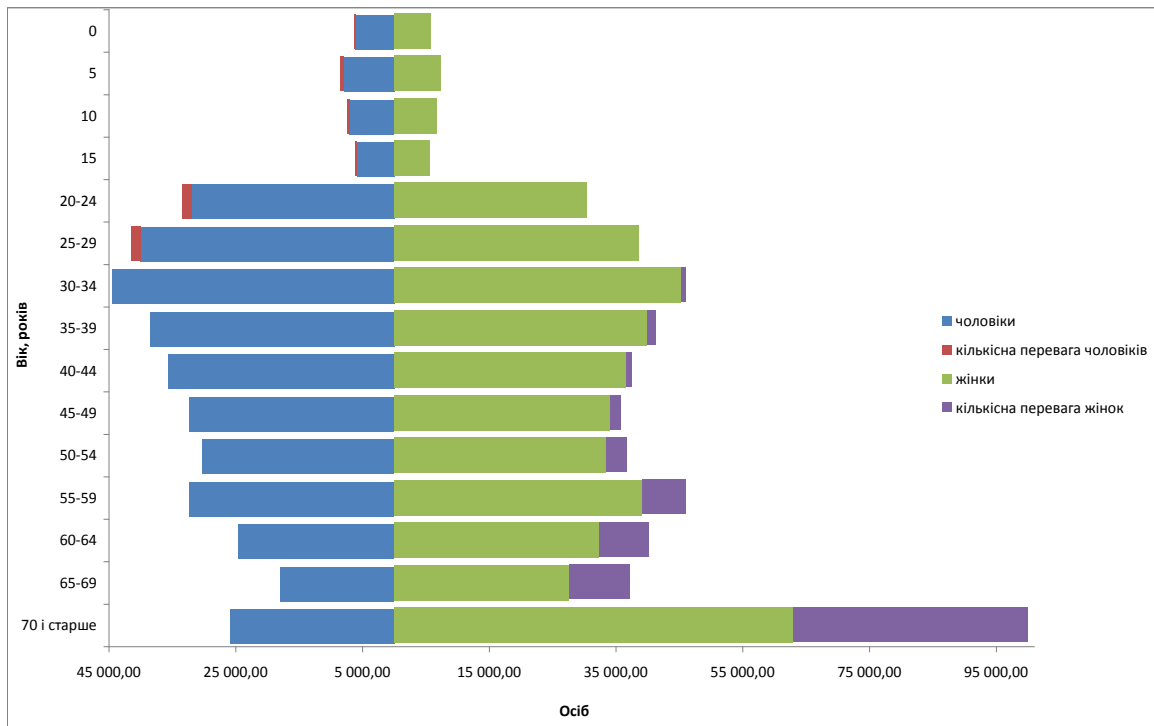

Рис. 1.6. Статеві-вікова піраміда населення області

Статеві-вікова піраміда населення області у молодших вікових групах виглядає відносно симетрично, зокрема відслідковується незначна кількісна перевага чоловіків у віковій групі від народження до 35 років.

У старших вікових групах (понад 35 років) спостерігається дисбаланс між чисельністю чоловічого та жіночого населення за рахунок кількісної переваги жінок. Найбільша диспропорція між чоловічим і жіночим населенням є помітною у віковій групі старше 55 років. При цьому, у віці понад 70 років чисельність жінок перевищує чисельність чоловіків у 2,4 рази. Відслідковується розширення діаграми у віковій групі 0-29 років (переважно за рахунок чоловічої частини населення), 30-69 років та 70 і старше – за рахунок жінок.

У віковій структурі населення області немає суттєвих відмінностей від вікової структури населення України (на 01.01.2018).

Таблиця 1.2. Характеристика вікової структури населення

	Чисельність постійного населення (тис. осіб)				Частка населення		
	Всього	0-14 років	15 - 64 років	65 років і старше	0 – 14 років	15 – 64 років	65 років і старше
Волинська область	1035,7	205,3	696,0	134,4	19,8	67,2	13,0
Україна	42216,8	6530,5	28719,0	6967,3	15,5	68,0	16,5

Частка населення працездатного віку та осіб, старших 60 років, в області нижче середньоукраїнського показника. А частка дітей у віці до 14 років, навпаки вища, ніж у середньому по Україні.

2.2. Економічно активне населення

З 2013 року в області спостерігалась негативна динаміка економічно активного населення. Так, за сім років (2012-2018рр.) економічно активне населення зменшилось на 62,7 тис. осіб і в 2018 році становило 419,1 тис. осіб проти 481,8 тис. осіб у 2012 році. Відповідно зменшилось зайняте населення з 2013 по 2018 рік на 74,6 тис. осіб і на 01.01.2019 становило 371,1 тис. осіб.

Спад зумовлено певними факторами, не останніми з яких був початок війни на Сході України. В кількісному значенні кількість працездатного населення станом на 01.01.2019 року становила 414,4 тис. осіб, що на 7% (31 тис. осіб) менше ніж у 2012 році.

Працездатне населення становить 98% економічно активного населення, іншими словами робочої сили на ринку праці.

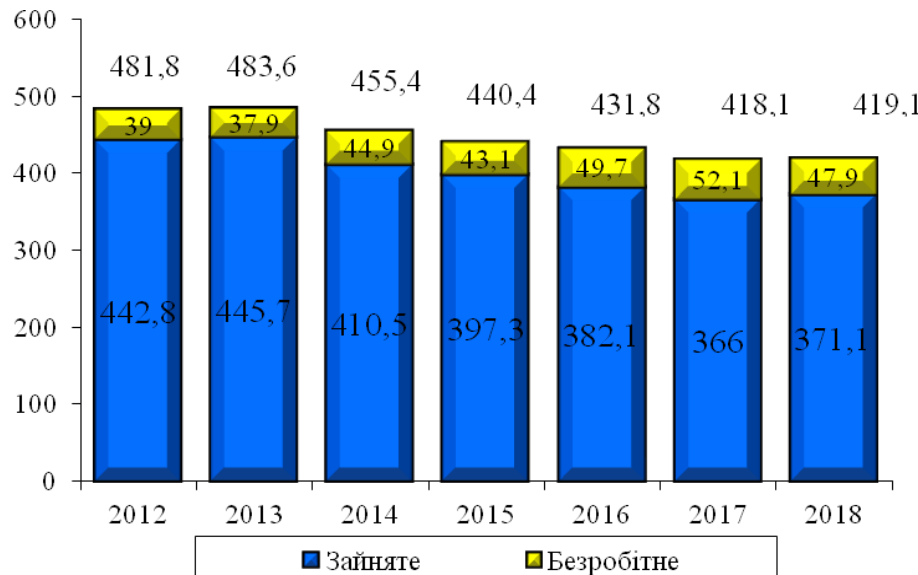

Рис. 1.7. Населення за економічною активністю (у віці 15-70 років, тис. осіб)

З 2015 року збільшується кількість безробітних громадян. У 2017 році їх нараховувалось 52,1 тис. осіб і порівняно з 2012 роком збільшилось майже у 4 рази. Однак, порівняно у 2018 році їх кількість зменшилась на 4,2 тис. осіб.

Найбільша кількість безробітних зареєстровано у 2018 році в містах Луцьку, Ковелі та районі, Володимир-Волинському та районі, Нововолинську.

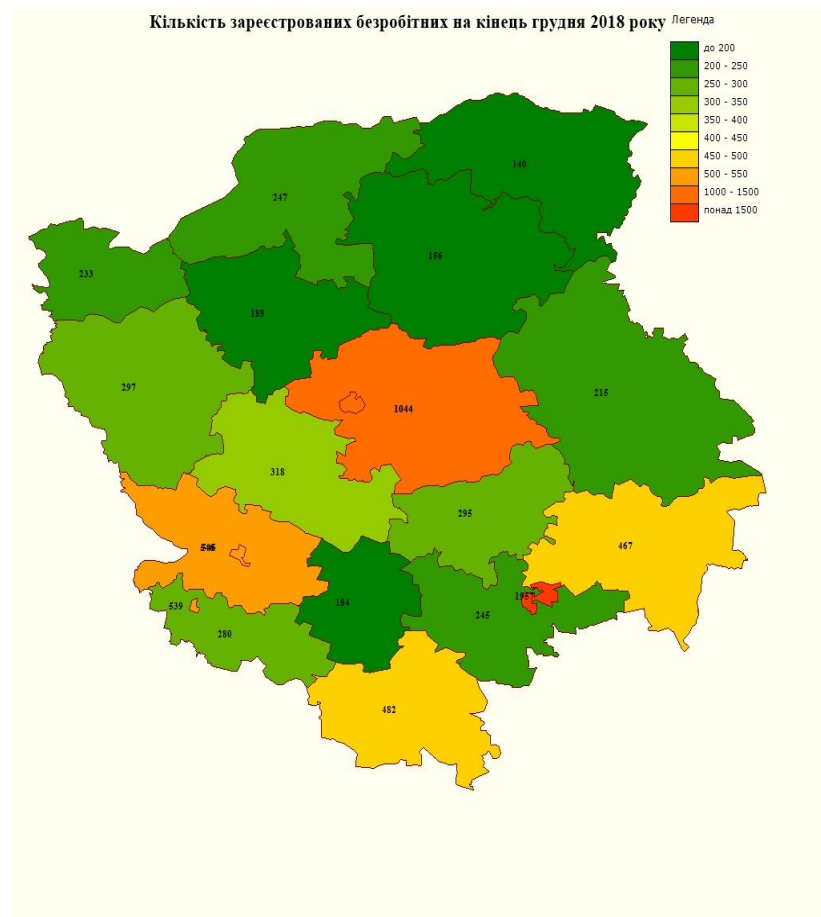

Рис. 1.8. Кількість зареєстрованих безробітних на кінець грудня 2018 року

Рівень економічної активності населення області у 2012 році становив 64,5 відсотка (17 місце по Україні), тоді як у 2018 році він опустився на останнє місце і становив 55,9 відсотка

Таблиця 1.3. Рівень економічної активності населення у віці 15-70 років

	2012		2016		2017		2018	
	тис. осіб	% до всього населення у віці 15-70 років	тис. осіб	% до всього населення у віці 15-70 років	тис. осіб	до всього населення у віці 15-70 років	тис. осіб	% до всього населення у віці 15-70 років
Україна	22011,5	64,6	17955,1	62,2	17854,4	62,0	17939,5	62,6
Волинська	481,8	64,5	431,8	57,7	418,1	55,8	419,0	55,9
Житомирська	609,2	65,6	571,3	63,0	572,6	63,3	576,5	64,2
Закарпатська	581,4	63,0	561,8	60,9	554,5	60,1	558,5	60,6
Львівська	1189,0	63,2	1134,9	60,6	1136,6	60,8	1139,9	61,6
Рівненська	545,8	65,6	530,5	63,6	520,3	62,3	524,2	62,8

Економічною діяльністю в області у 2018 році серед економічно-активного населення було зайнято 88,5 відсотка населення, тоді коли у 2012 році – 92,0 відсотки. Однак в цілому у 2018 році рівень зайнятості населення у

віці 15-70 років становив 49,5 відсотка, і це найнижчий показник серед регіонів (по Україні – 57,1%).

1

Рис. 1.9. Рівень зайнятості населення за регіонами у 2018 році

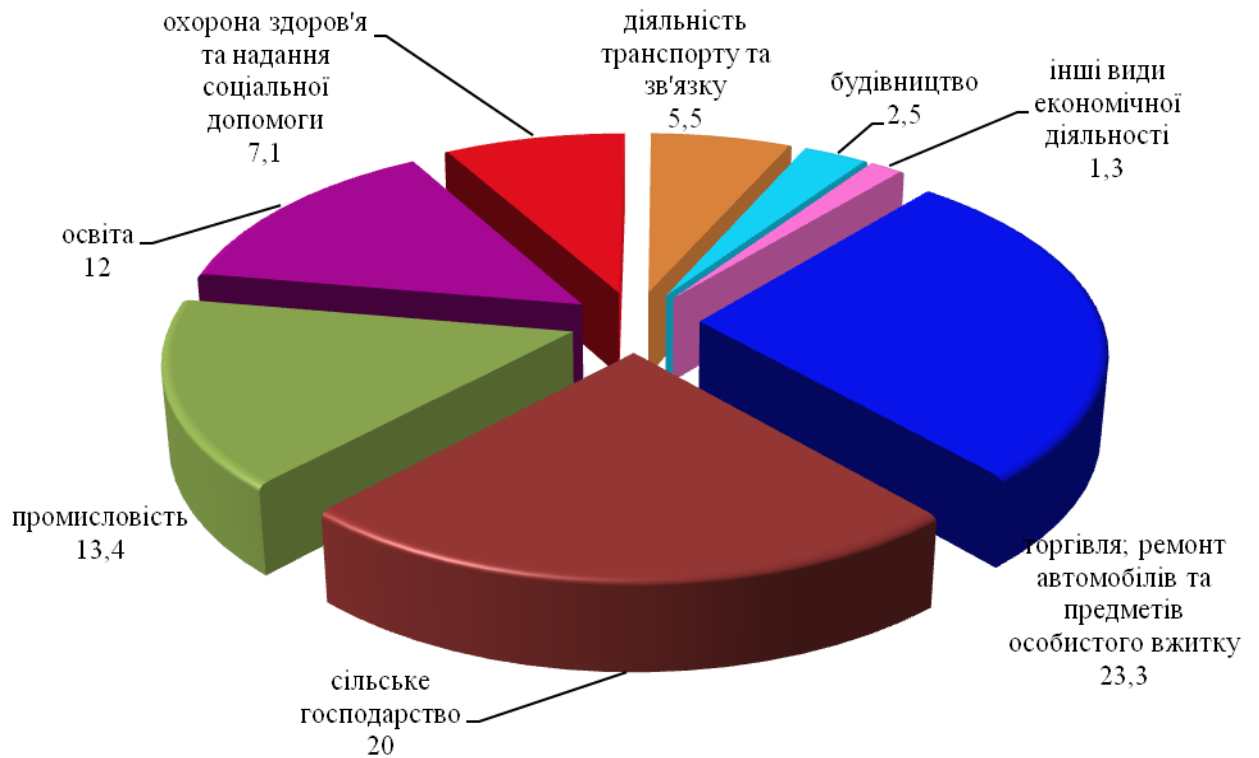

Рис.1.10. Структура зайнятості населення за видами економічної діяльності у 2018 році, %

Найбільша кількість населення у 2018 році була зайнята у торгівлі (23,3%), сільському, яке включає лісове та рибне, господарстві (20%) та промисловості (13,4%). Така тенденція спостерігалась протягом останніх років. Однак, слід зауважити, що якщо по всіх видах економічної діяльності кількість зайнятих залишалась більш менш стабільною, то протягом 2012-2018 років суттєво зменшилась кількість зайнятих у сільському господарстві - на 44,5 тис. осіб (на 37,5%).

У 2018 році в Україні частка молоді, що не працювала і не навчалася (покоління NEET, англ. not in employment, education or professional training) складала 14,5% населення віком 15-29 років. Основний профіль покоління NEET в Україні складається з молоді без вищої освіти (63,1% з неповною вищою освітою, професійною освітою та повною середньою освітою). Зокрема, частка молоді NEET у Волинській області складає 29,4%. Молодь NEET частіше представлена жінками у віці 25-29 років, їх частка становить 39,3% у структурі відповідної вікової групи. У Волинській області серед молоді NEET жінки складають 55%, а чоловіки - 45%. Майже кожна третя молода сільська жінка не працює і не навчається. Основною причиною того, що жінки не працювали, не здобували освіти та не отримували професійну підготовку, було виконання сімейних обов'язків (58%). Це свідчить про суттєвий гендерний дисбаланс у складі цієї категорії молоді, оскільки частка чоловіків, які виконували сімейні обов'язки, становила лише 15%.

Отже, в нас спостерігається досить негативна тенденція зниження чисельності населення, насамперед за рахунок природного скорочення. Однак, не можна сказати, що збільшується кількість померлих за рік, навпаки протягом 2012-2018 років така кількість змінювалась не суттєво, і у 2018 році становила таку ж кількість як і у 2012 році. А от кількість народжених дітей у нас суттєво знизилась – з 15,3 тис. осіб у 2012 році до 11,3 тис. осіб у 2018 році. І це проблема не тільки нашої області, а й загальнодержавна.

2.3. Гендерна рівність

Гендерний аналіз висвітлює відмінності та нерівність між жінками та чоловіками в ролях та обов'язках, а також можливості участі у процесах ухвалення рішень, що дозволяє визначити проблеми, пов'язані з політикою в сфері регіонального розвитку області.

В області кількість жінок більша, ніж чоловіків, як і в більшості областей України. Населення Волинської області досить молоде, оскільки частка пенсіонерів нижча, ніж в середньому по Україні. Середній вік жінок і чоловіків за останні роки суттєво не змінився. У 2018 році середній вік становив 35,3 років для чоловіків та 40,2 років для жінок, що менше середнього по Україні (38,5 – для чоловіків і 43,8 – для жінок). Частка пенсіонерів станом на 1 січня 2019 року становила 13%, з них 9% - жінки. Середня частка пенсіонерів в Україні становить 17%, а жінок - 11%, див. рис 1.11.

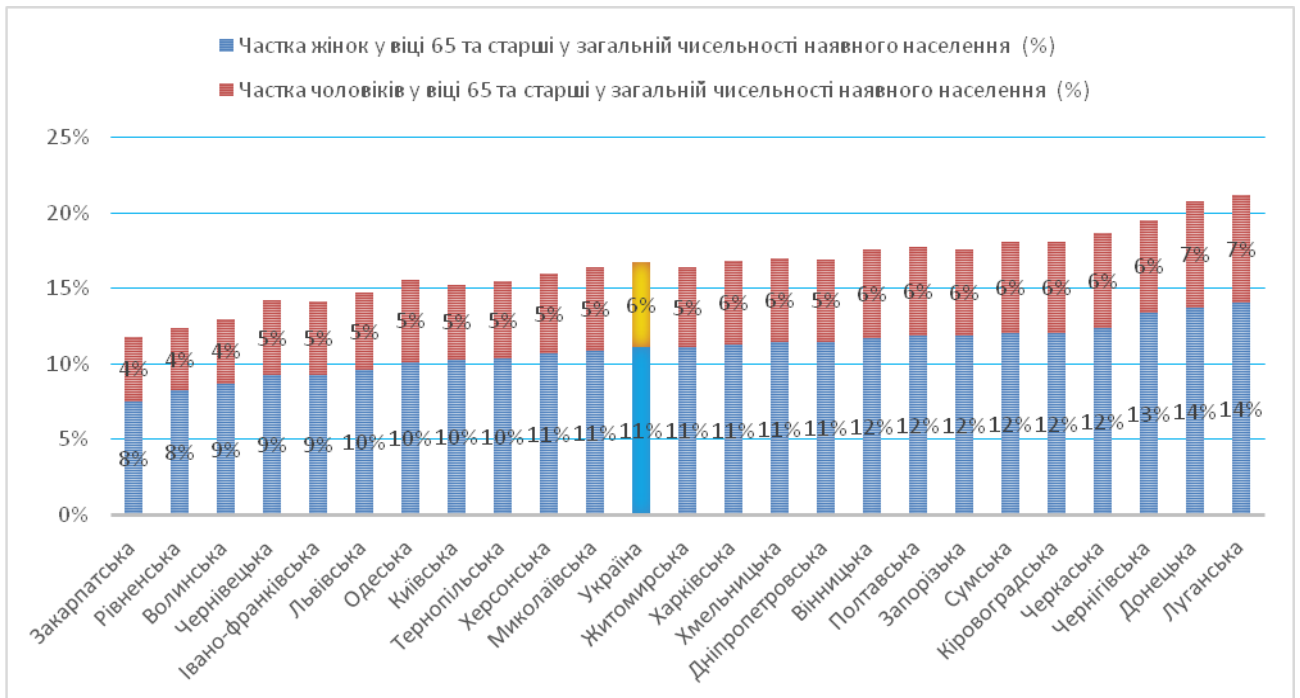

Рис. 1.11. Частка жінок та чоловіків віком від 65 років у загальній чисельності населення віком від 65 років за областями, 2019 р. (%).

Розрив середньої тривалості життя жінок та чоловіків у Волинській області вище середнього по Україні. Коротка тривалість життя чоловіків є одним із нагальних питань демографічної ситуації в Україні. За даними офіційної статистики розрив у тривалості життя жінок та чоловіків у Волинській області становив 10,4 років. Це вище, ніж в середньому по Україні, що становить 9,8 років, див. рис 1.12.

У Волинській області розрив у тривалості життя жінок та чоловіків вищий у сільській місцевості - 11,32 років, та нижчий у міських поселеннях - 9,33 років.

У Волинській області чоловіки живуть 66,8 років, це трохи менше середнього по Україні.

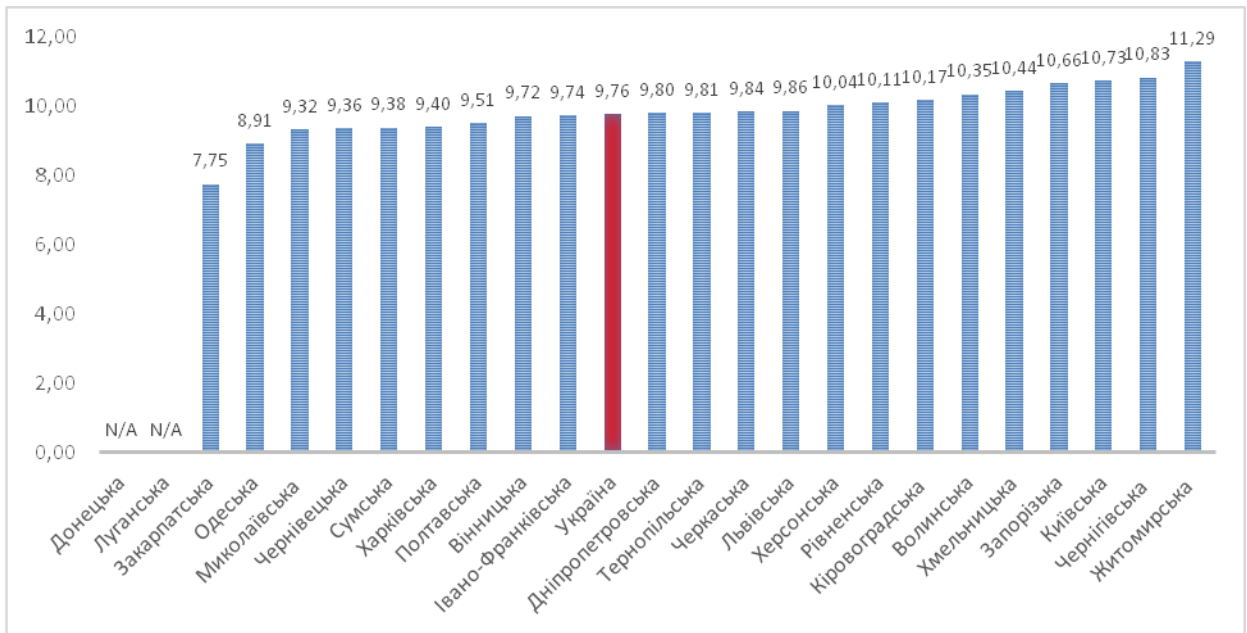

Рис.1.12 Розрив середньої тривалості життя в областях станом у 2018 році (років).

У Волинській області жінки живуть довше - 77,1 років, ніж в середньому по Україні, що становить - 76,8 років. Див. рис 1.13.

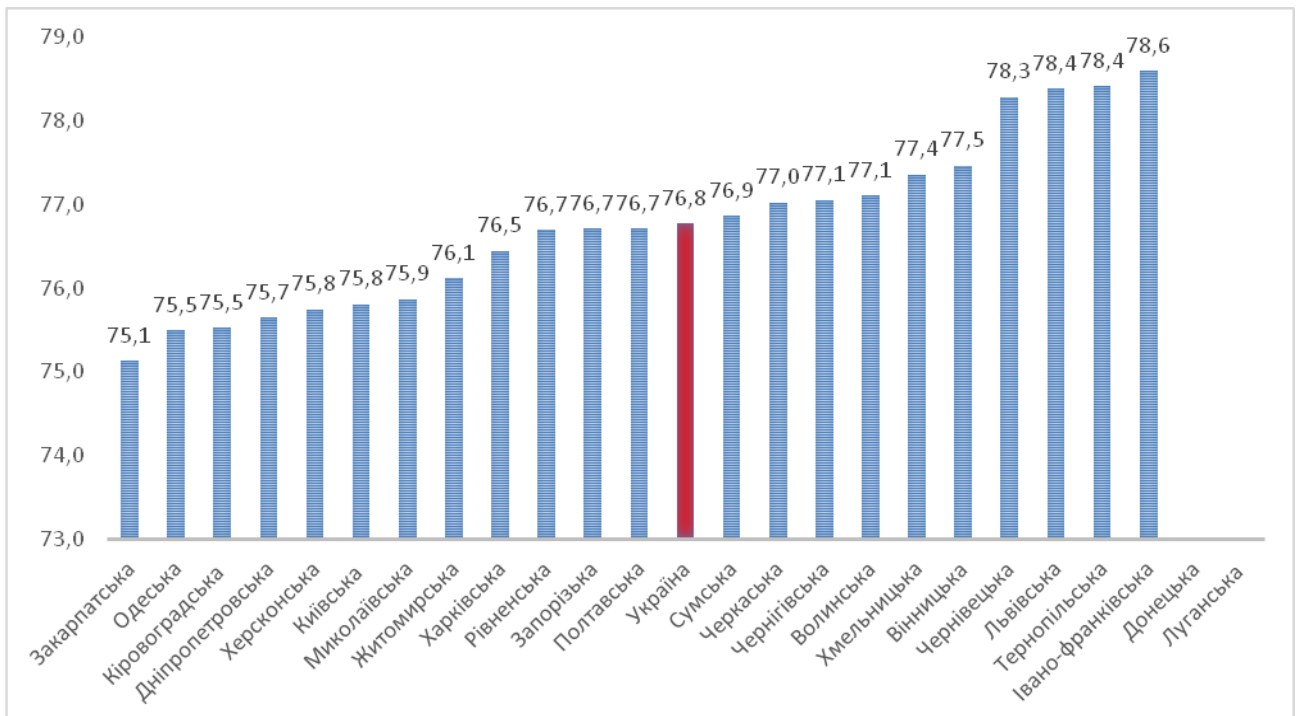

Рис.1.13 Тривалість життя жінок у 2017 році (років)

Рівень смертності серед чоловіків у Волинській області порівняно вищий, ніж серед жінок, проте у порівнянні з середньоукраїнським показником ситуація не найгірша. Коефіцієнт смертності у 2017 році за віковими групами та статтю за регіонами показує, що кількість загиблих чоловіків на 100 000

постійного населення становить 1367,2, що на 8 відсотків вище, ніж для жінок - 1259,5.

Рівень економічної активності чоловіків у Волинській області вищий, ніж жінок. У 2018 році у Волинській області було 200,3 тис. економічно активних жінок та 218,7 тис. - чоловіків. Рівень економічної активності жінок у 2018 році становив 51,5%, що нижче середнього по Україні - 56,8%. Цей показник нижчий за аналогічні показники для чоловіків в області, який становив 60,8%. Див. рис. 1.14 та 1.15

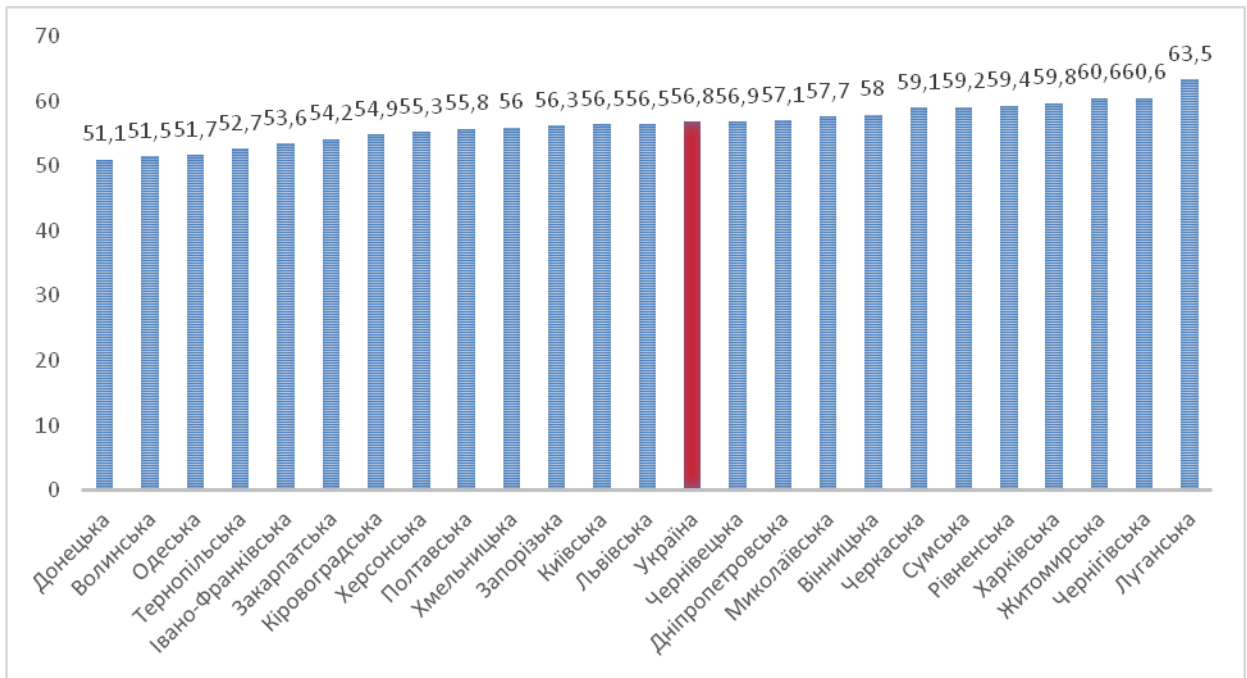

Рис. 1.14 Рівень економічної активності жінок у 2018 році (%)

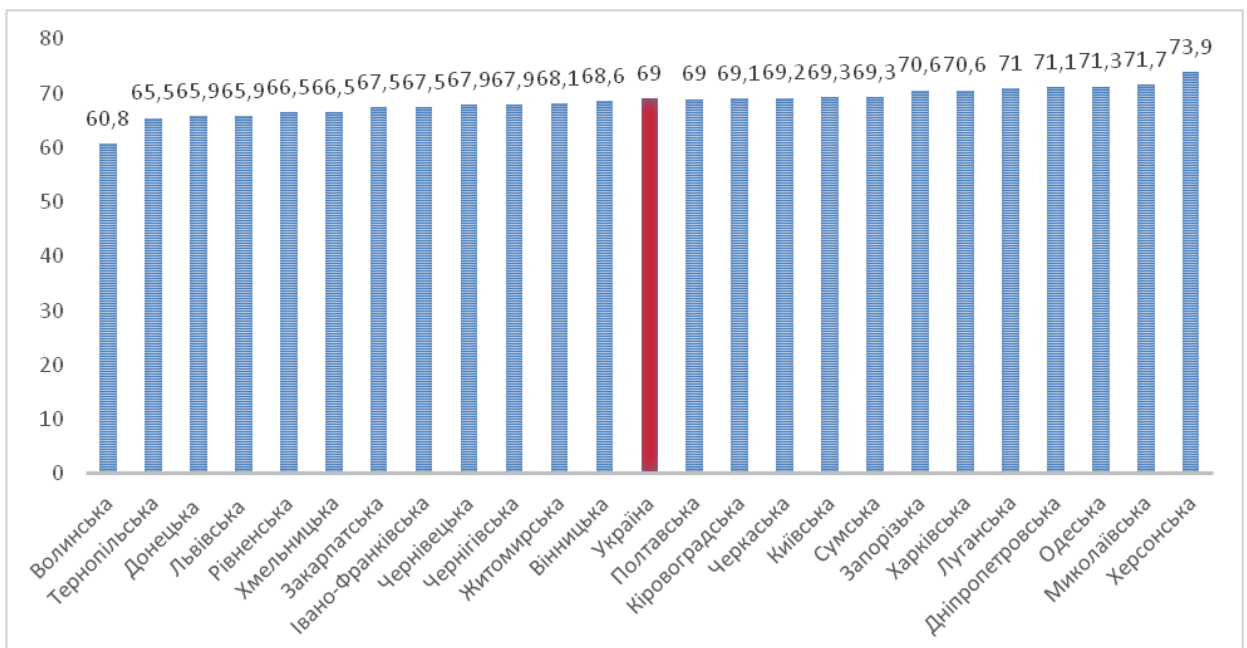

Рис. 1.15 Рівень економічної активності чоловіків у 2018 році (%)

Рівень зайнятості жінок у Волинській області нижчий, ніж у чоловіків. У 2018 році рівень зайнятості жінок становив - 47,8%, він нижчий, ніж чоловіків - 51,5%. У 2018 році було 185,9 тис. працевлаштованих жінок у Волинській області.

У Волинській області - один із найнижчих показників зайнятості жінок, порівняно з іншими областями України, див. рис. 1.16. У Донецькій та Волинській областях спостерігаються найнижчі показники зайнятості - 46,8% та 47,8% відповідно.

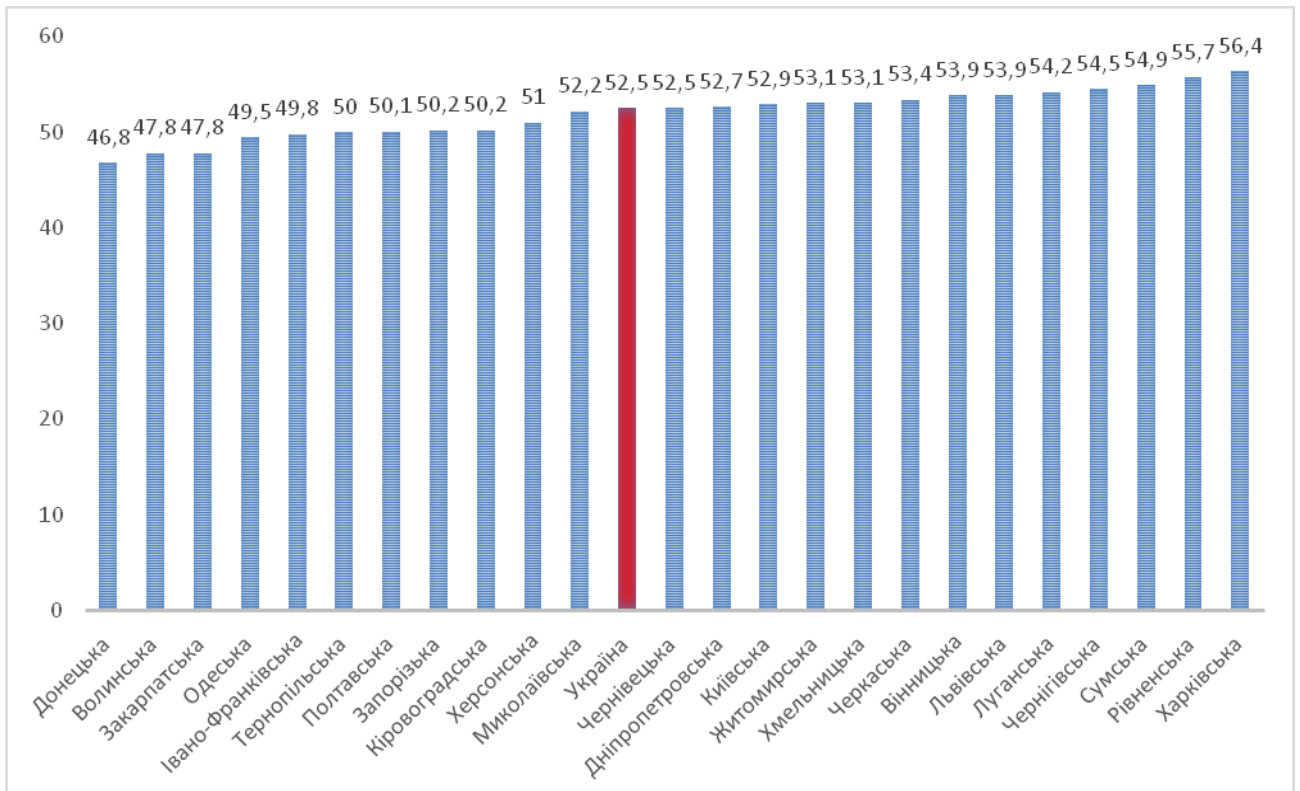

Рис. 1.16 Рівень зайнятості жінок у 2018 році (%)

Рівень зайнятості чоловіків у Волинській області є найнижчим порівняно з іншими областями України. Так, у 2018 році цей показник у Волинській області становив 51,5%, що є найнижчим показником для областей. Середні показники в Україні склали 62,1%. У 2018 році було 185,2 тис. працевлаштованих чоловіків у Волинській області, див. рис. 1.17

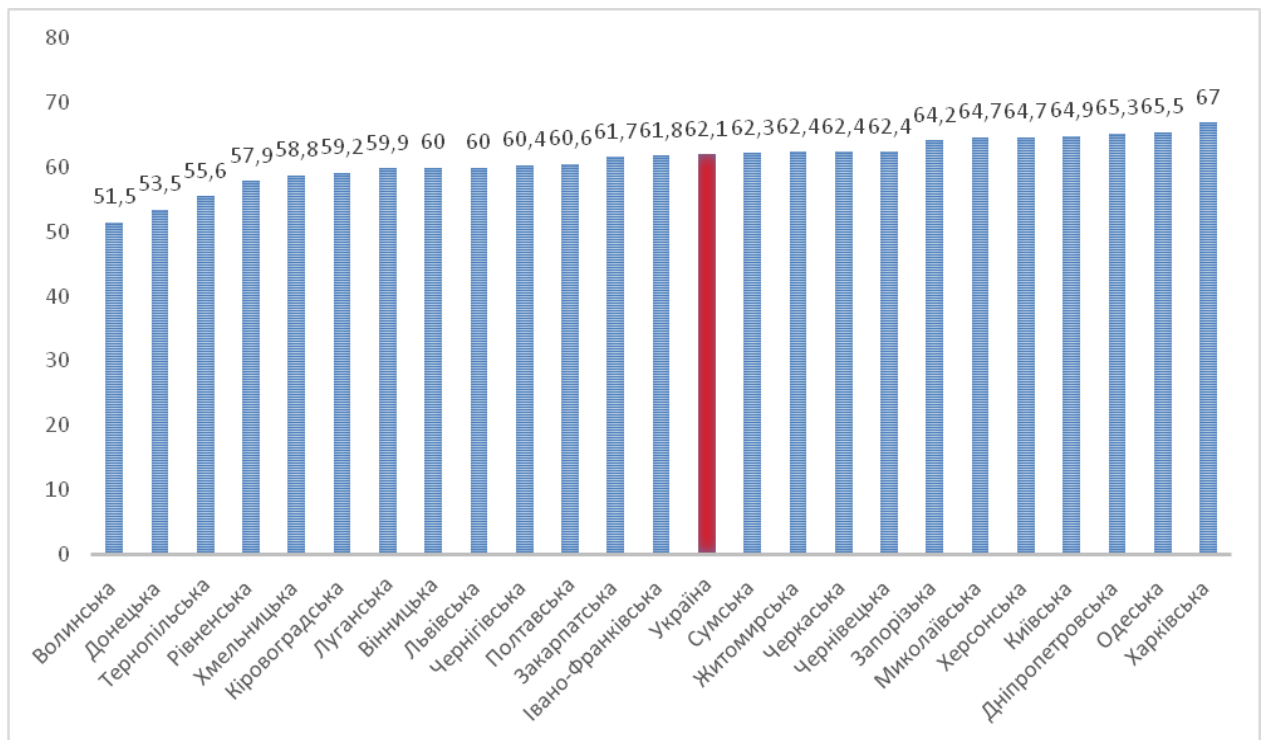

Рис. 1.17 Рівень зайнятості чоловіків у 2018 році (%)

У Волинській області, як і по всій Україні, спостерігається горизонтальна та вертикальна гендерна сегрегація в різних галузях економіки. Жінки в основному зайняті в галузях бюджетної сфери, де зарплата переважно нижча, що призводить до горизонтальної сегрегації. У 2018 році в області жінки, в основному, зайняті в галузі охорони здоров'я та соціальної допомоги (82%), освіти (78%), тимчасового розміщування та організації харчування (74%), фінансової та страхової діяльності (73%), мистецтва, спорту, розваг і відпочинку (69%), державного управління та оборони; загальнообов'язкового соціального страхування (67%) та професійній науково-технічній діяльності (52%). Чоловіки, в основному, зайняті в економічних сферах діяльності, які належать до приватного сектору, де зарплата вища. У Волинській області у 2018 році чоловіки, в основному, були зайняті в будівництві (84%), сільському, лісовому та рибному господарстві (78%), наданні інших послуг (64%), транспорті, складському господарстві, поштовій та кур'єрській діяльності (64%), діяльності у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування (61%), промисловості (60%), сфері інформації та телекомунікації (59%), операціях з нерухомістю (53%) та оптовій та роздрібній торгівлі, ремонті автотранспортних засобів та мотоциклів (52%). див. рис. 1.18.

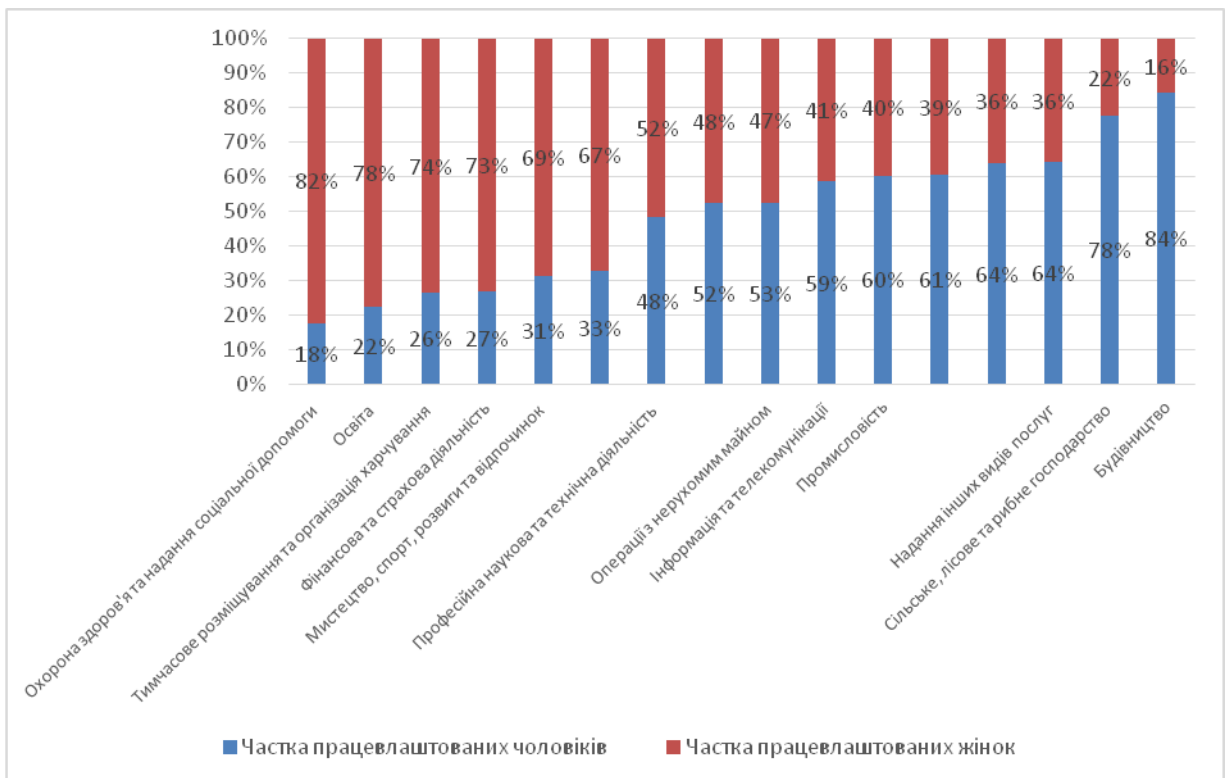

Рис 1.18. Жінки та чоловіки, зайняті у різних сферах економічної діяльності у 2018 році (%)

Рівень безробіття серед жінок, відповідно до методології МОП, близький до середнього по Україні та нижчий, ніж серед чоловіків. У 2018 році в області було 14,4 тис. безробітних жінок та 33,5 тис. безробітних чоловіків. Рівень безробіття серед жінок низький порівняно з іншими областями України та близький до середнього по Україні, що становить 7,4%, див. рис. 1.19.

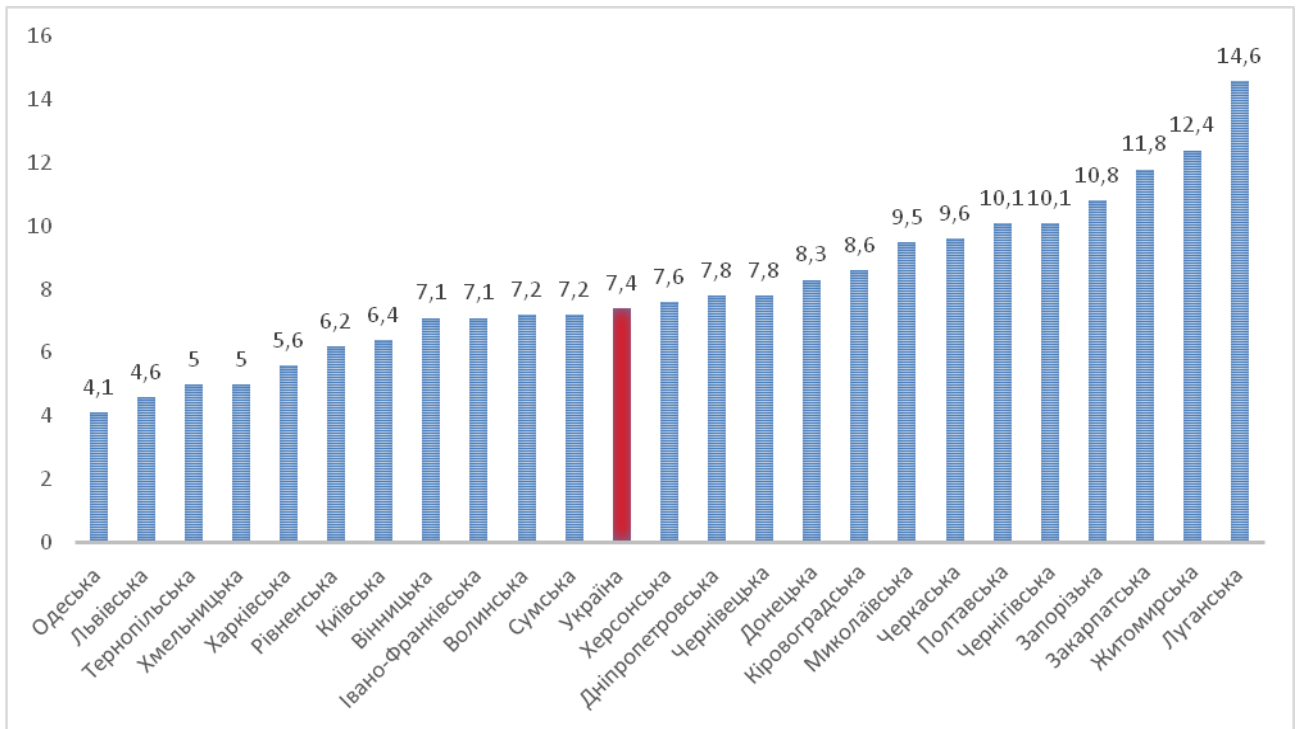

Рис. 1.19 Рівень безробіття жінок за методологією МОП у 2018 (%)

Рівень безробіття серед чоловіків у Волинській області порівняно з іншими областями України високий. У 2018 році безробітних чоловіків у Волинській області було 33,5 тис. Рівень безробіття становив 15,3%, що перевищує середній показник по Україні, який становив 10%, див. рис 1.20

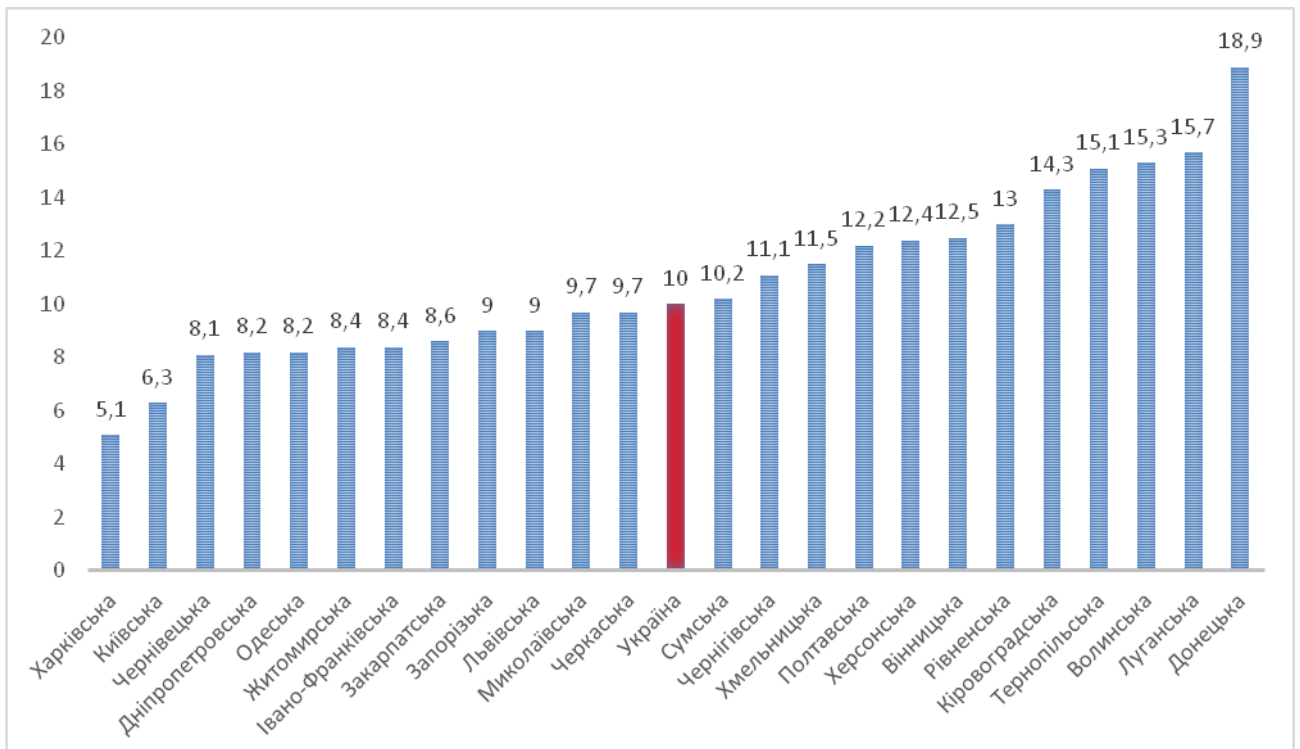

Рис. 1.20 Рівень безробіття жінок за методологією МОП у 2018 (%)

У Волинській області частка жінок-пенсіонерів більша, ніж чоловіків, і майже відповідає середньому показнику по Україні. У 2018 році в області було 168,4 тис. жінок пенсійного віку (62%) та 103,3 тис. чоловіків (38%) див. рис. 1.21

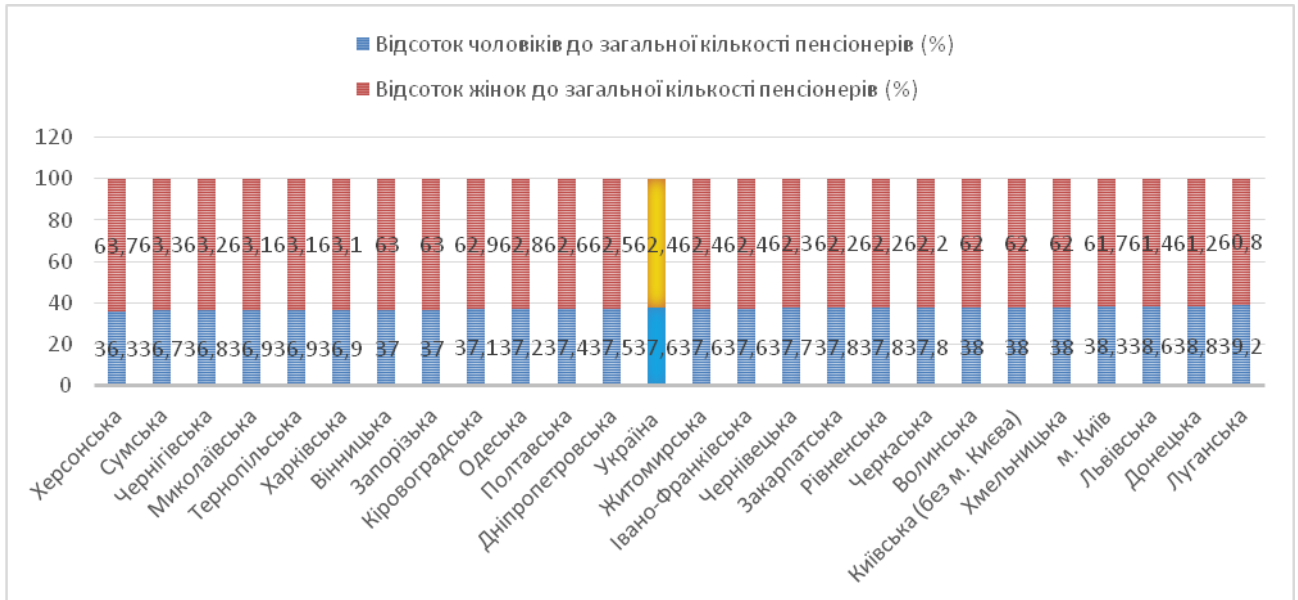

Рис. 1.21 Частка жінок та чоловіків пенсійного віку у 2018 році (%)

Більшість громадян, які були зареєстровані як такі, що перебувають в складних життєвих обставинах та потребують соціальних послуг у Волинській області, - жінки (69%). Ця кількість відповідає середньостатистичній кількості в Україні, яка становила 71%.

У Волинській області у сільській місцевості у віці 60 років і старше проживає 60,4 тис. жінок та 33 тис. чоловіків.

У Волинській області майже половина жінок проживає в сільській місцевості 47% із загальної кількості жінок, які проживають в області. Цей показник вище, ніж середній по Україні (30%). Тож місцеві програми повинні враховувати цей факт та дбати про надання послуг цій категорії жінок.

Поширеною залишається проблема гендерно-обумовленого та домашнього насильства. Гендерно-обумовлене насильство є найбільш стійким порушенням прав жінок в Україні.

Згідно з офіційною статистикою злочинності,¹ жінки становлять більшість зареєстрованих жертв сексуального насильства: 86,2% жертв зґвалтування, 78% жертв домашнього насильства та 54,9% жертв злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми, 827 жінок стали жертвами злочинів проти життя та здоров'я (вбивства, заподіяння тяжких тілесних ушкоджень), що становить 22,3% усіх потерпілих у 2018 році².

¹Веб-сайт Генеральної прокуратури України, <http://www.gp.gov.ua/>

²Вебсайт Генеральної прокуратури України, <http://www.gp.gov.ua/>

У Волинській області у 2019 році було офіційно зареєстровано 117 випадків насильства над жінками.

В області функціонує Волинський обласний центр соціально-психологічної допомоги. За період з 01.01.2018 р. по 01.08.2018 р. тут надали допомогу 761 особі. З них 188 осіб, що постраждали від домашнього насильства, та 1 особа, що постраждала від торгівлі людьми.

Участь жінок, що представляють різні групи, у процесі ухвалення рішень є важливою для вирішення питань гендерної нерівності у сталому регіональному розвитку. Участь жінок у політичних процесах має вирішальне значення для забезпечення реалізації гендерно-орієнтованих регіональних і місцевих стратегій та планів, а також для забезпечення дотримання прав та задоволення потреб жінок, які стикаються з різними формами дискримінації.

Висновки

Просування гендерної рівності має важливе значення для зниження економічної та соціальної нерівності в регіоні, а отже, сприяння регіональному розвитку та процесам децентралізації.

Для Волинської області, як і для інших областей України характерні певні гендерні диспропорції, а саме:

- висока чоловіча смертність та розрив у тривалості життя жінок та чоловіків - 10,4 років (вище середнього по Україні – 9,8 років) який обумовлюється хворобами, стресом;
- нижчий рівень економічної активності та зайнятості жінок порівняно з чоловіками на ринку праці;
- горизонтальна та вертикальна сегрегація на ринку праці: горизонтальна в різних галузях економіки, обумовлена тим, що жіноча зайнятість спостерігається в основному у бюджетній сфері (в галузі охорони здоров'я, соціальної допомоги, освіти);
- жінки мають менше доступу до ресурсів через низьку заробітну плату порівняно з чоловіками;
- жінки також складають більшість населення з низьким доходом, яке звертається за державною соціальною допомогою (зокрема, жінки становлять більшість громадян, які зареєструвались для отримання адресної натуральної та грошової допомоги, більшість осіб, які опинилися в складних життєвих обставинах і потребували соціальних послуг).

Усунення згаданих проблем потребує удосконалення системи стратегічного планування, реалізації, моніторингу та оцінки регіонального розвитку області з урахуванням гендерного підходу та потреб жінок та чоловіків різних груп, особливо соціально вразливих верств населення.

За останні роки Волинською державною адміністрацією багато зроблено в напрямку врахування гендерних аспектів в системі планування регіонального розвитку, зокрема:

- в області прийняті окремі програми спрямовані на нормативне забезпечення реалізації гендерної політики, зокрема:

- Обласна комплексна програма з питань підтримки сім'ї, протидії торгівлі людьми та забезпечення рівних прав і можливостей жінок та чоловіків на період до 2021 р.;

- План дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 “Жінки, мир, безпека” на період до 2020 р.;

- Регіональна програма підтримки учасників антитерористичної операції та членів їх сімей на 2018-2019 р. Проте, регіональні, обласні цільові програми, стратегії та плани їх реалізації у галузях економічного розвитку, охорони здоров'я, соціального захисту, правоохоронної діяльності, фізкультури та спорту та інші програмні та прогностичні документи не відображають впровадження національних рамок щодо гендерної рівності, прав людини та ЦСР.

- створена Регіональна рада з питань гендерної політики, протидії торгівлі людьми та запобігання домашньому насильству, яка є постійнодіючим консультативно-дорадчим органом при Волинській обласній державній адміністрації.

Пропозиції

запровадження механізму інтеграції гендерного аналізу в розробку політики, зокрема:

- інституалізація гендерних питань та підходу, заснованого на правах людини, як основи регіонального управління;
- підсилення платформи для співпраці та налагодження діалогу з жіночими НУО та гендерними експертами;
- сприяння вирішенню проблеми гендерного насильства та домашнього насильства шляхом координації зусиль усіх зацікавлених сторін на національному, регіональному та місцевому рівнях.

РОЗДІЛ 3. Природні ресурси Волинської області.

3.1. Земельні ресурси.

Волинська область володіє значним природно-рекреаційним та культурно-історичним потенціалом, який є передумовою успішного функціонування туристично-рекреаційної галузі.

Волинська область розміщена на північному заході України. Площа Волині становить 20,1 тис. км² (3,3 % території України). На теренах області чітко виділяють два види ландшафтів – поліський і лісостеповий. Для поліських ландшафтних районів характерні велика лісистість, заболоченість місцевостей, переважання малородючих ґрунтів, наявність значної кількості заплавних і карстових озер. Для лісостепових ландшафтних районів властивий долинно-грядовий рельєф.

Земельний фонд області на 01.01.2019 року становив 2014,4 тис. гектарів. Сільськогосподарські угіддя становлять 51% (1033,5 тис. га), в тому числі рілля – 34% (684,1 тис. га), багаторічні насадження – 0,4% (7,6 тис. га), сіножаті – 8% (153,5 тис. га), пасовища – 9% (188,3 тис. га), що свідчить про високий рівень сільськогосподарської освоєності земель.

Під лісами та лісовкритими площами знаходиться – 686,1 тис. га (34%), забудовані землі займають – 118,1 тис. га (6%), болота – 104,3 тис. га (5,2%), відкриті землі без рослинного покриття – 13,9 тис. га (0,7%), води – 44,5 тис. га (2%).

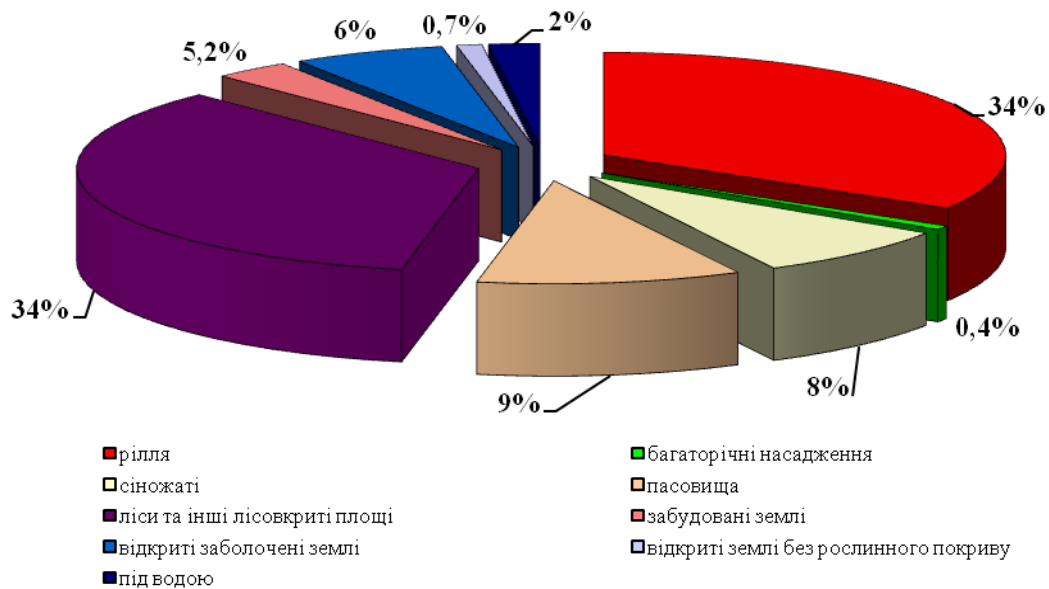

Рис. 1.22. Структура земельного фонду області станом на 01.01.2019 року, (%)

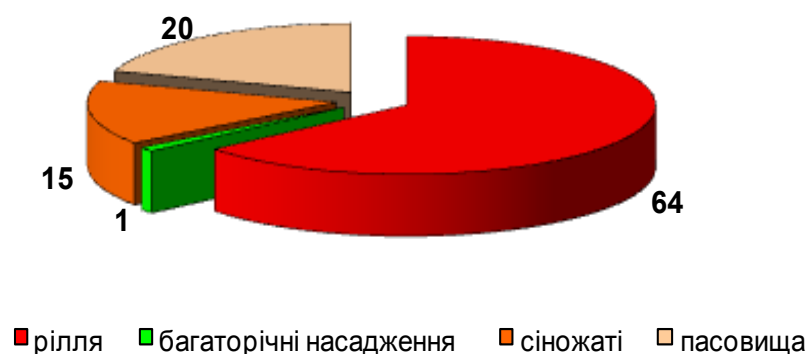

Рис.1.23. Структура сільськогосподарських угідь, %

За розподілом земельного фонду в розрізі основних землекористувачів та власників землі, найбільшу питому вагу складають громадяни, у власності і користуванні яких знаходиться 655,2 тис. га земель, з них для:

ведення селянського (фермерського) господарства – 53,7 тис. га;

особистого селянського господарства - 132,5 тис. га;

будівництва та обслуговування житлового будинку і господарських будівель (присадибні ділянки) - 51,6 тис. га;

ведення товарного сільськогосподарського виробництва - 376,7 тис. га.

Станом на 01.01.2016 року в державній власності знаходилося 1283,5 тис. га (64%) землі, у приватній власності 729,7 тис. га (36%), у комунальній власності – 1,2 тис. га.

Площа земель в межах населених пунктів становить 312,0 тис. га, або 15,5 відсотка території області, в тому числі: міста – 17,8 тис. га, або 0,9 відсотка території області та 5,7 відсотка площі населених пунктів; селища – 18,4 тис. га, або 0,9 відсотка та 5,9 відсотка відповідно; сільські населені пункти – 275,8 тис. га, або 12,9 відсотка та 88,4 відсотка відповідно.

Розроблені проекти землеустрою щодо встановлення (зміни меж) лише в 314 населених пунктах (сільських населених пунктів – 298, селищ – 14, міст районного значення – 4, що становить 28,8% від їх загальної кількості). З них 144 проекти землеустрою розроблені в період 2004-2012 років без встановлення в натурі на місцевості меж адміністративно-територіальних одиниць.

Внесено до Державного земельного кадастру відомості про межі по 139 (12,7%) адміністративно-територіальних одиницях.

Нормативну грошову оцінку земель проведено в усіх населених пунктах області. Відповідно до статті 18 Закону України «Про оцінку земель» нормативна грошова оцінка земель, розташованих у населених пунктів незалежно від їх цільового призначення, проводиться не рідше ніж один раз на 5-7 років.

Проведення нормативної грошової оцінки земель населених пунктів у 2010 - 2018 роках сприяло збільшенню надходжень до місцевих бюджетів від плати за землю. Зокрема, якщо у 2012 році надійшло – 100,7 млн. грн., то у 2013 році – 110,4 млн. грн., у 2014 – 114,9 млн. грн., у 2015 – 160,7 млн. грн., у 2016 – 268,2 млн. грн., у 2017 – 314,4 млн. грн., у 2018 – 353,6 млн. гривень.

Проведено загальнонаціональну нормативну грошову оцінку земель сільськогосподарського призначення, яка набула чинності з 1 січня 2019 року.

Станом на 01.01.2016 р. на території області обліковується 330,3 тис. га сільськогосподарських угідь державної власності. З них, не наданих у власність та користування 114,9 тис. га, в тому числі: земель запасу 67,8 тис. га та державного резервного фонду – 47,1 тис. га. Від використання земель станом на 01.01.2019 року до державного та місцевих бюджетів надійшло 398,84 млн. гривень.

3.2. Водні ресурси

Велике значення в регіоні мають поверхневі води, які представлені 127 річками та 267 озерами. Більшість річок регіону беруть свій початок за межами

Головного Європейського вододілу й лише деякі з них (Турія, Стохід, Вижівка та ін.) не виходять за межі області. Із річок, що належать до басейну Дніпра, найбільшими на території області є Прип'ять, Стир, Турія, Стохід. Протяжність річок становить більше 10 км.

Більшість річок області бере початок в її межах. Річки протікають по території області, в основному, з півдня на північ, мають повільну течію, що пов'язане з незначним зниженням поверхні області на північ. У поліській частині області річки мають невеликий похил 0,27—0,40 м/км, розширені заплави, в яких навесні після повені залишаються тимчасові озера. Особливість річок поліської частини — дуже повільна течія 0,1—0,2 м/с.

Річки Волинської області за своїм режимом належать до рівнинного типу, переважно снігового живлення. В середньому за рік талі снігові води в річному стоці займають близько 70 відсотків, решта стоку має дощове і підземне походження, причому підземне живлення становить до 30 відсотків річного стоку. Характер живлення рік області обумовлює їх рівневий режим і режим стоку. Річному ходу рівнів рік області властива яскраво виражена висока весняна повінь і низька межень, яку порушують літні і зимові паводки.

Площа озер становить 13,1 тис.га. Об'єм їх водної маси — 943,65 млн м³. Значна частина об'єму належить озерам площею 1,01–5,0 км² (18 %) та 20,1–25 км² (13%). Цікаво, що об'єм оз. Світязь становить майже половину об'єму всіх озер області (48,6%). За адміністративними районами озера розміщені досить нерівномірно, основна їх частина розміщена в поліських районах області.

Водні ресурси області мають значний нереалізований потенціал і можуть служити основою для будівництва на їх берегах будинків і баз відпочинку, пансіонатів, створення рекреаційних зон короткочасного відпочинку.

Волинська область володіє значним потенціалом мінеральних вод, які об'єднують у чотири типи, що дає можливість розвивати санаторно-курортне лікування. Так, в районі смт. Ратне, біля с. Осниця, с. Тур, санаторію «Лісова пісня» поширені гідрокарбонатно-кальцієві, гідрокарбонатно-натрієві та хлоридно-кальцієві мінеральні води. З глибиною залягання горизонту зростає мінералізація вод.

Волинська область має значні ресурси лікувальних грязей. Для виявлення та використання в області обстежено 33 родовища лікувальних торфових грязей.

Загальні запаси водних ресурсів Волинської області формуються здебільшого за рахунок місцевого й транзитного річкового стоку. Загалом аналіз водного балансу засвідчує, що запасів води достатньо для забезпечення в необхідній кількості водокористувачів і водоспоживачів усіх галузей господарства. Забір прогнозних експлуатаційних запасів водних ресурсів області достатній, що становить 10,4%, щоб забезпечити не лише побутові потреби населення, а й технічні потреби значної кількості промислових підприємств. Основними водоспоживачами в області є комунальне господарство, сільське господарство та промисловість (харчова, цукрова).

Таким чином, запаси поверхневих вод області достатні для їх використання на різні потреби. Використання водних ресурсів в області є раціональним, водний баланс бездефіцитний.

3.3. Лісові ресурси

Волинь є одним із найбільш заліснених регіонів України, де ліси займають третину території області і 6 відсотків площі лісів України. Найбільш залісненими є Маневицький, Камінь–Каширський, Шацький райони, де площа лісів займає 58–48 відсотків території.

Площа лісових угідь Волинської області становить 695 тис. га, із них ліси державного значення займають площу 447 тис. га, у тому числі 368,8 тис. га покриті лісом (88,2%), У лісостанах переважають хвойні (сосна, ялина), м'яколистяні та твердолистяні породи. Найбільш поширеними є хвойні породи, під якими зайнято 225,0 тис. га (60 %), друге місце – м'яколистяні – 87,3 тис. га (24 %), а третє – твердолистяні – 57,7 тис. га (16 %).

Ліси Волинської області багаті на гриби, ягоди й лікарські рослини і їх збирання, особливо міськими жителями, розцінюється як один із найпривабливіших і корисних видів відпочинку. Ягідники та грибні місця в основному зосереджено в поліських районах області.

Лісогосподарське виробництво нерозривно поєднує в собі два однаково важливі завдання: збереження та відтворення лісових насаджень. У 2018 році лісогосподарськими підприємствами області реалізовано продукції (товарів, послуг) на 1253,8 млн. грн., що майже в 4 рази більше, ніж у 2013 році. Питома вага продукції лісозаготівель в загальних обсягах продукції лісового господарства становить 87,9 відсотка. У структурі Волинського обласного управління лісового та мисливського господарства 25 лісогосподарських та лісомисливських підприємств.

Таблиця 1.4. Динаміка лісовідтворення, га

Роки	2012	2013	2015	2016	2017	2018
Всього відтворення лісів, га	3245	3302	5048	5234	5751	6047

На чотирьох потужних базисних розсадниках щороку вирощується понад 20 млн. саджанців основних лісоутворюючих порід та декоративних рослин. Головна мета – збільшення лісистості області до оптимального рівня - 36 відсотків.

Одним з важливих факторів – розвиток рекреації. Так, на Волині знаходиться 118 великих рекреаційних пунктів та 700 малих зон відпочинку. Протягом останніх 5 років кількість зон рекреації зросла на 35 штук.

Також одним з нових напрямків, який успішно розвивається на Волині – робота з молоддю. При лісогосподарських підприємствах існує 59 шкільних лісництв, де займається 2000 дітей. У 2017 році було відкрито Лісничий молодіжний центр на базі Воротнівського лісництва ДП «Ківерцівське ЛГ». Ця

база для підготовки молодих кадрів з профільними школами та науково-дослідницьким потенціалом. Аналогів Центру поки немає в Україні.

Пріоритетом розвитку галузі є збільшення лісистості області, модернізація виробничої бази та переробки деревини, нарощення виробничих потужностей із виготовлення продукції побічного користування, розвиток мисливського потенціалу та «зеленого» туризму.

3.4. Мінерально-сировинні ресурси області

Волинська область порівняно небагата на родовища корисних копалин, але найбільш екологічно чиста. Тут відомі кам'яне вугілля, торф, сировина для випалювання вапна, цементу, цегельно-черепична сировина, будівельні та баластні піски, гончарні глини тощо.

Мінерально-сировинна база області має значний потенціал, спроможний забезпечити дальший розвиток промисловості в ринкових умовах та характеризується наявністю в надрах 18 видів корисних копалин, серед яких 12 (*вугілля, газ природний, торф, германій, пісок скляний, підземні прісні та мінеральні води, торф'яна грязь, сировина цементна, мідь і фосфорити*) належать до корисних копалин загальнодержавного значення, 6 - місцевого.

На рудопрояв міді «Жиричі» КП «Волиньприродоресурс» отримав спеціальний дозвіл державної екологічної служби на видобуток. Ведуться підготовчі роботи для освоєння родовища.

Родовища жовтових фосфоритів (Поступельське Ратнівського району) розвідане по промислових категоріях і готове для проведення видобувних робіт.

Газ природний представлено одним Локачинським родовищем, балансові запаси якого становлять 7,8 млрд.куб.м. Кам'яне вугілля представлене 4 родовищами.

У цілому надра області достатні для забезпечення збалансованого розвитку промисловості та сільського господарства і могли б задовольнити потреби області у мінеральній сировині. Проте, є ряд недоліків, які істотно знижують ефективність використання надр, не забезпечують їх належної охорони і спричиняють виникнення протиріч між використанням надр і охороною навколишнього природного середовища.

Залучення в повній мірі мінерально-сировинної бази в економіку області дасть можливість забезпечити її самодостатність.

3.5. Історико-культурна спадщина Волині

У Волинській області 20 історичних населених місць, де знаходяться унікальні пам'ятки містобудування і архітектури, серед яких – храми, городища, меморіальні комплекси. Функціонує два державні історико-культурні заповідники – у місті Луцьку та «Стародавній Володимир» у місті Володимирі-Волинському.

За 15 кілометрів від м. Луцьк в селі Рокині розташований Музей історії

сільського господарства Волині – скансен з експозицією просто неба.

Яскраві регіональні особливості Волинської області, поряд з багатим природно-ресурсним та історико-архітектурним потенціалом, створюють всі передумови для організації сучасної туристичної інфраструктури і розвитку вітчизняного та міжнародного туризму на її території.

Кількість пам'яток, що охороняються державою, на території Волинської області становить понад півтори тисячі об'єктів. Багато з них розташовані в обласному центрі – місті Луцьку.

До найцінніших пам'яток міста належать Верхній замок Луцька (Замок Любарта) XIII-XIV ст., Церква Покрови Пресвятої Богородиці XIII-XV ст., Кафедральний собор Святих Апостолів Петра і Павла XVII ст., Церква Воздвиження Хреста Господнього XVII ст., синагога XVII ст., Собор Святої Трійці XVIII ст. Унікальний характер має єдиний на території України Музей волинської ікони, у фондах якого знаходиться чудотворна ікона Холмської Божої Матері XI ст.

Багато цінних пам'яток знаходиться у Володимирі-Волинському, одному з колишніх градів червенських, який був столицею Володимир-Волинського князівства. Найцінніші – Собор Успіння Пресвятої Богородиці (Мстиславів храм) XII ст., Церква Святого Василя XIII-XIV ст., а також залишки середньовічного городища. Неподалік Володимира-Волинського, у селі Зимне, знаходиться Святогірський Успенський монастир, побудований наприкінці X - на початку XI ст., який є одним з найстаріших об'єктів такого типу в Україні.

Великий туристичний потенціал має також селище Олика – колишня резиденція магнатського роду Радзивілів, в якому зберігся замок кінця XVI - початку XVII ст., костел Св. Петра і Павла XVI ст., а також костел-колегіата Святої Трійці XVII століття.

Рис. 1.24. Карта культурно-історичних пам'яток Волинської області

Висновок

Волинська область володіє значним природно-рекреаційним та культурно-історичним потенціалом, який є передумовою успішного функціонування туристично-рекреаційної галузі.

РОЗДІЛ 4. ІНФРАСТРУКТУРА

4.1. Транспортна інфраструктура.

Транспортна інфраструктура є одним з найбільш важливих факторів, котрі формують основу для суспільно-економічного розвитку. Волинська область знаходиться на невеликій відстані від столиць та більшості головних міст Центральної і Західної Європи, на інтенсивно зростаючих світогосподарських зв'язках в напрямках Захід-Схід та Північ-Південь, які реалізуються через відносно розвинену мережу транспортних магістралей, зокрема, Київ-Ковель-Варшава-Берлін, Київ-Ковель-Брест, Ковель-Луцьк-Львів, тощо.

Станом на 01.01.2019 року мережа автомобільних доріг загального користування області складає 6195,3 км, у тому числі з твердим покриттям 1795,7 км доріг державного значення і 4399,6 км – дороги місцевого значення.

У складі доріг державного значення 321,3 км – дороги міжнародного значення, 189,9 км – національні дороги, 241,7 км – регіональні і 1042,8 км територіальні дороги. У складі доріг місцевого значення 2107,5 км – обласні дороги і 2292,1 км – районні дороги.

Рис. 1.25. Мережа автомобільних доріг

Існуюча мережа автомобільних доріг загального користування державного та місцевого значення області обслуговується 10 філіями ДП «Волинський облавтодор», ПрАТ «Ковельське ШБУ-63» та ТзОВ «Аміла». Загальна протяжність вулиць і доріг комунальної власності області становить 7546,3 км, у тому числі з твердим покриттям 4030,7 км.

Територією Волині проходить міжнародний транспортний коридор (МТК) «Балтика – Чорне море» (автомобільний та залізничний транспорт). Також територією регіону проходить міждержавний транспортний коридор Ужгород – Львів – Ковель – Доманово протяжністю 510 км за основним напрямком і 185 км – за відгалуженнями.

У 2014 році залучено на будівництво, реконструкцію, ремонт та утримання вулиць і доріг комунальної власності коштів субвенції державного бюджету місцевим бюджетам (у тому числі обласному бюджету) – 100,1 млн. гривень, та коштів обласного бюджету у сумі 15,856 млн. гривень.

Протягом 2016 року ситуація з фінансуванням дещо покращилася.

Наймасштабнішими проєктами стали поточний середній ремонт дорожнього покриття автодоріг Н – 17 Львів – Радехів – Луцьк (2016 – 2017 роки) та Н – 22 Устилуг – Луцьк – Рівне (2018 – 2019 роки). Розпочато поточний середній ремонт автодороги М – 19 Доманово (на Брест) – Ковель – Чернівці – Терблече (на Бухарест).

За рахунок усіх джерел фінансування у 2018 році виконано обсяг робіт та спрямовано коштів на їх фінансування - 1565,2 млн.грн. (у 2017 році - 1225,6 млн.гривень):

Автомобільний транспорт відіграє провідну роль у забезпеченні вантажних і пасажирських перевезень. Перевезення пасажирів і вантажів здійснюється спеціалізованими автопідприємствами та великою кількістю приватних перевізників. Так, за 2017 рік автомобільним транспортом перевезено 12,9 млн.т вантажів, що на 21,7 відсотка більше ніж у 2015 році. Пасажирів перевезено 74,1 млн.осіб, що на 10,8 відсотка менше порівняно з 2015 роком.

В області удосконалюється мережа приміських та міжміських внутрішньообласних автобусних маршрутів загального користування.

Станом на 1 січня 2020 року автобусна маршрутна мережа області нараховувала 94 міських, 285 приміських та 365 міжміських маршрутів. Для обслуговування внутрішньообласних маршрутів задіяно 481 одиниця транспортних засобів.

За 2019 р. проведено 6 конкурсів груп оборотних рейсів приміських та міжміських маршрутів загального користування, де визначено переможців по 48 об'єктах.

В області наявна мережа автостанцій. Зокрема, в м. Луцьк функціонує 2 автостанції ПрАТ «Волинське ОПАС». Крім того, автостанції існують у всіх районах області.

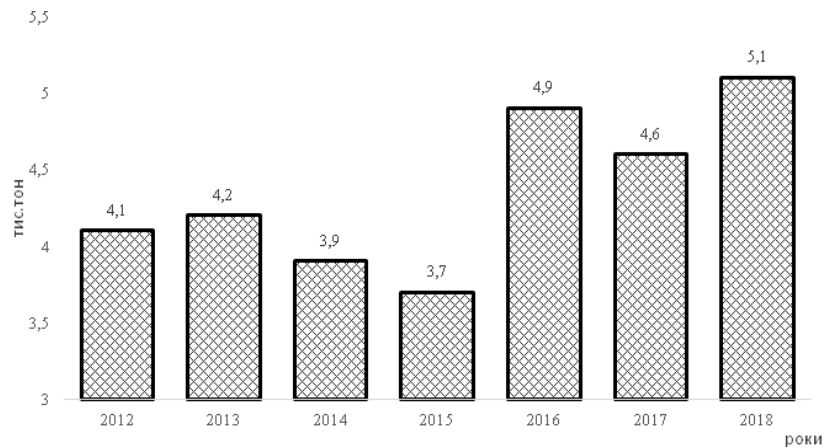

Рис.1.26. Загальні обсяги перевезення вантажів автомобільним транспортом
Загальні обсяги перевезення пасажирів автомобільним транспортом

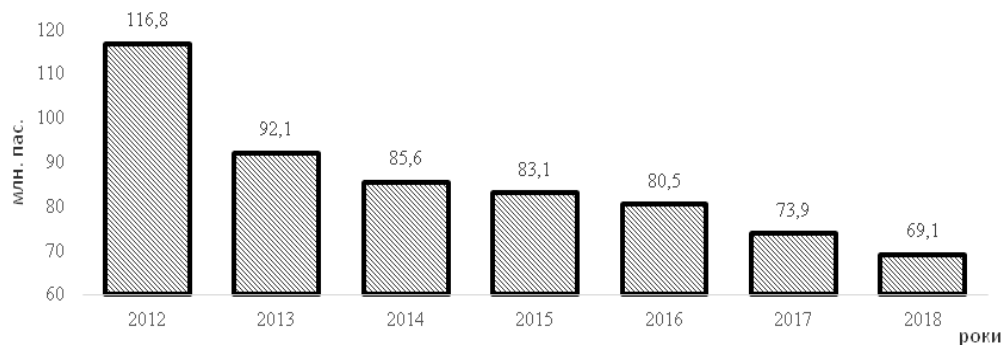

Рис.1.27. Загальні обсяги перевезення пасажирів автомобільним транспортом

Зменшення обсягів перевезення пасажирів спричинено:

- подорожчанням паливно-мастильних матеріалів;
- незадовільним дорожнім покриттям до окремих населених пунктів області;
- відсутністю фінансування субвенції з місцевих бюджетів компенсації за пільговий проїзд окремих категорій громадян;
- відсутністю фінансування з місцевих бюджетів на надання адресної допомоги пільговим категоріям громадян.

В області розроблено проєкт програми розвитку інфраструктури у Волинській області на 2019-2022 роки, яка передбачає будівництво та реконструкцію доріг загального користування державного значення, місцевих та комунальних доріг, покращення рівня безпеки дорожнього руху та якості пасажирських перевезень.

На внутрішньообласних маршрутах курсує 2 автобуси, які оснащені підйомником для перевезення осіб з інвалідністю, а саме: по маршруту Луцьк-Рожище (від Рожищенської райлікарні до обласної лікарні) та по маршруту

№127 Люблинець-Ковель. На 26 із 30 автобусних маршрутах міста наявні автобуси пристосовані для перевезення осіб з інвалідністю, із них з низькою підлогою – 5 одиниць, обладнаних підйомником - 3 одиниці. В тролейбусному парку КП «Луцьке підприємство електротранспорту» наявні 9 тролейбусів з низьким рівнем підлоги.

Протяжність **залізниць** загального користування в межах Волинської області складає 596,8 км, з них 101,2 км електрифікованих; щільність залізниць становить – 29,5 км/тис.кв.км, що нижче за середній показник по Україні (36км/тис.кв.км).

Довжина найбільш технічно обладнаних електрифікованих ділянок складає біля 17,8 відсотка, двоколійних – 6 відсотків. Основні залізничні станції: *сортувальна* – Ковель, *вантажна* – Луцьк.

Територію області перетинають: одноколійна електрифікована з двоколійними вставками залізнична магістраль *Рівне-Ківерці-Ковель-Ягодин (Хелм)* - найбільш напружена залізнична магістраль із значним об'ємом вантажних і пасажирських перевезень на Польщу; одноколійна ділянка *Луцьк-Ковель-Заболоття (Брест)*, по якій прямують потоки до Білорусі. Залізнична ділянка Ягодин-Ковель суміщена з європейською колією.

Окрім вище названих основних залізничних напрямків, на території області прокладені одноколійні залізничні лінії: Ковель-Сарни-Коростень-Київ, Ковель-Камінь-Каширський, Ковель-Володимир-Волинський-Червоноград – на Підзамче (Львів), Ківерці-Луцьк-Кам'янка-Бузька-Підзамче, відмикання від лінії Ковель-Червоноград - колія Володимир-Волинський –Лудин –Хрубешув.

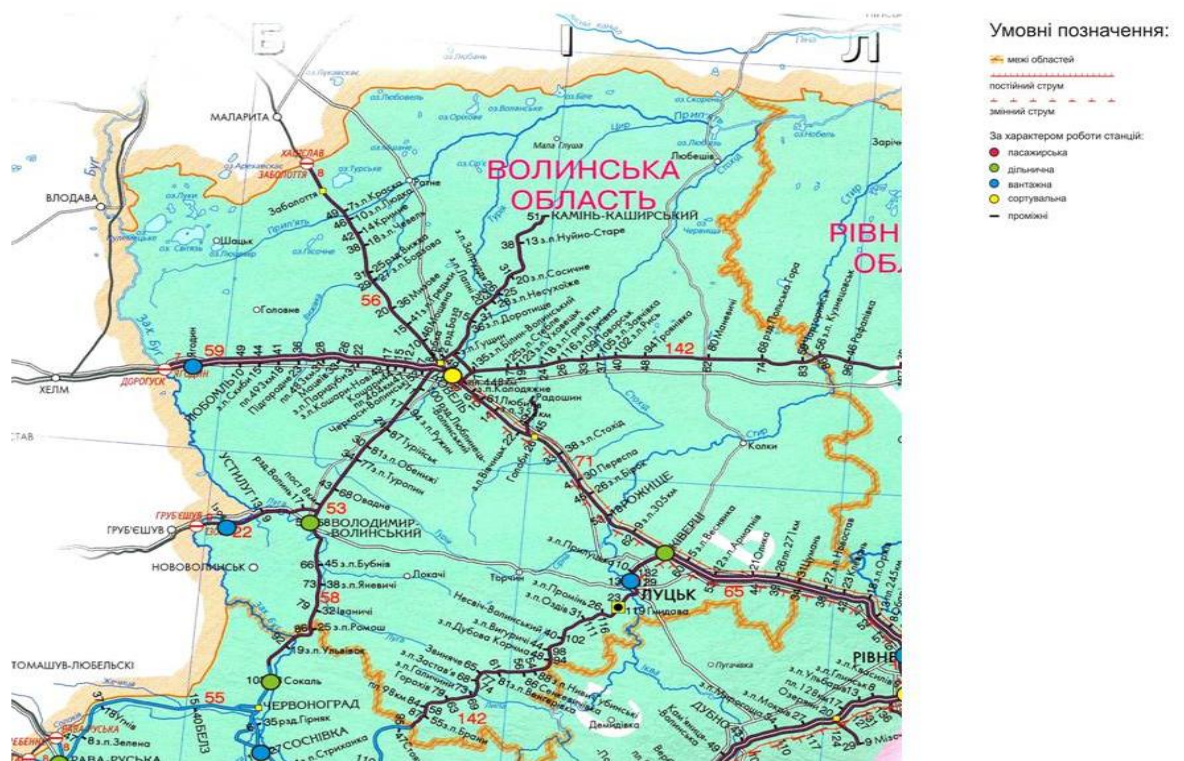

Рис.1282. Карта залізничної магістралі області

У 2018р. залізничними станціями області (за попередніми даними виробничого підрозділу «Рівненська дирекція залізничних перевезень» регіональної філії «Львівська залізниця») відправлено 1,1 млн.т вантажів та 2,2 млн. пасажирів, що відповідно становить 105,8% та 92,0% обсягів 2017р.

Проблеми

Залишаються незабезпеченими автотранспортним обслуговуванням населені пункти, до яких відсутні дороги, що відповідають вимогам з безпеки дорожнього руху.

Недофінансування дорожнього господарства, як наслідок, несвоєчасне проведення ремонтних робіт, як доріг загального користування державного та місцевого значення, так і комунальних доріг, що призводить до руйнації їх покриття.

Незадовільний технічний стан доріг на рівні адміністративних районів та ОТГ.

Висновок

Наявна в області мережа автомобільних та залізничних магістралей, в основному, достатня для забезпечення освоєння очікуваних на середньострокову перспективу обсягів вантажних та пасажирських перевезень. Разом з тим, відповідна інфраструктура потребує суттєвої модернізації з метою наближення її до стандартів Європейського Союзу.

Проводиться оптимізація маршрутної мережі області шляхом зменшення кількості рейсів з метою передбачення автобусів з більшою пасажиромісткістю та комфортністю.

4.2. Телекомунікаційна інфраструктура

У 2018 році підприємства галузі зв'язку Волинської області надали послуг у сфері телекомунікацій та поштового зв'язку на 1090,7 млн. гривень. Найбільші доходи отримані від надання послуг мобільного зв'язку, інтернет-послуг та фіксованого телефонного зв'язку.

В останні роки спостерігається позитивна динаміка у збільшенні наданих телекомунікаційних, поштових та кур'єрських послуг, в основному за рахунок збільшення надання послуг мобільного зв'язку.

Одним із лідерів у сфері телекомунікаційних послуг Волині є Волинська філія ПАТ «Укртелеком». В області діють цифрові та аналогові АМТС, на яких постійно відкриваються нові напрямки автоматичного зв'язку. Незважаючи на збитковість проводового мовлення, даний вид послуг надалі підтримується.

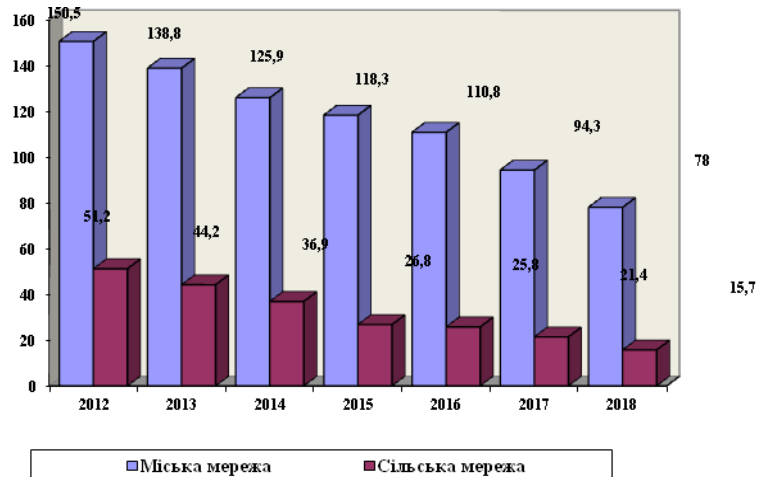

Рис.1.29. Кількість абонентів фіксованого телефонного зв'язку

Послуги мобільного зв'язку в області надають: ПрАТ «Київстар», ПрАТ «ВФ Україна»(Vodafone), ТОВ «Лайфсел», ТОВ «Інтертелеком», ТОВ «ТриМоб», які забезпечують практично повне покриття території області. За інформацією Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації, станом на 1 січня 2019 року забезпеченість населення Волинської області мобільним зв'язком становить 120 одиниць у розрахунку на 100 жителів.

Населення області має можливість отримувати аудіовізуальну інформацію національних мовників через супутникове, ефірне мовлення та кабельні мережі.

З 1 вересня 2018 року в області вимкнено аналогове телевізійне мовлення, за вимірами фахівців Волинської філії Концерну РРТ, покриття території цифровим телебаченням становить 65%.

Вирішити питання забезпечення усієї території Волинської області вітчизняними телепрограмами і змінити співвідношення вітчизняних та іноземних телепрограм в ефірі на користь українських мовників можна встановленням передавачів цифрового мовлення на існуючих вежах Концерну РРТ в Камінь-Каширському, Кортелісах, Любомлі, Цумані, шляхом будівництва телевізійної вежі в селі Дігтів Володимир-Волинського району, а також прорахунком частот для потреб FM-радіомовлення.

Основним підприємством поштового зв'язку області є Волинська дирекція ПАТ «Укрпошта», яка у 2018 році розпочала проведення оптимізації мережі поштових відділень.

Динамічно розвиваються приватні підприємства експрес-доставки серед яких варто відзначити компанії «Нова Пошта», «Інтайм», «Автолюкс», «Делівері», «Нічний експрес» та інші.

4.3. Енергозабезпечення. Енергоефективність.

В області діє Регіональна програма підвищення енергоефективності Волинської області на 2011-2020 роки, затверджена рішенням Волинської обласної ради від 13.05.2011 № 4/16 (із змінами від 19.05.2016 №5/34).

У 2017 році в рамках реалізації Програми впроваджена система енергетичного менеджменту в бюджетних установах області, проведені навчання для енергоменеджерів підприємств та установ обласної комунальної власності, індивідуальні інструктажі на об'єктах та виїзні семінари.

На даний час, проводиться щоденний збір показників витрат енергоносіїв по кожному підприємству на базі КП ІАЦ «Волиньенергософт». Інформація надходить від 74 підприємств обласної комунальної власності, які залучені до програми енергомоніторингу, та обробляється програмним забезпеченням «Енергобаланс». Змінами до Програми, внесеними рішенням Волинської обласної ради від 16.05.2019 року №23/17 передбачено фінансування розробки базових рівнів споживання енергоресурсів для установ, організацій та підприємств, що фінансуються і управляються Волинською обласною радою в сумі 250 тис.грн на 2019-2020 роки.

Енергомоніторинг проводиться у місті Луцьк в 237 установах, та у місті Нововолинську в 81 установі.

В області працює ряд підприємств, що використовують відходи деревини для виробництва теплової енергії для власних потреб.

За напрямком «Відновлювальна енергетика та енергоефективність» область у 2018 році посіла 4 місце серед областей України за рахунок збільшення частки сумарної потужності котелень, що працюють на альтернативних видах палива. Зазначеного результату вдалося досягнути, в тому числі, за рахунок реалізації Програми, що передбачає впровадження заходу: проведення модернізації та заміни котлів з переведенням їх на альтернативні види палива, та заміщення споживання природного газу.

Так, за 2015-2018 роки на альтернативні види палива в області переведено 134 котельні та замінено 152 котли, що дозволило скоротити споживання природного газу на 9478 тис.куб.м. Протягом 2018 року в області здійснювались заходи, направлені на реалізацію Програми, одним із основних напрямків якої є переведення котелень з використання природного газу на альтернативні види палива, стимулювання населення до скорочення споживання паливно-енергетичних ресурсів, проведення термомодернізації об'єктів соціальної сфери. В області за 2018 рік виконані пуско-налагоджувальні роботи на 56 котельнях та замінено трубопроводів теплових мереж на попередньо ізольовані на загальну суму 45111,4 тис. грн, що дозволило скоротити споживання природного газу в об'ємі орієнтовно 940,2 тис. куб. м. на рік.

У 2017 року кількість котелень в області, що працюють на альтернативних видах палива, зрівнялась з кількістю газових котелень, а їх потужність становила 18,5% загальної потужності котелень. В 2018 році кількість котелень що працюють на альтернативних видах палива становила

64% від загальної кількості, а потужність 22% загальної потужності котелень, вироблена тепла енергія складає 41% від загальної кількості виробленої теплової енергії в області. Обсяг відпущеної теплової енергії бюджетним установам виробленої на альтернативних видах палива складає 66% від загальної кількості.

Згідно Програми передбачено скорочення та заміщення споживання природного газу в області на 2019 рік, за рахунок виконання робіт з реконструкції, технічного переоснащення, заміни встановлення нових котлів на суму 77366 тис. грн, орієнтовний обсяг передбаченого заміщення споживання природного газу після виконання робіт, близько 3,4 млн. куб. м. на рік.

Крім того, в області працює більше 20 промислових підприємств, які виробляють паливні брикети, пелети та гранули з відходів деревини, відходів сільського господарства, енергетичної лози, торфу тощо та реалізують їх.

На території області здійснює свою виробничу діяльність з вирощування енергетичної лози ТзОВ «Салікс Енерджі». Енергетична лоза висаджена на орендованих земельних ділянках площею 1500 гектарів. ТзОВ «Салікс Енерджі» планує збільшення посадкових площ енергетичних культур до 3000 гектарів, підбору площ для висадки нових енергетичних рослин.

Зважаючи, що в області зосереджена п'ята частина усіх запасів торфу України, перспективи розширення використання торфу та продуктів його переробки становлять близько 15 відсотків щорічно (за даними видобутку торфу ДП «Волиньторф»).

Продовжується робота щодо залучення кредитів на реалізацію заходів з енергозбереження. Так, в 2018 році за державною програмою підтримки населення та ОСББ для впровадження енергоефективних заходів в області було видано 627 кредитів на загальну суму 39,1 млн. гривень.

Станом на 1 серпня 2019 року надано в користування 3327,05 га землі в шести районах області під вирощування культур для енергетичних потреб.

Крім того, в області 713 га земельних ділянок можуть бути використані під будівництво сонячних електростанцій.

Волинська обласна державна адміністрація виступає територіальним координатором ініціативи «Угода Мерів» та співпрацює у цьому напрямку з Національним координатором – Міністерством розвитку громад та територій України. Це допомагає волинським громадам – учасникам ініціативи переймати найкращий досвід реалізації проєктів з енергоефективності та отримувати додаткові ресурси.

4.4. Житлово-комунальне господарство

Водопостачання

Забезпечення споживачів питною водою здійснює 41 підприємство, в т.ч. 5 спеціалізованих, які створені у містах: Луцьку, Ковелі, Нововолинську, Володимирі-Волинському та Ківерцях (водовідведення). В інших містах і селищах міського типу цю діяльність здійснюють районні і селищні виробничі управління житлово-комунального господарства (ВУЖКГ), комунальні підприємства (КП).

В цілому у Волинській області централізованим водопостачанням охоплено 11 міст (100 %), 18 селищ міського типу (82 %) та 319 сіл (30 %). У всіх населених пунктах вода подається цілодобово.

Таблиця 1.5. Структура та динаміка забезпечення централізованим водопостачанням області за період 2014-2018 роки

№	Найменування показника	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
1	Забезпечено централізованим водопостачанням населених пунктів, %					
	всього по області	32,0	32,0	32,0	32,0	32,0
	міста	100	100	100	100	100
	смт	81,8	81,8	82	82	82
	села	30,1	30,1	30,3	30,3	30,3
2	Охоплено централізованим водопостачанням населення, %					
	всього по області	45,7	45,8	45,9	46,1	46,1
	міста	82,1	82,2	82,35	82,4	82,4
	смт	43,4	43,5	43,5	43,6	43,6
	села	12,3	12,3	12,3	14,3	14,3

Для питних потреб населення області використовується вода виключно з підземних джерел водопостачання. Функціонують 18 централізованих водозаборів. На даних водозаборах діє 266 свердловин.

Загальний обсяг води, яка була подана у мережу протягом 2018 року, становить 29,79 млн.м³ у рік, що на 1,57 млн.м³ у рік більше у порівнянні з 2017 роком (28,22 млн.м³ у рік). Реалізовано води усім споживачам 21,97 млн. м³ протягом 2018 року, що на 0,94 млн. м³ у рік більше у порівнянні з 2017 роком (21,03млн. м³ у рік). Витік та невраховані втрати води за 2018 рік склали 0,96 млн. м³ у рік, що на 0,75 млн. м³ менше у порівнянні з 2017 роком (1,71 млн. м³ у рік).

Таблиця 1.6. Структура та динаміка централізованого водопостачання по комунальних підприємствах області, в розрізі споживачів за період 2015-2018 роки

	тис.м.куб			
	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Відпущено води , всього:	18813,9	19140	19894,1	19826,51
у тому числі: населенню	15235,4	15439,8	16057,8	16045,4
державним бюджетним установам	335,7	352,6	356	268,3
місцевим бюджетним установам	696,1	715,9	745,4	838,4
іншим споживачам	2546,7	2631,7	2734,9	2674,41

Комунальними підприємствами у 2018 році відпущено води 19,8 млн.м.куб, що на 5,4 відсотка більше 2015 року.

Головним проблемним питанням у забезпеченні населених пунктів області якісною питною водою є незадовільний стан водопровідних мереж. Із загальної їх протяжності – 1318 км повністю амортизовано та знаходиться в аварійному стані 619 км, що становить 47 відсотків.

Для реалізації державної політики щодо розвитку та реконструкції систем централізованого водопостачання та водовідведення, охорони джерел питного водопостачання, доведення якості питної води до вимог державних стандартів на виконання завдань і заходів Загальнодержавної цільової програми «Питна вода України» на 2011-2020 роки облдержадміністрацією розроблена Регіональна програма «Питна вода Волинської області» на 2012-2020 роки, затверджена рішенням Волинської обласної ради від 21.12.2012 № 14/13 (зі змінами від 31.05.2018 № 20/12).

Існуючі проблеми:

незадовільний екологічний стан окремих підземних джерел питного водопостачання (*підвищені концентрації заліза, органолептичних показників*);

незадовільний технічний стан і зношеність значної частини основних фондів систем питного водопостачання та водовідведення;

застосування застарілих технологій та обладнання в системах питного водопостачання і водовідведення міських та інших населених пунктів;

висока енергоємність обладнання, встановленого на об'єктах централізованого питного водопостачання та водовідведення;

обмеженість інвестицій та дефіцит фінансових ресурсів, необхідних для розвитку, утримання в належному технічному стані та експлуатації систем питного водопостачання та водовідведення;

недостатність фінансування Програми за рахунок коштів Державного бюджету України та коштів місцевих бюджетів (*на умовах співфінансування з урахуванням заходів, які фінансуються у рамках регіональних та галузевих програм і проєктів, що реалізуються*).

Висновок

Розв'язання проблеми можливо шляхом:

фінансування Загальнодержавної цільової програми «Питна вода України» на 2011-2020 роки;

охорони та раціонального використання джерел питного водопостачання; доведення якості питної води до вимог державних стандартів;

завершення розпочатого будівництва, реконструкції та ремонту об'єктів позаплощадкового водопостачання населених пунктів області;

будівництва нових та реконструкції існуючих локальних систем водопостачання;

проведення тампонажу недіючих та безгосподарних свердловин;

проведення реконструкції, технічного переоснащення та будівництва нових (*при необхідності*) водоочисних споруд із впровадженням сучасних методів очистки (*багатоступеневих*);

реконструкції та заміни на екологічно безпечні методи знезараження питної води (*гіпохлорид натрію, ультрафіолетові лампи*);

здійснення заміни та санації зношених мереж для запобігання витоків з систем водопостачання з використанням нових матеріалів та методів відновлення трубопроводів;

зниження енергоємності системи водопостачання;

введення 100-відсоткового обліку та забезпечення раціонального споживання води;

розроблення схем оптимізації роботи систем централізованого водопостачання та водовідведення в містах і селищах міського типу області;

створення для сільської місцевості районних централізованих відомчих лабораторій (*оснащених сучасним контрольно-аналітичним обладнанням*) для здійснення контролю за якістю питної води ;

проведення модернізації насосного обладнання з встановленням регуляторів обертів електродвигунів для економного використання електроенергії.

Водовідведення

Централізованим водовідведенням забезпечено 9 міст (81,8%), 19 селищ міського типу (86%) та 48 сільських населених пунктів (4,6%).

За 2018 рік відведено стічних вод 23,91млн. м³ у рік, що на 0,5 млн. м³ у рік менше у порівнянні з 2017 роком (24,41млн. м³ у рік).

Таблиця 1.7. Структура та динаміка забезпечення централізованим водовідведенням Волинської області за період 2014-2018 роки населених пунктів

№	Найменування показника	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
1	Забезпечено централізованим водовідведенням населених пунктів, %					
	<i>в цілому по області</i>	4,9	4,9	4,9	4,9	4,9
	<i>міста</i>	81,8	81,8	81,8	81,8	81,8
	<i>сmt</i>	86,4	86,4	86,4	86,4	86,4
	<i>села</i>	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4
2	Охоплено централізованим водовідведенням населення, %					
	<i>в цілому по області</i>	30,5	30,5	30,6	30,8	30,8
	<i>міста</i>	65,4	65,6	65,7	65,7	65,7
	<i>сmt</i>	24,6	24,6	24,6	24,6	24,6
	<i>села</i>	1,1	1,1	1,2	1,2	1,2

Таблиця 1.8. Структура та динаміка централізованого водопостачання по комунальних підприємствах області, в розрізі споживачів

	тис.м.куб			
	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Відведено стічних вод, всього:	16657,8	16819	17311,1	16665,3
у тому числі населенню:	11992,1	12354,4	12732,9	12079,6
державним бюджетним установам	450,3	430,4	419,9	313,4
місцевим бюджетним установам	1206,7	1202,7	1266,9	1322,3
іншим споживачам	3008,7	2831,5	2891,4	2950

В області функціонує 33 каналізаційних очисних споруди (КОС) в т.ч. 18 КОС з полями фільтрації. Потребує реконструкції та капітального ремонту 27 КОС. Відведення та перекачку стічних вод забезпечує 118 каналізаційних насосних станцій на яких працює 267 насосів із них 73 (27,3%) потребують заміни.

Із загальної протяжності каналізаційних мереж – 779 км повністю амортизовано та знаходиться у аварійному стані – 331 км, що становить 42,5 відсотка. Цей показник у порівнянні із 2017 роком на 2,2 відсоткового пункта зменшився.

Практично всі очисні споруди каналізації збудовані до 1990 року на технологіях, розроблених у 60-70 роках минулого століття, і на даний час потребують реконструкції, а в окремих населених пунктах – будівництва нових.

Для вирішення ряду питань із забезпечення охорони водних ресурсів від забруднення в області діє Регіональна екологічна програма «Екологія 2016 – 2020» що затверджена рішенням обласної ради від 10.02.2016 № 2/27 зі змінами.

Спорудження, оптимізація та реконструкція централізованих систем водовідведення є одним із пріоритетних завдань соціально-економічної політики держави та важливим фактором зниження соціальної напруженості в суспільстві.

Існуючі проблеми

Незадовільна екологічна ситуація, яка потребує відтворення водних ресурсів та їх захисту від забруднення та виснаження.

Надмірне навантаження на водні об'єкти внаслідок скидання неочищених та недостатньо очищених стічних вод, що призводить до кризового зменшення їх самовідтворювальних можливостей.

Незадовільний технічний стан та зношеність основних фондів систем водовідведення, висока енергоємність та високий ступінь аварійності централізованих систем водовідведення. Відсутність в окремих населених пунктах систем водовідведення.

Висновок

Комплексне розв'язання проблем потребує:

збільшення обсягу будівництва та реконструкції централізованих систем водовідведення у результаті залучення коштів державного і місцевих бюджетів, забудовників та інших інвесторів;

перегляд планів та розроблення комплексних програм розвитку централізованих систем водовідведення населених пунктів з урахуванням нових видів і методів їх спорудження;

підвищення відповідальності користувачів централізованих систем водовідведення за їх належну експлуатацію та утримання, недопущення використання таких систем не за призначенням;

розроблення схем оптимізації роботи систем централізованого водовідведення в містах і селищах міського типу області.

проведення робіт із будівництва систем водовідведення та реконструкції мереж каналізації відповідно до визначених пріоритетів.

В області експлуатується 3840 багатоквартирних житлових будинків.

Для створення конкурентного середовища на ринку послуг з управління та утримання багатоквартирного житлового фонду, забезпечення належного утримання майна багатоквартирних будинків, захисту прав їх співвласників та підвищення відповідальності за його збереження і використання в області станом на 1 квітня 2019 року створено 863 об'єднання співвласників багатоквартирних будинків (далі - ОСББ), які обслуговують 923 багатоквартирні житлові будинки, що становить 24 відсотки від загальної кількості багатоквартирного житлового фонду.

Запроваджуються нові форми управління: в 433 будинках управління здійснюється управителем, обраним співвласниками самостійно, в 130 будинках управління провадить управитель, призначений за результатами конкурсу органом місцевого самоврядування.

Станом на 1 квітня 2019 року в області нараховується 73 гуртожитки різних форм власності, з них 58 гуртожитків знаходиться у власності відповідних територіальних громад, 15 – у власності підприємств, установ, організацій, утворених у процесі корпоратизації чи приватизації, сільськогосподарських підприємств. Із 58 гуртожитків, що знаходяться у власності територіальних громад, у 51 гуртожитку проводиться приватизація займаного житла мешканцями, з них у п'яти гуртожитках – приватизація житлових приміщень завершена повністю.

В області нараховується 15 гуртожитків, що були включені до статутних капіталів товариств, створених у процесі приватизації (корпоратизації) і які підлягають передачі у власність територіальних громад за умови попередньої повної компенсації вартості гуртожитку, або безоплатно, за умови згоди на це власника гуртожитку.

Для вдосконалення роботи з питань створення і функціонування ОСББ на законодавчому рівні необхідно врегулювати окремі питання, зокрема:

розробити та прийняти єдиний порядок передачі у власність прибудинкових територій багатоквартирних будинків об'єднанням співвласників та житлово-будівельним кооперативам;

передбачити пільгове кредитування ОСББ для проведення ремонтних робіт та термомодернізації житлових будинків за рахунок коштів Державного фонду енергоефективності і коштів місцевих бюджетів.

Також необхідно забезпечити щорічне виділення коштів з державного бюджету на компенсацію вартості гуртожитків, що були включені до статутних капіталів товариств, створених у процесі приватизації (корпоратизації) для їх передачі у власність територіальних громад.

Висновок:

Нестача фінансових ресурсів стримує технічне переоснащення житлово-комунальних підприємств та розвиток комунальної інфраструктури області.

Фізичний знос основних конструктивних елементів житлових будинків, особливо інженерних мереж, призводить до збільшення витрат енергоносіїв,

необхідності збільшення коштів для проведення капітальних та поточних ремонтів житлового фонду.

Необхідно:

контроль за встановленням економічно-обґрунтованих тарифів на житлово-комунальні послуги;

оплата у повному обсязі усіма категоріями споживачів житлово-комунальних послуг;

недопущення заборгованості з виплати заробітної плати на підприємствах житлово-комунальної галузі.

4.5. Освітня інфраструктура

Дошкільна освіта

В області функціонує 498 закладів дошкільної освіти (у тому числі 50 навчально-виховних комплексів), де здобувають відповідну освіту понад 37,1 тис. вихованців. Дошкільною освітою в закладах охоплено 89 % дітей віком від 3 до 5 років, усіма формами дошкільної освіти – 94,3% дітей цього віку; діти старшого дошкільного віку (від 5 до 6 (7) років) стовідсотково охоплені обов'язковою дошкільною освітою.

За період 2014-2018 років в області створено 3772 додаткових місця для забезпечення рівного доступу дітей до якісної дошкільної освіти.

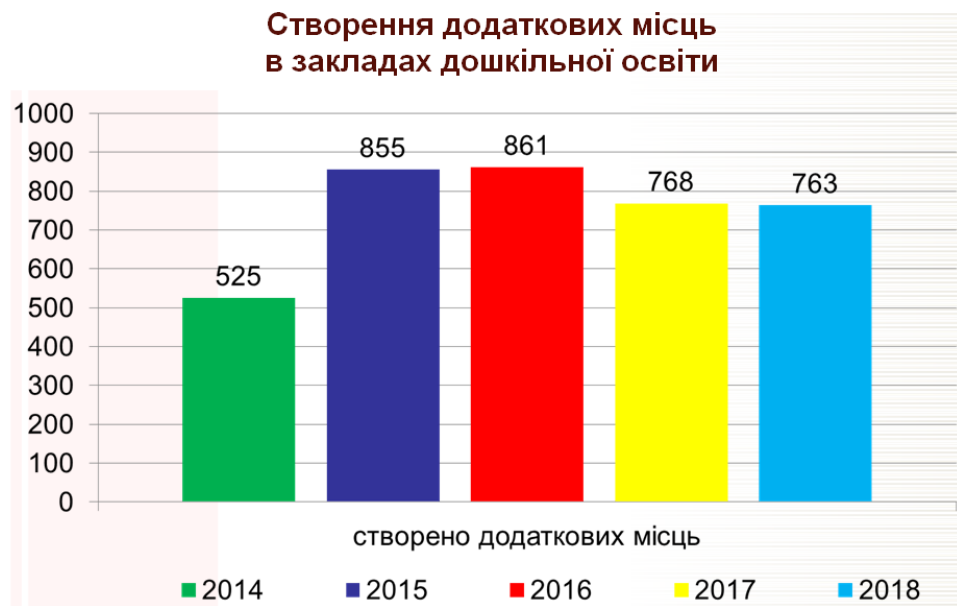

Рис.1.30. Створення додаткових місць в закладах дошкільної освіти

Проблемні питання: забезпечення дітей місцями у закладах дошкільної освіти в умовах децентралізації, розвантаження вікових груп відповідно нормативної кількості.

Загальна середня освіта

У 2018/2019 навчальному році в області функціонують 629 закладів загальної середньої освіти, контингент складає 138,8 тис. учнів. Станом на 01.01.2019 року в області створено 30 опорних закладів освіти із 74 філіями, у

т.ч. в об'єднаних територіальних громадах – 19, в яких діє 46 філій (2017 р. створено 20 опорних закладів освіти з 52 філіями, 2016 р. – 4 з 15 філіями).

Протягом 2016 року за рішеннями органів місцевого самоврядування реорганізовано 64 заклади освіти.

У 2017 році в області закрито 3 ЗОШ I ступеня, призупинено діяльність 5 ЗОШ I ступеня, понижено ступінь чотирьох шкіл I-II ступенів та чотирьох I-III ступенів, створено 20 опорних закладів, в складі яких – 52 філії.

У 2018 році за рішеннями органів місцевого самоврядування відбулися зміни в мережі. Загалом реорганізовано 27 закладів загальної середньої освіти: ліквідовано – 7, призупинено діяльність – 3, понижено ступінь – 1, створено 6 опорних шкіл, до складу яких увійшли 10 філій.

За період 2016-2018 років придбано 70 шкільних автобусів, на загальну суму 115 593,1 тис. гривень. Парк шкільних автобусів налічує 202 одиниці, що забезпечують підвезення до місця навчання та додому 12 298 учнів.

В області постійно ведеться робота зі зміцнення матеріально-технічної бази закладів загальної середньої освіти. За звітний період в закладах загальної середньої освіти області введено в дію додатково 2277 учнівських місць, в тому числі: з 2015 по 2018 роки введено в дію заклади загальної середньої освіти №27 в 55 мікрорайоні міста Луцька на 630 учн.м., в с. Житнівка Камінь-Каширського району на 162 учн.м, с. Білин Ковельського району на 196 учн.м., у селі Вербка Ковельського району на 252 учн.м. та смт Шацьк на 160 учн.м.

Рис.1.31. Створення належних умов для навчання у закладах загальної середньої освіти

Освіта дітей з особливими освітніми потребами

У 2018/2019 навчальному році функціонують: 12 закладів дошкільної освіти з інклюзивним навчанням, в них інклюзивних груп - 22, дітей з особливими освітніми потребами – 51, системний супровід забезпечують 19

асистентів вихователя, 11 вчителів-дефектологів (2017 рік: закладів дошкільної освіти з інклюзивним навчанням 8, в них інклюзивних груп - 18, дітей з ООП – 43, системний супровід забезпечували 12 асистентів вихователя, 8 вчителів-дефектологів).

Загальна середня освіта: закладів з інклюзивним навчанням - 196, в них інклюзивних класів - 391, дітей з ООП – 487, системний супровід забезпечують 338 асистентів вчителя, 75 вчителів-дефектологів (2017 рік: закладів загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням - 153, в них інклюзивних класів - 273, дітей з ООП – 334, системний супровід забезпечували 170 асистентів вчителя, 58 вчителів-дефектологів).

Проводиться робота щодо створення інклюзивного освітнього середовища. На сьогодні в закладах загальної середньої освіти області облаштовано 20 ресурсних кімнат та 5 медіатек.

З метою забезпечення системного кваліфікованого супроводження дітей з особливими освітніми потребами в області формується мережа інклюзивно-ресурсних центрів. У 2018 році органами місцевого самоврядування прийнято 19 рішень про створення інклюзивно-ресурсних центрів, усі установи зареєстровані як юридичні особи і функціонують. Облаштовано приміщення, закуплено реабілітаційне обладнання, засоби корекції, меблі й комп'ютерну техніку. За оперативними даними інклюзивно-ресурсні центри відвідують уже 1042 дитини з ООП, послуги яким надають 90 фахівців.

Професійна (професійно-технічна) освіта

Особлива увага в області приділяється розвитку системи професійної освіти, бо якісна підготовка робітничих кадрів – це запорука розвитку держави. Саме тому в області продовжується активна робота щодо створення якісної, гнучкої і практичної системи професійної освіти.

Функціонує 20 закладів професійної освіти: 5 вищих професійних училищ, 2 професійно-технічні училища, 3 центри професійно-технічної освіти, 5 професійних ліцеїв, 3 структурні підрозділи вищих закладів освіти, 2 заклади соціальної реабілітації та адаптації.

Контингент закладів професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ЗП(ПТ)О) області складає більше 8,0 тис. осіб.

Таблиця 1.9. Підготовка кадрів

№ з/п	Роки	План (осіб)	Факт (осіб)	%
Державне замовлення				
1.	2014	4546	4371	96
2.	2015	4499	4346	97
Регіональне замовлення				
3.	2016	4162	3758	90
4.	2017	4135	3494	84
5.	2018	3878	3414	88

Упродовж останніх 5 років зменшується кількість випускників ЗП(ПТ)О, що, в першу чергу, зумовлено від'ємним демографічним балансом та станом економічного розвитку регіону.

Саме працевлаштування випускників визначає роль і місце системи підготовки кваліфікованих робітників на ринку праці області. Кожного року першим робочим місцем забезпечується до 75% випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Протягом останніх років показник працевлаштування по області тримається на одному і тому ж рівні:

Таблиця 1.10. Працевлаштування випускників

Роки	Випуск (осіб)	Працевлаштовані (осіб)	%
2014	4495	3313	73,7
2015	4290	3066	71,5
2016	4157	3107	74,7
2017	3795	2766	72,9
2018	3684	2751	74,7

Важливим елементом в підготовці кваліфікованих робітників є кадрова політика закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Як свідчать статистичні дані, кількісний показник педагогічних працівників ЗП(ПТ)О за шість років знизився: з 1222 особи у 2012/2013 навчальному році до 1068 в 2017/2018 році. Насамперед ця ситуація пов'язана зі зменшенням контингенту учнів закладів освіти. Щороку на 20% збільшується кількість педагогічних працівників пенсійного та передпенсійного віку, які працюють в закладах професійної освіти. Молоді люди після закінчення закладів вищої освіти не бажають працювати в училищі, тому вакантні посади за шість років збільшилися в 7 разів (до 39). Значний дефіцит майстрів виробничого навчання.

У 2016 році фінансуванню закладів професійної освіти передано з державного на місцеві бюджети. Загальна сума фінансування склала 157 814,10 тис. грн (12 закладів – з обласного бюджету, 5 закладів з бюджету м.Луцьк). Середня вартість підготовки 1 учня в закладі склала 18 027,00 гривень. У 2018 році бюджет закладів професійної освіти області, що здійснюють підготовку кваліфікованих робітників, збільшився майже у 2 рази і становив 278 979,20 тис. гривень, середня вартість підготовки 1 учня в ЗП(ПТ)О – 38 580,70 гривень.

Заклади професійної освіти працюють над зміцненням матеріально-технічної бази: у 2014 році кількість обладнання, що використовуються у навчальному процесі, становило 2369 од., 2015 році – 2402 од., 2018 році – 2561 одиниця.

Зменшується кількість обладнання термін експлуатації якого понад 20 років, натомість збільшується кількість нової техніки терміном до 10 років.

Таблиця 1.11. Навчально-виробниче обладнання і техніка закладів професійної (професійно-технічної) освіти

№ з/п	Роки	Кількість обладнання,	Термін експлуатації обладнання, (%)	Отримано за рік, (од.)	Вибуло за рік, (од.)
-------	------	-----------------------	-------------------------------------	------------------------	----------------------

		(од.)	до 10 р	від 10 до 20 р	понад 20 р.		
1.	2014	2369	35,7	16	48,3	15	14
2.	2015	2402	31,2	20,4	48,4	8	8
3.	2016	2435	32,7	19,8	47,5	32	32
4.	2017	2477	34,4	20,6	45	332	86
5.	2018	2561	39,7	20	40,3	185	112

Розширюється соціальне партнерство. Функціонує Регіональна рада професійно-технічної освіти. У 2017 році реформовано 4 заклади освіти, на базі яких створено 2 заклади нового типу – центри професійно-технічної освіти. Розроблено новий План розвитку професійної освіти на 2019-2021 роки та у кожному закладі - свої плани розвитку.

У 2017 і 2018 роках створено і функціонують по 2 навчально-практичні центри. За період 2016-2018 років у центрах пройшли навчання, перепідготовку, підвищення кваліфікації: 3603 учнів, 437 слухачів, 60 викладачів спецпредметів, 128 майстрів виробничого навчання, 298 осіб інших категорій населення.

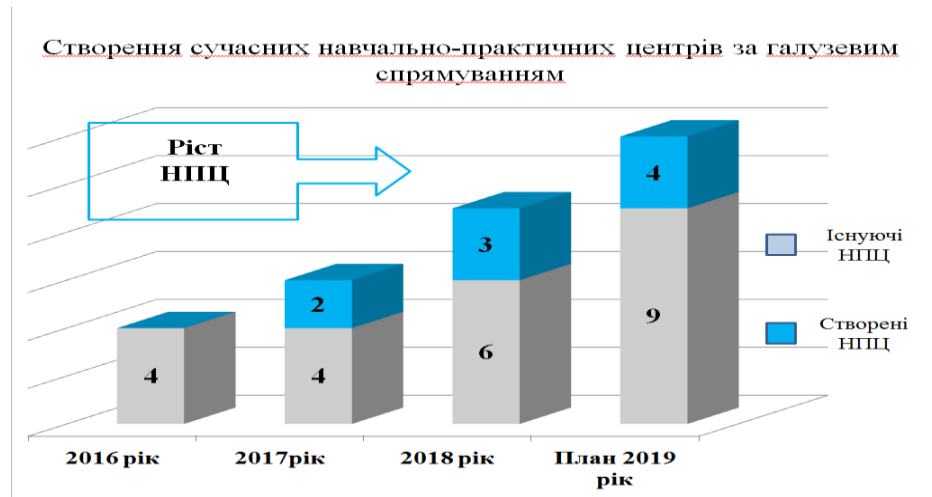

Рис.1.32. Створення сучасних навчально-практичних центрів за галузевим спрямуванням

Розширено перелік закладів професійної (професійно-технічної) освіти, професій та роботодавців, що впроваджуватимуть елементи дуальної форми навчання з 1 вересня 2018 року. До нього увійшли 8 закладів професійної освіти області та 11 роботодавців.

Проблемні питання:

1. Невирішеним залишається питання виділення коштів для виготовлення технічної документації на проведення реєстрації нерухомого державного майна закладів професійної (професійно-технічної) освіти, що перебувають у державній власності.

2. Морально застаріла та фізично зношена навчально-матеріальна база закладів, особливо з професій сільськогосподарського спрямування, транспорту, металообробки, деревообробки, швейного виробництва, що негативно пливає на якість підготовки робітничих кадрів, знижує можливість

самореалізації.

3. Гендерна сегрегація професійно-технічної освіти та необхідність залучення жінок-студенток, особливо з сільської місцевості.

Молодіжна політика

Реалізація молодіжної політики в області до 2015 року здійснювалася управлінням у справах молоді та спорту Волинської облдержадміністрації в рамках обласної цільової соціальної програми «Молодь Волині» на 2011-2015 роки. На реалізацію програми у 2016-2018 роках виділено загалом 867 700,00 гривень. У 2019 році заплановано 300 700,00 гривень.

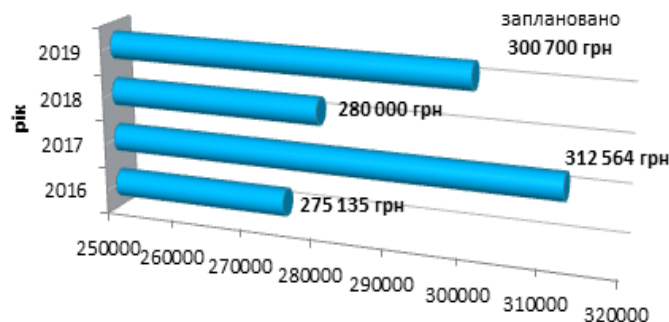

Рис.1.33. Фінансування програми «Молодь Волині»

Згідно з даними реєстру громадських об'єднань у Волинській області станом на квітень 2019 року зареєстровано 116 молодіжних організацій.

Водночас, одним із важливих напрямів розвитку молодіжної інфраструктури є розвиток молодіжних центрів. З метою сприяння розвитку молодих людей, громадянської освіти, популяризації здорового способу життя, розвитку волонтерства, молодіжного підприємництва, підвищення рівня мобільності молоді тощо в області розвивається мережа молодіжних центрів. Їх напрями роботи формуються відповідно до потреб та інтересів молодих людей конкретного населеного пункту.

Щорічно проводиться низка заходів за різними напрямами програми «Молодь Волині» на 2016-2020 роки, зокрема: навчання за програмою «Молодіжний працівник», екологічна акція «Зробимо Волинь чистою», інформаційно-профілактична акція «Відповідальність починається з мене», «Ярмарка громадських організацій», тренінг для представників органів студентського самоврядування «Школа лідерів», «Конкурс бізнес планів», Обласний конкурс «Кращий студент Волині», Обласний фестиваль «Студентська республіка», майстер-класи до Дня молоді, «Наукові пікніки у Луцьку» тощо.

В області проводиться робота щодо активізації молодіжної участі у процесах розробки та реалізації молодіжної політики. Зокрема, в рамках проєкту «Створення дієвої моделі участі молоді на локальному рівні» створено п'ять молодіжних рад у Зимнівській, Княгининівській, Смідинській, Литовезькій та Устилузькій об'єднаних територіальних громадах. Успішно

функціонує Молодіжна рада Шацької селищної ради та Молодіжна рада Нововолинська. Триває процес утворення Молодіжної ради при обласній державній адміністрації.

Проблемні питання:

1. Недофінансування заходів цільової програми «Молодь Волині» на 2016-2020 роки в середньому щорічно складає близько 80%.
2. У сфері національно-патріотичного виховання залишається недостатнє фінансування Програми, а також охоплення заходами з національно-патріотичного виховання широкого кола осіб.

4.6. Культура

Основними завданнями в галузі культури області є забезпечення реалізації прав громадян на доступ до інформації, здобуття мистецької освіти, залучення до культурних цінностей і духовних надбань, створення умов для функціонування базової мережі закладів культури місцевого рівня, надання якісних культурних послуг для всіх верств населення.

На початок 2019 року у Волинській області діє розгалужена базова мережа закладів культури і мистецтва. Це, зокрема:

- 675 клубних закладів (Палади культури, народні дома «Просвіта», культурно-мистецькі центри, клуби і будинки культури);
- 550 бібліотечних установ;
- 37 мистецьких шкіл (27 музичних, 3 художніх, 7 шкіл мистецтв) та 11 їх сільських філіалів. Крім цього, функціонує 61 сільських класів навчання гри на різних інструментах. Контингент учнів складає 6816 дітей;
- 17 комунальних музеїв та 84 громадських музейних закладів, в т.ч. 6 народних.

Бібліотечна мережа у 2018 та I-му півріччі 2019 року перебувала в стані активного реформування.

Станом на 01 серпня 2019 року бібліотечна Волинь представлена 550 закладами, з них – 471 бібліотекою, що функціонує у сільській місцевості. Мережа публічних бібліотек області скоротилася на 8 проти 558 у 2018 р. В ході реформування відбулося закриття 2 центральних бібліотек Луцького району, бібліотек-філій сіл Озерне, Ситовичі Поворської сільської ради, бібліотеки с.Милуші центру культури дозвілля та спорту Княгининівської сільської ради, бібліотек-філій сіл Маковичі, Туличів, Осьмиговичі Турійської районної ЦБС із наступним створенням на їх базі бібліотечних пунктів.

Безкоштовний доступ до інтернет-ресурсів надають Пункти вільного доступу до Інтернету, які діють у 85 бібліотеках – учасницях проекту «Бібліоміст». Продовжують функціонувати Інтернет-центри в Волинській ДОУНБ імені Олени Пчілки, Ковельській та Горохівській ЦРБ, центральній бібліотеці для дітей Луцької міської ЦБС, що були створені за проектом Посольства США в Україні «Інтернет для читачів публічних бібліотек». Станом на 01.08.2019 р. у бібліотеках області нараховувалося 682 комп'ютери

проти 653 станом на 01.01.2019 р. Доступ до мережі Інтернет надає 151 бібліотека області.

В області налічується 54 об'єднаних територіальних громад, в підпорядкуванні яких перебувають 279 бібліотек. 47 ОТГ, застосовуючи свої повноваження, забрали в своє підпорядкування бібліотеки. Спостерігається різноманітність вибору моделей функціонування бібліотечних закладів у рамках нових адміністративних утворень. Так, на базі 17 об'єднаних територіальних громад створені публічні бібліотеки з філіями, у тому числі – 7 зареєстровані як юридичні особи. У їх складі – 108 бібліотечних закладів. 31 бібліотечна установа ввійшла на правах структурного підрозділу до 6 культурно-дозвіллевих центрів, 4 діючих об'єднаних територіальних громади поки що утримують бібліотеки у складі ЦБС за рахунок субвенцій районним бюджетам. Не визначилися з вибором центральної бібліотеки 20 об'єднаних територіальних громади, що в певній мірі негативно впливає на процеси поповнення фондів, надання методичної допомоги та інше. У 10 об'єднаних територіальних громад жодна із бібліотек не має доступу до інтернету.

У 2018 році паспортизовано 19 об'єктів культурної спадщини, що на 8 об'єктів більше ніж у 2016 році.

За рахунок коштів обласного бюджету у 2018 році виготовлено паспорти на 12 пам'яток архітектури місцевого значення на території Іваничівського, Локачинського, Луцького та Рожищенського районів. Крім того, розроблено охоронні зони 14 пам'яток архітектури місцевого значення.

За кошти органів місцевого самоврядування розроблено облікову документацію на 4 пам'ятки архітектури національного значення та на 3 – місцевого значення.

В I-му півріччі 2019 року за кошти обласного бюджету розроблено облікову документацію на 12 пам'яток сакральної архітектури національного та місцевого значення у Горохівському, Локачинському, Володимир-Волинському, Рожищенському районах; за кошти органів місцевого самоврядування розроблено облікову документацію на 2 пам'ятки (Горохівський район).

За рахунок коштів міського бюджету розроблено облікову документацію на 7 пам'яток архітектури місцевого значення, що розташовані у м.Ковелі.

Проблемні питання:

1. Волинська обласна філармонія - єдина в Україні, що не має власного концертного залу, всі концертні заходи здійснюються на виїзді. Тому є гострою потреба у будівництві концертного залу філармонії, що можливо лише за рахунок коштів з державного бюджету. Відповідні пропозиції неодноразово вносилися до Міністерства культури України, Волинської обласної ради.

2. Після переходу клубних і бібліотечних закладів, мистецьких шкіл в підпорядкування об'єднаних територіальних громад невирішеними залишаються питання функціонування даних закладів, зокрема питання методичного забезпечення, навчання та підвищення кваліфікації, атестації

працівників та викладачів, колективів аматорського мистецтва та ряду інших.

3. Потребує встановлення ліфтової кабіни у приміщенні Волинського академічного обласного українського музично-драматичного театру імені Т.Г.Шевченка для людей з обмеженими можливостями.

4. Капітальний ремонт „білого” та „сірого” меморіальних будиночків Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки.

Необхідність проведення реставраційно-ремонтних робіт Садиби Лесі Українки у с.Колодяжне Ковельського району Волинської області: „Сірий будинок Косачів” та „Білий будинок Косачів” 1881-1907 рр. ох № 030012-Н – пам’ятка історії національного значення, що взята під охорону держави відповідно до постанови КМУ від 03.09.2009 № 928.

Внаслідок тривалої експлуатації та дії природних факторів меморіальні будиночки перебувають у незадовільному стані.

Волинським краєзнавчим музеєм у 2019 році була виготовлена документація на «Реставраційно-ремонтні роботи пам’яток культурної спадщини «Білого та Сірого будинків Косачів» в с.Колодяжне Ковельського району Волинської області». Вартість робіт складала 8757,576 тис. грн у поточних цінах, станом на 14 березня 2019 року. Проєкт пройшов експертизу ДП „УКРДЕРЖБУДЕКСПЕРТИЗА” та погоджений Міністерством культури України 28 грудня 2019 року. Робочим проєктом передбачається здійснення комплексу заходів з покращення технічного стану об’єктів та їх фізичного збереження в існуючому вигляді, які не зачіпають історичної сутності та не змінюють характеристик властивостей, які є предметом охорони пам’яток.

Варто зазначити, що проєкт потребує коригування у зв’язку із зростанням заробітної плати та вартості матеріалів у 2020 році. Згідно усних консультацій розробників документації, за результатами коригування, вартість реставраційно-ремонтних робіт зросте на 1500,00 – 2000,00 тис. грн.

Білий будинок Лесі Українки (первісний побудований у 1890 році). Меморіальна експозиція складається з двох кімнат: вітальні, особистої кімнати Лесі Українки, сіней та веранди. Серед експонатів – особисті речі поетеси.

Робочим проєктом передбачається комплексний ремонт фасадів з оббивкою тиньку та ремонтом пошкоджених вологою дерев’яних конструкцій стін; ремонт пивниць із влаштуванням вертикальної та горизонтальної відсічної гідроізоляції; заміна дерев’яних декоративних елементів фасадів (обрамлення вікон, вітрових дощок, огорожі тераси); перекладка печі опалення, заміна вікон, вхідних дверей; очистка та гідрофобна обробка гонтового покриття даху; влаштування організованого скиду з даху дощової води; утеплення даху та перекриття над пивницями; ремонт цоколя; загальний ремонт приміщень, заміна підлоги та плінтусів; ремонт мощення доріжок від центральної алеї до будинку.

Сірий будинок родини Косачів (побудований у 1896 році, реконструйований в 1955 році), огляд меморіальної експозиції, яка складається з 6-ти кімнат. Будівля повністю відображає первісну споруду скромного дворянського будинку кін. XIX ст. Інтер’єр оздоблений рухомими творами-експонатами того часу.

Робочим проєктом передбачається ремонт та поновлення оздоблення фасадів та стінових конструкцій; відновлення веранди, заміна вікон та входних дверей; ремонт, поновлення обшивки входу, мезоніну, слухових вікон; поновлення лиштв, декоративних дерев'яних елементів оздоблення фасадів; заміна підлог у приміщеннях, заміна плінтусів; ремонт підшивки звисів даху та системи водовідведення; утеплення даху; вертикальна гідроізоляція фундаментів.

4.7. Розвиток туризму

Туристичний потенціал області формують: 2 центри туристичної інформації, 3 національні парки, 231 рекреаційна зона, 118 рекреаційних пунктів, 267 озер, 285 агросадіб, 152 заклади розміщення, 7 санаторіїв, 17 музейних закладів, 1534 об'єкти культурної спадщини, 11 фестивалів (понад 1000 туристів), 1 туристичний кластер, 8 маркованих туристичних шляхів, 7 туристичних знаків (5.53), 5 активних туристичних клубів, 2 екопарки, 2 офіційних туристичних веб-ресурси, 341 суб'єкт туристичної діяльності області.

Основними напрямками розвитку туристичної галузі є:

1. Кадрове та науково-методичне забезпечення.

Постійно проводяться навчання для голів ОТГ та студентів вищих навчальних закладів. Здійснено проєкт фахової підготовки екскурсоводів для міста Луцька «Школа екскурсовода». Випускниками першої в Луцьку школи екскурсовода стали 17 лучан. Планується провести фахову підготовку загальнообласних багатомовних екскурсоводів та сформувати спеціальний он-лайн реєстр фахівців.

2. Розвиток туристичної інфраструктури та матеріально-технічної бази. Пріоритети:

2.1. Позначення маршрутів проїзду до туристичних об'єктів та місць туристичних відвідувань;

2.2. Розвиток мережі автокемпінгів;

2.3. Благоустрій рекреаційних зон та об'єктів туристичних відвідувань;

2.4.. Сприяння розвитку вело туризму;

2.5. Забезпечення доступності об'єктів туристичних відвідувань та закладів туристичної інфраструктури для осіб з обмеженими фізичними можливостями.

3. Стимулювання розвитку санаторно-курортного туризму.

Область продовжує розвиватись в плані створення курортних зон. Перспективним є розбудова інфраструктури та бронювання вільних земельних ділянок для будівництва цілорічних закладів відпочинку, що змінить тривалість туристичного сезону з літнього на круглорічний.

Реалізовується проєкт по міжнародній грантовій Програмі «Польща-Білорусь-Україна» - відбувається прокладання 86 км каналізаційних мереж і будівництво 3-х сучасних та потужних очисних споруд. Крім того, у с. Світязь завершується будівництво сучасної набережної з відповідною інфраструктурою.

Протягом 2017-2018 років проведено I етап бальнеологічних досліджень ДУ «Українським науково-дослідним інститутом медичної реабілітації та курортології МОЗ України», виявлено природні лікувальні ресурси на території рекреаційної зони Шацьких озер та їх прогностичну оцінку, про що свідчать отримані висновки.

Разом з тим, у державній Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року, яка розроблена Міністерством економічного розвитку і торгівлі України, окремим пунктом задекларовано створення курорту державного значення на території Шацького поозер'я.

4. Сільський туризм.

Стимулювання розвитку малого підприємництва у сфері організації відпочинку у селі, забезпечення його нормативно-правовою, рекламно-інформаційною та організаційною підтримкою органами виконавчої влади; створення умов для всебічного заохочення населення області до участі у розвитку сільського туризму як високорентабельної ланки туристичної індустрії та додаткового джерела поповнення особистих доходів громадян, місцевих і державного бюджетів.

Заплановано проведення інвентаризації та сертифікація садиб області. Формування промоційного каталогу та оцифрування отриманих даних для туристичного порталу.

5. Промоція туристично-рекреаційного потенціалу.

Проведення комплексної рекламної кампанії туристично-рекреаційних ресурсів та кращих пропозицій туристичних компаній, створення позитивного іміджу на всеукраїнському та міжнародному ринках туристичних послуг

Створено бренд «Волинь унікальна» та продовжується його просування. Створено перший та єдиний туристичний веб-сайт області (www.tourism.volyn.ua), реалізовано проекти туристичної інфраструктури (марковані маршрути, ознакування туристичних об'єктів), видано сучасні промоційні каталоги українською, польською і англійською мовою,

Проводиться робота із відродження найбільшого туристичного маршруту «Золота діадема Волині» (Volyn Golden Diadem).

Важливим є участь у міжнародних виставкових закладах, надання там обласному туристичному бізнесу, ОТГ платформи для презентації власних туристичних продуктів.

6. Безпека туристів.

Створення безпечних умов перебування туристів на території області, захист їх законних прав та інтересів

Комунальним закладом «Волинський обласний центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф» постійно забезпечується надання оперативної медичної допомоги автотуристам та іншим учасникам дорожнього руху на автомобільних та транспортних коридорах України та забезпечується безпека туристів при проведенні масових туристських заходів відповідно до заявок, поданих суб'єктами туристичної діяльності.

Визначено 45 місць масового відпочинку на воді. З метою недопущення травмування людей під час купання, водолоазно-рятувальним підрозділом

Управління ДСНС в області, напередодні купального періоду здійснюється обстеження дна акваторій визначених місць масового відпочинку.

Проблемні питання:

- 1) недофінансування галузі з обласного бюджету, найнижчий показник серед усіх регіонів України;
- 2) наявність черг на пунктах пропуску, що суттєво зменшує потік іноземних туристів;
- 3) припинення наступних етапів робіт, щодо створення курорту державного значення «Шацьк»;
- 4) відсутність оптимального графіку руху залізничних потягів;
- 5) недосконале законодавство, яке регулює сферу сільського (зеленого) туризму;
- 6) відсутність штатних одиниць (профільних фахівців), відповідальних за розвиток туризму.

4.8. Соціальна сфера

Охорона здоров'я

Сучасний стан здоров'я України, який відзначається порівняно високим рівнем загальної смертності, відповідно низьким рівнем очікуваної тривалості життя. Тому розвиток системи охорони здоров'я потребує подальшого удосконалення шляхом реструктуризації, раціоналізації та реорганізації всіх видів медичної допомоги, підвищення її доступності та ефективності при дотриманні пріоритету первинної медичної допомоги на засадах загальної лікарської практики/сімейної медицини. В сучасних умовах вторинна, тобто спеціалізована, допомога населенню надається як в спеціалізованих відділеннях (кабінетах) амбулаторно-поліклінічних закладів, так і в лікарнях різного типу.

Протягом 2018 року в галузі охорони здоров'я області здійснено комплекс заходів щодо формування оптимальної мережі закладів первинного рівня надання медичної допомоги на засадах загальної практики/сімейної медицини, удосконалення вторинної (спеціалізованої) та модернізації третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги. Усі заклади охорони здоров'я первинного рівня надання медичної допомоги трансформовані в комунальні некомерційні підприємства та підписали договір з Національною службою здоров'я України на 2019 рік.

У 2018 році центрами первинної медико-санітарної допомоги в області обслуговувалось 1011204 населення. До складу центрів ПМСД на кінець 2018 року входило 142 лікарських амбулаторій ЗПСМ, на кінець 2017 року – 139. Кількість міських лікарських амбулаторій збільшилась з 49 на кінець 2017 року до 52 на кінець 2018 року. Кількість сільських лікарських амбулаторій залишилась на рівні минулого року – 90. Чисельність ФАПів зменшилась з 754 до 742 за рахунок закриття 12-ти ФАПів в Любешівському районі.

У 2018 році забезпеченість населення області амбулаторіями загальної практики/сімейної медицини становить 1,37 на 10 тис. всього населення області (2017 – 1,34). У центрах первинної медико-санітарної допомоги Волинської

області на кінець 2018 року було зареєстровано 835,75 штатних лікарських посад, що в перерахунку на 10 тис. населення становить 8,07 (2017 рік – 8,29). Найнижчий показник забезпеченості населення штатними посадами лікарів в Ковельському – 5,13, Камені-Каширському – 5,58, Володимирі-Волинському – 6,60 та Луцькому – 6,66 центрах ПСМД.

В 2018 році 44 лікарняних заклади надавали стаціонарну допомогу, в тому числі 41 лікарня та 3 диспансери зі стаціонарами. В них розгорнуто 7073 стаціонарних ліжка, в тому числі 2851 в обласних лікувально-профілактичних закладах та 4222 в лікарняних закладах вторинного рівня.

Розпорядженням голови обласної державної адміністрації від 25.05.2018 року №301 «Про затвердження спроможної мережі надання первинної медичної допомоги у Волинській області» (із змінами) від 11.07.2018 року № 428 сформована структура спроможної мережі закладів надання первинної медичної допомоги, якою передбачено функціонування 314 закладів первинної медичної допомоги, в тому числі: 182 амбулаторії (119 амбулаторій групової практики та 63 амбулаторії монопрактики), 132 пункти здоров'я.

Завдяки Субпроекту Світового банку «Вдосконалення медичної допомоги хворим з хворобами системи кровообігу у Волинській області» для усіх діючих амбулаторій ЗПСМ закуплена комп'ютерна техніка та медичне обладнання, медичні меблі та розхідні матеріали, відповідно до табеля оснащення затвердженого наказом МОЗ України від 26.01.2018 року № 148 «Про затвердження Примірного табеля матеріально-технічного оснащення закладів охорони здоров'я та фізичних осіб підприємців, які надають первинну медичну допомогу».

На даний час кожен із 559 лікарів, які надають ПМД (426 лікарів ЗПСМ, 22 лікарі-терапевти та 111 лікарів-педіатрів) забезпечений персональним комп'ютером, доступом до Інтернету, зареєстрований в медичних інформаційних системах і співпрацює з Національною службою здоров'я України.

Результати проведеної в області медичної реформи:

- перетворено усі 24 комунальні заклади ПМД у комунальні некомерційні підприємства;

- проведено оснащення комп'ютерним обладнанням робочих місць 606 лікарів для ведення медичної інформаційної системи «Реєстр індивідуального серцево-судинного ризику дорослого населення Волинської області»;

- у рамках реалізації Субпроекту Світового Банку «Вдосконалення медичної допомоги хворим з хворобами системи кровообігу у Волинській області», після завершення реконструкції приміщень буде введено в дію 32 АЗПСМ: 17 нових АЗПСМ, 12 існуючих АЗПСМ та 3 АЗПСМ після капітального ремонту, закуплено для АЗПСМ 23 службових легкових автомобілі для лікарів цих амбулаторій;

- з державного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію заходів, спрямованих на розвиток системи охорони здоров'я у сільській місцевості, для області виділена цільова субвенція у сумі 227,5 млн. грн. За ці кошти заплановано будівництво 21 амбулаторій ЗПСМ, з яких розпочато будівництво

15 амбулаторій ЗПСМ, погоджене будівництво 6 АЗПСМ. Закуплено 15 службових легкових автомобілів для лікарів цих амбулаторій.

Відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України № 631-р від 13.09.2017 року «Про затвердження переліку та складу госпітальних округів Волинської області» в області сформовано три госпітальних округи, а саме: Луцький, Ковельський та Нововолинський.

Відбулись засідання госпітальних рад округів, на яких обговорювалось формування структури закладів охорони здоров'я госпітальних округів та пропозиції по напрацюванню багаторічного плану розвитку госпітальних округів.

На даний час усі заклади охорони здоров'я області вторинного і третинного рівня надання медичної допомоги перетворені у комунальні некомерційні підприємства і готові до підписання договорів з Національною службою здоров'я України.

В області функціонує три реперфузійні центри на базі КП «Волинська обласна клінічна лікарня», КП «Луцька міська клінічна лікарня» та КНП «Ковельське міськрайонне територіальне медичне об'єднання», для яких у 2018 році в рамках реалізації субпроєкту Світового банку «Вдосконалення медичної допомоги хворим з хворобами системи кровообігу у Волинській області» закуплено сучасні ангиографи. Наказом по управлінню охорони здоров'я облдержадміністрації затверджено маршрут пацієнта з гострим коронарним синдромом.

Пріоритетні напрямки розвитку на період до 2027 року.

1. Впровадження ведення електронної медичної документації з використанням сучасних медичних інформаційних систем.
2. Заклучення договорів з Національною службою здоров'я України на оплату медичних послуг комунальними підприємствами області, що надають спеціалізовану медичну допомогу.
3. Подальший розвиток госпітальних округів з врахуванням особливостей адміністративної реформи в області.
4. Розвиток спроможної мережі закладів первинної медичної допомоги.
5. Удосконалення системи громадського здоров'я на базі обласного центру громадського здоров'я.
6. Співпраця з місцевими громадами щодо підтримки медичних підприємств та надання місцевих стимулів для забезпечення медичними кадрами, в першу чергу у сільській місцевості.
7. Проведення реформування служби крові області відповідно до Стратегії розвитку національної служби крові України.
8. Оптимізація протитуберкульозної та психіатричної служб області.
9. Подальше удосконалення надання перинатальної допомоги та екстреної медичної допомоги.

Соціальне обслуговування

У 2018 році державну допомогу соціально вразливим верствам населення (87,3 тис. родин) було виплачено на суму 1,9 млрд. гривень.

У період з січня по грудень 2017 року з державного бюджету для забезпечення таких сімей в область надійшло 2,0 млрд. гривень та протягом 2016 року - 1,89 млрд. гривень.

Станом на 01.05.2019 року середній розмір допомоги малозабезпеченим багатодітним сім'ям склав 4759,41 гривні. Допомогу одержали 10,8 тис. малозабезпечених родин, в яких виховується 33,1 тис. дітей (в т.ч. 26,5 тис. дітей з багатодітних родин).

У 2018 році середній розмір допомоги малозабезпеченим багатодітним сім'ям становив 4159,37 гривні (у 2016р - 3676,69 грн). Допомогу одержали 12,3 тис. малозабезпечених родин, в яких виховується 37, 0 тис. дітей (в т.ч. 29,5 тис. дітей з багатодітних родин).

На виплату державної соціальної допомоги на дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, грошового забезпечення батькам вихователям та прийомним батькам за надання соціальних послуг у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях за принципом «гроші ходять за дитиною» перераховано 5,9 млн. гривень. (у 2018 році – 16,5 млн.грн., 2017 рік – 15,7 млн.грн.; 2016 р.- 13,2 млн.грн.).

У 2018 році 101,8 тис. волинських родин скористалися програмою житлових субсидій, загальна сума виплати становила 1,3 млрд.грн., при цьому, середній розмір її становив 426,3 гривні.

Крім того, станом на 01.05.2019 року 13,1 тис. сім'ям призначено субсидію готівкою для відшкодування витрат на придбання твердого палива та скрапленого газу на загальну суму 42,8 млн. гривень. Середній розмір субсидії складав 3285,86 гривень.

Протягом 2018 року призначено готівкової субсидії 29,1 тис. домогосподарствам (2016р – 42,0 тис.грн) на суму 88,66 млн.грн., середній розмір становив 3051,71 гривні.

Особи, які мають право на пільги за соціальною ознакою, обліковані у Єдиному державному автоматизованому реєстрі осіб, які мають право на пільги (далі – ЄДАРП).

Таблиця 1.12. Перелік осіб за даними ЄДАРП

2016 рік	2017 рік	2018 рік	станом на 01.05.2019
339129	328664	319188	315409

Щомісячно пільгові категорії населення забезпечуються знижкою з оплати житлово-комунальних послуг, твердого палива та скрапленого газу, тощо.

Для цієї мети з державного бюджету на всі види пільг спрямовано у 2016 році 191,3 млн гривень, у 2017 – 187,3 млн.гривень, у 2018 році – 211,3 млн.гривень.

Таблиця 1.13. Кількість осіб, які потребували та забезпечені санаторно-курортним оздоровленням

	2016 рік	2017 рік	2018 рік	станом на
--	----------	----------	----------	-----------

Категорії							24.05.2019	
	потреба	забезпечено	потреба	забезпечено	потреба	забезпечено	потреба	забезпечено
особи з інвалідністю та ветерани війни	7843	635	7840	612	7576	526	7607	282
учасники АТО	1180	404	1018	727	1024	429	1173	43

У 2018 році обліковано 133,8 тисячі постраждалих від Чорнобильської катастрофи громадян. З державного бюджету України профінансовано 154,8 млн. грн. Забезпечено безкоштовним харчуванням 21469 дітей на загальну суму 81,5 млн. грн., послугами санаторно-курортного лікування 1016 осіб з інвалідністю на суму 7,8 млн. грн.

З обласного бюджету для забезпечення постраждалих осіб пільговими медикаментами та зубопротезуванням виділено 9,1 млн. грн.

У 2016 році на повному державному утриманні в 6-ти будинках-інтернатах для престарілих та осіб з інвалідністю перебувало 739 підопічних. Відповідно 2017 - 742 особи, у 2018 – 750 підопічних. В їх числі, в Голобському дитячому будинку-інтернаті 58 осіб з інвалідністю чоловічої статі до 35 років, з них до 18 років – 8 дітей, у 2017 році - 55 осіб з інвалідністю чоловічої статі до 35 років, з них до 18 років – 6 дітей.

Голобський дитячий будинок-інтернат 01.03.2018 року перепрофільовано у Голобський психоневрологічний інтернат. Забезпечується зміцнення матеріально-технічної бази інтернатних установ, проведення капітальних ремонтів, впровадження енергозберігаючих технологій, що дає можливість закладам вигляду сучасних європейських установ.

У 2018 році соціальні послуги вразливим категоріям населення області надавали 21 територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг), у структурі яких рахується 80 відділень.

Висновок

Аналіз кількості фактичних отримувачів соціальних пільг та гарантій свідчить про те, що всі соціальні групи населення, які потребують соціальної допомоги і підтримки, охоплені соціальними службами.

Наявні ресурси дають можливість задовольнити попит громадян у соціальних послугах. Соціальні служби, які функціонують в області, мають достатні можливості для покращення якості соціальних послуг, що надаються кожній конкретній особі, дозволяють забезпечити їх адресність, своєчасність і доступність.

В процесі децентралізації створюються заклади соціального обслуговування безпосередньо в об'єднаних громадах.

Подальше систематичне визначення потреб у соціальних послугах соціальних груп районів і міст області дозволить оперативно реагувати на

соціальні та демографічні процеси, попередити виникнення соціальних проблем.

РОЗДІЛ 5. Економічний розвиток та підприємництво

5.1. Загальні показники економічного розвитку області

Узагальнюючими показниками, які характеризують рівень розвитку економіки регіону, є валовий регіональний продукт (далі - ВРП) та валова додана вартість (далі - ВДВ).

Обсяг валового регіонального продукту області у 2017 році у фактичних цінах становив 51972 млн.грн. Протягом 2013-2017 років частка області у загальному обсязі валового регіонального продукту України зросла з 1,4% у 2013 році до 1,7% у 2017 році. Валовий регіональний продукт у розрахунку на одну особу у 2017 році становив майже 50,0 тис.грн., що у 2,5 раза більше 2013 року а по відношенню до середнього показника по Україні становив 71%.

Спостерігався ріст темпу валового регіонального продукту з 101,1% у 2014 році та 103,3% у 2018 році, що зумовлено активізацією діяльності у переробній промисловості, оптовій та роздрібній торгівлі, інших видах економічної діяльності.

Однак, ВРП та ВДВ у 2015 році характеризувалися зниженням (95,3%). Основною причиною, як і у 2009 році, стало скорочення попиту на зовнішньому ринку на продукцію експортно орієнтованих підприємств області (експорт товарів зменшився на 7,8%, імпорт – на 18,7%) та зниження доходів населення.

Однак, вже у 2016 – 2018 році Волинь демонструє вищі темпи економічного зростання, ніж Україна загалом, що зумовлено активізацією діяльності в оптовій та роздрібній торгівлі, будівництві, сільському господарстві та інших видах економічної діяльності.

Основною складовою валового регіонального продукту є валова додана вартість. У 2017 році цей показник складав 44,4 млрд.грн., а індекс фізичного обсягу становив 104,7% (по Україні – 102,2%).

В структурі ВДВ пріоритетними є такі види економічної діяльності як сільське господарство, промисловість та торгівля.

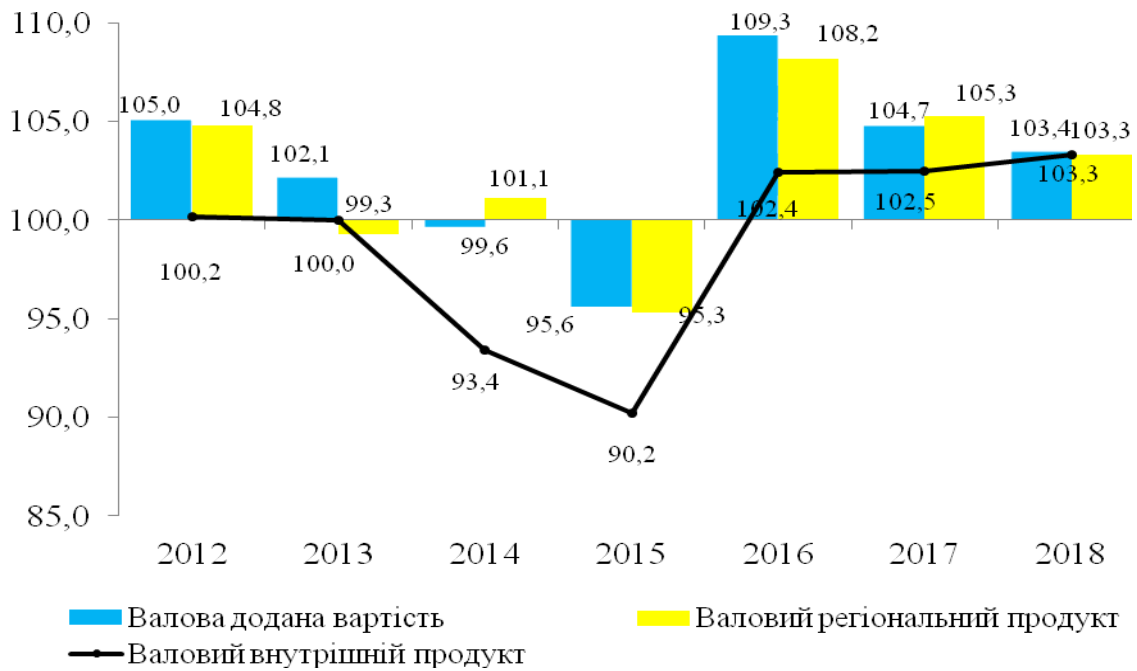

Рис.1.34. Темпи зростання валового регіонального продукту та валової доданої вартості, %

У розрахунку на одну особу валова додана вартість в області зросла порівняно з 2012 роком на 60,7 відсотка і за 2017 рік становила 42735 гривень, що становить 72% від показника по Україні (59304 грн).

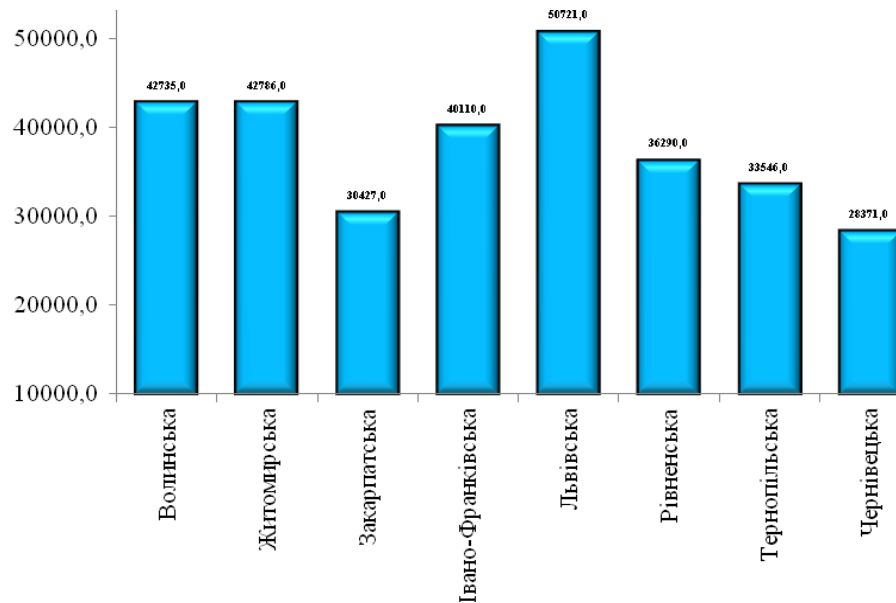

Рис.1.35. Валова додана вартість у розрахунку на одну особу за 2017 рік, грн.

Серед західних областей України показник валової доданої вартості у розрахунку на одну особу нижчий рівня Житомирської та Львівської областей, однак вищий, ніж у Закарпатській, Івано-Франківській, Рівненській, Тернопільській та Чернівецькій областях.

Структура валової доданої вартості області в розрізі видів економічної діяльності протягом останніх років залишається майже незмінною.

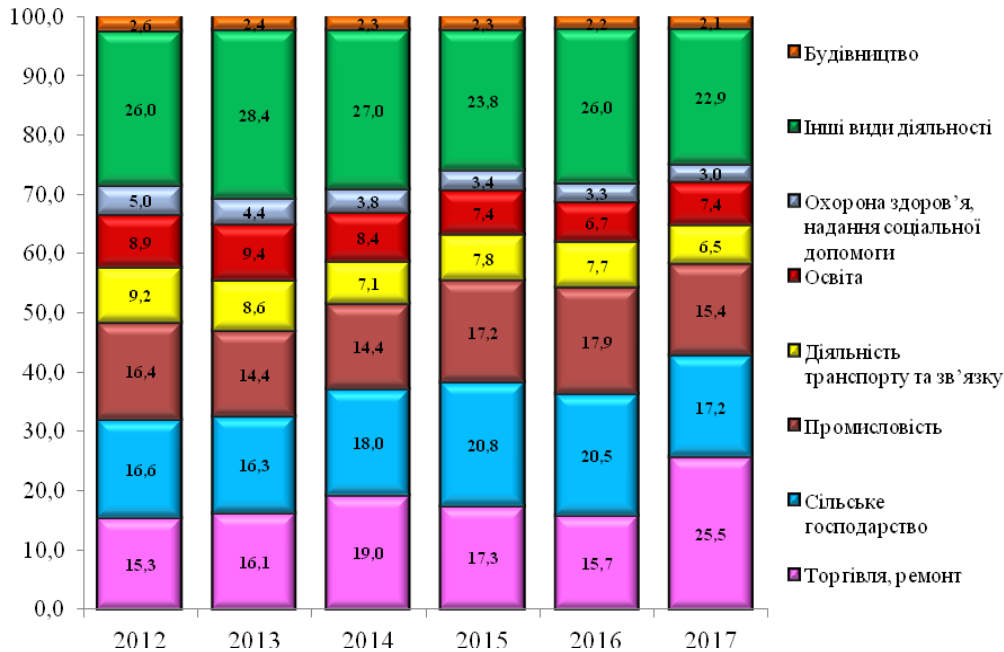

Рис.1.36. Галузева структура ВДВ області, %

В структурі валової доданої вартості області пріоритетними є такі види економічної діяльності як сільське господарство, промисловість та торгівля.

Виходячи із зазначеного, область відноситься до числа аграрно-промислових регіонів із розвиненою сферою обслуговування. Разом з тим, показник валової доданої вартості у розрахунку на одну особу хоч і зріс протягом останніх років, однак ще залишається значно нижчим від середнього показника по Україні.

5.2. Промисловість

Промисловість для області – це пріоритетна і перспективна галузь, якою створюється 15,4 відсотка валової доданої вартості області (у 2012 році – 16,4%). Питома вага іноземних інвестицій в промислове виробництво у 2018 році становила 84,3 відсотки від загального обсягу інвестицій, залучених в область (у 2012 році – 67,8%).

Економічний потенціал області формують підприємства таких галузей промисловості: харчової, машинобудівної, деревообробної та виробництва паперу, виробництва гумових та пластмасових виробів, виробництва меблів, металургійного виробництва, текстильного виробництва та виробництва одягу, добувної і хімічної галузей.

Протягом 2012-2018 років, (крім 2012 та 2015рр.) забезпечувалося зростання виробництва промислової продукції.

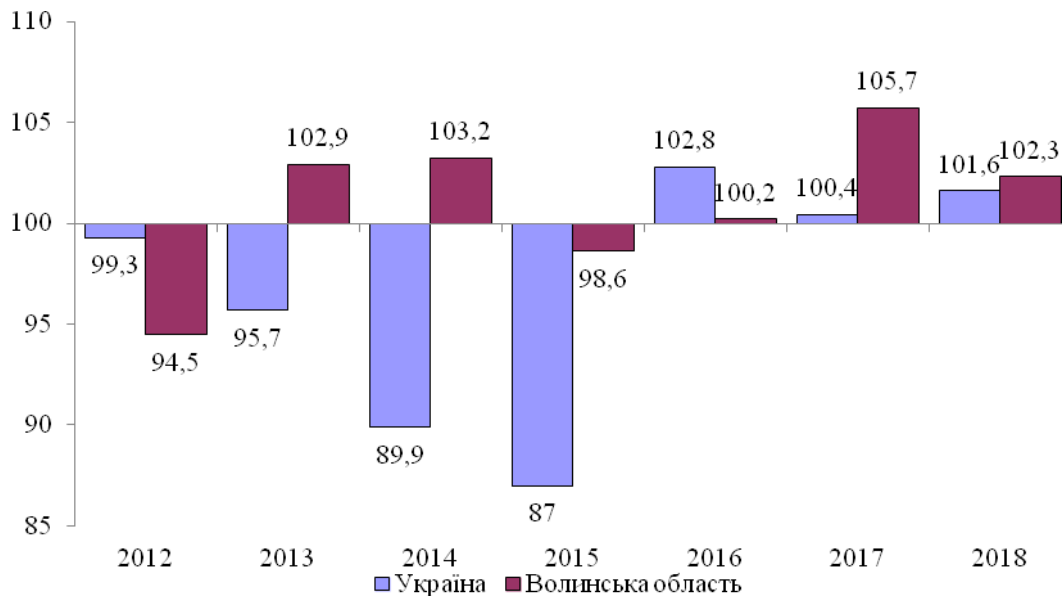

Рис.1.37. Темпи промислового виробництва (до попереднього періоду,%)

Найбільшу питому вагу в переробній промисловості займають: виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів (24,5%), вироблення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність (18,4%), машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування (17,4%). Ця тенденція зберігається протягом 2012-2018 років. Проведений міжобласний порівняльний аналіз індексів промислової продукції показав, що Волинська область протягом 2012-2018 років піднялась з 21 місця на 7-8 місце.

Обсяг реалізованої промислової продукції у 2018 році становив 30,9 млрд.грн. і порівняно з 2012 роком збільшився у 3 рази. За даним показником область зайняла 19 місце серед регіонів України (2015 рік – 22 місце).

Обсяг реалізації продукції порівняно з 2012 роком зріс за усіма видами економічної діяльності, крім виробництва хімічних речовин і хімічної продукції (-43%).

В обсязі реалізованої промислової продукції за 2018 рік за основними видами діяльності суттєво домінує переробна промисловість – 81,4 відсотка, однак, порівняно з 2012 роком питома вага її зменшилась на 16,3 в.п.

Рис.1.38. Структура обсягів реалізованої промислової продукції за основними видами діяльності у 2018 році

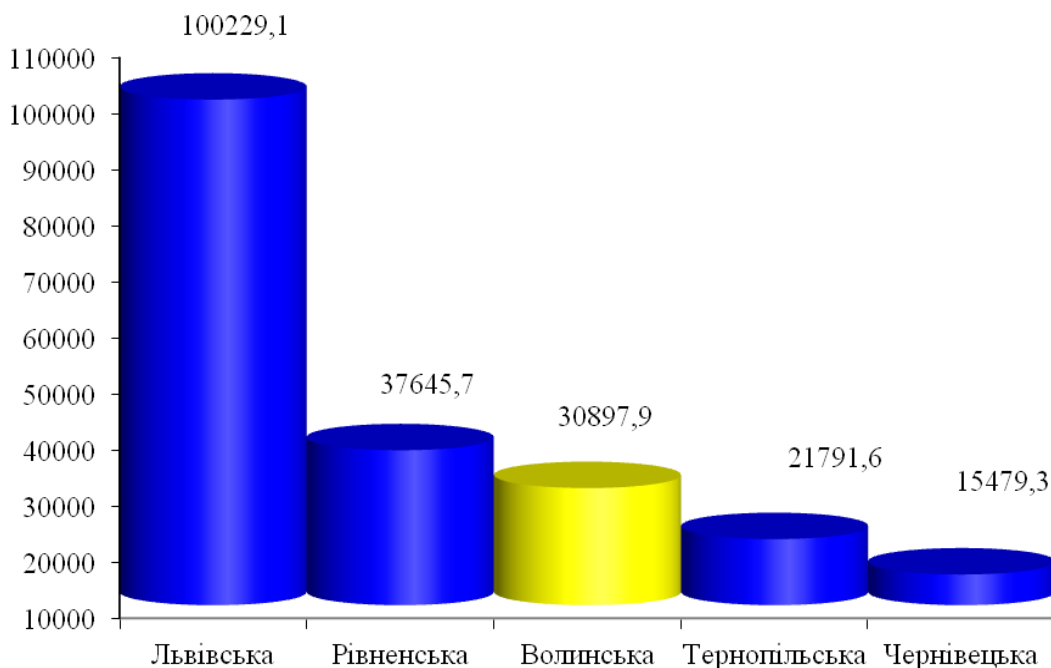

Рис.1.39. Обсяг реалізованої промислової продукції (товарів, послуг), млн.грн.

У 2018 році за даним показником область зайняла 18 місце серед регіонів України.

Частка реалізованої промислової продукції Волинської області в загальному обсязі по Україні у 2018 році становила 1,2 відсотка. У розрахунку на одну особу області реалізовано промислової продукції на суму 29,7 тис.грн. Найвищим цей показник був у Луцькому районі та м.Нововолинську – 94,8 тис.грн та 87,5 тис.грн відповідно, вище середнього – у Володимир-

Волинському районі, м.Луцьку та Рожищенському районі (67,6 тис.грн – 39,1 тис.грн).

У розрахунку на одиницю населення обсяг реалізованої промислової продукції за 2018 рік становив 29706 грн.

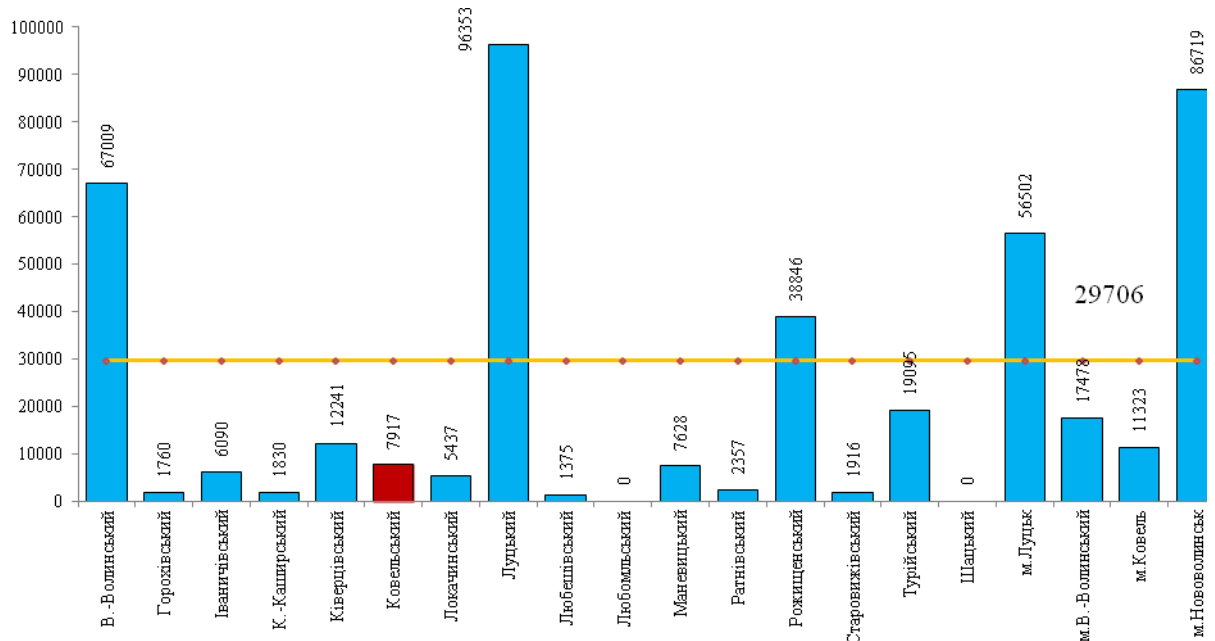

Рис.1.40. Обсяг реалізованої промислової продукції (у розрахунку на одиницю населення, грн) за 2018 рік

Майже 43 відсотки товаровиробників області отримали дохід від реалізації промислової продукції до 10,0 млн.грн, 20,5 відсотка підприємств реалізували продукції на суму більше 50 млн.грн.

У 2018 році у промисловості було зайнято 38,7 тис. осіб (13,4%), що на 4,9 тис.осіб менше ніж у 2012 році.

5.3. Сільське господарство

Аграрний сектор (сільське господарство, харчова і переробна промисловість) забезпечує продовольчу безпеку області та продовольчу незалежність країни.

Волинь має потужний агропромисловий комплекс, основу якого складають близько тисячі сільськогосподарських підприємств, в т.ч. понад 600 фермерських господарства та 147,9 тисяч особистих селянських господарств станом на 1 січня 2019 року. У сільському господарстві створюється понад 20% валової доданої вартості області.

Пріоритетними напрямками розвитку аграрного сектору економіки області є виробництво зернових та технічних культур, картоплі та овочів, цукрових буряків, м'яса та молока.

Область займає 2014,4 тис.га – 3,3% території України, в т.ч. сільськогосподарські угіддя - 1047,5 тис. га , рілля – 672,3 тис. га та виробляє майже 3% загальнодержавних обсягів продукції сільського господарства.

Агропромисловий комплекс Волині в цілому розвивається динамічно. У січні–грудні 2018 року індекс сільськогосподарської продукції порівняно із відповідним періодом 2017 року становив 103,2 відсотка. В тому числі у сільськогосподарських підприємств – 111 відсотків, у господарств населення – 97,6 відсотка.

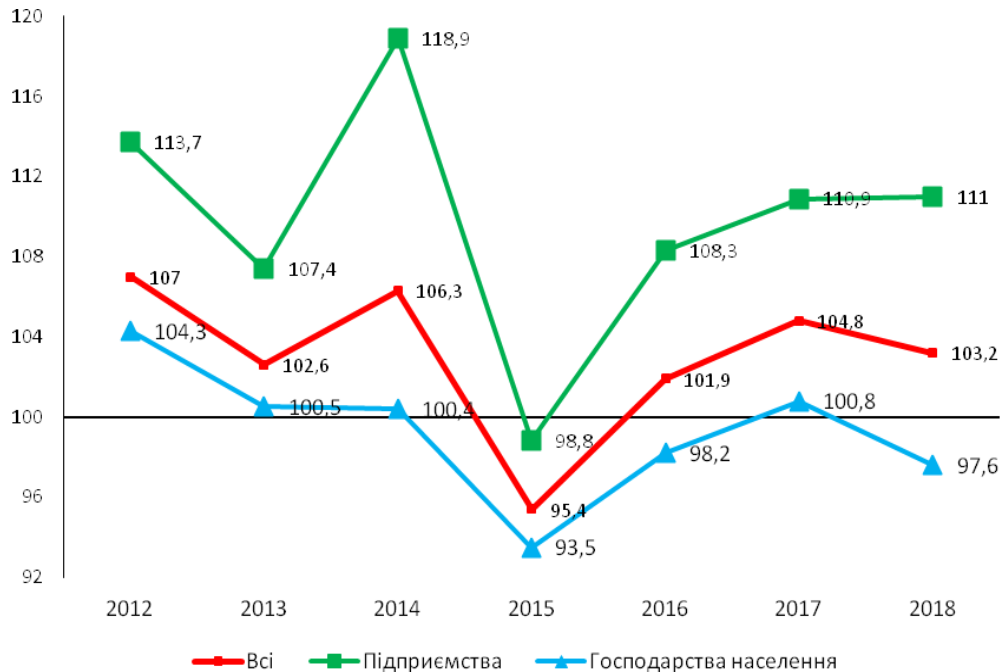

Рис.1.41. Індекси продукції сільського господарства за категоріями господарств,%

В аграрному секторі області забезпечується стабільний приріст обсягів виробництва продукції, виняток становив лише 2015 рік.

Питома вага області у виробництві продукції сільського господарства в державі за січень–грудень 2018 року становила 2,6 відсотка, за темпами виробництва продукції сільського господарства область посідає 17 місце, за обсягами виробництва на 1 жителя - 13 місце в державі. Обсяг виробництва продукції сільського господарства в розрахунку на 1 особу складає 6817 гривень.

За 2018 рік вироблено сільськогосподарської продукції на суму 7,1 млрд. гривень (в постійних цінах 2010 року), в т.ч. 4,4 млрд грн (або 62 відсотки) – продукція рослинництва та 2,7 млрд грн (38 відсотків) – продукція тваринництва.

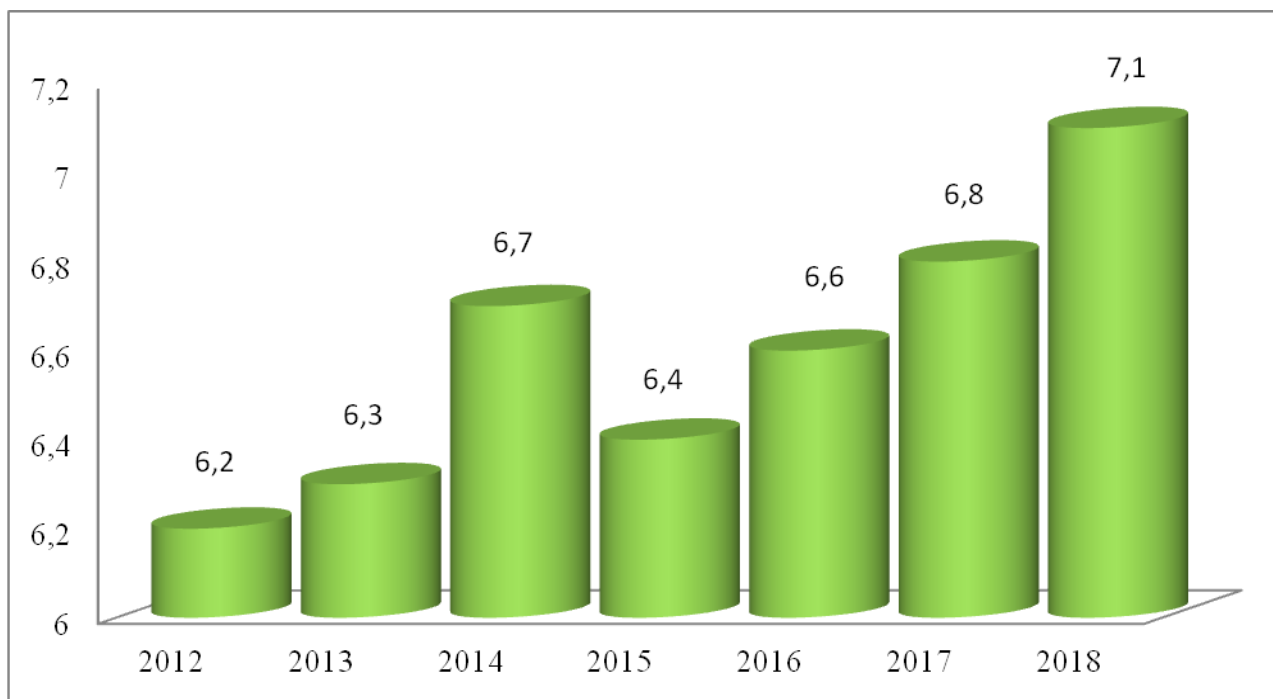

Рис.1.42. Динаміка виробництва валової продукції сільського господарства (в постійних цінах 2010р.), млрд.грн.

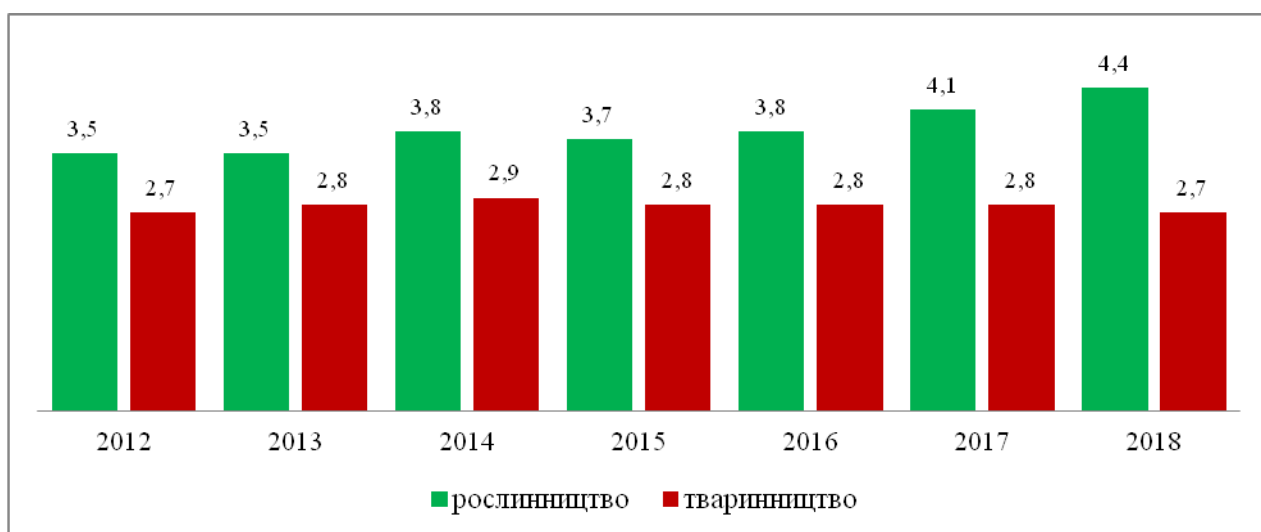

Рис.1.43. Динаміка виробництва валової продукції сільського господарства за напрямками (в постійних цінах 2010р.), млрд.грн

У 2018 році в галузі середньооблікова чисельність працівників становила більше 6 тисяч осіб.

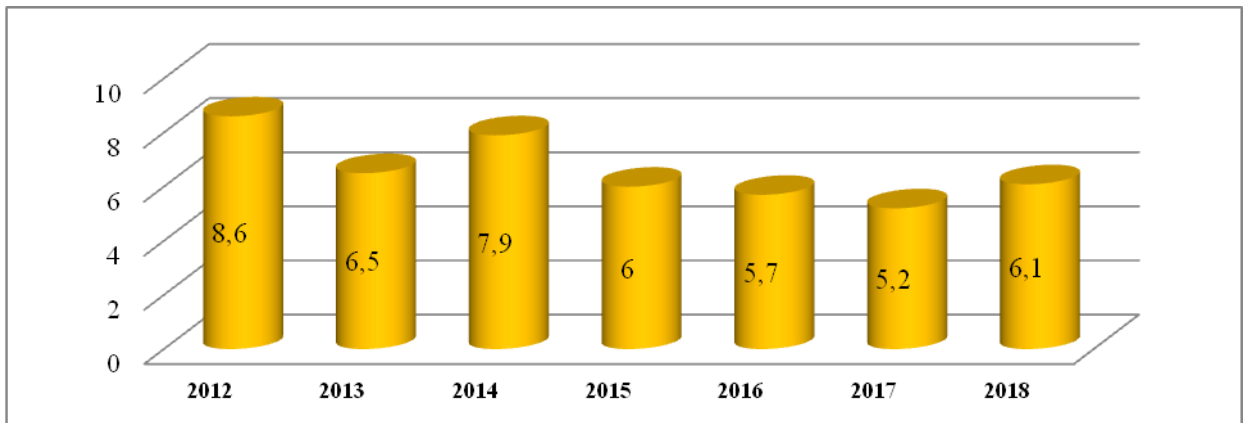

Рис.1.44. Динаміка чисельності працюючих у сільському господарстві, тис.осіб

Волинська область спеціалізується на розвитку м'ясо-молочного скотарства.

Селекційно-племінна робота спрямована на поліпшення генетичної якості тварин шляхом ефективного використання в селекційному процесі найцінніших світових генетичних ресурсів для створення високопродуктивного поголів'я сільськогосподарських тварин.

В усіх категоріях господарств станом на 1 січня 2019 року утримувалось: 130,3 тисячі голів ВРХ, в т.ч. 86,5 тисячі корів, 285,9 тисячі свиней. На 5,8 відсотка скоротилося поголів'я ВРХ, корів - на 5,6 відсотка, поголів'я свиней скоротилось на 9,4 відсотка, поголів'я птиці скоротилось – на 3,6 відсотка до відповідного періоду 2018 року.

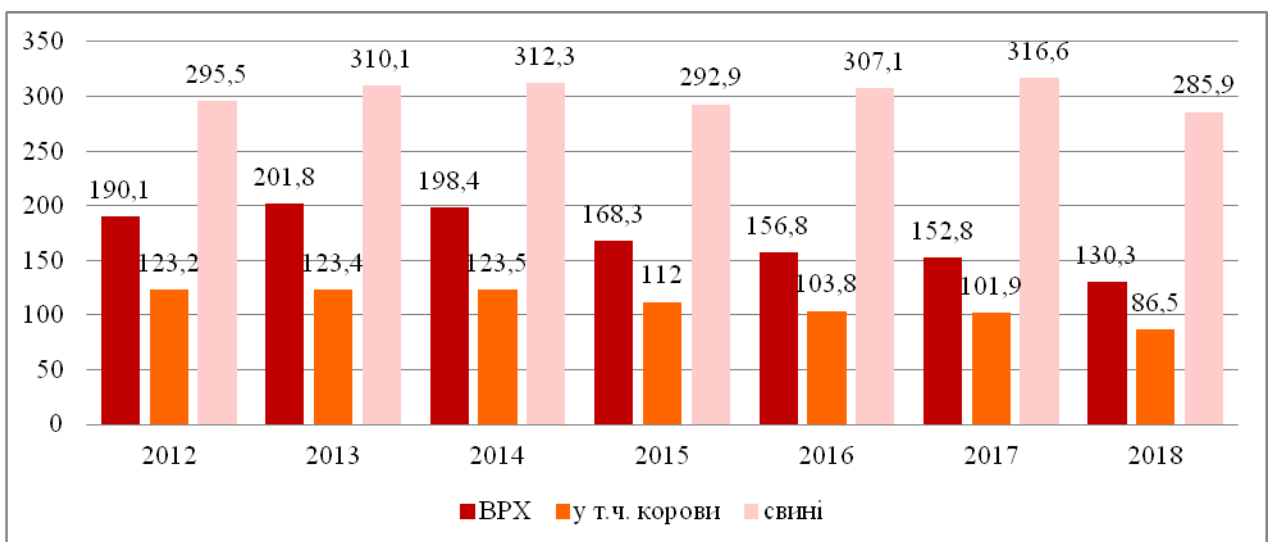

Рис.1.45. Динаміка кількості сільськогосподарських тварин, тис.голів

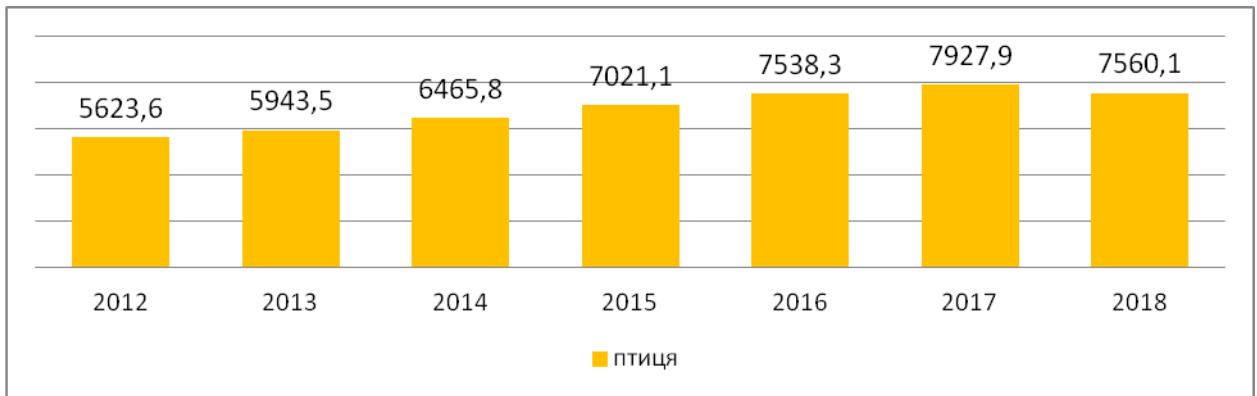

Рис.1.46. Динаміка кількості птиці, тис.голів

Усіма категоріями господарств за січень-грудень 2018 року вироблено 162,2 тисячі тонн м'яса в живій вазі, 391,1 тисячі тонн молока. Порівняно з 2017 роком, виробництво м'яса зменшилось на 1,2 відсотка, а молока – на 5 відсотків.

Пріоритетним завданням розвитку молочного скотарства в області і надалі залишається реконструкція та будівництво молочних ферм та комплексів, облаштування міні доїльних залів та молокопроводів у невеликих фермерських господарствах та селянських (родинних) фермах.

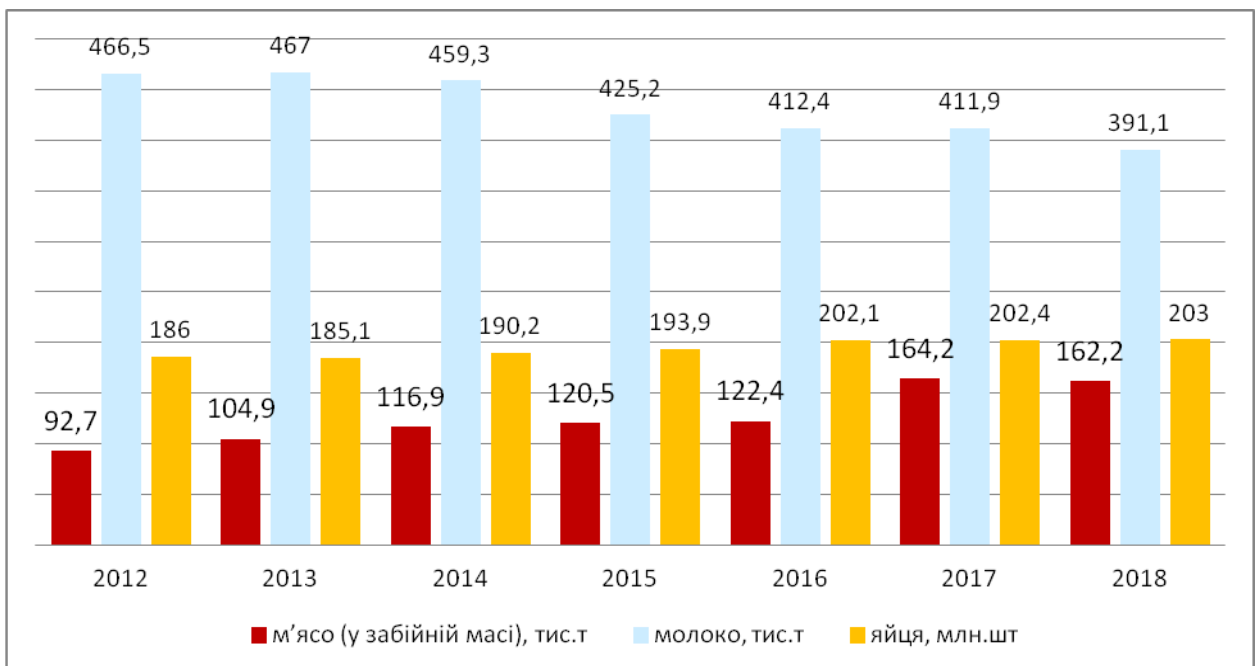

Рис.1.47. Динаміка виробництва продукції тваринництва

За підсумками 2018 року, в рейтингу регіонів за кількістю сільськогосподарських тварин область посідає 8 місце за кількістю корів та птиці, 10 місце за кількістю свиней та 12 - за кількістю ВРХ.

Позитивним фактором агропромислового виробництва є скорочення площі облогуємих земель. Прийшла черга і до поліських земель. За 2018 рік введено в

оборот земельні ділянки площею понад 2 тис. га. Протягом 2010-2018 років введено у сільськогосподарський обіг майже 100 тис.га облогуєної ріллі.

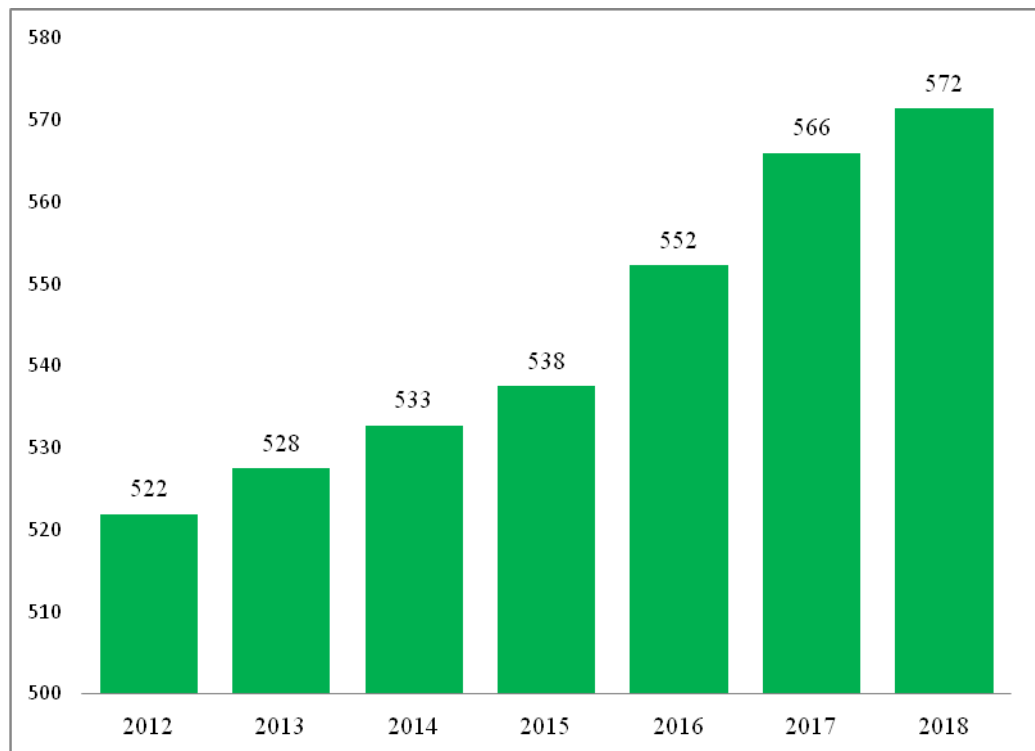

Рис.1.48. Динаміка посівних площ сільськогосподарських культур, тис.га

П'ятий рік поспіль або шостий раз за всю історію області, валове виробництво зернових і зернобобових культур перевищило один мільйон тонн. У 2018 році вал найвагоміший – 1 мільйон 237 тис. тонн при середній урожайності 42,2 ц/га.

В рейтингу регіонів у рослинництві область посідає 1 місце у виробництві вівса, 4 місце у виробництві жита, 5 місце у виробництві ярої пшениці, 8 місце у виробництві картоплі та ріпаку і 9 – у виробництві буряків цукрових (фабричних).

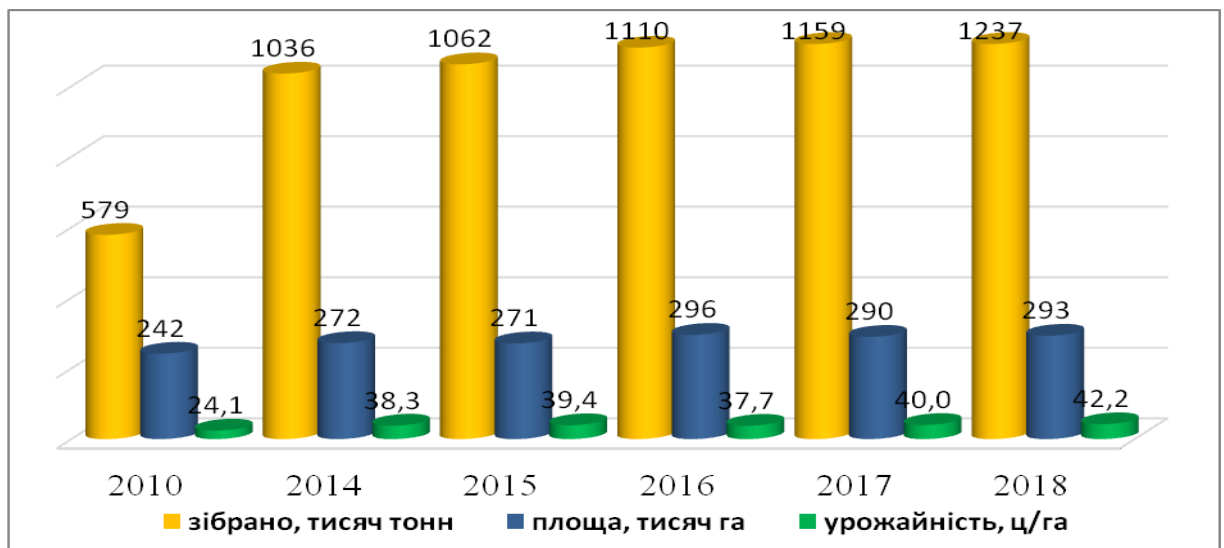

Рис.1.49. Динаміка валового збору зернових та зернобобових культур

Волинські підприємства освоюють світові ринки презентують власну продукцію на міжнародних виставках і форумах.

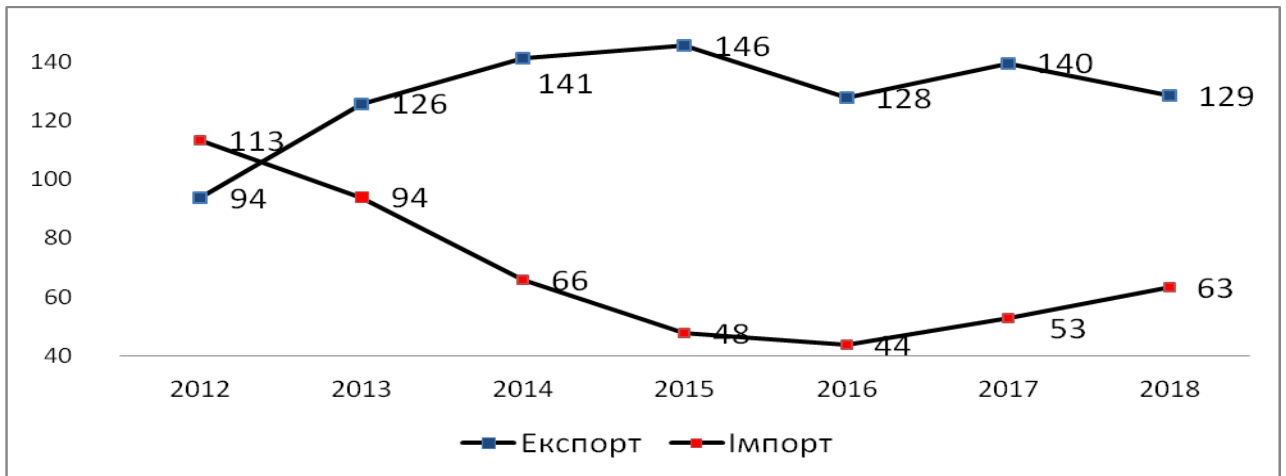

Рис.1.50. Динаміка експорту та імпорту сільськогосподарської продукції, млн.дол.США

Особисті селянські господарства (далі – ОСГ) займають провідні позиції з виробництва сільськогосподарської продукції й залишаються основним джерелом доходів сільського населення. В основному це господарства сімейного типу, що виробляють, споживають та реалізують сільськогосподарську продукцію.

Особисті селянські господарства залишаються переважаючою формою господарювання в аграрному секторі області. За 2018 рік домогосподарства виробили продукції на суму 3,9 млрд гривень, або 55% у загальному виробництві. Упродовж останніх років утримується тенденція поступового скорочення їх частки у загальнообласному виробництві сільськогосподарської продукції.

Рис.1.51. Вклад різних категорій господарств у виробництво валової продукції сільського господарства, %

З метою захисту інтересів дрібних сільськогосподарських товаровиробників щодо вирішення питань переробки і збуту сільськогосподарської продукції, постачання мінеральних добрив, насіння, сільгосптехніки, технічного обслуговування та ін., необхідно об'єднуватись у обслуговуючі кооперативи.

Рис.1.52. Шляхи вирішення питань дрібних агровиробників

На Волині невеликі фермерські та особисті селянські господарства зайняли нішу вирощування овочів та картоплі. Для формування однорідних партій продукції проводиться робота щодо об'єднання селян у групи виробників.

Завдяки впровадженню проекту в рамках Програми Східного партнерства Білорусь-Україна «Ключ до успіху» вдалося організувати та зареєструвати 2 унікальні сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи «Волинська картопля» та «Фундук Волині».

Сильними сторонами області є наявність родючих сільськогосподарських угідь, відсутність потужних об'єктів-забруднювачів довкілля та зон екологічного лиха. Ці сильні сторони є порівняльною перевагою, оскільки дають можливість впровадити систему державної підтримки сільськогосподарських підприємств, в тому числі дрібних сільгосптоваровиробників, з використанням нових технологій, добрив та техніки, впровадити державну програму виробництва екологічно чистих продуктів харчування, та розвинути сферу переробки вторинної сировини, туристично-рекреаційної галузі. Також є підґрунтям для реалізації загальнодержавних та міжнародних природоохоронних програм та заходів.

Розвитку галузі сприяє фінансова підтримка з бюджетів усіх рівнів, зокрема в тваринництві, садівництві, технічному переоснащенню.

Сільське господарство дає можливість росту переробній промисловості, продукція якої складає 24,5 відсотка в загальному обсязі реалізованої промислової продукції регіону.

Споживання продуктів харчування на одну особу менше від раціональних науково-обґрунтованих норм, зокрема м'яса – на 36 відсотків, молока – на 45, риби – на 49, плодів та ягід – на 53 відсотки.

Таблиця 1.14. Розрахунок достатності споживання продуктів харчування, кг/особу

	Раціональна норма (розрахунки МОЗ України)	Фактичне споживання у 2017 році (дані Держкомстату)	Індикатор достатності споживання
м'ясо і м'ясопродукти	80	51,6	0,6
молоко і молочні продукти	380	210,1	0,6
яйця	290	267,0	0,9
риба і рибопродукти	20	10,2	0,5
цукор	38	30,5	0,8
картопля	124	183,9	1,5
овочі	161	155,3	1,0
фрукти, ягоди, горіхи	90	42,1	0,5
хліб і хлібні продукти	101	103,5	1,0

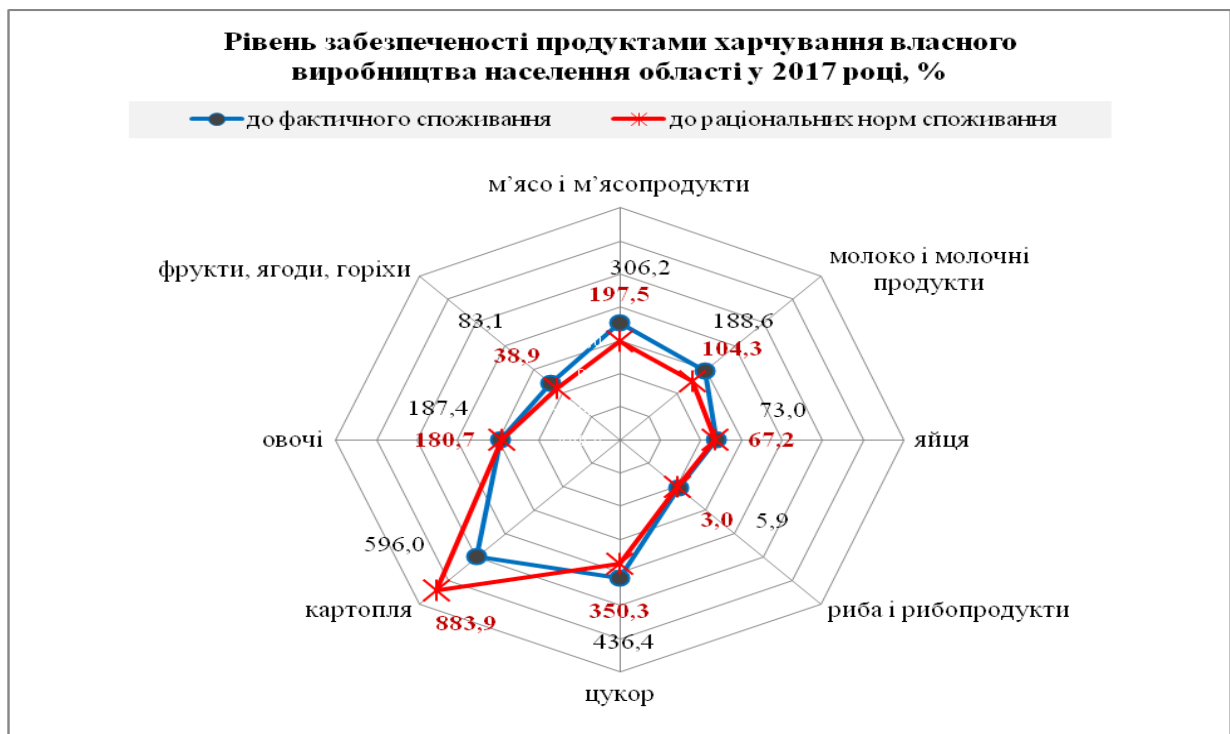

Рис.1.53. рівень забезпеченості продуктами харчування власного виробництва населення області у 2017 р.,%

Рівень забезпеченості продуктами харчування показує, що область не забезпечена такими продуктами власного виробництва: яйця, риба, фрукти,

ягоди, горіхи. Стимулювання галузі садівництва та ягідництва з державного та місцевих бюджетів у 2018 та послідуєчих роках сприятиме збільшенню виробництва плодоягідної продукції.

Разом з тим, значне перевиробництво картоплі потребує створення переробних потужностей.

Пріоритетні напрямки до 2027 року:

1. Створення нових переробних потужностей. Логістика та інфраструктура. Якість та безпечність харчових продуктів;
2. Розвиток малого бізнесу на селі через створення СПД різних форм власності, в т.ч. сімейних фермерських господарств;
3. Збільшення виробництва продукції сільського господарства за рахунок впровадження сучасних технологій;
4. Збільшення посівних площ (у 2030 році очікується, що посівні площі будуть дорівнювати площі ріллі).

5.4. Інвестиційна та будівельна діяльність

На Волині реалізуються заходи, спрямовані на створення сприятливого інвестиційного клімату та розвиток інфраструктури інвестиційної діяльності для забезпечення модернізації господарського комплексу регіону, забезпечення комплексного використання та збереження природних сировинних ресурсів.

Протягом 2012-2018 років сума вкладених в економіку області капітальних інвестицій збільшились у 2,4 рази і у 2018р. і становила 7866,4 млн грн. При чому основний та стрімкий ріст відбувся у 2015 році.

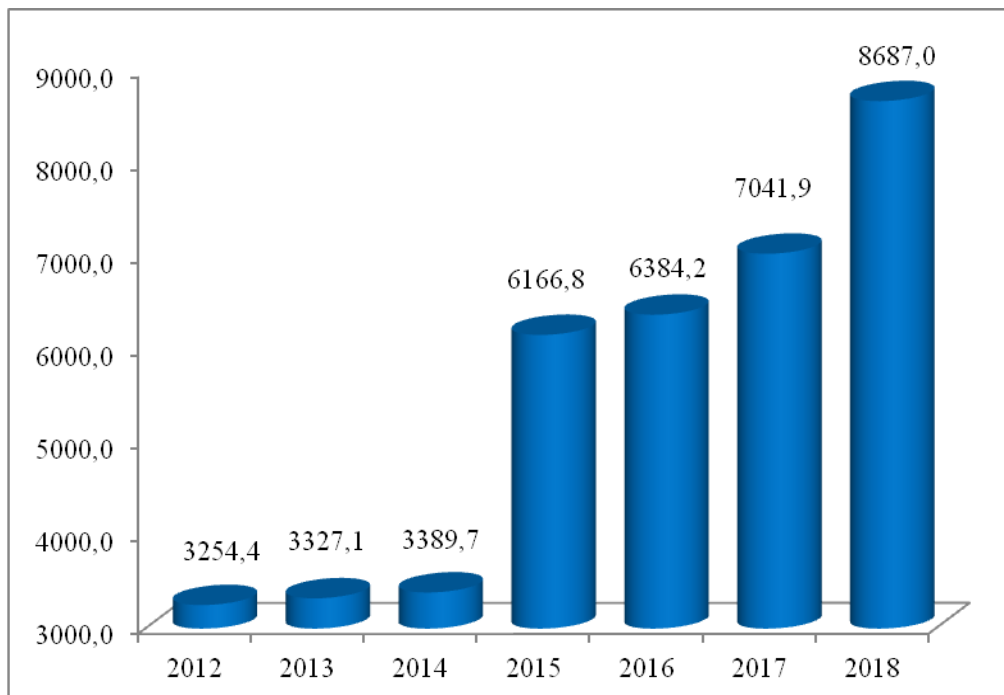

Рис.1.54. Обсяг капітальних інвестицій у фактичних цінах, млн.грн.

Обсяг вкладених капітальних інвестицій у Волинську область протягом 5-ти останніх років серед західного регіону постійно перевищує рівень Закарпатської, Рівненської областей.

Таблиця 1.15. Капітальні інвестиції, млн. грн

Назва регіону	2014	2015	2016	2017	2018
Волинська	3389,7	6166,8	6384,2	7041,9	7866,4
Закарпатська	2638,7	3778,4	4663,0	5623,7	7500,6
Івано-Франківська	6837,5	9609,3	7947,6	9707,8	9393,7
Львівська	9555,0	13386,5	18605,2	24105,9	28995,5
Рівненська	2804,6	4334,2	4324,1	6126,8	7228,0
Тернопільська	2590,0	3827,5	4888,2	7150,6	8375,0
Хмельницька	4078,3	6809,3	9123,3	10499,9	11274,9

У розрахунку на одну особу області в середньому припадало 7585,9 грн інвестицій (в Україні – 12438,4 грн).

Головним джерелом інвестування, як і раніше, залишилися власні кошти підприємств та організацій, за рахунок яких освоєно 59,7% (4698,1 млн.грн) загального обсягу капіталовкладень. Кошти населення на будівництво житла становили 20,8% (1637,8 млн.грн). За рахунок державного та місцевих бюджетів освоєно 10,3% (811,7 млн.грн) інвестицій. Частка кредитів банків та інших позик складала 4,7% (365,6 млн.грн).

Вагомі частки капітальних інвестицій освоєно підприємствами промислових видів діяльності – 28,3%, у будівництві (включаючи дані по житловому будівництву фізичних осіб та будівництву фізичних осіб-підприємців) – 27,6% та у сільському, лісовому та рибному господарстві – 17,6%.

Капітальні інвестиції у житлове будівництво у 2018 році становили 1705,9 млн.грн. (27,6% загального обсягу), що на 6,3 відсотка більше 2015 року.

Головними інвесторами підприємств переробної промисловості, яким належало 83,2% від загального обсягу інвестицій промисловості, були підприємства з виготовлення виробів з деревини, паперу та поліграфічної діяльності (37,7%), харчових продуктів, напоїв (17,0%), машинобудування (13,1%).

На придбання та створення нових активів залучено 76,8% всіх інвестицій, на поліпшення, вдосконалення, реконструкцію, модернізацію – 11,6%, на придбання активів, які були у використанні та на капітальний ремонт – по 5,8%.

Майже всі капітальні інвестиції (7802,7 млн.грн, або 99,2% загального обсягу) освоєно у матеріальні активи, з яких у будівлі та споруди вкладено 49,7% інвестицій, у машини, обладнання, інвентар і транспортні засоби – 46,6%.

У 2018р. в економіку області іноземними інвесторами вкладено 15,2 млн.дол.США **прямих інвестицій (акціонерного капіталу)**. З країн ЄС надійшло 14,9 млн.дол., з інших держав світу – 311,7 тис.дол. Загальний обсяг прямих інвестицій (акціонерного капіталу), внесених в економіку області за

весь період інвестування, на 31 грудня 2018р. становив 259,6 млн.дол. (на 01.01.2016 – 218622,4 тис.дол.США), або в середньому 251,0 дол. На одну особу.

Інвестиції в область надійшли з 32 країн світу. До основних країн-інвесторів економіки області, на які припадало 92,1% загального обсягу прямих іноземних інвестицій, входили: Кіпр, Польща, Швеція, Словаччина, Австрія, Німеччина. Найбільше інвестовано з Кіпру – 135,5 млн.дол. та Польщі – 36,0 млн.дол.

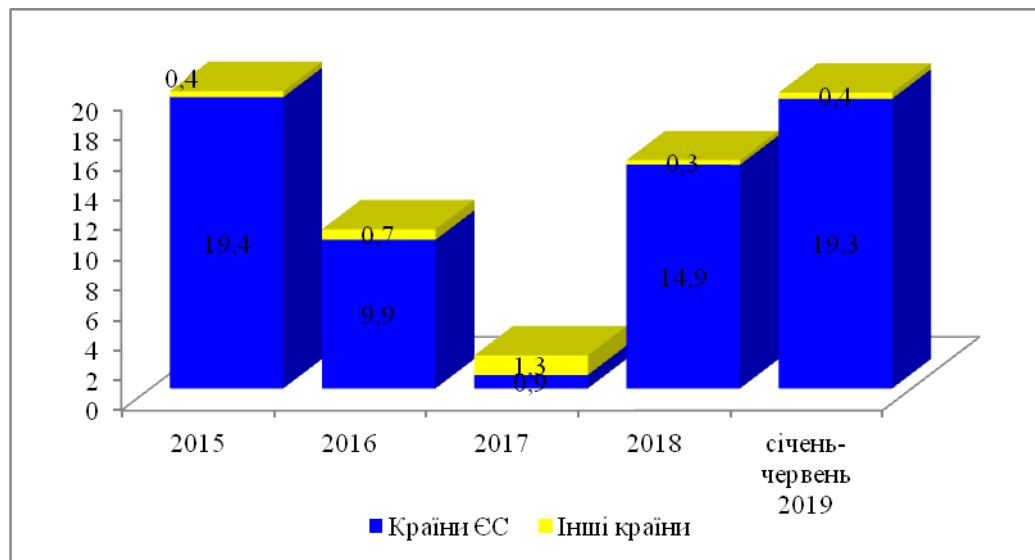

Рис.1.55. Надходження прямих іноземних інвестицій в економіку області, млн дол. США

За результатами проведених комерційних операцій суб'єктів господарської діяльності Волинської області (з партнерами 109 країн світу) зовнішньоторговельний оборот товарами у 2018 році склав 2088,5 млн дол.США.

Обсяг експорту товарів у 2018 році становив 720,1 млн дол. США, імпорту – 1368,3 млн дол. США. Від'ємне сальдо становило 648,2 млн дол.США. При тому, що обсяги експорту та імпорту протягом останніх років, за виключенням 2015 та 2016 років, зростають, тенденція щодо значної переваги експорту над імпортом спостерігається у всіх роках за виключенням 2015 року. І це негативний показник, адже у країн з добре розвиненою економікою експорт завжди переважає над імпортом.

Найбільші обсяги експорту товарів припали на Німеччину (26,7% від загальнообласного експорту), Польщу (21,1%), Нідерланди (13,2%).

Що стосується зовнішньоторговельних операцій послугами, то у 2018 році експорт послуг становив 83,2 млн дол.США, імпорт – 27,6 млн дол.США. За рік експорт зріс на 31,1% (на 19,8 млн дол.США), імпорт збільшився на 10,9% (на 2,7 млн дол.США). Позитивне сальдо становило 55,6 млн дол.США (у 2017 році також позитивне – 38,5 млн дол.США).

Зовнішньоторговельні операції послугами проводились із партнерами з 88 країн світу. Частка послуг, наданих країнам Європейського Союзу (ЄС) склала 95,7%, одержаних – становила 83,2%.

Отже, дуже важливим для економіки нашої області є підвищення конкурентоздатності вітчизняних виробників на європейському ринку, покращення якості продукції до європейських стандартів, та відповідно збільшення обсягів експорту і зменшення імпортозалежності, зокрема по товарах.

За 2018 рік **будівельними підприємствами** області виконано робіт у фактичних цінах на суму 1787,8 млн.грн. Індекс будівельної продукції у 2018р. порівняно з 2017р. склав 97,9%.

Переважна частина введеного житла (68,5% загального обсягу, або 254,5 тис.м² загальної площі) – це одноквартирні будинки, будинки із двома та більше квартирами складала 31,5%, або 116,8 тис.м². Загальна площа житла, прийнятого в експлуатацію в одноквартирних будинках, збільшилась порівняно з 2017р. на 11,5%, у будинках із двома та більше квартирами – на 46,0%.

Протягом 2013-2016 років відбувалось збільшення введення житла. Однак, у 2017, 2018 роках цей показник пішов на спад.

Станом на 31.12.2018 року за програмою пільгового довготермінового кредитування молоді введено в експлуатацію 14 житлових будинків (37 квартир для позичальників Волинського регіонального управління Держмолодьжитла, загальною площею - 2505,4 кв. метрів).

В цілому, з 2012 по 2018 рік Волинським регіональним управлінням Держмолодьжитла надано 37 пільгових довготермінових кредитів молодим сім'ям на будівництво (реконструкцію) і придбання житла за рахунок державного та місцевих бюджетів різних рівнів на загальну суму понад 17 304,2 млн. грн.

За період 2012 – 2018 роки Волинським регіональним управлінням Держмолодьжитла надана часткова компенсація молодим сім'ям та одиноким молодим громадянам з державного бюджету у розмірі 25 750,3 млн.грн.

З 2009 року укладання нових договорів про надання часткової компенсації припинено у зв'язку з недофінансуванням програми з державного бюджету. Місцеві бюджети не здатні самостійно вирішити питання забезпечення житлом жителів громади, необхідна підтримка та співфінансування з боку держави. Адже більшість з молодих сімей не мають можливості отримати доступ на ринок житла без бюджетної підтримки.

Найбільш оптимальним шляхом для молоді придбати власне доступне житло - отримання позики з прийнятним умовами, а саме низькою відсотковою ставкою. Тому пільгове молодіжне кредитування для придбання власного житла - це єдиний шлях для перспективної та професійної молоді збудувати власне житло.

Нажаль, протягом 2015-2018 років зазначена програма не фінансувалась з державного бюджету взагалі. Фінансування зазначеної програми з державного бюджету з залученням коштів місцевих бюджетів на відповідному рівні до 2027 року дозволить забезпечити житлом 324 громадян (сімей).

5.5. Інноваційна діяльність

Суттєвим важелем ефективного регіонального розвитку виступає інноваційна діяльність підприємств, що сприяє розширенню асортименту, випуску оновленої конкурентоспроможної продукції.

На підприємствах та в організаціях, які здійснювали наукові дослідження і розробки, кількість виконавців таких робіт на кінець 2017р. становила 314 працівників (з урахуванням сумісників та осіб, які працюють за договорами цивільно-правового характеру), з них 88,2% – дослідники, 8,9% – техніки, 2,9% – допоміжний персонал.

Таблиця 1.16. Кількість працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок (на кінець року)

	Кількість працівників, осіб	У % до загальної кількості	Із загальної кількості працівників – жінки	У % до загальної кількості жінок
Всього	314	100,0	166	100,0
з них				
дослідники	277	88,2	148	89,2
техніки	28	8,9	11	6,6
допоміжний персонал	9	2,9	7	4,2
Із загальної кількості мають науковий ступінь				
доктора наук	30	9,6	10	6,0
доктора філософії (кандидата наук)	135	43,0	76	45,8

Порівняно з 2012 роком кількість виконавців збільшилось на 24 особи. Серед виконавців наукових досліджень і розробок питома вага докторів наук та докторів філософії (кандидатів наук) становила 52,6%, у т.ч. серед дослідників – 59,6%.

Найбільше наукових працівників області було задіяно у виконанні науково-дослідних робіт у галузі суспільних наук – 28,7%. Кожен четвертий виконавець працював у галузі природничих наук, 24,2% – технічних та 22,0% – сільськогосподарських наук.

Таблиця 1.17. Кількість працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок, за галузями наук

	(на кінець року; осіб)	
	2016	2017
Всього	258	314
за галузями наук		
природничих	77	79
технічних	43	76
сільськогосподарських	69	69
суспільних	69	90

За рахунок власних коштів підприємств профінансовано 43,6% наукових досліджень і розробок, коштами державного та місцевого бюджетів – 56,0% (у 2012 році – 99,2% за рахунок власних коштів).

Кількість інноваційно активних промислових підприємств з 2012 року зменшилось на 12 і в 2017 році становили 17.

5.6. Галузі з економічним та інноваційним потенціалом

Галузі з економічним та інноваційним потенціалом, які наведені далі, визначені за результатами аналізу, проведеного групою експертів Joint Research Centre (JRC) Європейської комісії.

Первинний відбір включав 131 галузь.

Для статичного аналізу визначено 34 галузі з використанням даних про кількість працівників, які складають 61,1% загальної зайнятості у області. Використовуючи дані про середню заробітну плату, було визначено 20 галузей, що становлять 20,2% загальної зайнятості у області. Поєднання результатів за цими двома критеріями – у 10 галузях, що становлять 17,2% загальної зайнятості у області.

Для динамічного аналізу було визначено 22 галузі з використанням даних про зміну кількості працівників, які становлять 16,3% загальної зайнятості в області. Використовуючи дані про зміну середньої заробітної плати, було визначено 17 галузей, що становлять 21,1% загальної зайнятості у області. Поєднання результатів за цими двома критеріями – у 7 галузях, що становить 10,7% загальної зайнятості у області.

Таблиця 1.18. Порогові значення, що використовуються для економічного відображення

КРИТЕРІЙ	Порогове значення для області	Примітка
Ступінь спеціалізації	1.25	Аналогічні порогові значення визначені для пілотних областей (Харківської, Одеської, Запорізької)
Критична маса	0.25%	
Заробітна плата щодо області	0.90	
Заробітна плата щодо національної галузі	0.90	

Таблиця 1.19. Відображення економічного потенціалу: результати області

Критерій	Поріг	Кількість вибраних галузей	Частка регіональної зайнятості
Початкова кількість галузей, включених в аналіз	-	131	-
Статичний аналіз - Зайнятість			
Ступінь спеціалізації	1,25	46	
Критична маса	0,25%	61	
Обидва	-	34	61,10%
Статичний аналіз - Середня зарплата			
Щодо області	0,9	32	
Щодо сукупної промисловості	0,9	31	

Обидва		20	20,20%
Зайнятість s середня зарплата	-	10	17,20%
Динамічний аналіз - Зміна зайнятості			
Щодо області	3 з 5 років & період	28	
Щодо сукупної промисловості	3 з 5 років & період	31	
Обидва		22	16,30%
Динамічний аналіз - Зміна у середній зарплаті			
Щодо області	3 з 5 років & період	22	
Щодо сукупної промисловості	3 з 5 років & період	44	
Обидва		17	21,1
Зміна зайнятості s Зміна середньої заробітної плати		7	10,7
Статистичний та динамічний аналіз		0	0

Таблиця 1.20. показує визначені галузі для кожної з категорій. За результатами розрахункового аналізу обрано 9, які за статичним та динамічним аналізом мають найбільший економічний потенціал подальшого розвитку

КВЕД	Назва галузі
10.9	Виробництво готових кормів для тварин
22	Лісозаготівлі
16.2	Виготовлення виробів з деревини, корка, соломки та рослинних матеріалів для плетіння
17	Виробництво паперу та паперових виробів
23.3	Виробництво будівельних матеріалів із глини
28.4	Виробництво металообробних машин і верстатів
31	Виробництво меблів
46.2	Оптова торгівля сільськогосподарською сировиною та живими тваринами
46.3	Оптова торгівля продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами

Таблиця 1.21. Визначені галузі з економічним потенціалом області

КВЕД	ГАЛУЗЬ	статичний аналіз			динамічний аналіз		
		зайнятість	середня зарплата	ОБИДВА	зайнятість	середня зарплата	ОБИДВА
	обраних галузей	34	20	10	22	17	9
12	Вирощування багаторічних культур				x		
14	Тваринництво	x				x	
15	Змішане сільське господарство	x					
16	Допоміжна діяльність у сільському господарстві та післяурожайна діяльність		x				
21	Лісівництво та інша діяльність у лісовому господарстві	x	x	x			
22	Лісозаготівлі	x			x	x	x
101	Виробництво м'яса та м'ясних продуктів	x	x	x			
103	Перероблення та консервування фруктів і овочів				x		
106	Виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості, крохмалів та крохмальних продуктів	x					

КВЕД	ГАЛУЗЬ	статичний аналіз			динамічний аналіз		
		зайнятість	середня зарплата	ОБИДВА	зайнятість	середня зарплата	ОБИДВА
107	Виробництво хліба, хлібобулочних і борошняних виробів	x					
108	Виробництво інших харчових продуктів	x					
109	Виробництво готових кормів для тварин	x	x	x	x		
139	Виробництво інших текстильних виробів	x					
141	Виробництво одягу, крім хутряного	x					
150	Виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів				x		
161	Лісопильне та стругальне виробництво	x				x	
162	Виготовлення виробів з деревини, корка, соломки та рослинних матеріалів для плетіння	x	x	x	x	x	x
17	Виробництво паперу та паперових виробів	x			x	x	x
204	Виробництво фарб, лаків і подібної продукції, друкарської фарби та мастик				x		
222	Виробництво пластмасових виробів		x				
231	Виробництво скла та виробів зі скла					x	
233	Виробництво будівельних матеріалів із глини	x	x	x		x	
236	Виготовлення виробів із бетону, гіпсу та цементу					x	
251	Виробництво будівельних металевих конструкцій і виробів					x	
256	Оброблення металів та нанесення покриття на метали; механічне оброблення металевих виробів					x	
259	Виробництво інших готових металевих виробів	x					
271	Виробництво електродвигунів, генераторів, трансформаторів, електророзподільної та контрольної апаратури		x				
281	Виробництво машин і устаткування загального призначення	x	x	x			
284	Виробництво металообробних машин і верстатів		x		x	x	x
29	Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів	x	x	x			
31	Виробництво меблів	x	x	x	x	x	x
324	Виробництво ігор та іграшок		x				
331	Ремонт і технічне обслуговування готових металевих виробів, машин і устаткування		x				

КВЕД	ГАЛУЗЬ	статичний аналіз			динамічний аналіз		
		зайнятість	середня зарплата	ОБИДВА	зайнятість	середня зарплата	ОБИДВА
353	Постачання пари, гарячої води та кондиційованого повітря	x					
36	Забір, очищення та постачання води				x		
37	Каналізація, відведення й очищення стічних вод	x	x	x			
381	Збирання відходів	x					
411	Організація будівництва будівель		x				
412	Будівництво житлових і нежитлових будівель	x				x	
421	Будівництво доріг і залізниць	x					
422	Будівництво комунікацій		x		x		
429	Будівництво інших споруд	x	x	x			
453	Торгівля деталями та приладдям для автотранспортних засобів	x					
461	Оптова торгівля за винагороду чи на основі контракту				x		
462	Оптова торгівля сільськогосподарською сировиною та живими тваринами	x			x	x	x
463	Оптова торгівля продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами	x			x	x	x
464	Оптова торгівля товарами господарського призначення					x	
466	Оптова торгівля іншими машинами й устаткуванням				x		
467	Інші види спеціалізованої оптової торгівлі	x					
471	Роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах	x					
473	Роздрібна торгівля пальним	x					
494	Вантажний автомобільний транспорт, надання послуг перевезення речей	x			x		
562	Постачання готових страв					x	
611	Діяльність у сфері провідного електрозв'язку				x		
639	Надання інших інформаційних послуг				x		
682	Надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна	x					
692	Діяльність у сфері бухгалтерського обліку й аудиту; консультування з питань оподаткування				x		
702	Консультування з питань керування	x					
712	Технічні випробування та дослідження		x				
811	Комплексне обслуговування об'єктів		x		x		

КВЕД	ГАЛУЗЬ	статичний аналіз			динамічний аналіз		
		зайнятість	середня зарплата	ОБИДВА	зайнятість	середня зарплата	ОБИДВА
855	Інші види освіти				x		

Інноваційний потенціал

У 2014 році всього 3 галузі мали інноваційний потенціал в області, 3 галузі мають інноваційний потенціал у сукупній промисловості у країні, 3 галузі мають інноваційний потенціал за двома критеріями. У 2016 році 2 галузі мають інноваційний потенціал в області, 2 галузі мають інноваційний потенціал у сукупній промисловості у країні та 2 галузі мають інноваційний потенціал за двома критеріями. Поєднуючи 2014 році і 2016 році 1 галузь має інноваційний потенціал за ці роки, що становить 3,2% загальної зайнятості в області.

Таблиця 1.22. Відображення інноваційного потенціалу: результати області

Критерій	Поріг	Кількість вибраних галузей	Частка регіональної зайнятості
Початкова кількість галузей, включених у аналіз	--	131	--
2014			
• Інноваційний потенціал щодо області	LQ вище 1.25 у 2 типах інновацій	3	--
• Інноваційний потенціал щодо сукупної промисловості	LQ вище 1.25 у 2 типах інновацій	3	
• Обидва		3	
2016			
• Інноваційний потенціал щодо області	LQ вище 1.25 у 2 типах інновацій	31	--
• Інноваційний потенціал щодо сукупної промисловості	LQ вище 1.25 у 2 типах інновацій	27	
• Обидва		25	
2014 і 2016	Усі критерії за 2014 і 2016	1	3,2%

Таблиця 1.23. показує визначені галузі для кожної з категорій. За результатами розрахункового аналізу обрано лише 1 галузь, яка має найбільший інноваційний потенціал подальшого розвитку:

КВЕД	Назва галузі
31	Виробництво меблів

Таблиця 1.24. Визначені галузі з інноваційним потенціалом області

КВЕД	НАЗВА	2014			2016			У 2014 та 2016	Не менше 3 критеріїв
		в області	у галузі	Обидва	в області	у галузі	Обидва		
15	Виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів				x	x	x		
17	Виробництво паперу та паперових виробів	x	x	x					
29	Виробництво машин і устаткування, н.в.і.у.	x	x	x					
31	Виробництво меблів	x	x	x	x	x	x	x	x

Економічний та інноваційний потенціал

Для відібраних галузей промисловості проведено аналіз їх економічного та інноваційного потенціалу.

Таблиця 1.25. Галузі з економічним та інноваційним потенціалом області: лише КВЕД В-Е

КВЕД	Галузь	Зайнятість - Статика	Зайнятість - Динаміка	Інновації – 2014 і 2016	Інновації – не менше 3 критеріїв	Економіка & Інновації	Частка регіональної зайнятості
1	2	3	4	5	6	7	8
	# вибраних галузей					1	3,2%
2,1	Лісівництво та інша діяльність у лісовому господарстві	X					
2,2	Лісозаготівлі		X				
10.1	Виробництво м'яса та м'ясних продуктів	X					
10.9	Виробництво готових кормів для тварин	X					
15	Виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів			X			
16,2	Виготовлення виробів з деревини, корка, соломки та рослинних матеріалів для плетіння	X	X				
17	Виробництво паперу та паперових виробів		X	X			
23,3	Виробництво будівельних матеріалів із глини	X					
28.1	Виробництво машин і устаткування загального призначення	X					
28.4	Виробництво металообробних машин і верстатів		X				
29	Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів	X		X			
31	Виробництво меблів	X	X	X	X	X	3,2%
37	Каналізація, відведення й очищення стічних вод	X					
42.9	Будівництво інших споруд	X					

КВЕД	Галузь	Зайнятість - Статика	Зайнятість - Динаміка	Інновації – 2014 і 2016	Інновації – не менше 3 критерії	Економіка & Інновації	Частка регіональної зайнятості
1	2	3	4	5	6	7	8
	# вибраних галузей					1	3,2%
46.2	Оптова торгівля сільськогосподарською сировиною та живими тваринами		X				
46.3	Оптова торгівля продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами		X				

Таблиця 8. показує результати аналізу економічного та інноваційного потенціалу для вибраних галузей промисловості у колонках 3 та 6. Колонка 7 демонструє, чи має галузь економічний і інноваційний потенціал, а колонка 8 показує частку зайнятості у цій галузі.

За підсумками визначено 1 галузь промисловості, яка демонструє як економічний, так і інноваційний потенціал, що становить 3,2 % загальної зайнятості в регіоні, а саме:

Виробництво меблів (КВЕД 31) – це галузь, яка була визначена на основі інноваційного потенціалу, що пояснюється, головним чином, відносно високою часткою інновацій продуктів і процесу у 2014 та 2016 роках, маркетингових інновацій у 2014 році та організаційних інновацій у 2016 році. Економічний потенціал пояснюється ступенем спеціалізації – 5,730, середньою часткою регіональної зайнятості за 2012-2017 роки – 3,2% та середньою заробітною платою на працівника щодо області за 2012-2017 роки – 181,8 грн.

Проміжні висновки

Найбільший економічний потенціал подальшого розвитку має 9 галузей економіки області, найбільший інноваційний потенціал – 1 галузь промисловості.

У підсумку за результатами аналізу економічного та інноваційного потенціалу галузей промисловості визначено 1 із них, які демонструють як економічний так і інноваційний потенціал та можуть бути визначені, як перспективні галузі регіональної смарт-спеціалізації.

Таблиця 1.26. Основні показники ефективності для галузей з економічним та інноваційним потенціалом області

КВЕД	Галузь	Ступінь спеціалізації, середня за 2012-2017	Частка регіональної зайнятості, середня за 2012-2017	Зарплата на працівника щодо області, середня за 2012-2017	Зарплата на працівника що промисловості у країні, середня за 2012-2017	Зміна зайнятості щодо області, 2012-2017 (позитивна протягом # років)	Зміна зайнятості щодо промисловості у країні, 2012-2017 (позитивна протягом # років)	Зміна зарплати на працівника щодо області, 2012-2017 (позитивна протягом # років)	Зміна зарплати на працівника що промисловості у країні, 2012-2017 (позитивна протягом # років)	Інновації, Ступінь спеціалізації щодо області 2014				Інновації, Ступінь спеціалізації щодо промисловості у країні 2014				Інновації, Ступінь спеціалізації щодо області 2016				Інновації, Ступінь спеціалізації щодо промисловості у країні 2016			
										Іннов. ації	Іннов. ації	Організаційні інновації	Маркетингові інновації	Іннов. ації	Іннов. ації	Організаційні інновації	Маркетингові інновації	Іннов. ації	Іннов. ації	Організаційні інновації	Маркетингові інновації	Іннов. ації	Іннов. ації	Організаційні інновації	Маркетингові інновації
31	Виробництво меблів	5,730	3,2	181,8	183,0	18,5% (3)	15,8% (4)	44,6% (3)	31,3% (4)	4,99	2,59	0,00	7,08	1,61	1,41	0,00	1,38	6,93	4,22	27,71	10,66	2,65	2,41	3,31	1,73

5.7. Торгівля та розвиток споживчого ринку.

Ситуація на споживчому ринку є одним із важливих індикаторів економічного розвитку області. Станом на 1 січня 2018 року мережа роздрібної торгівлі підприємств (юридичних осіб), основним видом економічної діяльності яких є роздрібна торгівля, нараховувала 983 об'єкти, з них 881 магазин, 88 автозаправних станцій, включаючи автомобільні газонаповнювальні компресорні станції, та 14 кіосків роздрібної мережі.

Торгова площа магазинів протягом 2017 року збільшилась на 4,7 відсотка і на 1 січня 2018 року становила 144,0 тис. м². При цьому, в містах та селищах міського типу вона збільшилась на 6,6 відсотка і склала 109,5 тис. м², у сільській місцевості – зменшилась на 1,0 відсотка і становила 34,5 тис. м².

У структурі роздрібного товарообороту у 2018 році непродовольчі товари займали 62,6 відсотка, продовольчі – 37,4 відсотка. Обсяги їх продажу збільшились порівняно з 2017 роком відповідно на 1,7 відсотка та 5,8 відсотка і склали – 6447,6 млн. грн. та 3847,8 млн. грн.

Відбуваються позитивні зміни в розвитку матеріально-технічної бази закладів торгівлі, зокрема створюються роздрібні торговельні підприємства з впровадженням сучасних технологій європейських стандартів, а також вітчизняні торговельні мережі однієї торговельної марки.

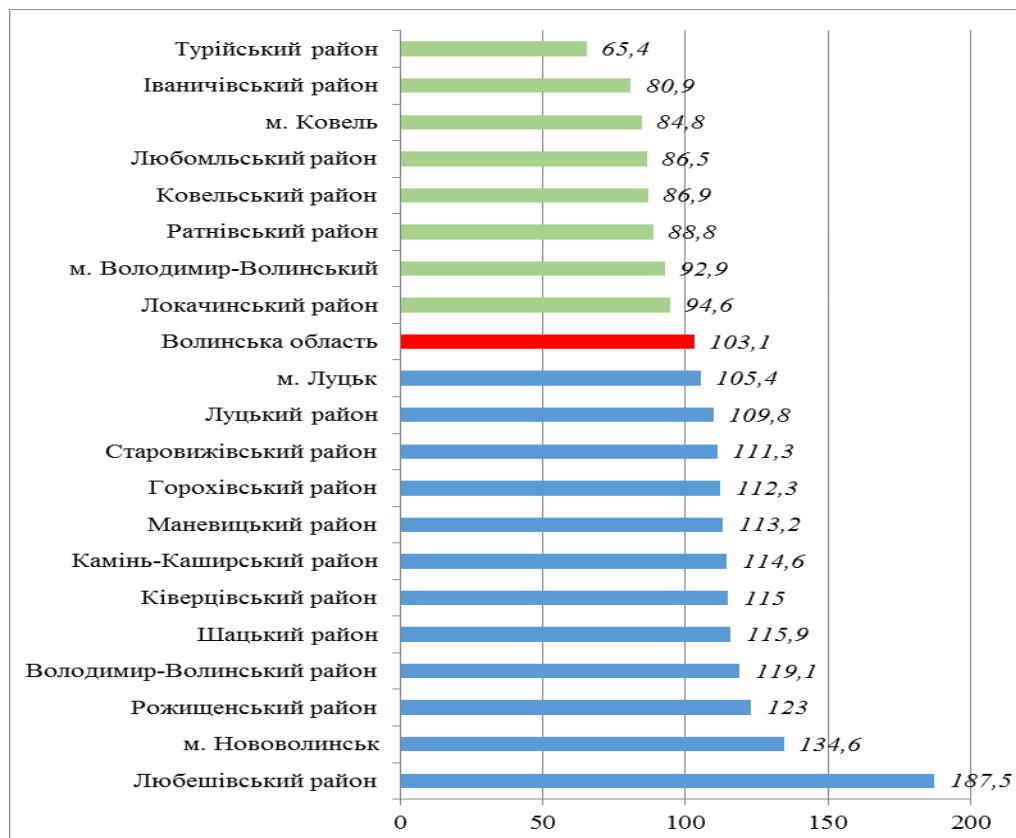

Рис.1.56. Індекс фізичного обсягу роздрібного товарообороту за 2018 рік(у % до 2017р.)

Оборот роздрібної торгівлі у 2018 році становив 16,3 млрд. грн., що у порівнянних цінах на 2,4 відсотка більше обсягу 2017 року.

Найбільше зростання у 2018 році забезпечено у Любешівському, Рожищенському, Володимир-Волинському, Шацькому, Ківерцівському районах та у містах Нововолинську і Луцьку.

З метою задоволення потреб споживачів в області сформовано ефективну торговельну інфраструктуру. З початку інвестування станом на 01.01.2019 у сферу торгівлі вкладено 28,5 млн. дол. США прямих іноземних інвестицій, що становить 11 відсотків загального їх обсягу.

В регіоні впроваджуються сучасні стандарти та підвищується якість торговельного обслуговування населення.

Динамічно розвивається фірмова торгівля, що сприяє здешевленню товарів та розвитку ринкових структур.

У 2013 – 2015 роках на споживчому ринку області спостерігалася висхідна цінова динаміка. Зокрема, якщо у 2015 році споживчі ціни в області зросли на 43,3 відсотка, то у 2018 році – на 9,9 відсотка (по Україні – відповідно на 43,3 та 9,8 відсотка).

Таблиця 1.27. Індекси споживчих цін серед західних регіонів України у 2015 - 2018 роках
(грудень до грудня попереднього року; відсотків)

	Рівненська область	Волинська область	Закарпатська область	Тернопільська область	Івано-Франківська область
2015 рік	144,9	143,3	144,0	145,1	143,4
2016 рік	112,3	111,8	111,7	111,6	110,9
2017 рік	115,0	114,6	113,9	113,3	113,7
2018 рік	109,3	109,9	112,2	109,7	109,1

За показником індексу споживчих цін у 2015 область займала дев'яте місце серед регіонів України, 2018 році – двадцяте місце.

Проблеми :

Наявність в галузі неупорядкованих місць торгівлі та значного відсотка «тіньового» бізнесу.

Нерівномірне розміщення торговельних об'єктів в розрізі населених пунктів.

Недостатнє впровадження сучасних форм та методів торгівлі у сільській місцевості.

Надходження на споживчий ринок неякісних та фальсифікованих товарів, недосконалість системи контролю за якістю і безпекою продукції.

5.8. Розвиток малого та середнього підприємництва

На початок 2019 року в області функціонувало 5917 підприємств, у тому числі: 5591 малих підприємств (з них 4729 – це мікропідприємства), 314 середніх та 12 великих підприємств.

Таблиця 1.28. Кількість підприємств, одиниць

Підприємства/роки	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Великі	11	10	7	5	10	12
Середні	312	294	288	302	294	314
Малі	5188	5212	5305	4734	5293	5591
у тому числі мікропідприємства	4297	4402	4509	3953	4496	4729

Спостерігалась позитивна тенденція до збільшення кількості малих підприємств. У порівнянні з попереднім періодом їх кількість збільшилась на 5,6 відсотка (228 підприємств). Разом з тим, кількість середніх підприємств зменшилась на 6,8 відсотка (20 підприємств).

Станом на 01.01.2019 в області кількість малих підприємств у розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення становила 54 одиниці, що на 3 одиниці більше, проти відповідного періоду 2017 року.

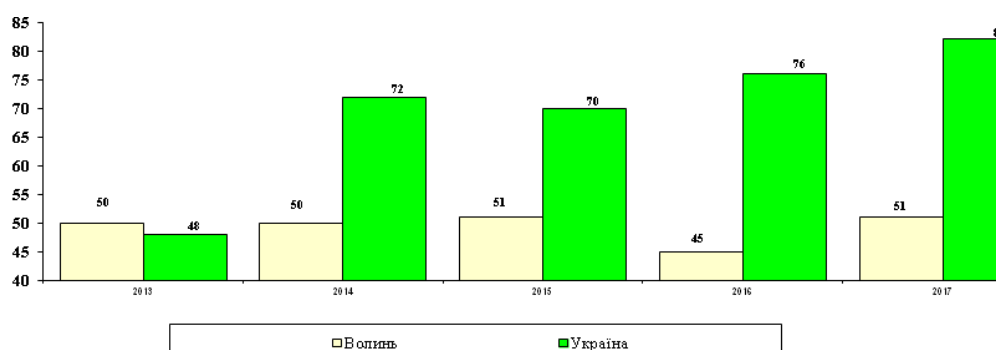

Рис. 1.57. Кількість малих підприємств на 10 тис. осіб наявного населення, на початок року, одиниць

Кількість найманих працівників малих підприємств складає 27,3 відсотка. Всього у секторі малого і середнього підприємництва області у 2017 році було зайнято понад 86 тис осіб, що становить 20,6 відсотка від економічно активного населення працездатного віку (у 2014 році питома вага становила 18,9%).

Зменшилась кількість фізичних осіб. Станом на 01.01.2018 року їх кількість становила 37007 проти 42022 у 2017 році, що зумовлено як спрощенням на законодавчому рівні механізмів виходу з бізнесу, так і загальними негативними тенденціями економічного розвитку. Фізичні особи-підприємці є найбільш уразливими до таких тенденцій.

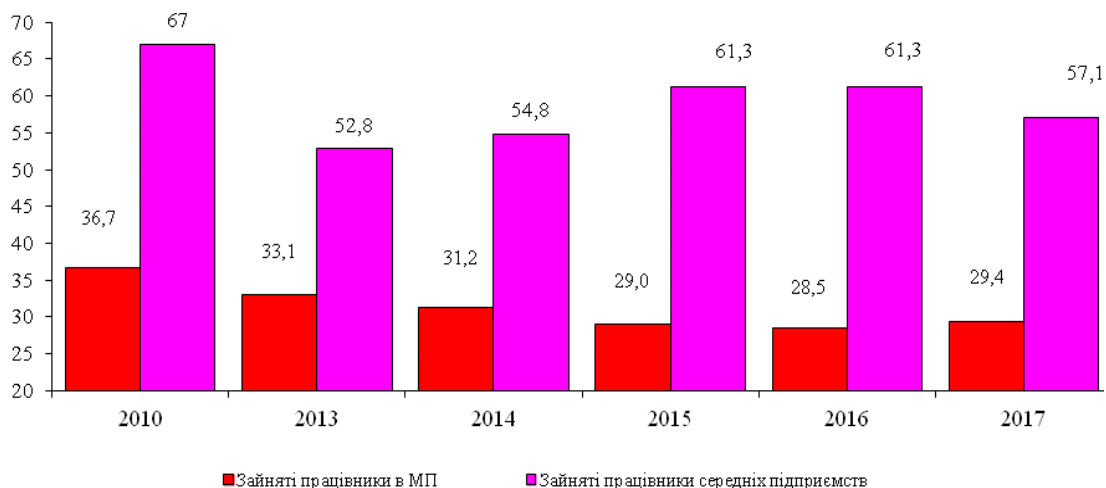

Рис.1.58. Кількість зайнятих працівників у сфері малого та середнього бізнесу, на початок року, тис.осіб

Таблиця 1.29. Основні показники діяльності підприємств у 2017 році

Показники	Підприємства			
	великі	середні	малі	з малих - мікропідприємства
Кількість, одиниць	10	294	5293	4496
Питома вага у загальній кількості, у %	0,2	5,2	94,6	80,3
Обсяг реалізованої продукції, млрд.грн.	27,5	103,4	20,5	7,3
Питома вага у загальних обсягах реалізації, у %	18,2	68,2	13,6	4,8

У Волинській області достатньо активно представлене жіноче підприємництво. Аналіз участі жінок у підприємницькій діяльності за регіонами показує, що у Волинській області жінки-підприємниці складають 45,1% - 47,5%.

Галуззю, в якій більшість ФОП (65%) представлені жінками, є надання інших видів послуг. Ця секція КВЕД включає в себе розділи та групи, в які, зокрема, увійшли суто «чоловічі» та суто «жіночі» види діяльності. Перші – ремонт комп'ютерів та периферійного устаткування, обладнання зв'язку, побутової електроніки, домашнього і садового устаткування, годинників, ювелірних виробів, спортивних товарів та музичних інструментів. Другі – пов'язані з ремонтом одягу й аксесуарів, пранням та хімічествою текстильних і хутряних виробів, послугами перукаря та візажиста, косметолога.³

З-поміж видів діяльності, в яких працює значна кількість підприємців, жінки, крім роздрібної торгівлі, найчастіше проявляють себе в індустрії краси

³ Класифікація видів економічної діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://evrovektor.com/kved/2010/>

(94 % від усіх ФОП), в бухгалтерії та аудиті (82 %), ремонті предметів особистого вжитку (71 %), діяльності турагентств (72 %), альтернативних освітніх послугах (76 %). Інші види діяльності, де переважають жінки, є не такими масовими, але підприємниці становлять у них абсолютну більшість. Серед них соціальна допомога, дошкільна освіта, денний догляд за дітьми, початкова освіта.

Найбільшими за складом учасників та гендерно збалансованими галузями є: професійна, наукова та технічна діяльність; адміністративне та допоміжне обслуговування.

Відповідно до Регіональної програми підтримки малого та середнього підприємництва на 2018-2020 роки передбачені заходи з фінансової допомоги суб'єктам малого бізнесу - кошти на відшкодування відсоткових ставок за залученими кредитами.

Інфраструктура підприємництва

На виконання Закону України «Про адміністративні послуги» в області функціонує 29 ЦНАП. Додатково утворені ЦНАП в Зимнівській, Устилузькій, Голобській, Литовезькій, Павлівській, Оваднівській, Зарічанській, Цуманській об'єднаних територіальних громадах.

Протягом I кварталу 2019 року області центрами надання адміністративних послуг надано суб'єктам господарської діяльності та населенню області надано понад 172 тис. адміністративних послуг.

Фіскальною службою впроваджено електронні сервіси обслуговування і нові моделі податкової звітності, запроваджено безкоштовну видачу ключів електронного цифрового підпису.

Щорічно оновлюється реєстр об'єктів інфраструктури підтримки підприємництва у Волинській області. Станом на 01.01.2019 року їх кількість становила 75.

З метою розвитку партнерства влади і бізнесу у вирішенні питань соціально-економічного розвитку утворена та функціонує Регіональна рада підприємців при обласній державній адміністрації. Здійснює діяльність Координаційна рада з питань розвитку підприємництва в області. Відповідні координаційні ради функціонують в усіх райдержадміністраціях, виконкоммах міських (міст обласного значення) рад. Напрацьовані ними актуальні питання ведення бізнесу враховуються при прийнятті управлінських рішень та підготовці пропозицій центральним органам виконавчої влади.

Висновок

Загальні параметри малого підприємництва ще не повною мірою відповідають можливостям і потребам економіки області.

Не повною мірою використовуються наявні географічні, природні, трудові ресурси і переваги регіону для розвитку малого бізнесу.

Відсутні дешеві банківські кредити для суб'єктів малого і середнього підприємництва. Високі відсоткові ставки для суб'єктів підприємницької діяльності, особливо це стосується жінок-підприємниць. Жінкам набагато складніше отримати кредит, тому що вони мають менше ресурсів, які можуть

служувати заставою. Жінки зазвичай отримують короткострокові кредити під вищі відсоткові ставки⁴.

Відсутність стартового капіталу для започаткування бізнесу та брак обігових коштів для розвитку бізнесу, особливо це стосується жінок-підприємців. В Україні 60 % опитаних жінок вказують, що однією з основних проблем є відсутність фінансування⁵.

Недостатнє запровадження стимулюючих факторів для активного впровадження суб'єктами малого і середнього підприємництва передових технологій та інноваційного виробництва, виробництва конкурентоспроможної продукції і послуг.

Недостатнє інформаційне забезпечення, яке б своєчасно і зрозуміло доносило до зацікавлених чоловіків та жінок підприємців зміни у процедурах та порядку реєстрації, оподаткуванні, отриманні дозволів та ліцензій, користуванні майном тощо.

Невисокий рівень кваліфікації підприємців: відсутність навичок бізнес планування, маркетингу, менеджменту та проблеми підбору кваліфікованого персоналу, особливо це стосується жінок⁶.

Пропозиції

Необхідність впровадження стимулюючих інструментів для суб'єктів малого і середнього підприємництва для реалізації ними інвестиційних бізнес-проектів у сфері переробки сільськогосподарської продукції.

Удосконалення системи кредитування малого бізнесу.

Поліпшення інвестиційного іміджу сфери бізнесу малих міст і районів області.

Розвиток жіночого підприємництва.

Продовження роботи зі створення в Україні та області передбачуваного, прозорого та економічно - обґрунтованого нормативно-правового поля у сфері підприємницької діяльності, реалізації спрощених механізмів отримання дозвільних документів та адміністративних послуг органів виконавчої влади.

⁴ Жінки у владі та прийнятті рішень у країнах Східного партнерства, управління Кантором / проєкт HiQStep, Європейська Комісія, 2016.

⁵ Центр менеджменту та підприємництва Університету Фенікс (2015 р.) «Бар'єри для підприємництва для жінок в Україні: кількісне дослідження [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://research.phoenix.edu/research-centers/center-management-and-entrepreneurship/news/under-standing-gender-equality-business>

⁶ Аналітичне дослідження: Інклюзивний розвиток бізнесу. Жіноче підприємництво, Київ, 2018 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/490/Woman_Business_PLEDDG_2019.pdf

РОЗДІЛ 6 Фінансово-бюджетна сфера

6.1. Загальна характеристика

Місцеві бюджети області у 2012-2019 роках функціонують в умовах зміни моделі адміністративно-територіального устрою, децентралізації повноважень органів влади та фінансових ресурсів для їх реалізації, зміни системи місцевих бюджетів та міжбюджетних відносин, пов'язаних з реформою адміністративно-територіального устрою.

За останні п'ять років система місцевих бюджетів зазнала докорінних змін як з точки зору її учасників, так і через зміну фінансових джерел органів місцевого самоврядування різних рівнів.

Таблиця 1.30. Зміни у системі місцевих бюджетів області в процесі децентралізації та передачі повноважень органам місцевого самоврядування ОТГ

	Стан до реформи	Стан у 2018 році	Стан у 2019 році
Кількість місцевих бюджетів області	429	299	261
Кількість зведених місцевих бюджетів області	20	60	70
Створено ОТГ	-	40	50
Увійшло місцевих рад до складу ОТГ	-	170	217
Місцеві бюджети районів області, на які поширюються повноваження РДА	423	253	206
Місцеві бюджети районів області, на які поширюються повноваження РДА, у % до 2015 року	100	59,8	48,7

В ході реформи децентралізації влади в області створено 50 бюджетів об'єднаних територіальних громад, до складу яких увійшло понад двісті органів місцевого самоврядування області.

Станом на початок 2019 бюджетного року система місцевих бюджетів області включає 261 бюджет, у тому числі 1 обласний, 4 бюджети міст обласного значення, 16 районних бюджетів, 50 бюджетів об'єднаних територіальних громад, 4 бюджети міст районного значення, 8 селищних бюджетів та 178 сільських бюджетів.

У цілому з 2015 року кількість місцевих бюджетів області, на які поширюються повноваження райдержадміністрацій та районних рад, зменшено більш як у два рази, з 423 до 206 бюджетів.

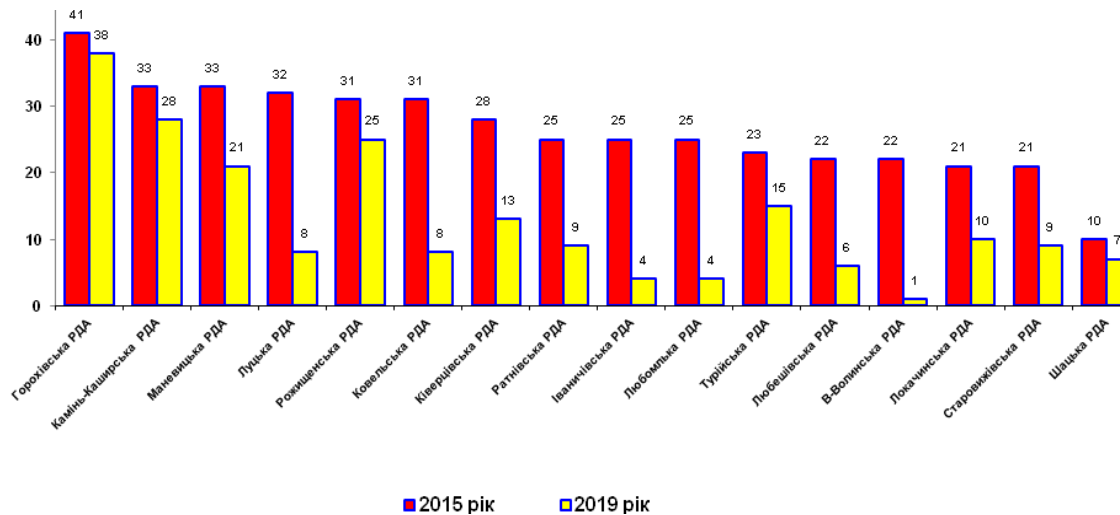

Рис.1

.59. Кількість місцевих бюджетів, на які поширюються повноваження райдержадміністрацій у 2015-2019 роках

Найшвидшими темпами децентралізаційні процеси та передача фінансових ресурсів новоствореним органам місцевого самоврядування відбуваються у Володимир-Волинському районі (з 22 бюджетів до реформи залишається лише 1 районний бюджет), Любомльському (з 25 залишилось 4 бюджети), Іваничівському (з 25 залишилось 4 бюджети), Луцькому (з 32 залишилось 8 бюджетів), Ковельському (з 31 залишилось 8 бюджетів) та Любешівському (з 22 залишилось 6 бюджетів) районах.

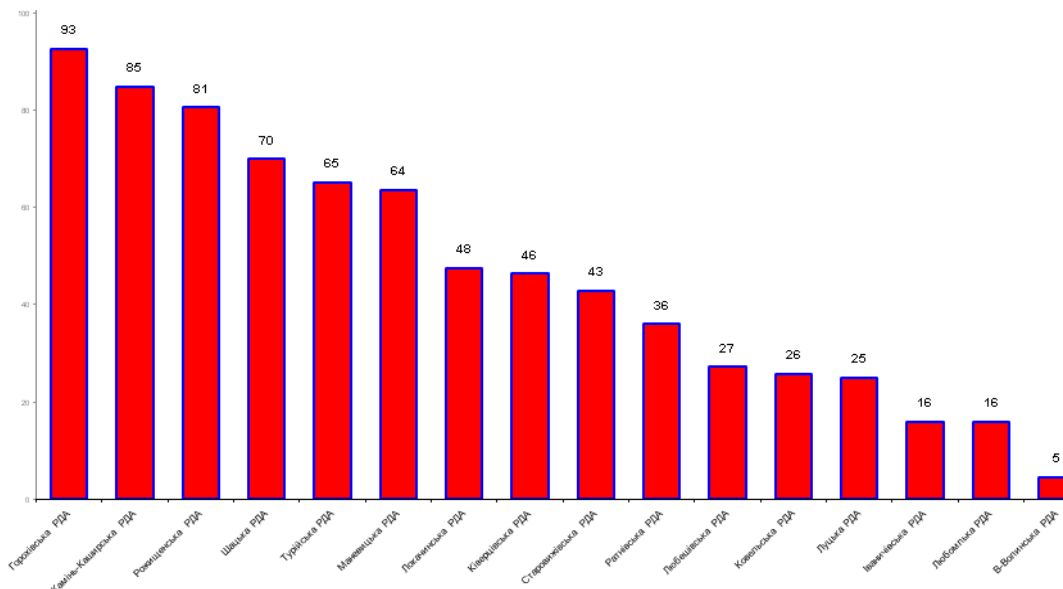

Рис.1.60. Місцеві бюджети, на які поширюються повноваження райдержадміністрацій у 2019р, у % до 2015 року

При затвердженні місцевих бюджетів на 2019 рік обсяг фінансових ресурсів місцевих бюджетів області за загальним фондом склав майже 13,3 млрд грн, з яких власні фінансові ресурси місцевих бюджетів 4,5 млрд грн, трансферти з державного бюджету – 8,8 млрд гривень.

Політика фінансової децентралізації дозволила не лише наростити власні фінансові ресурси місцевих бюджетів в абсолютному вимірі, але і збільшити суттєво їх частку у фінансових ресурсах регіону. Якщо у 2012 році власні доходи у структурі фінансових ресурсів регіону складали близько 20 відсотків, то у 2019 році за рахунок власних фінансових ресурсів сформовано уже більше третини усіх доходів загального фонду місцевих бюджетів.

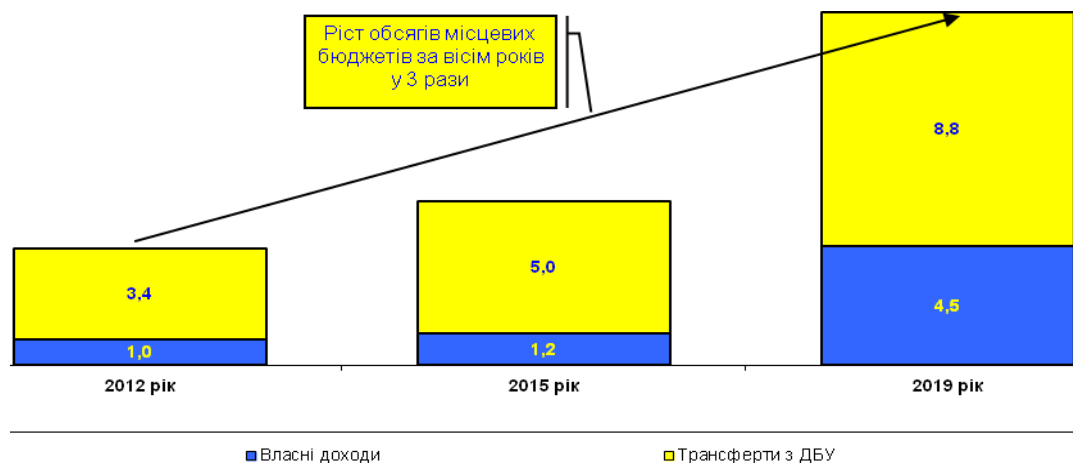

Рис.1.61. Структура загального фонду місцевих бюджетів області у 2012-2019рр, млрд.грн

Фінансова децентралізація суттєво впливає також і на розподіл між місцевими бюджетами фінансових ресурсів. Це стосується як трансфертів з державного бюджету, так і власних фінансових ресурсів.

Із загального власного фінансового ресурсу місцевих бюджетів у 2012 році 24 відсотки припадало на обласний бюджет, решта фінансового ресурсу розподілялась між бюджетами міст обласного значення (46 відсотків) та бюджетами районів (30 відсотків):

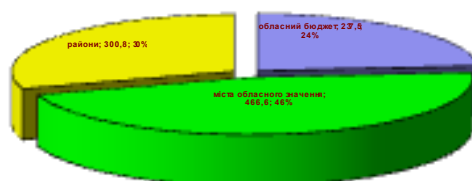

Рис.1.62. Розподіл власного фінансового ресурсу місцевих бюджетів у 2012р.,%

Фінансова децентралізація та реформа територіальної організації влади спрямована на зменшення ролі обласних та районних бюджетів у фінансовому розвитку регіону та передачі фінансових ресурсів і повноважень органам місцевого самоврядування базового рівня для наближення фінансових повноважень до кінцевого споживача соціальних послуг.

У 2019 році частка власних доходів місцевих бюджетів області, яка припадає на обласний бюджет зменшилась до 16 відсотків (у порівнянні з 2012 роком у 1,5 раза), частка фінансового ресурсу, який залишається у районах області, зросла до 38 відсотків (до 2012 року більш як на 25 відсотків). При цьому, станом на сьогодні 25 відсотків усього власного фінансового ресурсу місцевих бюджетів області і понад 60 відсотків від ресурсу, що залишається у районах області, припадає на новостворені бюджети об'єднаних територіальних громад.

Уже сьогодні значна частина фінансового ресурсу, який передається з державного бюджету місцевим бюджетам, спрямовується безпосередньо до бюджетів об'єднаних територіальних громад. У першу чергу це фінансові ресурси для підтримки медичної та освітньої галузі.

Реформа місцевих бюджетів, розпочата у 2015 році, спрямована на зміну підходів до фінансування згаданих вище основних бюджетних галузей, збільшення автономності функціонування медичних закладів та відповідальності органів місцевого самоврядування за функціонування загальної середньої освіти.

Із створенням органів місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад саме цим органам влади передано в управління усі освітні заклади, при цьому змінено формулу розподілу освітньої субвенції, виходячи з розрахункової кількості ставок педагогічних працівників, визначеної на підставі навчального навантаження та нормативної наповнюваності класів, а також середньої заробітної плати вчителя, що створює стимули для комплексного вирішення питань мережі загальноосвітніх закладів.

Кошти освітньої субвенції спрямовуються виключно на оплату праці з нарахуваннями педагогічних працівників загальноосвітніх навчальних закладів, на здобуття повної загальної середньої освіти учнями професійно-технічних навчальних закладів та студентами вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації державної і комунальної власності. Поточне утримання відповідних закладів, є у компетенції органів місцевого самоврядування.

При цьому, залишки коштів освітньої субвенції, утворені у попередньому році, є одним з джерел покращення матеріально-технічної бази навчальних закладів. У 2018 році за рахунок залишків коштів субвенції на здійснення капітальних витрат відповідних закладів та їх поточне утримання у цілому спрямовано 95,5 млн гривень.

У 2019 році із загального обсягу освітньої субвенції, що передається з державного бюджету, обсягом 2,6 млрд грн майже 1 млрд грн спрямовується до бюджетів новостворених об'єднаних територіальних громад, що дозволяє збільшити участь громадян у вирішенні питань функціонування галузі.

Фінансове забезпечення медичної галузі у 2015-2019 роках здійснюється в умовах комплексної реформи галузі та автономізації медичних закладів. Надання з державного бюджету медичної субвенції у 2019 році передбачається для оплати поточних витрат медичних установ, крім видатків на оплату комунальних послуг та енергоносіїв.

При цьому, законодавством передбачено перерозподіл повноважень щодо здійснення видатків на первинну медичну допомогу в рамках реалізації реформи фінансування системи охорони здоров'я щодо переходу на оплату медичних послуг, а саме віднесення до видатків, які здійснюються з:

- Державного бюджету України – видатків на надання первинної медичної допомоги;
- бюджетів міст обласного значення, районних бюджетів, бюджетів об'єднаних територіальних громад – видатків на оплату комунальних послуг та енергоносіїв комунальних закладів охорони здоров'я, що надають первинну медичну допомогу, місцеві програми розвитку та підтримки комунальних закладів охорони здоров'я, що надають первинну медичну допомогу, та місцеві програми надання населенню медичних послуг з первинної медичної допомоги населенню.

У 2019 році із загального обсягу медичної субвенції, яка спрямовується з державного бюджету на надання підтримки медичним закладам вторинної медичної допомоги обсягом 700,6 млн грн, більш як третина (234,5 млн грн) теж спрямовується з державного бюджету для бюджетів об'єднаних територіальних громад.

Змінами до Бюджетного кодексу України, введеними в дію з 2015 року, суттєво змінено систему балансування доходів та витрат місцевих бюджетів у системі міжбюджетного регулювання.

Міжбюджетні відносини передбачаються лише між державним бюджетом та обласними, районними, міськими (міст обласного значення) бюджетами та бюджетами об'єднань територіальних громад, що створені в ході адміністративно-територіальної реформи. Здійснення витрат з бюджетів сіл, селищ та міст районного значення відбувається виключно за рахунок доходів відповідних бюджетів.

Базова дотація з державного бюджету надається лише для вирівнювання податкоспроможності територій залежно від рівня надходжень на одного жителя.

Відповідна система міжбюджетного вирівнювання суттєво збільшує відповідальність органів місцевого самоврядування за виконання видаткових повноважень, створює додаткові стимули для розширення доходної бази місцевих бюджетів та впроваджує чіткі критерії для оцінки самодостатності місцевих бюджетів.

Для визначення обсягу дотації для бюджетів районів міст та ОТГ обраховується співвідношення надходжень податку на доходи фізичних осіб на одного жителя з відповідним показником в середньому по Україні. При цьому, механізм вирівнювання передбачає, що місцеві бюджети з рівнем надходжень нижче 0,9 середнього показника по Україні отримують базову дотацію (але

лише 80 відсотків суми, необхідної для досягнення показника 0,9), для підвищення рівня їх забезпеченості. Для місцевих бюджетів з рівнем надходжень в межах від 0,9 до 1,1 вирівнювання не здійснюється. Бюджети з рівнем надходжень понад 1,1 формуються з реверсною дотацією до державного бюджету.

Відповідно до розрахунків дотації на 2019 рік, здійснених Міністерством фінансів України, у середньому по області надходження податку на доходи фізичних осіб на одного жителя складають 1628,4 грн, або 88,0 відсотків від рівня бездотаційності. Разом з тим, доходи на 1 жителя у розмірі, меншому від 925,7 грн (50% від рівня бездотаційності) у 2017 році зафіксовані у 10 районах та 25 ОТГ. Таким чином, значна частина територій області має низькі показники фінансової спроможності, що відповідно впливає на можливості впливу органів місцевого самоврядування коштами відповідних бюджетів на рівень соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць.

Таблиця 1.31. Розподіл адміністративно-територіальних одиниць області у 2018 році за групами, виходячи з надходжень ПДФО на 1 жителя

більше 1851,3 грн	Боратинська ОТГ, Підгайцівська ОТГ, Липинська ОТГ, Зарічанська ОТГ, Жидичинська ОТГ, Смолигівська ОТГ, м. Луцьк, Поромівська ОТГ, м. Володимир-Волинський, Дубівська ОТГ, Устилузька ОТГ, Литовезька ОТГ
від 1501 грн до 1851 грн	м. Ковель, Ківерцівська ОТГ, Городищенська ОТГ, Турійська ОТГ, Торчинська ОТГ, Рівненська ОТГ, Княгининівська ОТГ, Заборольська ОТГ
від 1001 грн до 1500 грн	Іваничівська ОТГ, м.Нововолинськ, Локачинський район, Любомльська ОТГ, Шацька ОТГ, Старовижівська ОТГ, Прилісненська ОТГ, Оваднівська ОТГ, Ратнівський район, Рожищенський район, Горохівський район, Вишнівська ОТГ, Маневицький район, Цуманська ОТГ
від 501 грн до 1000 грн	Гіркополонківська ОТГ, Луківська ОТГ, Луцький район, Голобська ОТГ, Люблинецька ОТГ, Любешівська ОТГ, Поворська ОТГ, Затурцівська ОТГ, Любомльський район, Шацький район, Колківська ОТГ, Павлівська ОТГ, Зимнівська ОТГ, Колодяжненська ОТГ, Турійський район, Війницька ОТГ, Ківерцівський район, Привітненська ОТГ, Ковельський район, Заболоттівська ОТГ, Камінь-Каширський район, Тростянецька ОТГ, Копачівська ОТГ, Велицька ОТГ
менше 500 грн	Головненська ОТГ, Дубечненська ОТГ, Самарівська ОТГ, Старовижівський район, Сереховичівська ОТГ, Іваничівський район, Забродівська ОТГ, Смідинська ОТГ, Гуто-Боровенська ОТГ, Велимченська ОТГ, Любешівський район, Володимир-Волинський район

Слід відзначити, що створення окремих об'єднаних територіальних громад сприяє збільшенню фінансової самостійності місцевих бюджетів. В області з реверсною дотацією у 2019 році сформовано бюджети міст Луцька і Володимира-Волинського та Смолигівської, Дубівської, Поромівської, Зарічанської, Жидичинської і Боратинської ОТГ, а також бюджети новостворених у 2018 році Липинської і Підгайцівської ОТГ.

Ще у семи громадах обсяги надходжень ПДФО на 1 жителя складають від 1500 до 1800 гривень, що є свідченням достатньо високої фінансової спроможності місцевих бюджетів для подальшого нарощення доходної бази і виходу на рівень бездотаційності відповідними місцевими бюджетами.

Разом з тим, розміщення області у поліській зоні, відповідна економічна орієнтація, низька чисельність і густина населення є тими чинниками, що, у першу чергу, впливають на забезпеченість фінансовими ресурсами видаткових повноважень органів місцевого самоврядування та самодостатність місцевих бюджетів.

Згідно з наведеними вище даними надходження основного бюджетоутворюючого податку – податку на доходи фізичних осіб, на 1 жителя у 8 бюджетах ОТГ є нижчим від 500 грн, ще у 17 складають від 500 до 1000 гривень.

6.2. Доходи бюджету області.

Надходження до бюджетів усіх рівнів на території області займають у структурі зведеного бюджету України 1,5 відсотка. За період з 2015 по 2018 рік обсяг доходів, зібраних до консолідованого бюджету Волинської області, збільшився на 10,3 млрд. грн., зокрема платежі до державного бюджету збільшились у 2,4 рази, до місцевих бюджетів – у 2,3 рази. За 2018 рік до бюджетів усіх рівнів надійшло 17720,9 млн грн податків, зборів та інших обов’язкових платежів. До державного бюджету мобілізовано 12712,1 млн грн, а субвенцій і дотацій область отримала в сумі 9998,5 млн гривень. Фінансовий ресурс, зібраний на території області до державного бюджету на 2713,6 млн грн перевищує обсяг переданих для області трансфертів.

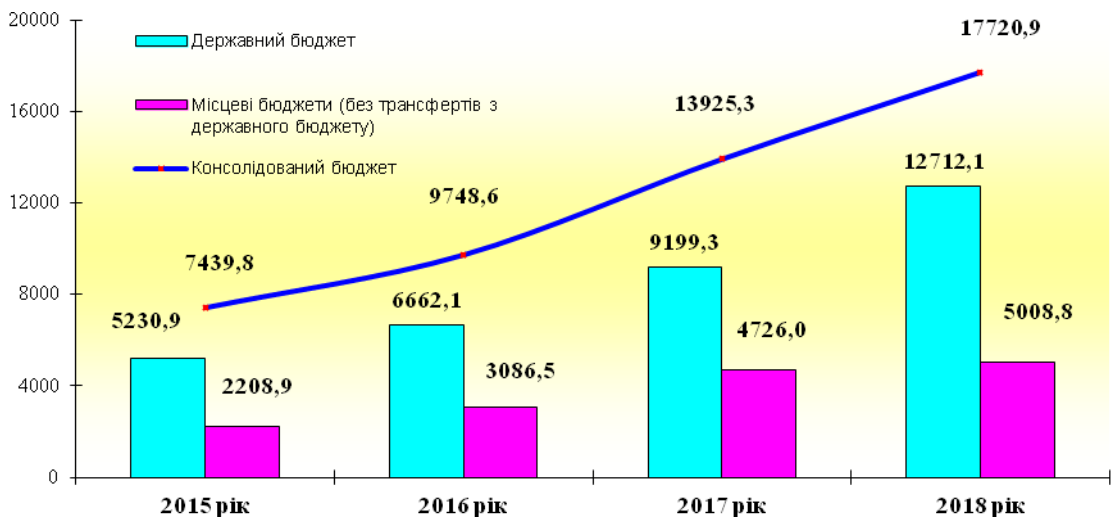

Рис.1.63. Динаміка надходжень до державного та місцевого бюджетів області за 2015-2018 рр.

У цілому до місцевих бюджетів області протягом 2018 року залучено понад 640,0 млн грн додаткових надходжень, у тому числі до обласного бюджету – 50,0 млн гривень.

В структурі власних надходжень загального фонду місцевих бюджетів області за 2018 рік понад 60 відсотків займали надходження податку на доходи фізичних осіб, ще близько 30 – ти відсотків – надходження єдиного податку, податку на майно та акцизного податку від роздрібної реалізації підакцизних товарів (питома вага кожного податку займає близько 10-ти відсотків) та менше 10-ти відсотків – усі інші надходження місцевих бюджетів.

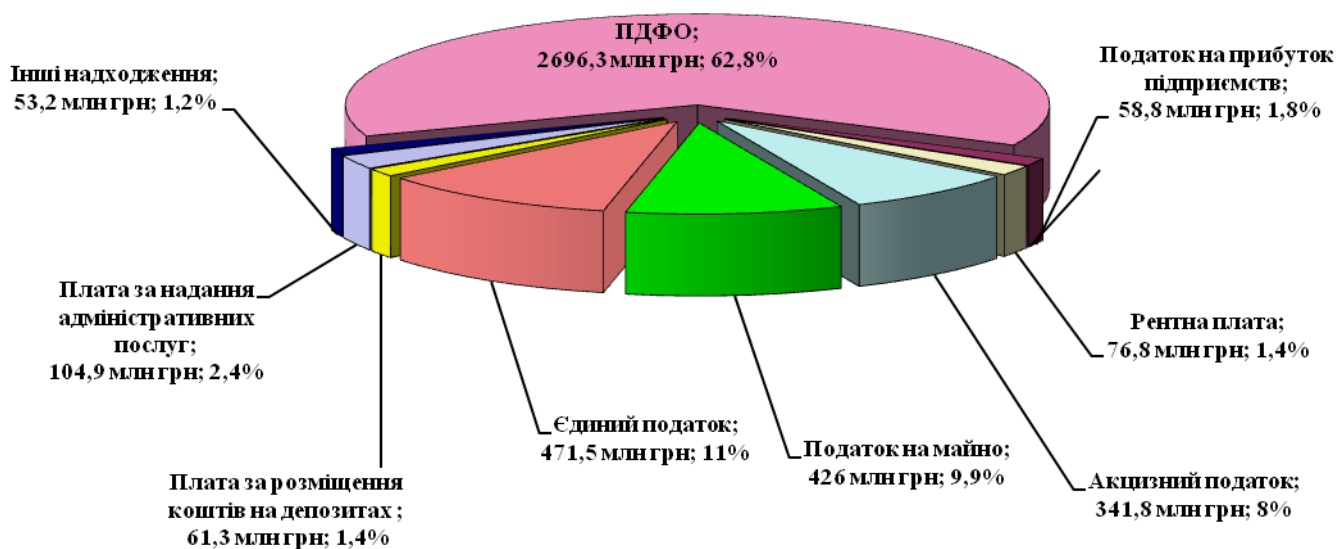

Рис.1.64. Структура доходів загального фонду за 2018 рік

Порівняно з 2017 роком доходи зросли на понад 800 млн грн або на 23,2 відсотка. В загальноукраїнському рейтингу область на першому місці за темпами росту надходжень єдиного податку, на третьому – по платі за землю і на четвертому – по податку на доходи фізичних осіб.

Приріст основного джерела надходжень до місцевих бюджетів – податку на доходи фізичних осіб становить 27,2 відсотка (+576,6 млн гривень). При цьому, частка податку у надходженнях загального фонду місцевих бюджетів області збільшилась за останні 3 роки на 6,3 відсоткових пункти. Надходження інших бюджетоутворюючих платежів загального фонду місцевих бюджетів області – єдиного податку та податку на майно зросли відповідно на 31,4 і 18,3 відсотка та перевищують надходження у 2017 році відповідно на 112,7 і 66,0 млн гривень. Основними факторами росту згаданих доходів загального фонду є ріст заробітної плати та інших оподаткованих доходів фізичних осіб та

підприємців, легалізація найманої праці, укладання нових договорів оренди землі, оновлення та індексація нормативної грошової оцінки земель, збільшення бази оподаткування за рахунок росту прожиткового мінімуму та мінімальної заробітної плати, ріст цін на підакцизні товари тощо.

Зміни, що відбулись у ресурсній складовій місцевих бюджетів на 2019 рік відповідно збільшать надходження їх власних доходів. Зокрема, запроваджено сплату земельного податку за лісові землі, зарахування 5-ти відсотків рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення до бюджетів місцевого самоврядування (за рахунок частки, що раніше зараховувалась до державного бюджету), зарахування ПДФО з орендної плати за земельні ділянки (паї) до місцевих бюджетів за місцезнаходженням земельних ділянок, зростання акцизних ставок на тютюнові вироби.

У цілому на 2019 рік прогнозується збільшення власних доходів загального фонду місцевих бюджетів на 256,6 млн грн або 6,2 відсотка.

Проте, починаючи з 2020 року, внаслідок скасування чинності пункту 43¹ розділу VI „Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України щодо зарахування до загального фонду місцевих бюджетів частини акцизного податку в розмірі 13,44 відсотка з виробленого в Україні та ввезеного на митну територію України пального, зменшення доходів місцевих бюджетів області прогнозується в сумі понад 220 млн грн в рік.

6.3. Видатки бюджету області

Видатки місцевих бюджетів області характеризуються постійною та стійкою тенденцією до зростання. У 2018 році в цілому по області на видатки спрямовано 15 млрд грн, що на 1,9 млрд грн (14,5 відсотка) більше, ніж у 2017 році. Обсяг капітальних видатків місцевих бюджетів області склав 1 млрд 356 млн грн, що на 279,5 млн грн більше, ніж у 2017 році. За останні п'ять років обсяг видаткової частини місцевих бюджетів майже подвоївся.

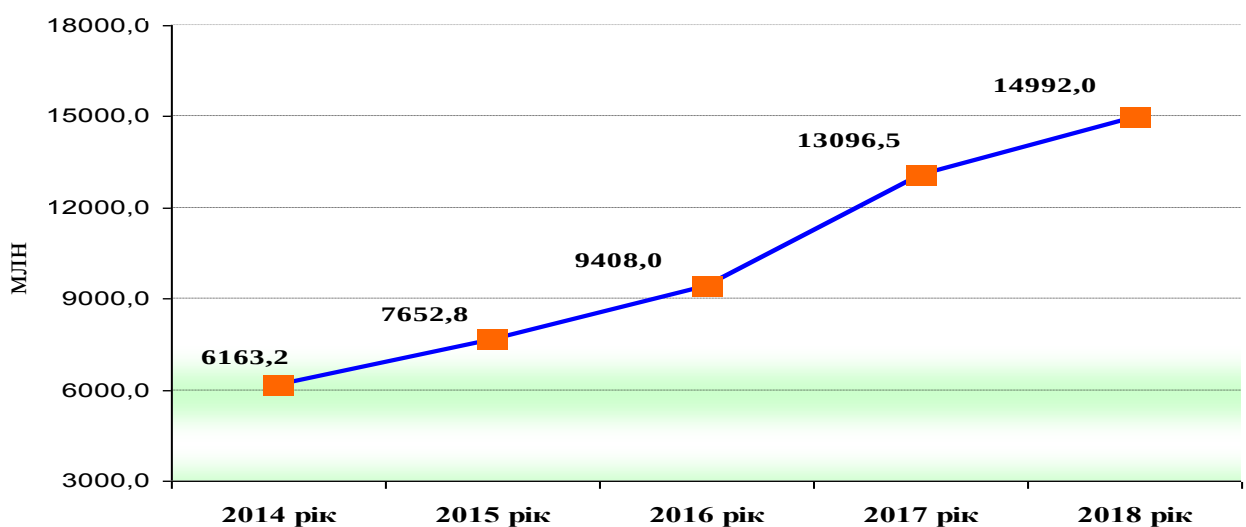

Рис.1.65. Обсяг видатків бюджету області у 2014-2018 роках

У структурі видатків місцевих бюджетів спостерігаються вищі темпи росту інвестиційної складової порівняно з поточними видатками. Поточні видатки за 2018 рік склали понад 13,7 млрд грн і збільшились порівняно з 2017 роком у 1,1 раза. Витрати капітального характеру за рахунок власних ресурсних можливостей місцевих бюджетів та коштів субвенцій з державного бюджету зросли майже у 1,3 раза порівняно з відповідним показником 2017 року. Основними напрямками капітальних видатків були фінансування оновлення мережі закладів соціально-культурної сфери, забезпечення їх обладнанням та устаткуванням, розвитку інфраструктури доріг, забезпечення благоустрою територій тощо.

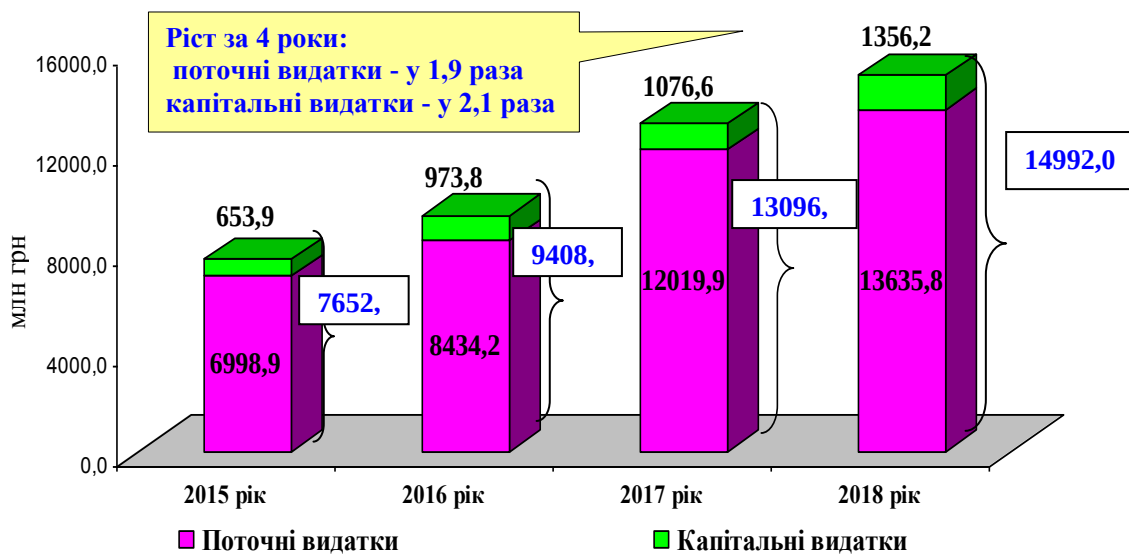

Рис.1.66. структура видатків бюджету області за 2015-2018 роки

Ріст інвестиційних витрат місцевих бюджетів у 2018 році обумовлений збільшенням як власних надходжень до бюджетів розвитку місцевих бюджетів, так і інвестиційних коштів з державного бюджету. Зокрема, найбільшим джерелом коштів на ремонт і утримання доріг на території області була субвенція з державного бюджету на будівництво, реконструкцію, капітальний та поточний середній ремонт і утримання автомобільних доріг загального користування місцевого значення. На ці видатки виділено 393,9 млн гривень.

Субвенцій на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій, на фінансування заходів соціально-економічного розвитку населення, яке проживає на території зони спостереження та на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад виділено відповідно 114,6; 9,9 і 106,4 млн гривень.

Крім цього, з державного фонду регіонального розвитку у 2018 році було спрямовано асигнувань на суму 136,4 млн гривень.

Виконання місцевих бюджетів області за видатками у 2015-2018 роках характеризується відсутністю на кінець бюджетного періоду заборгованості із

заробітної плати працівників бюджетної сфери, що свідчить про доволі високий рівень фінансової дисципліни в області.

Місцеві бюджети області у середньостроковій перспективі мають яскраво виражену соціальну спрямованість. Витрати на оплату праці працівників бюджетних установ, оплату енергоносіїв та реалізацію державних програм соціального захисту, що передаються місцевим бюджетам області у вигляді цільових субвенцій з державного бюджету, є найвагомими статтями витрат місцевих бюджетів. На ці видатки спрямовується понад 80 відсотків усіх фінансових ресурсів місцевих бюджетів. У 2018 році на ці витрати спрямовано близько 12,3 млрд. грн., тоді як на реалізацію місцевих програм лише близько 0,8 млрд. грн., на витрати розвитку – 1,9 млрд. гривень.

6.4. Бюджет розвитку

Бюджет розвитку є вагомим фінансовим показником забезпечення розвитку області. У 2018 році до бюджетів розвитку місцевих бюджетів області усіх рівнів надійшло коштів (без урахування субвенцій з державного бюджету) в обсязі 815,3 млн грн, що на 102,6 млн грн більше від минулорічних надходжень та на 129,4 млн грн – від 2016 року. За останні три роки видатки бюджету розвитку місцевих бюджетів області збільшились на 115,5 млн грн, з 691,7 млн грн у 2016 році до 807,2 млн грн у 2018 році, в порівнянні з 2017 роком вони зросли на 97,6 млн грн, або на 13,8 відсотка більше від минулого року.

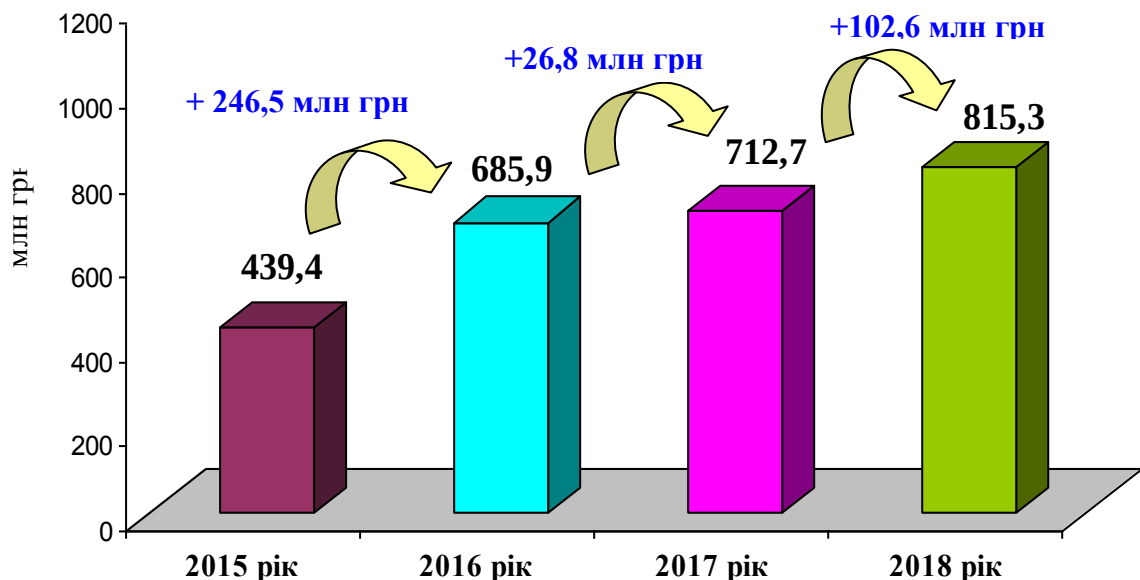

Рис.1.67. Динаміка видатків бюджету розвитку за 2015-2018 роки

Асигнування використовувались разом із залишками коштів на початок року, що становили 28,5 млн грн, на реалізацію інвестиційних проєктів,

придбання обладнання, техніки, предметів довгострокового користування, здійснення внесків до статутних фондів комунальних підприємств. Залишок коштів бюджету розвитку на кінець 2018 року склав 36,6 млн грн, що на 8,7 млн грн більший від залишку минулого року.

Найбільша частка витрат у загальному обсязі бюджету розвитку припадає на бюджет м. Луцька – 27,1 відсотка, обласний бюджет – 17,5 відсотків, бюджети м.Ковеля – 11,9 відсотка, Луцького району – 7,3 відсотка, м.Володимира-Волинського – 4 відсотка, об'єднаної територіальної громади с. Боратин – 2,3 відсотка, об'єднаної територіальної громади с. Княгининок – 2,7 відсотка, інші місцеві бюджети – 27,2 відсотка.

6.5. Формування інвестиційної складової місцевих бюджетів за рахунок субвенцій з державного бюджету

Загалом за 5 останніх років обсяг капітальних видатків місцевих бюджетів області збільшився з 348,8 млн. грн. у 2014 році до 1 283,3 млн. грн. – у 2018 році.

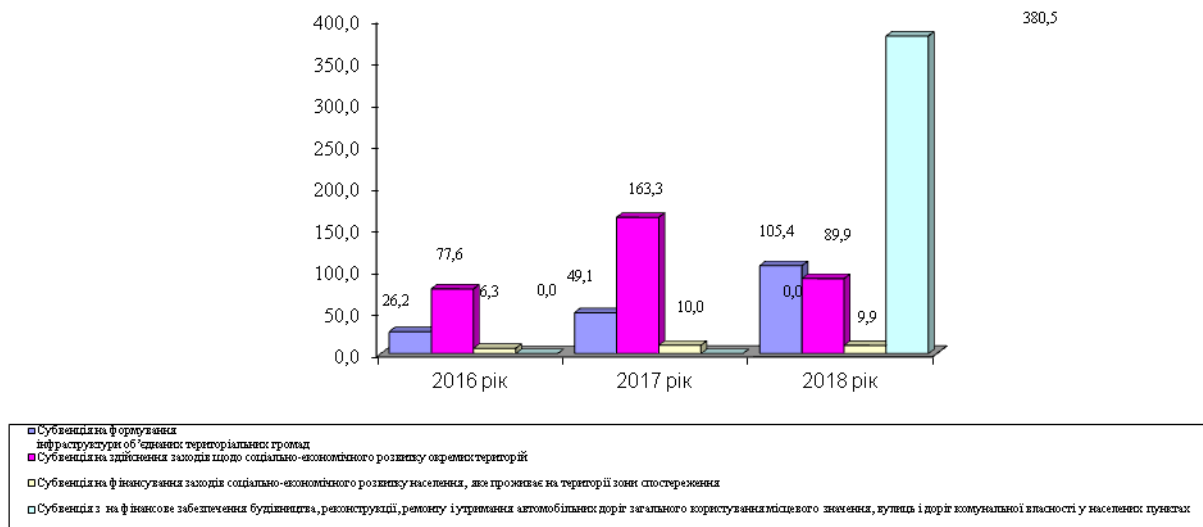

Рис.1.68. Використання коштів інвестиційних субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам у 2016-2018 роках, млн.грн.

Значна частина інвестицій в розвиток комунальної інфраструктури здійснюється за рахунок цільових субвенцій з державного бюджету.

Вперше за останні роки у 2018 році з державного бюджету до місцевих бюджетів області надійшло 393,9 млн.грн. субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на будівництво, реконструкцію, капітальний та поточний середній ремонт і утримання автомобільних доріг загального користування місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах, з яких використано 380,5 млн.грн. або 96,6 відсотка коштів. Залишки коштів,

що утворились на 01.01.2019 року у сумі 13,5 млн. грн., будуть використані у 2019 році.

За рахунок коштів субвенції проведено капітальний ремонт 12-ти доріг загального користування місцевого значення на суму 41 млн.грн., поточний середній ремонт 24 доріг загального користування місцевого значення (221,1 млн.грн.), дрібний ремонт та утримання доріг загального користування місцевого значення (89,3 млн.грн.), капітальний ремонт 33 доріг комунальної власності (29,1 млн.гривень).

Протягом трьох останніх років бюджетам об'єднаних територіальних громад області передається субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад. Загальний обсяг використаних коштів у 2016-2018 роках становить 180,7 млн гривень.

Щорічно з державного бюджету місцевим бюджетам області виділяється субвенція на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій, за три останні роки обсяг використання якої склав 330,8 млн гривень.

У 2016-2018 роках для області виділялась субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на фінансування заходів соціально-економічної компенсації ризику населення, яке проживає на території зони спостереження. Загальний ресурс використаних коштів субвенції на реалізацію проєктів розташованих на території Маневицького району за три останні роки склав 26,2 млн гривень.

Основні актуальні проблемні питання у фінансово-бюджетній сфері

Природні та економічні особливості області зумовлюють недостатню фінансову спроможність значної частини місцевих бюджетів області. Формування об'єднаних територіальних громад на території поліських районів області без достатньої економічної бази, створення нових органів управління в мало чисельних адміністративних центрах, або з недостатньою чисельністю населення територіальних громад не сприяє збільшенню фінансової спроможності відповідних органів місцевого самоврядування та вирішенню основних питань соціально-економічного розвитку області.

Недостатня фінансова та кадрова спроможність значної частини ОТГ області є однією з основних перешкод для виконання відповідними органами місцевого самоврядування у повному обсязі делегованих державою повноважень, створення для цього дієвих органів управління, формування повноцінної системи управління фінансовими ресурсами громад з функціонуванням місцевих фінансових органів, головних розпорядників коштів, наділення фінансовими повноваженнями керівників закладів бюджетної сфери.

Формування і виконання місцевих бюджетів в умовах децентралізації та передачі фінансових ресурсів з обласного і районного рівнів на рівень базового місцевого самоврядування, вимагає вирішення питань чіткого розмежування

повноважень органів місцевого самоврядування різних рівнів та концентрації органами місцевого самоврядування ресурсів місцевих бюджетів для виконання завдань та функцій визначених законодавством відповідно для обласних бюджетів, бюджетів субрегіонального рівня та бюджетів базового місцевого самоврядування.

Зміни у системі міжбюджетного регулювання та перехід від вирівнювання доходів і видатків місцевих бюджетів на державному рівні до підтримки фінансової спроможності місцевих бюджетів і надання основних міжбюджетних трансфертів з державного бюджету з урахуванням одержувачів послуг, викликають проблеми фінансового забезпечення фінансовими ресурсами розгалуженої мережі бюджетних установ. Це, а також продовження реформи адміністративно-територіального устрою, завершення формування об'єднаних територіальних громад, формування нових адміністративно-територіальних одиниць субрегіонального рівня, вимагає збільшення відповідальності органів місцевого самоврядування за реалізацію визначених законом повноважень, вжиття ними заходів для оптимізації видатків відповідних бюджетів.

Пріоритетні напрями розвитку на період до 2027 року

Фінансово-бюджетна політика області на середньострокову перспективу буде спрямована на вирішення основних завдань з:

- завершення реформи системи міжбюджетних відносин і місцевого самоврядування та створення на цій основі самодостатніх бюджетів місцевих громад з достатнім фінансовим ресурсом для утримання соціально-культурної сфери та розвитку інфраструктури;
- концентрації ресурсів місцевих бюджетів для виконання завдань та функцій, визначених законодавством для відповідних рівнів бюджету, передачі усіх закладів бюджетної сфери, розташованих на території об'єднаних територіальних громад, на фінансування з відповідних місцевих бюджетів, розширення міжмуніципального співробітництва для вирішення спільних питань соціально-економічного розвитку в умовах очікуваної ліквідації місцевих державних адміністрацій районного рівня;
- створення нової системи місцевих фінансових органів для управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування та належної координації формування і виконання зведеного бюджету області, включення до системи управління фінансовими ресурсами закладів бюджетної сфери, як повноцінних учасників бюджетного процесу;
- ефективного використання обмежених ресурсів місцевих бюджетів, їх концентрації на пріоритетних напрямках розвитку адміністративно-територіальних одиниць, унормування місцевих програм, які фінансуються з місцевих бюджетів.

РОЗДІЛ 7. Доходи і витрати населення

Доходи населення, їх динаміка, а також структура доходів та витрат є базовими показниками, що характеризують рівень життя населення. Доходи населення є головним джерелом формування його купівельної спроможності.

Структура доходів населення області за останні 5 років залишається незмінною: основними статтями доходів є заробітна плата та соціальна допомога. При цьому особливістю області є те, що частка державної соціальної допомоги у структурі доходів тривалий час перевищувала частку заробітної плати. До 2013 року частка заробітної плати у доходах зменшувалася, а частка соціальної допомоги зростала. Проте, починаючи з 2015 року, спостерігається тенденція до поступового збільшення частки заробітної плати та зменшення частки соціальної допомоги. А вже у 2017 – 2018 роках частка заробітної плати у доходах перевищила соціальні виплати.

За попередніми даними доходи населення Волині у 2018р. становили 63,7 млрд.грн, або 2,0% від загальної суми доходів населення України. Приріст доходів населення області відносно 2017р. становив 19,8%, тоді як у цілому в державі – 21,4%.

Упродовж останніх років спостерігався ріст середньомісячної заробітної плати найманих працівників. Порівняно з 2014 роком заробітна плата зросла у 2,7 раза і у 2018 році становила 7324 грн. Однак область займає одне з останніх місць серед областей західного регіону України.

Таблиця 1.32. Середньомісячна заробітна плата в західних областях України, грн.

Регіон	2014	2015	2016	2017	2018
Волинська область	2721	3291	4047	5849	7324
Закарпатська область	2744	3381	4298	6335	8070
Івано-Франківська	2875	3402	4202	6074	7551
Львівська область	2961	3646	4559	6391	8001
Рівненська область	3033	3573	4364	6013	7469
Тернопільська область	2527	2994	3695	5554	6969
Хмельницька область	2878	3371	4043	5938	7346
Чернівецька область	2578	3050	3828	5621	6991

Важливим показником для об'єктивної оцінки доходів населення є реальна заробітна плата, тобто номінальна заробітна плата, скоригована на індекс споживчих цін, або іншими словами це кількість товарів і послуг, яку населення може придбати за свій грошовий заробіток за існуючого рівня цін після вирахування податків.

Значне зниження реальної заробітної плати у 2015р. спостерігалось в усіх регіонах України. Як наслідок – погіршення рівня життя населення країни в цілому, купівельної спроможності громадян. Така суттєва різниця між рівнем життя та доходів стала однією з головних причин – якщо не ключовою – трудової еміграції українців.

Однак, зараз ситуація дещо нормалізується. Рівень інфляції не такий високий, відповідно це дає можливість підвищуватись реальній заробітній платі при відповідному зростанні номінальної зарплати.

Таблиця 1.33. Темпи зростання індексу споживчих цін, номінальної та реальної заробітної плати

Показник	2014	2015	2016	2017	2018
Темп зростання номінальної заробітної плати, %	105,5	120,9	123,0	144,5	125,2
Індекси реальної заробітної плати, %	93,5	78,9	109,0	125,5	112,7
Індекси споживчих цін, %	125,9	143,3	111,8	114,6	109,9

У структурі доходів населення області вагомою частиною є пенсійне забезпечення. Видатки на виплату пенсій та грошової допомоги у 2018 році становили 6982,81 млн.грн., що на 16,3 відсотка більше ніж у 2017 році.

З метою своєчасного фінансування виплат пенсій забезпечувався контроль за повнотою сплати обов'язкових платежів. До солідарної системи пенсійного страхування у 2018 році надійшло 7073,89 млн.грн., що на 15,0 відсотків більше ніж у 2017 році. Видаткова частина пенсійного бюджету області у 2018 році забезпечувалася власними коштами на 46,4 відсотка, у 2017 році на 41,56%, у 2016 році на 31,15%, у 2015 році на 55,6%.

В області забезпечено щорічне підвищення рівня пенсійного забезпечення громадян. Середній розмір призначених місячних пенсій (з усіма видами допомог) зріс за 2018р. на 3,9 відсотка і на 1 січня 2019р. становив 2136,98 грн.

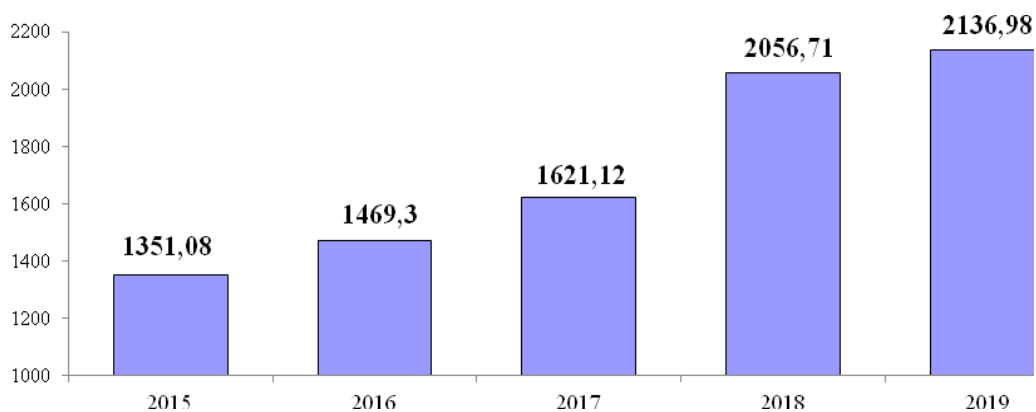

Рис.1.69. Динаміка середнього розміру пенсії, грн. (на початок року)

В області існує тенденція до збільшення кількості працюючих, що в свою чергу позитивно впливає на розрахунок фонду оплати праці та відповідно на зобов'язання у сплаті страхових коштів.

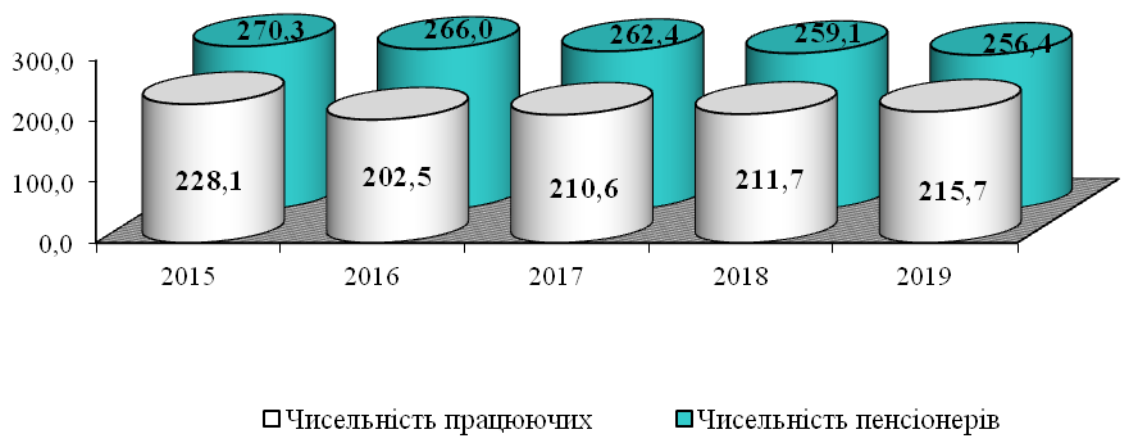

Рис.1.70. Динаміка чисельності працюючих і пенсіонерів (на початок року), осіб

У співвідношенні на 100 працюючих у 2015 році припадало 119 пенсіонерів, у 2016 - 131, у 2017 - 125, у 2018 - 122 пенсіонера.

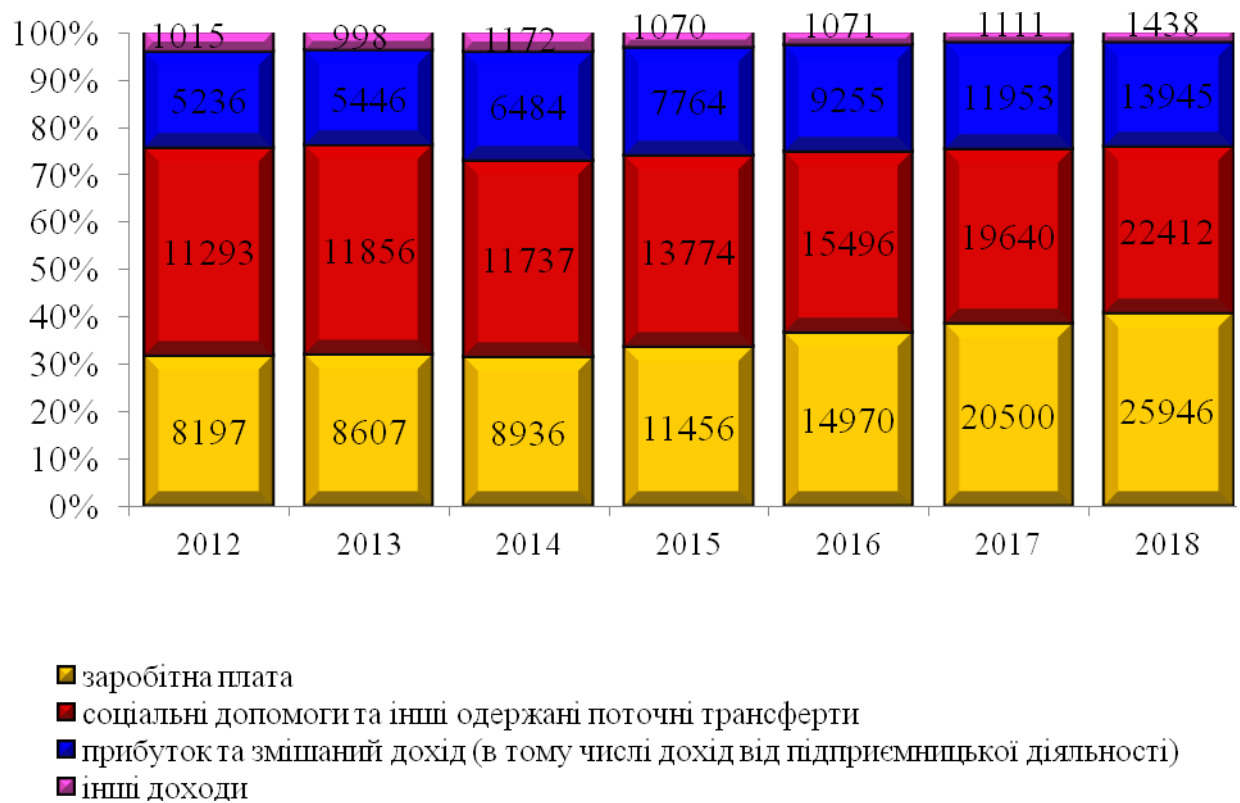

Рис.1.71. Структура доходів населення області

Протягом останніх років в області зберігається тенденція до зростання доходів населення, які з 2012 по 2018 рік збільшились у 2,5 рази. При цьому структура доходів залишається незмінною: третя частина припадає на заробітну плату, а 40 відсотків – на соціальні допомоги, хоча даний вид доходу має тенденцію до зниження.

Середньомісячна заробітна плата працівників області у 4 рази перевищує прожитковий мінімум. За рівнем зарплати Волинь випередила Кіровоградську, Тернопільську, Херсонську, Чернівецьку та Чернігівську області.

Отже, заробітна плата є одним з основних факторів, що регулює розвиток ринку праці. Саме заробітна плата повинна бути головною складовою доходів населення, підґрунтям життєдіяльності працівників та їх сімей, а звідси й найбільш потужним стимулом підвищення продуктивності праці.

Сталий соціально-економічний розвиток області, збереження позитивної динаміки росту заробітної плати, створення нових робочих місць, дозволить до 2027 року підвищити частку заробітної плати у структурі доходів та сприятиме зростанню надходжень до бюджету області.

8. ЕКОЛОГІЧНА СИТУАЦІЯ В ОБЛАСТІ ТА БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ НАСЕЛЕННЯ

8.1. Стан атмосферного повітря

За даними статистики в 2018 році в атмосферне повітря надійшло 5,1 тис.тонн шкідливих речовин. Порівняно з минулим роком, загальний обсяг шкідливих речовин, які потрапили в атмосферне повітря від роботи стаціонарних джерел викидів залишився незмінним.

Відповідно залишились незмінними щільність викидів 0,3 тонни на 1 км² та шкідливі речовини, які припали на одну особу, що становили 4,9 кг.

У зв'язку із збільшенням навантаження пересувних та стаціонарних джерел на атмосферне повітря відбувається погіршення якості довкілля, санітарного стану території, фіксуються перевищення концентрацій забруднюючих речовин. Найвища щільність викидів від стаціонарних джерел спостерігається у містах обласного підпорядкування це: Луцьк, Ковель, Нововолинськ та Володимир-Волинський. Найменше викидів припадає на Любомльський, Шацький, Ратнівський та Ковельський райони.

Таблиця 1.34. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря

Роки	Викиди в атмосферне повітря, тис.т.			Щільність викидів у розрахунку на 1 кв.км, кг	Обсяги викидів у розрахунку на 1 особу, кг	Обсяг викидів на одиницю ВРП, тис.т/млн.грн.
	Всього	у тому числі				
		стаціонарними джерелами	пересувними джерелами			
2014	45,8	4,3	41,5	2300	44,0	0,0018
2015	42,9	4,7	38,2	2100	41,1	0,0001
2016	*	4,7	*	200,0	4,5	0,0001
2017	*	5,1	*	300,0	4,9	0,0001
2018	*	5,1	*	300,0	4,9	**

**розрахунок викидів забруднюючих речовин та парникових газів від транспортних засобів не проводиться відповідно до наказу Державної служби статистики від 19.02.2015 № 60 про визнання таким, що втратив чинність наказ Державного комітету статистики України від 13 листопада 2008 року № 452 «Про затвердження Методики розрахунку викидів забруднюючих речовин та парникових газів у повітря від транспортних засобів».*

*** - значення ВРП за 2018 рік за даними облстатуправління буде оприлюднено в березні 2020 року.*

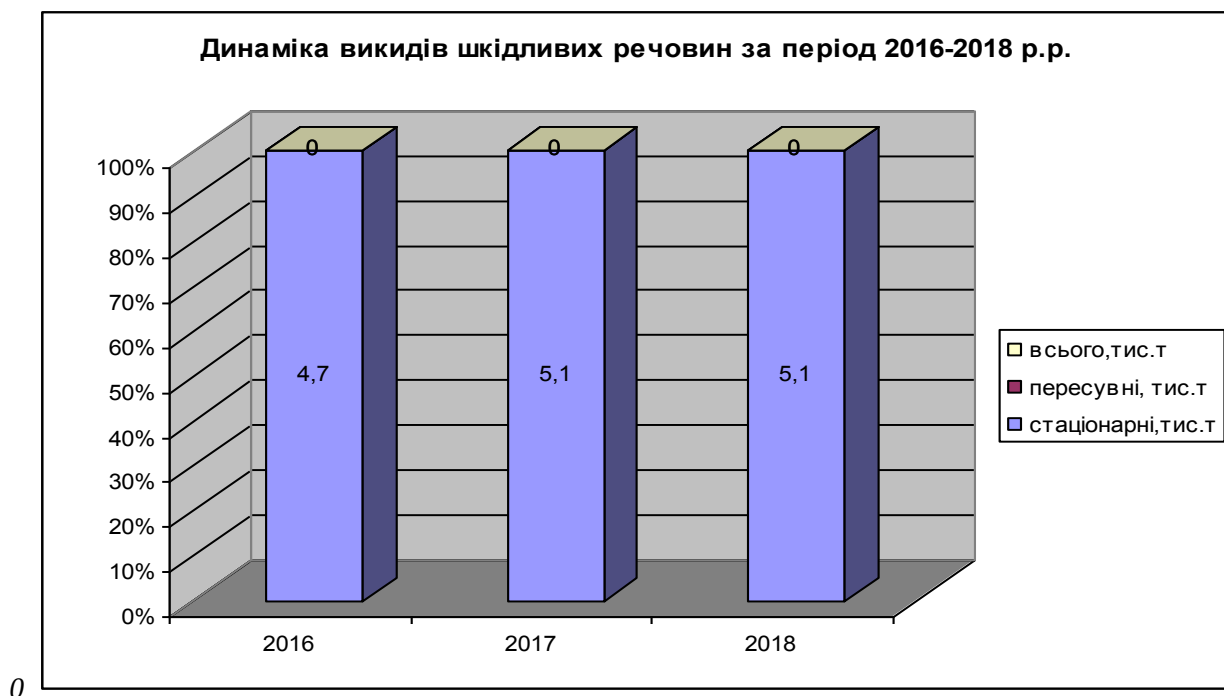

Рис.1.72. Динаміка викидів шкідливих речовин за період 2016-2018 рр.

У загальному обсязі викидів від стаціонарних джерел забруднення переважають метан (18,8%), речовини у вигляді твердих суспендованих частинок (29,7%) та оксид вуглецю (27,2%).

Крім того, від стаціонарних джерел в атмосферу потрапило 510,6 тис.т діоксиду вуглецю, який також впливає на зміну клімату.

Таблиця 1.35. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення у регіоні по окремим населеним пунктам

	<i>тис.т</i>			
	2015	2016	2017	2018
Всього,	4,7	1,5	1,6	1,3
м.Луцьк	0,89	0,8	0,8	0,4
м.Нововолинськ	0,19	0,3	0,3	0,4
м.Ковель	0,38	0,2	0,3	0,4
м.Володимир-Волинський	0,14	0,2	0,2	0,1

Протягом 2018 року викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря надійшли від 238 стаціонарних джерел підприємств та організацій області, що становило 5,1 тис.т. В порівнянні з минулим 2017 роком викиди забруднюючих речовин від стаціонарних джерел суб'єктів господарювання залишились незмінними.

Транскордонне забруднення атмосферного повітря:

Волинським гідрометеоцентром на протязі 20 років проводяться спостереження за програмою транскордонного переносу на метеостанції М Світязь. Середньодобові концентрації визначаються при відборі проб 5 разів на добу.

За даними спостережень, рівень забруднення на М Світязь становив:

- по діоксиду сірки - 0,01 ГДК с.д.;
- по діоксиду азоту - 0,50 ГДК с.д.

По даних спостережень на М Світязь у 2018 році спостерігалось 3 випадки перевищення ГДК с.д. по діоксиду азоту, у 2017 році - 1 випадок перевищення ГДК.

У звітному році по М Світязь, порівнюючи з 2017 роком, середньорічні концентрації по діоксиду сірки зросли, а по діоксиду азоту не змінились. На М Світязь коливань середньорічних концентрацій за п'ятирічний термін по діоксиду азоту не спостерігалось, а по діоксиду сірки - незначне підвищення концентрацій.

Якість атмосферного повітря в населених пунктах:

Спостереження за станом атмосферного повітря та вмістом забруднюючих речовин, у тому числі радіоактивного забруднення, на території області проводять 2 суб'єкти державної системи моніторингу довкілля: Волинський обласний центр з гідрометеорології, Головне управління Держпродспоживслужби у Волинській області.

Державною гідрометеорологічною службою в області оцінка стану забруднення атмосферного повітря здійснюється за даними спостережень в місті Луцьку на 3-х стаціонарних постах спостереження. Програма обов'язкового моніторингу якості атмосферного повітря включає сім забруднюючих речовин: пил, оксид азоту, діоксид азоту (NO₂), діоксид сірки (SO₂), оксид вуглецю, фенол, формальдегід (H₂CO), а також показники радіоактивного забруднення (гамма-фон, мкР/год).

Таблиця 1.36. Вміст основних забруднюючих речовин

Речовина	Клас небез-пеки	Кількість міст, охоплених спостереженнями	Середньо-річний вміст, мг/м ³	Середньо-добові ГДК	Максимальний вміст, мг/м ³	Максимально-разові ГДК	Частка міст (%), де середньорічний вміст перевищував:			Частка міст (%), де максимальний разовий вміст перевищував:		
							1 ГД	5 ГДК	10 ГД	1 ГДК	5 ГДК	10 ГД
Пил		1	0.08	0.15	0.3	0.5				-	-	-
Діоксид сірки	3	1	0.002	0.05	0.013	0.5				-	-	-
Оксид вуглецю	4	1	0.035	3	4.0	5				-	-	-
Діоксид азоту	3	1	0.09	0.04	0.43	0.2				-	-	-

Оксид азоту	3	1	0.06	0.06	0.61	0.4				-	-	-
Фенол	2	1	0.006	0.003	0.02	0.01				-	-	-
Формальдегід	2	1	0.009	0.003	0.074	0.035				-	-	-

Середня за рік концентрація формальдегіду в атмосферному повітрі по області була на рівні 3,13 гранично допустимих концентрацій (ГДК), фенолу- 1,83, окису азоту – 0,93, двоокис азоту – 2,37, пилу – 0,56, двоокису сірки - 0,04, окису вуглецю - 0,12.

Таблиця 1.37. Найбільші середні і максимальні концентрації забруднюючих речовин (в кратності ГДК) в атмосферному повітрі міст

<i>Забруднююча речовина</i>	<i>Місто</i>	<i>Середньорічна концентрація</i>	<i>Максимально середньорічна концентрація</i>
Речовини у вигляді суспендованих твердих частинок	м. Луцьк	0,56	0,6
Діоксид сірки	м. Луцьк	0,04	0,026
Оксид вуглецю	м. Луцьк	0,12	0,8
Діоксид азоту	м. Луцьк	2,37	2,15
Оксид азоту	м. Луцьк	0,93	0,15
Фенол	м. Луцьк	1,83	1,99
Формальдегід	м. Луцьк	3,13	2,11

Рівень забруднення атмосферного повітря м.Луцька вище середнього рівня забруднення атмосфери по Україні. Індекс забруднення атмосфери ІЗА м.Луцька за 2018 рік становив 10,49, у 2017 році він складав 9,42.

Головне управління Держпродспоживслужби у Волинській області здійснювало спостереження за якістю атмосферного повітря у житловій та рекреаційній зонах, зокрема поблизу основних доріг, санітарно-захисних зон та в робочих зонах підприємств, в зонах житлових будинків, розташованих поблизу промислових об'єктів, на території шкіл, дошкільних установ та медичних закладів. Крім того, проводився аналіз якості повітря у житловій зоні за скаргами мешканців.

Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря:

Спостереження за радіаційним забрудненням атмосфери є важливою та найоперативнішою ланкою в системі моніторингу радіоактивного забруднення навколишнього природного середовища. Система спостережень за радіоактивним забрудненням атмосфери є невід'ємною частиною національної радіаційної безпеки.

На території Волинської області контроль за рівнем радіаційного забруднення атмосферного повітря здійснює Волинський обласний центр з гідрометеорології на шести метеостанціях, які знаходяться в містах Володимир-Волинський, Ковель, Луцьк, смт Любешів, Маневичі та с. Світязь.

Протягом 2018 року перевищення радіаційного забруднення атмосферного повітря не виявлено, рівень природного фону за рік на території області становив 8-13 мкР/год. Найбільший рівень потужності експозиційної

доза гама-випромінювання було зафіксовано на м.Володимир-Волинський (13 мкР/год), мінімальний - на м.Світязь (8 мкР/год).

Вплив забруднюючих речовин на здоров'я людини та біорізноманіття.

Спільна дія багатьох чинників (соціальних, медичних, біологічних, способу життя та забруднення атмосферного повітря й питної води) значною мірою зумовлює стан здоров'я населення і захворюваність людського організму. Темпи індустріалізації та урбанізації з одночасним розвитком стресових ситуацій призвели до того, що протягом останніх років стан здоров'я населення став погіршуватись.

Забруднення атмосферного повітря впливає на здоров'я людини та біорізноманіття різними шляхами – від прямої негайної загрози до повільного поступового руйнування систем життєзабезпечення організму. Постійні атмосферні забруднення несприятливо впливають на загальну захворюваність населення. Доведено прямий зв'язок між інтенсивністю забруднення повітря і станом здоров'я, а також зростанням хронічних неспецифічних захворювань. Це призводить до зниження народжуваності. Забруднене атмосферне повітря значно підвищує захворюваність та смертність населення.

8.2. Екологічна ситуація в галузі водокористування

За даними Регіонального офісу водних ресурсів у Волинській області у 2018 році обсяги забору води становили 69,24 млн.м³, що на 1,94 млн.м³ менше, ніж у 2017 році. З підземних водоносних горизонтів забрано 53,26 млн.м³, з поверхневих водних об'єктів – 15,98 млн.м³.

В 2018 році в області нараховувалось 482 основних водокористувачів, якими за рік було використано 54,49 млн.м³ свіжої води, що на 3,22 млн.м³ менше, ніж у попередньому році. У 2018 році у поверхневі водойми скинуто 28,40 млн. м³ зворотних вод, що на 1,42 млн.м³ менше, ніж у 2017 році.

Таблиця 1.38. Основні показники використання і відведення вод, млн.м³

Показники	2016	2017	2018
Забрано води з природних водних об'єктів - всього	67,07	71,18	69,24
у тому числі для використання			
Спожито свіжої води (включаючи морську) з неї на	51,4	57,71	54,49
виробничі потреби	14,24	14,64	14,09
побутово-питні потреби	17,90	18,83	18,99
зрошення	6,06	6,51	6,551
сільськогосподарські потреби	13,20	17,71	14,85
ставково-рибне господарство	5,162	4,814	4,835
Втрати води при транспортуванні	9,6	8,03	9,0
Загальне водовідведення з нього	41,89	42,62	39,53
у поверхневі водні об'єкти	30,19	29,82	28,40
у тому числі			
забруднених зворотних вод	0,32	0,11	0,428
з них без очищення	-	0,01	0,428
нормативно очищених	20,51	20,68	19,93

нормативно чистих без очистки	6,13	5,88	4,833
Обсяг оборотної та послідовно використаної води	3,234	5,734	5,943
Частка оборотної та послідовно використаної води, %	6,3	10	11
Іотужність очисних споруд	78,3	82,52	82,52

Таблиця 1.39. Забір, використання та відведення води за 2018 рік, млн.м³

Назва водного об'єкту	Забрано води всього в т.ч. із поверхневих водних об'єктів	Використано води всього в т.ч. із поверхневих водних об'єктів	Водовідведення у поверхневій водні об'єкти	
			всього	з них забруднених зворотних вод
Басейн р. Прип'ять	50,88/13,44	42,15/11,50	21,19	0,428
Басейн р. Західний Буг	18,36/2,53	12,16/1,96	7,21	-
Разом	69,24/15,97	54,31/13,46	28,40	0,428

Таблиця 1.40. Основні забруднювачі водних об'єктів, млн.м³

Підприємства галузі економіки	Використа но води	З неї на:		Відведено зворотних вод у поверхневій водні об'єкти		
		побутово -питні потреби	виробничі потреби	всього	у тому числі забрудне них	з них без очище ння
Житлово-комунальне господарство	22,43	18,28	4,148	20,26	0,428	0,428
Сільське господарство	27,75	0,119	6,236	3,595	-	-
Рибне господарство	4,851	-	4,835	3,595	-	-
Промисловість	3,499	0,448	3,033	4,539	-	-
в т.ч. енергетика	0,194	0,069	0,107	3,209	-	-
Інші	0,811	0,21	0,673	0,006	-	-
Всього	54,49	18,99	14,09	28,40	0,428	0,428

Проводиться моніторинг якісного стану поверхневих вод на транскордонній ділянці Західного Бугу, а також в 27 контрольних створах основних річок та їх приток області. Випадків екстремально високого забруднення води річок Волині зафіксовано не було.

Спостереження за радіоактивним забрудненням поверхневих вод у зонах впливу атомних станцій виконувалися Рівненською гідрогеолого-меліоративною експедицією на пунктах спостережень в зоні Рівненської АЕС, що розташовані на території області на річках Турія, Стир, Західний Буг, Стохід. Кількісні значення ⁹⁰Sr та ¹³⁷Cs, які були зафіксовані в 2018 році, коливаються в допустимих межах.

В області забезпечення населення питною водою здійснюється із джерел підземних водоносних горизонтів. Поверхневі водойми використовуються для організованого відпочинку, купання та заняття спортом. Контроль за якістю питної води на території Волинської області здійснювали Державна установа

«Волинський ОЛЦ МОЗ України» та Головне управління Держпродспоживслужби в області.

Особлива увага при здійсненні моніторингу факторів навколишнього середовища приділялася оцінці якості та безпечності питної води, що постачається в дитячі навчально-виховні заклади та заклади оздоровлення/відпочинку для дітей.

8.3. Стан ґрунтів

Ґрунти є одна із найважливіших складових частин природних комплексів, оскільки вони утворилися внаслідок взаємодії компонентів ландшафту.

Ґрунтовий покрив області надзвичайно строкатий, особливо в поліській зоні, що зумовлено впливом геологічних і геоморфологічних особливостей місцевості, клімату й рослинності. Поряд із ґрунтами, які мають високу природну родючість, наявні низькородючі, що мають відповідні фізико-хімічні особливості, запаси поживних речовин, гранулометричний склад й інші показники. Це впливає на розміщення сільськогосподарських культур, технологію їх вирощування, концентрацію та спеціалізацію виробництва, на якість урожаю.

Відмінні особливості природних умов Полісся й Волинської височини позначилися на процесах ґрунтоутворення. На Поліссі переважають дерново-підзолисті, дернові оглеєні, лучно-болотні, торф'яно-болотні та торфові на торфовищах низинних, а на Волинській височині – сірі й темно-сірі опідзолені та чорноземи, на заплавах приток Західного Бугу й Стиру – торф'яно-болотні та торфові на торфовищах низинних.

Торфові ґрунти охоплюють 244,3 тис. га, або 12,9 %. Займають найбільші площі в долині річки Прип'ять та межиріччя Турії й Стоходу північніше Камінь-Каширського, а також межиріччя Стоходу та Стиру північніше від Маневич і на північний захід від Любомля до Західного Бугу. Площа всіх типів ґрунтів на території Волинської області сягає 1903,0 тис. га.

У структурі ґрунтового покриву Волинської області значні площі – 1076,7 тис. га (56,7 %) – займають гідроморфні ґрунти; серед них – лучно-болотні, болотні, торфово-болотні й торфові – 411,4 тис. га (21,7 %). Вони поширені майже в усіх адміністративних районах, із них площа антропогенно-змінених ґрунтів, що утворилися внаслідок осушення, становить 59,2 тис. га (3,1 % загальної площі сільськогосподарських угідь) і має тенденцію до зростання.

Для забезпечення нормального розвитку сільськогосподарських культур в умовах зростаючого забруднення оточуючого середовища ґрунти потребують тривалого екологічного обстеження – моніторингу.

Щорічно проводиться агрохімічне обстеження та паспортизація земель сільськогосподарського призначення у господарствах всіх форм власності і сільських радах на площі близько 100 тис. гектарів, з якої відбирається 12 – 13 тисяч ґрунтових зразків і проводяться до 60 тисяч аналізів з метою визначення показників родючості ґрунтів і рівнів забруднення їх важкими металами, радіонуклідами і залишковими кількостями пестицидів.

Пріоритетним напрямком з відтворення родючості ґрунтів залишається забезпечення повернення у ґрунт органічної речовини (*органічні добрива, сидерати, поживні рештки, побічна продукція, органічні відходи, відновлення та оптимізація сівозмін*) з розрахунку не менше 8 т/га.

З метою підвищення ефективної родючості сільськогосподарських угідь, першочергова увага повинна бути зосереджена на калійних добривах. При цьому, слід забезпечити науково-обґрунтований баланс та співвідношення видів мінеральних добрив, які застосовуються в агровиробництві.

8.4. Природно-заповідний фонд

Природно-заповідний фонд становлять ділянки суші і водного простору, природні комплекси та об'єкти яких мають особливу природоохоронну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність виділені з метою збереження природної різноманітності ландшафтів, генофонду тваринного і рослинного світу, підтримання загального екологічного балансу та забезпечення фонових моніторингу навколишнього природного середовища.

Природно-заповідний фонд області (далі – ПЗФ) представлений наступними категоріями заповідності: природний заповідник, національні природні парки, заказники, заповідні урочища, пам'ятки природи, ботанічний сад, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва.

Станом на 01 січня 2019 року на території Волинської області знаходиться 393 території та об'єкти природно-заповідного фонду загальною площею понад 235 тис. га, з них 27 – загальнодержавного значення та 366 – місцевого значення.

На сьогодні питома вага площі заповідності в області складає 11,67%, фактична площа – 10,92%, враховуючи, що більше 15 тис. га територій та об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення увійшли до складу територій загальнодержавного значення.

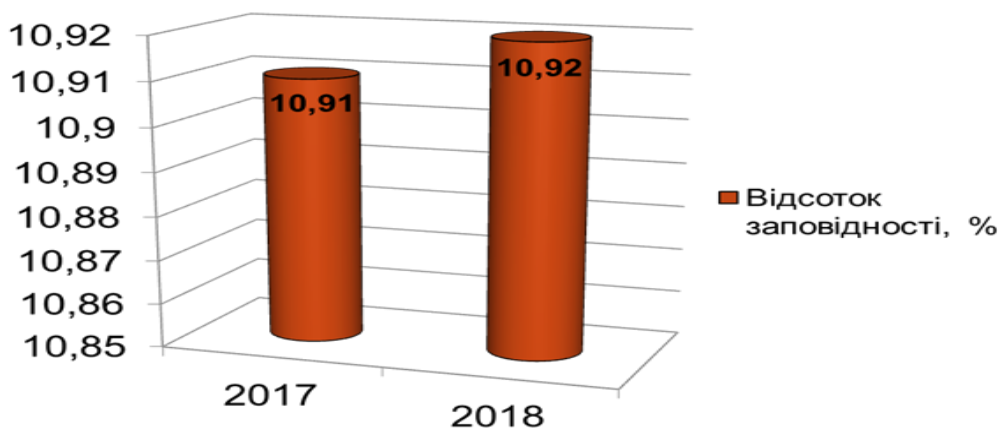

Рис.1.73. Динаміка природно-заповідного фонду області

Таблиця 1.41. Розподіл природно-заповідного фонду за категоріями

Категорії об'єктів ПЗФ	Об'єкти ПЗФ			
	Кількість од.	разом		% площі окремих категорій до загальної площі ПЗФ
		площа, га		
		усього	у т. ч. надана в постійне користування	
1	8	9	10	11
Природні заповідники	1	2975,7	2975,7	1,27
Національні природні парки	3	121767,8	30289,9	51,80
Заказники, усього:	223	94571,85	x	40,23
в т.ч. ландшафтні	38	20640,1	x	8,78
лісові	39	5717,8	x	2,43
ботанічні	33	2637,7	x	1,12
загальнозоологічні	35	37249,05	x	15,84
орнітологічні	15	3586	x	1,53
іхтіологічні	1	46	x	0,02
гідрологічні	61	24605,1	x	10,47
загальногеологічні	1	90,1	x	0,04
Пам'ятки природи, усього:	126	590,58	x	0,25
в т.ч. комплексні	1	30	x	0,01
ботанічні	100	309,63	x	0,13
зоологічні	7	44,5	x	0,02
гідрологічні	18	206,45	x	0,09
Заповідні урочища	27	15060,12	x	6,41
Ботанічні сади	1	10		0,00
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва	12	110,63		0,05
РАЗОМ	393	235086,7	33265,6	100,00

Території національних природних парків Шацького та Прип'ять-Стохід, а також Черемського природного заповідника мають статус водно-болотних угідь міжнародного значення відповідно до Рамсарської конвенції про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовище існування водоплавних птахів.

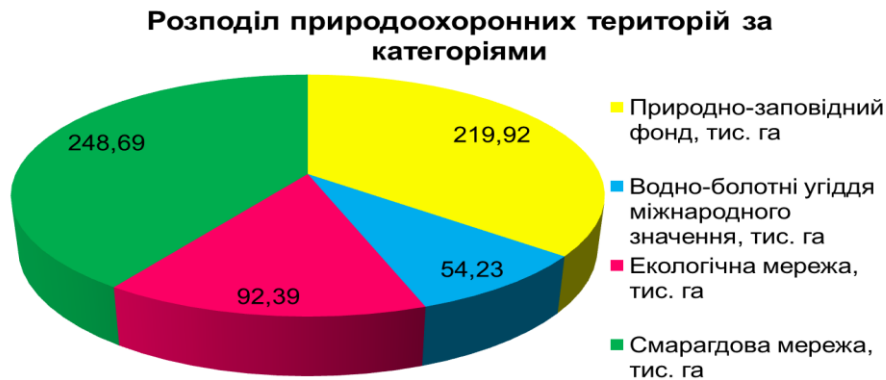

Рис. 1.74. Розподіл природоохоронних територій за категоріями

При аналізі розподілу природоохоронних територій встановлено, що екологічна мережа Волинської області та водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовище існування водоплавних птахів, сформовані з існуючих територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Це складає понад 65 % усіх природоохоронних об'єктів.

Якщо водно-болотні угіддя міжнародного значення сформовано в межах національних природних парків «Шацький» та «Прип'ять-Стохід», а також Черемського природного заповідника, то екологічна мережа сформована із комплексів територій та об'єктів природно-заповідного фонду місцевого і загальнодержавного значення.

Враховуючи наведені показники на території Волинської області необхідно розширювати мережу природно-заповідного фонду, об'єднуючи існуючі природоохоронні території в єдину природоохоронну мережу з подальшим їх включенням до об'єктів Смарагдової мережі.

Основними негативними чинниками розвитку заповідної справи є:

- скорочення темпів зростання площі ПЗФ за рахунок створення нових територій та об'єктів у зв'язку з відмовою користувачів і власників земельних ділянок на погодження створення;
- незавершене встановлення меж у природі (на місцевості) територій та об'єктів природно-заповідного фонду;
- низький рівень володіння інформацією щодо розвитку заповідної справи в області.

Збільшення площі природно-заповідного фонду області сприятиме досягненню 15-ої Цілі Сталого Розвитку: збереження та відновлення екосистем суші. Відповідно до регіональної доповіді «Цілі Сталого Розвитку: Волинь», опублікованої у 2018 році, площу природно-заповідного фонду області необхідно збільшити до показника 14,1% від загальної площі області.

Актуальним залишається збереження біо- та ландшафтного різноманіття, формування екомережі та розвиток природно-заповідного фонду області.

8.5. Поводження з відходами

Основним джерелом утворення відходів у Волинській області є підприємства гірничодобувного, машинобудівного, будівельного, деревообробного комплексів.

За 2018 рік утворилося 2924,6 т небезпечних відходів I-III класу небезпеки, що на 2303,3 т більше, ніж в 2017 році.

Накопичення відходів в області в основному здійснюються на териконах, полігонах та сміттєзвалищах ТПВ. На території шахтних відвалів м.Нововолинськ у 2018 році утворено 67,46 тис.т відходів вуглевидобутку.

Таблиця 1.42. Накопичення відходів (станом на початок року)

№ з/п	Показник	Одиниця виміру	Кількість
1	Суб'єкти підприємницької діяльності, виробнича діяльність яких пов'язана з утворенням небезпечних відходів	од.	121
2	Накопичено небезпечних відходів (I-III кл.), усього	т	2110,09
	у тому числі:		
3	відходи 1 класу небезпеки	т	20,58
4	відходи 2 класу небезпеки	т	2089,46
5	відходи 3 класу небезпеки	т	0,05

Таблиця 1.43. Показники утворення відходів у динаміці за 2016 -2018 роки

№ з/п	Показник	2016 рік	2017 рік	2018 рік
1	Обсяги утворення відходів:			
	Промислові (у т.ч. гірничопромислові) відходи, т *	70904,0	59483,0	67460,0
	Відходи за формою 14-МТП (номенклатура з 17 видів), т	-	-	-
	Небезпечні (токсичні) відходи(за формою звітності № 1 – небезпечні відходи), т	446,7	850,4	2110,09
	Відходи житлово-комунального господарства, тис. м³	993,531	1049,869	1162,6
	Загальна кількість відходів, т	684004,1	733088,7	557409,3
2	Інтенсивність утворення відходів:		59483,0	
	Загальна кількість відходів на одиницю ВРП, кг/ 1 млн.грн	19136,1	14105,6	-
	Утворення небезпечних (токсичних) відходів I-III класів небезпеки на одиницю ВРП, кг/ 1 млн.грн**	12497,2	16362,6	-
	Утворення твердих побутових відходів на особу, т/ на 1 чол.	8,5	9,0	-

* - відходи (пуста порода від днопоглиблювальних робіт);

** - показник ВРП обласним статуправлінням не надано.

На кінець 2018 року на території області зберігалось 2110,06 тонн небезпечних відходів, основну групу яких становлять відходи II кл. небезпеки – 2110,09 т., I кл. небезпеки – 20,58 т.

Значна кількість небезпечних відходів, яка утворилася в 2018 році на території області була передана підприємствам, діяльність яких пов'язана із збиранням, перевезенням та утилізацією відходів.

З метою вилучення небезпечних відходів із загальної маси ТПВ в дошкільних навчальних закладах та школах м. Луцьк встановлено 87 спеціальних контейнерів для збору побутових хімічних джерел струму (батареї та акумулятори).

Таблиця 1.44. Основні показники поводження з відходами I-IV класів небезпеки
(тис. т)

№ з/п	Показники	2016 рік	2017 рік	2018 рік
1	Утворилося	684,0	733,1	557,409
2	Одержано від інших підприємств	-	-	-
3	у тому числі з інших країн	-	-	-
4	Використано	118,7	112,2	129,7
5	Знешкоджено (знищено)	-	-	-
6	у тому числі спалено	39,5	20,1	21,23
7	Направлено в сховища організованого складування (поховання)	496,2	498,4	234,34
8	Передано іншим підприємствам	201,4	261,3	239,124
9	у тому числі іншим країнам	-	-	-
10	Направлено в місця неорганізованого складування за межі підприємств	-	-	-
11	Втрати відходів внаслідок витікання, випаровування, пожеж, крадіжок	-	-	5,0
12	Наявність на кінець року у сховищах організованого складування та на території підприємств	8875,3	9350	8224

В області існує проблема поводження з твердими побутовими відходами, яких на території області за рік накопичується близько 1,0 млн м³. Збирання побутових відходів не носить систематичного і організованого характеру.

Система роздільного збирання відходів впроваджується поетапно на основі ПЕТ- пляшки.

Полігони твердих побутових відходів (ТПВ) розташовані на території міст Луцька, Ковеля, Володимир-Волинського, Нововолинська та Локачинського, Любешівського, Ратнівського, Старовижівського, Шацького, Луцького, Камінь-Каширського районів та побудовані відповідно до розробленої та погодженої у встановленому законодавством порядку проєктно-кошторисної документації.

Із 11 діючих полігонів ТПВ, 3 полігони (м.Луцьк, смт Шацьк, смт Любешів) переповнені, полігони м.Нововолинськ, м.Ковель та смт Локачі заповнені від 80 до 95%, решта 5 полігонів спроможні на певний період (від 2 до 7 років) забезпечити потребу своїх населених пунктів у розміщенні побутових відходів.

Таблиця 1.45. Інформація про кількість сміттєзвалищ (полігонів)
станом на 01.01.2019 року

№ з/п	Назва одиниці адміністративно-територіального устрою регіону	Кількість)	Площі під твердими побутовими відходами, га	Зміни площі (+/-) у відношенні до попереднього року
1	2	3	4	5
	Сміттєзвалища:	482	364,16 (фактична)	
	в тому числі:			
1	Володимир-Волинський район	7	4,98	
2	Горохівський район	22	25,28	
3	Іваничівський район	22	19,3	+
4	Камінь-Каширський район	64	29,31	+
5	Ківерцівський район	43	55,1	+
6	Ковельський район	34	22,5	
7	Локачинський район	32	19,43	+
8	Луцький район	8	14,9	+
9	Любешівський район	32	32,53	
10	Любомльський район	3	5,47	
11	Маневицький район	57	35,24	
12	Ратнівський район	31	33,4	
13	Рожищенський район	40	33,34	
14	Старовижівський район	12	11,3	+
15	Турійський район	64	22,03	
16	Шацький район	-	-	
	Полігони:	11	32,7 (проектна)	
	в тому числі:			
1	м. Володимир-Волинський	1	2,2	+
2	м. Ковель	1	5,2	+
3	м. Нововолинськ	1	5,25	
4	смт. Локачі	1	4,17	+
5	м. Луцьк	1	1,8	
6	м. Камінь-Каширський	1	1,56	
7	смт. Торчин	1	1,95	
8	смт. Любешів	1	4,6	
9	смт. Ратне	1	2,45	
10	смт. Стара Вижівка	1	1,2	+
11	смт. Шацьк	1	2,36	
	Заводи по переробці твердих побутових відходів	-	-	-

В містах обласного значення та районних центрах діють пункти по прийому вторинної сировини (пластик, скло, макулатура, метал).

Таблиця 1.46. Динаміка використання відходів

№ з/п	Показник	2016	2017	2018
1	Обсяги утворення відходів, т	684004,1	733088,7	557409,3
2	Обсяги використання відходів, т	118726,4	112209,8	129713,9
3	Рівень використання, %	18	15	23

Протягом січня-жовтня 2018 року через державний кордон (діючі пункти пропуску) було перевезено 39247,172 тонни відходів, що підпадають під Зелений перелік Постанови КМУ від 13.07.2000р. №1120 «Про затвердження Положення про контроль за транскордонним перевезенням небезпечних відходів та їх утилізацією /видаленням і Жовтого та Зеленого переліків відходів», з них імпортовано на територію України 34104,293 тонн. Експортовано з України 5074,879 тонн відходів. Перевезено транзитом через територію України зафіксовано 68,0 тонн відходів.

Основним способом видалення твердих побутових відходів (далі-ТПВ) в області є їх захоронення на сміттєзвалищах. В області під сміттєзвалищами (без врахування закритих полігонів та сміттєзвалищ де накопичено більше 2 млн.тонн твердих побутових відходів на площі 85 га) станом на 01.01.2019 знаходилося близько 390 га земель, на яких накопичено понад 1,4 млн тонн сміття. Із 482 діючих місць видалення відходів, а це 11 полігонів твердих побутових відходів та 471 сміттєзвалище, паспортизовано лише 23 % та 11% мають оформлені державні акти на земельні ділянки або договори оренди землі.

На даний час в області існує унітарна система збирання відходів, при якій всі побутові відходи збираються в одну ємність. Ситуацію ускладнює відсутність ефективної системи збору та формування окремих видів відходів, як вторинної сировини. Як результат, на сміттєзвалища потрапляє значна кількість матеріалів, які мають високу ресурсну цінність та підлягають переробці (скло, папір, метал).

У 2018 році в області ліквідовано 1100 несанкціонованих сміттєзвалищ, у тому числі: в межах смуг вулиць та доріг населених пунктів – 506, на прибудинкових територіях – 88, на пустирях в межах населених пунктів – 506.

Таблиця 1.47. Інформація про кількість сміттєзвалищ (полігонів) станом на 01.01.2019 року

№ з/п	Назва одиниці адміністративно-територіального устрою регіону	Кількість	Площі під твердими побутовими відходами, га	Зміни площі (+/-) у відношенні до попереднього року
1	2	3	4	5
	Сміттєзвалища:	482	364,16	
	в тому числі:		(фактична)	
1	Володимир-Волинський район	7	4,98	
2	Горохівський район	22	25,28	
3	Іваничівський район	22	19,3	+
4	Камінь-Каширський район	64	29,31	+
5	Ківерцівський район	43	55,1	+
6	Ковельський район	34	22,5	
7	Локачинський район	32	19,43	+
8	Луцький район	8	14,9	+
9	Любешівський район	32	32,53	
10	Любомльський район	3	5,47	
11	Маневіцький район	57	35,24	
12	Ратнівський район	31	33,4	

<i>№ з/ п</i>	<i>Назва одиниці адміністративно-територіального устрою регіону</i>	<i>Кількість</i>	<i>Площі під твердими побутовими відходами, га</i>	<i>Зміни площі (+/-) у відношенні до попереднього року</i>
1	2	3	4	5
13	Рожищенський район	40	33,34	
14	Старовижівський район	12	11,3	+
15	Турійський район	64	22,03	
16	Шацький район	-	-	
	Полігони:	11	32,7 (проектна)	
	в тому числі:			
1	м. Володимир-Волинський	1	2,2	+
2	м. Ковель	1	5,2	+
3	м. Нововолинськ	1	5,25	
4	смт. Локачі	1	4,17	+
5	м. Луцьк	1	1,8	
6	м. Камінь-Каширський	1	1,56	
7	смт. Торчин	1	1,95	
8	смт. Любешів	1	4,6	
9	смт. Ратне	1	2,45	
10	смт. Стара Вижівка	1	1,2	+
11	смт. Шацьк	1	2,36	
	Заводи по переробці твердих побутових відходів	-	-	-

9. Головні чинники та сценарії розвитку області.

9.1. SWOT-АНАЛІЗ СИЛЬНИХ, СЛАБКИХ СТОРІН РЕГІОНУ, МОЖЛИВОСТЕЙ І ЗАГРОЗ

SWOT-аналіз Волинської області проведено з урахуванням стану та тенденцій розвитку регіону, актуальних проблемних питань галузей господарського комплексу та соціальної сфери, висновків до розділів аналітичної частини Стратегії (соціально-економічного аналізу розвитку області за 2012-2018 роки), сучасного стану розвитку регіону, а також пропозицій, наданих членами обласної робочої групи з розроблення проєкту Стратегії.

Результати SWOT-аналізу

<u>СИЛЬНІ СТОРОНИ</u>	<u>СЛАБКІ СТОРОНИ</u>
1. Вигідне економіко-географічне розташування. Волинь – єдиний регіон України, що має кордон з країнами Європейського та Митного союзів. 2. Наявність унікальних рекреаційних та природних ресурсів, їх просторова дислокація по території області. Область входить в 7 лідируючих областей по заповідності в Україні. Відсоток заповідності в області становить близько 11 відсотків, при середньому по Україні 5,5 відсотка. На Волині понад 683 тис. га лісів та лісовкритих площ, що становить третину території області і 6 відсотків площі лісів України. Серед західних областей України вона має найбільше озер. 3. Розвинена магістральна транспортна та прикордонна інфраструктура із значним транзитним потенціалом. Станом на 01.01.2019 року мережа автомобільних доріг загального користування області складає 6195,3 км, у тому числі з твердим покриттям 1795,7 км доріг державного значення і 4399,6 км – дороги місцевого значення. 53 відсотки становлять вулиці і дороги комунальної власності з твердим покриттям. Територією області проходять найкоротші транспортні шляхи, які ведуть до держав Східної та Західної Європи, область слугує транспортним коридором для вантажних та пасажирських перевезень, як з країн Європейського Союзу, Прибалтійського	1. Незадовільний стан автомобільних доріг регіонального та місцевого значення. 53,8 відсотка доріг та вулиць комунальної власності з твердим покриттям. Несвоєчасне проведення ремонтних робіт через недофінансування, як доріг загального користування, так і комунальних доріг призводить до руйнації їх покриття. 2. Незначна частка високотехнологічної інноваційної продукції у структурі виробництва регіону. Обсяг реалізованої інноваційної продукції області з 2012 року зменшився майже на 60 відсотків і у 2017 році становив 66,8 млн.грн. 3. Високий рівень безробіття. Значна тіньова зайнятість. Відтік висококваліфікованих спеціалістів та творчої молоді через неможливість вирішити низку соціально-економічних питань. Високий рівень чоловічого безробіття. У 2018 році було 33,5 тис. безробітних чоловіків у Волинській області. Рівень безробіття становив 15,3%, що перевищує середній показник по Україні, який становив 10%. 4. Незадовільний технічний стан і зношеність значної частини основних фондів систем водопостачання та водовідведення, інженерних мереж. Фактична зношеність основних фондів

регіону в Україну, Молдову, Румунію, країни Близького Сходу і Північного Кавказу, так і у зворотному напрямку.

4. Великі площі природних пасовищ та сінокосів, наявність достатньої кількості с/г угідь.

Волинь займає 2014,4 тис.га (3,3% території України) в тому числі сільськогосподарські угіддя – 1047,5 тис.га, рілля – 672,3 тис.га та виробляє майже 3% загальнодержавних обсягів продукції сільського господарства.

5. Значний туристичний потенціал (наявність пам'яток історії та культури).

На території області під охороною держави перебуває 1534 об'єкти культурної спадщини, налічується 20 історичних населених місць, діють два історико-культурні заповідники.

6. Область володіє власними енергетичними ресурсами, серед яких вугілля, газ, торф і т.д.

7. Успішно діючі потужні промислові підприємства у провідних галузях промисловості (машинобудування, харчова та деревообробна промисловість).

Частка цих галузей у загальному обсязі реалізованої промислової продукції становить понад 60 відсотків. 73 відсотки іноземних інвестицій спрямовано у промисловість.

8. Наявність значної кількості інвестиційно привабливих об'єктів промислової нерухомості та земельних ділянок для інвестування.

9. Активний розвиток одиниць місцевого самоврядування базового рівня. Створено 51 ОТГ.

10. Впроваджені інформаційно-телекомунікаційні системи регіонального рівня в місцевих органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування.

Система відеоконференцзв'язку; корпоративна електронна пошта; електронний документообіг між облдержадміністрацією, усіма райдержадміністраціями, органами місцевого самоврядування області, територіальними підрозділами міністерств, інших центральних органів виконавчої влади в області, застосування електронних

підприємств, що надають послуги з централізованого водопостачання та водовідведення становить 61 відсоток.

5. Технічно і морально застаріла система поводження з твердими побутовими відходами в області.

На території області за рік накопичується близько 1,0 млн м³. Збирання побутових відходів не носить систематичного і організованого характеру.

6. Значні диспропорції у розвитку сільських та міських територіальних громад (інженерно-технічні комунікації та організація побуту мешканців).

В цілому у Волинській області централізованим водопостачанням охоплено 11 міст (100%), 18 селищ міського типу (82%) та 319 сіл (30%). У всіх населених пунктах вода подається цілодобово.

Централізованим водовідведенням забезпечено 9 міст (81,8%), 19 селищ міського типу (86%) та 48 сільських населених пунктів (4,6%).

7. Неналежне покриття області повноцінним сигналом цифрового телебачення та низька якість каналів зв'язку з доступу до мережі Інтернет в окремих сільських територіях.

Покриття території цифровим телебаченням становить 65%.

8. Незначне використання природного та культурного потенціалу для розвитку туризму, відсутність комплексного туристичного продукту.

9. Морально застаріла та фізично зношена навчально-матеріальна база об'єктів соціальної інфраструктури, в т.ч. профтехосвіти, особливо з професій сільськогосподарського спрямування, транспорту, металообробки, деревообробки, швейного виробництва, що негативно пливає на якість підготовки робітничих кадрів, знижує можливість самореалізації.

10. Недостатній доступ до якісної освіти у сільській місцевості,

Продовження будівництва потребують заклади загальної середньої освіти у с. Башилки Ківерцівського району (396 учн.м.) та смт Головно Любомльського району (600 учн.м.).

цифрових підписів в електронному документообігу; електронні системи організації роботи ЦНАП із застосуванням електронних цифрових підписів; системи електронних черг у ЦНАПах; веб-сайт «Адміністративні послуги органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування області», підключення до Інтернету органів виконавчої влади та місцевого самоврядування обласного і районного рівнів. 11. Наявність трудових ресурсів та низька (порівняно з країнами ЄС) вартість робочої сили, особливо жіночої. Рівень у заробітній платі у Волинській області нижчий, ніж у більшості областей та середнього показника по Україні. У 2018 році різниця між заробітною платою жінок та чоловіків у Волинській області становила 18,5% 12. Наявність мережі ринкових інституцій (банків, консалтингових, аудиторських, страхових компаній).	<i>Першочергового будівництва потребують заклади освіти, де умови для організації освітнього процесу не відповідають сучасним вимогам (10 сіл області).</i> 11. Особисті низько ефективні та низько технологічні селянські господарства залишаються переважаючою формою господарювання в аграрному секторі області. <i>За 2018 рік домогосподарства виробили продукції на суму 3,2 млрд гривень, або 45 % у загальному виробництві.</i> 12. Дотаційність бюджету Волинської області, значне соціальне навантаження бюджетів області при вкрай недостатніх обсягах бюджетів розвитку. 13. Низька енергоефективність у промисловому та бюджетному секторі.
--	--

МОЖЛИВОСТІ	ЗАГРОЗИ
1. Поліпшення бізнес-клімату в Україні, стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу, з акцентом на розвиток жіночого підприємництва, у тому числі туристичного. 2. Зростання популярності внутрішнього туризму, збільшення кількості міжнародних туристичних проєктів. 3. Зростання світового попиту на продовольство. Вихід с/г підприємств на європейський ринок. 4. Підвищення інвестиційної привабливості України зумовить: - <i>прихід українських та закордонних інвесторів, зацікавлених у розміщенні своїх виробництв на території області;</i> - <i>збільшить можливості підприємств у залученні інвестицій.</i> 5. Залучення іноземних партнерів в рамках транскордонної співпраці до інноваційного перепрофілювання економіки регіону з метою інтеграції у ЄС. 6. Розширення міжнародних транспортних коридорів по території України.	1. Нестабільна економічна та політична ситуація. 2. Відтік трудових ресурсів. Природне скорочення частки працездатного населення. Висока частка жінок пенсійного віку, які належать до вразливої групи населення. 3. Критична екологічна ситуація внаслідок нераціонального використання природних ресурсів. 4. Зростання відсотків кредитів і позик на прийнятних для виробника умовах. 5. Скорочення державної підтримки розвитку галузі АПК. 6. Зниження рівня державного фінансування інновацій та науки. 7. Посилення природних катаклізмів за рахунок зменшення лісистості області, деградація ґрунтів, розробка Хотиславського кар'єру (Республіка Білорусь), забруднення водних об'єктів,

7. Продовження діяльності програм міжнародної технічної допомоги. <i>В рамках Програми транскордонного співробітництва «Польща-Білорусь-Україна 2014-2020» у Волинській області впроваджується 11 проєктів, серед яких великий інфраструктурний проєкт «Покращення екологічної ситуації у Шацькому національному природному парку шляхом каналізування населених пунктів навколо озера Світязь», що реалізується за кошти Європейського Союзу.</i> 8. Запровадження «промислового безвізу» до країн ЄС. 9. Зростання бюджетної самостійності громад у зв'язку із децентралізацією влади, проведення адмінреформи. 10. Популяризація екологічного способу життя, споживання органічної продукції та здорового способу життя жінок та чоловіків.	засушення. 8. Високі показники захворюваності, смертності та інвалідності, особливо, що стосується чоловіків, особливо від онкологічних захворювань, хвороб системи кровообігу та цереброваскулярної системи.
--	---

9.2. SWOT - матриця ПОРІВНЯЛЬНІ ПЕРЕВАГИ

Переваги (визначені за результатами аналізу сильних сторін і можливостей)

Основною **перевагою** Волинської області є наявність унікальних рекреаційних та природних ресурсів, а також її економіко-географічне розташування (кордони з Польщею, Білоруссю), що дозволяє використовувати транзитний рух товарів і послуг, співпрацювати з сусідніми регіонами, дає можливість транскордонного співробітництва, вихід промислових, с/г підприємств на європейський ринок. Розвинена магістральна транспортна та прикордонна інфраструктура із значним транзитним потенціалом.

В області представлена велика кількість пам'яток історії та культури, музеїв, які дають можливість розвивати значний туристичний потенціал.

Важливою сильною стороною області є успішна реалізація реформи децентралізації влади та формування фінансово-спроможних територіальних громад області.

Такі сильні сторони, як успішно діючі потужні промислові підприємства у провідних галузях промисловості (машинобудування, харчова та деревообробна промисловість), наявність значної кількості інвестиційно привабливих об'єктів промислової нерухомості та земельних ділянок для інвестування, а також наявність трудових ресурсів можуть підсилюватися такими можливостями, як запровадження «промислового безвізу» до країн ЄС, поліпшення бізнес-клімату в Україні, стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу.

Продовження діяльності програм міжнародної технічної допомоги дасть можливість подальшому розвитку туристичного потенціалу, сприятиме активному розвитку територіальних одиниць місцевого самоврядування базового рівня, подальшому розвитку магістральної транспортної та прикордонної інфраструктури.

Виклики (визначені за результатами аналізу слабких сторін і можливостей).

Поліпшення бізнес-клімату в Україні, стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу, з акцентом на розвиток жіночого підприємництва, у тому числі туристичного сприятиме поліпшенню використання природного та культурного потенціалу для розвитку туризму, створенню комплексного туристичного продукту. Сприятиме зниженню рівня безробіття жінок та чоловіків, значної тіньової зайнятості.

Розширення міжнародних транспортних коридорів по території України дасть можливість ліквідувати незадовільний стан автомобільних доріг регіонального та місцевого значення.

Продовження реалізації програм міжнародної технічної допомоги сприятиме покращенню технічного стану значної частини основних фондів систем водопостачання та водовідведення, інженерних мереж у житловому фонді, ліквідує значні диспропорції у розвитку сільських та міських територіальних громад (інженерно-технічні комунікації та організація побуту мешканців).

Зростання бюджетної самостійності громад у зв'язку із децентралізацією влади, проведення адмінреформи сприятиме покращенню стану автомобільних доріг регіонального та місцевого значення, швидшому використанню природного та культурного потенціалу для розвитку туризму. Сприятиме ліквідації значних диспропорцій у розвитку сільських та міських територіальних громад (інженерно-технічні комунікації та організація побуту мешканців). Зменшиться дотаційність бюджету Волинської області.

Ризики *(визначені в результаті аналізу слабких сторін і загроз).*

Нестабільність економічної та політичної ситуації в Україні може посилити високий рівень безробіття, тіньову зайнятість. Це в свою чергу збільшить дотаційність бюджету області, значне соціальне навантаження бюджетів області при вкрай недостатніх обсягах бюджетів розвитку.

Відтік трудових ресурсів за кордон несе загрозу подальшому відтоку молоді в інші регіони країни та за кордон та призведе до скорочення трудових ресурсів. Особливої уваги також потребує піклування про найбільш вразливі категорії громадян до яких відносяться жінки пенсійного віку, частка яких у Волинській області складає 67% серед усіх осіб віком від 65 років та старше.

Скорочення державної підтримки розвитку галузі АПК посилить такі слабкі сторони як особисті низько ефективні та низько технологічні селянські господарства залишаються переважаючою формою господарювання в аграрному секторі області та високий рівень безробіття.

Зниження рівня державного фінансування інновацій та науки несе ризик подальшому існуванню незначної частки високотехнологічної інноваційної продукції у структурі виробництва регіону, і морально застарілої та фізично зношеної навчально-матеріальної бази об'єктів соціальної інфраструктури, в т.ч. профтехосвіти.

КЛЮЧОВІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ОБЛАСТІ

На основі проведеного SWOT-аналізу можна визначити ключові проблеми розвитку області, які перешкоджають гармонійному розвитку регіону, а саме:

- високий ступінь зношеності основних фондів;
- обмеженість власних інвестиційних ресурсів підприємств для модернізації виробництва;
- висока питома вага зайнятих в неофіційному секторі економіки;
- слабо-диверсифікована економіка регіону;
- недостатня пропозиція робочих місць у сільській місцевості;
- значний рівень відтоку активних і кваліфікованих працівників за межі регіону в пошуках більш високих заробітних плат;
- нераціональне використання земельних ресурсів.

9.3. Сценарії розвитку Волинської області на 2021 - 2027 роки

Сценарії розвитку Волинської області - деяка послідовність подій, що відображають можливі структурні зрушення, які можуть відбутися в майбутньому із значною долею ймовірності за певних умов. Такі умови, або фактори, можуть бути як зовнішні, так і внутрішні (формується всередині самою системою).

Інерційний сценарій розвитку Волинської області залежить від впливу зовнішніх факторів і в результаті соціально-економічний стан регіону як системи залишається незмінним, тобто змінюється за інерцією.

Визначальні фактори інерційного сценарію:

- військовий конфлікт на Сході продовжується, зростають видатки на ЗСУ та оборонний комплекс;
- ВВП країни зростає повільно, залишаючись на рівні 3% на рік (прогноз МВФ на 2020 р.);
- тіньова економіка і далі залишається на досить високому рівні (50-60%);
- реформа АТУ завершується до 2021 р. - ОТГ сформовані на всій території України;
- інвестиційна привабливість України залишатиметься низькою, регіонів – відповідно;
- підприємницький клімат в Україні та регіоні суттєво не змінюється.
- індекси народжуваності і міграції в регіоні залишаються на тому ж рівні.

Результат інерційного сценарію.

Протягом 2021-2027 років кількість населення буде повільно скорочуватись. Очікувана чисельність населення Волинської області у 2027 році - 1,030 тис. осіб. Також буде відбуватись скорочення економічно активного населення, як результат посилення міграційних потоків за кордон, скорочення робочих місць.

Несприятливий підприємницький клімат та низька інвестиційна привабливість призведуть до скорочення реального сектора економіки. Внаслідок скорочення робочих місць в реальному секторі більшість населення живе за рахунок торгівлі, послуг, бюджетних, пенсійних та соціальних виплат.

Агропромисловий комплекс без відчутних інвестицій не зростатиме, можливі скорочення прибутковості за рахунок зниження цін на світовому ринку. Сільські території продовжують занепадати через відсутність робочих місць та реальних джерел доходів сільського населення. Молодь все більше відчуватиме проблему працевлаштування в регіоні, зростатиме рівень міграції за кордон.

У структурі промисловості значних змін не відбуватиметься. Вплив держави на економічні процеси і надалі буде обмежений, незначна фінансова підтримка за рахунок державних інвестицій. Пріоритет в розвитку промисловості буде надаватися виробництвам, що не потребують значних капіталовкладень в організацію та підготовку виробництва або мають швидку економічну віддачу. В основному і надалі будуть підтримуватися такі галузі як

виробництво хімічних речовин і хімічної продукції, галузі переробки сільськогосподарської сировини, харчової, деревообробної промисловості.

Міграційні процеси за умови реалізації інерційного сценарію призведуть до зниження науково-технічного потенціалу, не відбудеться підвищення технологічного рівня економіки. Інноваційні процеси у промисловості протікатимуть в основному за рахунок власних сил і коштів підприємств.

Суттєві зміни відбудуться в секторі добувної промисловості області, де негативні тенденції спостерігаються від 2005 року. Реальна перспектива закриття найменш рентабельних шахт та приватизація решти може призвести до критичного скорочення вугільної галузі, наслідками чого буде значне скорочення робочих місць та соціальне напруження.

Незважаючи на високий інвестиційний потенціал області, її інвестиційна привабливість залишається не достатньо високою. Прямі іноземні інвестиції зберігають тенденцію до деякого зростання, однак це зростання кардинально ситуації не змінить.

В області останні два роки позитивна динаміка загальної кількості підприємств малого та середнього бізнесу. Однак, незмінною залишиться галузева структура економічної активності суб'єктів малого підприємництва області: основні види економічної діяльності, в яких вона буде сконцентрована – це торгівля, сільське, лісове та рибне господарство. Залишається велика кількість в галузі невпорядкованих місць торгівлі та значний відсоток «тіньового» бізнесу.

Актуальними питаннями залишаються питання розвитку жіночого підприємництва та стимулювання професійного зростання жінок-лідерок, особливо у високооплачуваних галузях економіки.

Відсутність дешевих банківських кредитів для суб'єктів малого і середнього підприємництва призводить до недостатнього запровадження ними стимулюючих факторів для активного впровадження передових технологій та інноваційного виробництва, виробництва конкурентоспроможної продукції і послуг. Загальні параметри малого підприємництва ще не повною мірою відповідають можливостям і потребам економіки області.

Недосконалість системи контролю за якістю і безпекою продукції призводить до надходження на споживчий ринок неякісних та фальсифікованих товарів.

Недостатній рівень соціально-економічного розвитку регіону не сприятиме ефективному функціонуванню такої прибуткової діяльності як туризм та ІТ-технології. Незважаючи на наявність потенціалу для розвитку, повільно розвиваються приладобудування та виробництво сучасної техніки. Відсутня практика співпраці з міжнародними компаніями в галузі машинобудування та приладобудування, хоча наявні майже всі потрібні складові: ресурсний, інтелектуальний, логістичний потенціал.

Середньомісячна заробітна плата одного штатного працівника по області і далі залишається на рівні 82% заробітної плати по Україні. Заробітна плата жінок складає 82% заробітної плати чоловіків.

Наявна в області мережа автомобільних та залізничних магістралей, в основному, достатня для забезпечення освоєння очікуваних на середньострокову перспективу обсягів вантажних та пасажирських перевезень. Разом з тим, відповідна інфраструктура потребує суттєвої модернізації з метою наближення її до стандартів Європейського Союзу.

Нестача фінансових ресурсів стримує технічне переоснащення житлово-комунальних підприємств та розвиток комунальної інфраструктури області.

Фізичний знос основних конструктивних елементів житлових будинків, особливо інженерних мереж, досягає критичної межі, що призведе до збільшення витрат енергоносіїв, необхідності збільшення коштів для проведення капітальних та поточних ремонтів житлового фонду.

Впродовж найближчих років в області очікується ріст кількості дітей дошкільного та шкільного віку. В результаті буде зростати черга на влаштування дітей в дитсадки, особливо в містах.

Морально застаріла та фізично зношена навчально-матеріальна база закладів.

Оптимістичний сценарій Волинської області ґрунтується на таких припущеннях:

- військове протистояння на Сході припиняється, звільнені від окупації райони Донбасу поступово реінтегруються в правове та економічне поле України;

1. Успішне впровадження економічних реформ (судової, податкової, децентралізації, медичної та ін.) сприятиме підвищенню інвестиційної привабливості області, та, відповідно, зацікавленості з боку міжнародних інвесторів;

- Україна входить у стабільний 5-8-річний період середньострокового зростання і відновлення економіки;

- в ході євроінтеграційних процесів формується торговельно-економічний «безвіз» з країнами ЄС, що відкриє доступ українських товарів на європейські ринки;

- в рамках подальшої розбудови системи панєвропейських транспортних коридорів TEN-T в Україну та, зокрема, в регіон заходять значні європейські інвестиції у будівництво автомагістралей;

2. Зниження рівня корупції в державних інститутах сприятиме підвищенню рівня довіри з боку підприємців і громадян;

3. Зниження ставок довгострокових кредитів сприятиме розвитку малого та середнього бізнесу, впровадженню нових технологій;

4. Внаслідок успішної реформи децентралізації спостерігатиметься Економічний та соціальний розвиток ОТГ та створення нових робочих місць в сільській місцевості;

5. Покращання інвестиційного та підприємницького клімату в країні та регіоні призведе до Створення привабливих інвестиційних пропозицій та залучення значних обсягів інвестицій у пріоритетних сферах розвитку регіону

– машинобудування, виробництво будівельних матеріалів, переробка с/г продукції та ін.;

6. Ефективно працює ДФРР;

7. Регіон активно впроваджує Стратегію розвитку.

Опис сценарію

Реалізація оптимістичного сценарію в області потребує синхронізації системної загальнодержавної економічної політики із регіональною політикою залучення інвестицій: розробка, реалізація інвестиційних та інвестиційно-інноваційних проєктів. Навколо стратегічних інвесторів активізується малий і середній бізнес, заповнюючи нішу постачальників, логістики та послуг. Зростає рівень доходів населення, що пожвавлює внутрішній ринок.

Головним пріоритетом регіону стане швидке завершення адміністративно-територіальної реформи та регіональний розвиток, у тому числі розвиток людських ресурсів, створення нових високотехнологічних наукомістких та інноваційних підприємств як в промисловому, так і в аграрному секторах економіки.

Активізація місцевого розвитку на засадах самоорганізації територіальних громад сприятиме покращенню соціальної інфраструктури у громадах, зниженню міграційної активності населення.

Локомотивом технологічного оновлення стане створення спеціальних економічних режимів. Зокрема, формування промислового агрокластера - індустріальний парк «Ковель». На території індустріального парку планується до 5 зон. Пріоритетними для розміщення галузями діяльності є підприємства з агропереробки та переробки лісової продукції, машинобудування, виробництва харчових продуктів, а також об'єкти логістики, сервісного обслуговування та іншого. Також розроблено інвестиційний проєкт «Екотехнопарк «Волинь». Пріоритетні напрямки розвитку індустріального парку:

- мала авіація: злітно-посадочний майданчик, навчання з елементами польотів, сервіс та виробництво літальних апаратів малої авіації, розвиток сучасних авіатехнологій;

- біотехнології: наукові лабораторії для розвитку екологічного сільськогосподарського виробництва;

- енергопарк: 15 га площі під сонячні батареї потужністю 1 мегават;

- злітно-посадкова смуга: довжина - 1700 м, ширина – 42 м, навантаження – 40 тонн. Планується створення більше 100 робочих місць.

Розвиток індустріальних парків дозволить економічно, екологічно та естетично структурувати населені пункти, «очистивши» міста від промислового виробництва. Концентрація промислового виробництва на обмежених площах за межами житлових, історико-культурних та рекреаційних територій не лише зробить економіку громади більш ефективною через зниження трансакційних витрат, але й дозволить покращити якість життя та екологічний стан у відповідному населеному пункті.

Сільське господарство буде орієнтоване на створення нових переробних потужностей, на підвищення якості харчових продуктів. На селі буде

продовжуватись розвиток малого бізнесу через створення СПД різних форм власності, в т.ч. сімейних фермерських господарств. За рахунок впровадження сучасних технологій відбудеться збільшення виробництва продукції сільського господарства.

При реалізації сценарію сильні фактори регіону підсилюватимуть його транспортно-комунікаційні можливості через формування логістичної, транспортної інфраструктури вздовж проходження міжнародних коридорів.

Отже, завдяки притоку інвестицій та покращенню бізнес-клімату, відбувається переорієнтація бізнесу на довгостроковий результат, технологічне оновлення, впровадження інноваційних рішень. Ці ефекти підсилюються детінізацією економіки та розвитком фінансових ринків.

Реалістичний сценарій

Впровадження реформ створює підґрунтя для поступової технологічної модернізації промислових підприємств та покращання інвестиційного клімату як в країні так і в регіоні.

В результаті виваженої інвестиційної політики поступово відбувається технологічна модернізація промислових та сільськогосподарських підприємств, та, відповідно, зростання їх продуктивності.

Однією з підстав економічного розвитку регіону стає ефективна інвестиційна політика. Вона реалізується скоординованими зусиллями регіональної та місцевих (міст і районів) влад, а її основним завданням є підвищення інвестиційної привабливості регіону, формування привабливих інвестиційних продуктів та їх ефективне просування на інвестиційні ринки.

Внаслідок підвищення інтересу з боку іноземних інвесторів відбуваються поступові зміни в сільському господарстві: створюються високотехнологічні підприємства вирощування і переробки с/г продукції, в першу чергу тваринництві та овочівництві/садівництві.

Екологічна ситуація та рівень екологічної безпеки області не зазнає суттєвих змін і відповідає сьогоdnішній ситуації. Стан атмосферного повітря по області залишається стабільним і в порівнянні з минулими роками значно не погіршується.

Мережа закладів і надання освітніх послуг покращуються повільно в межах доступних фінансових ресурсів. Проблеми розвитку освіти області будуть поступово вирішуватись, однак це не забезпечить комплексного їх вирішення.

Продовжуватиметься реформування закладів охорони здоров'я: розвиток госпітальних округів з врахуванням особливостей адміністративної реформи, розвиток спроможної мережі закладів первинної медичної допомоги. Продовжиться співпраця з місцевими громадами щодо підтримки медичних підприємств та надання місцевих стимулів для забезпечення медичними кадрами, в першу чергу у сільській місцевості.

Реалістичний сценарій стає можливим з більшою часткою вірогідності за умови, що обласна влада в особі обласної ради та ОДА в рамках цього сценарію

здійснює активні кроки з планування регіонального розвитку, мобілізації бюджету розвитку області та коштів фонду регіонального розвитку на реалізацію регіональних проектів, які є взаємозв'язаними з цілями регіонального розвитку та тенденціями глобальної економіки.

Стратегічна мета

Стратегічною метою регіонального розвитку області на період до 2027 року є створення умов для збалансованого розвитку, спрямованого на підвищення якості життя та добробуту населення.

Стратегічне бачення

Волинь - інтегрований у європейський простір конкурентоспроможний регіон збалансованого модернізаційного розвитку, орієнтованого на досягнення високого рівня життя і забезпечення добробуту населення, підтримку гендерної рівності, збереження і капіталізацію унікального природного потенціалу, культурних цінностей, національних традицій у площині динамічного національного розвитку і тісної міжрегіональної та транскордонної кооперації.

10. СТРАТЕГІЧНІ ТА ОПЕРАЦІЙНІ ЦІЛІ, ЗАВДАННЯ РОЗВИТКУ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА ПЕРІОД ДО 2027 РОКУ

Стратегічна ціль 1. Підвищення конкурентоспроможності регіональної економіки.

Оперативні цілі	Завдання
<i>1.1. Підвищення інвестиційної привабливості</i>	1.1.1. Формування інвестиційного портфеля
	1.1.2. Просування інвестиційних пропозицій на зовнішні ринки
<i>1.2. Нарощення туристично-рекреаційного потенціалу</i>	1.2.1. Розвиток туристичних продуктів (подієвий, історико-культурний, спортивний, «зелений», медичний туризм, тощо)
	1.2.2. Туристична промоція області, підтримка інноваційних проєктів, заходів, що формують імідж регіону
	1.2.3. Розвиток рекреаційно-курортних зон, зокрема, Шацького поозер'я
	1.2.4. Відродження історико-архітектурної спадщини смт Олика
<i>1.3. Розвиток малого та середнього бізнесу</i>	1.3.1. Механізми фінансової підтримки розвитку малого та середнього бізнесу
	1.3.2. Розвиток інфраструктури підтримки бізнесу
	1.3.3. Активізація діалогу між представниками бізнесу, органів влади, громадськості
<i>1.4. Ефективна регіональна енергетика</i>	1.4.1. Підвищення частки відновлюваних та альтернативних джерел енергії
	1.4.2. Підвищення ефективності комунальної енергетики
<i>1.5. Підвищення продуктивності агропромислового сектору</i>	1.5.1. Сприяння розвитку та спроможності виробників сільськогосподарської продукції та їх об'єднань
	1.5.2. Стимулювання переробки сільськогосподарської продукції
	1.5.3. Промоція агропромислового сектору
<i>1.6. Підтримка перспективних видів аграрного виробництва</i>	1.6.1. Розвиток фермерських господарств, в т. ч. сімейних молочних ферм
	1.6.2. Диверсифікація аграрного виробництва, вирощування нішевих культур, в т.ч. органічної продукції
<i>1.7. Ефективне використання економічного потенціалу культурної спадщини для сталого розвитку громад</i>	1.7.1. Створення умов для ефективного використання економічного потенціалу культурної спадщини
	1.7.2. Збереження культурної спадщини та захист традиційного характеру середовища

Стратегічна ціль 2. Розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення

Оперативні цілі	Завдання
<i>2.1. Збереження та розвиток людського капіталу</i>	2.1.1. Розвиток мережі дошкільної освіти, формування оптимальної мережі загальної середньої освіти області

	відповідно до реальних потреб місцевих громад у тому числі профільних ліцеїв, опорних шкіл
	2.1.2. Розвиток центрів професійної освіти.
	2.1.3. Розвиток мережі закладів вищої освіти з урахуванням потреб ринку праці
	2.1.4. Покращення стану здоров'я населення шляхом підвищення доступності та ефективності медичного обслуговування
	2.1.5. Розвиток культури, молодіжної, гендерної політики, фізичної культури та спорту
2.2. Створення умов для комфортного та безпечного проживання мешканців	2.2.1. Розбудова інженерної інфраструктури та благоустрій територій
	2.2.2. Зміцнення громадської безпеки
	2.2.3. Створення доступної інфраструктури та інших послуг для людей з обмеженими можливостями
	2.2.4. Покращення системи надання адміністративних послуг, в т.ч. розвитку відповідної інфраструктури.
	2.2.5. Створення сприятливих умов для розвитку житлового будівництва шляхом вдосконалення існуючих та створення нових механізмів придбання житла, забезпечення подальшого розвитку системи іпотечного житлового кредитування
2.3. Підвищення спроможності органів державної влади та місцевого самоврядування на новій територіальній основі	2.3.1. Посилення системи підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування.
	2.3.2. Удосконалення системи збору та аналізу даних для забезпечення ефективної регіональної політики

Стратегічна ціль 3. Розвиток інноваційної економіки (на засадах смарт-спеціалізації).

Оперативні цілі	Завдання
3.1. Збільшення доданої вартості промислової продукції в секторах смарт-спеціалізації	3.1.1. Стимулювання розвитку інноваційних досліджень та технологій
	3.1.2. Створення та впровадження інноваційного продукту
3.2. Розвиток інноваційної інфраструктури	3.2.1. Організаційна та фінансова підтримка інноваційних підприємств
	3.2.2. Створення та підтримка інформаційної бази інноваційних проєктів
	3.2.3. Розбудова інноваційної інфраструктури, в т.ч. наукових парків, технологічних, ІТ-кластерів
3.3. Розвиток людських ресурсів в галузях смарт-спеціалізації	3.3.1. Підвищення професійних компетенції наукових та студентських кадрів
	3.3.2. Стимулювання співробітництва між навчальними закладами, науково-дослідними установами і підприємствами регіону
3.4. «Цифрова трансформація»	3.4.1. Формування системи електронних інформаційних ресурсів на території області;

	3.4.2. Запровадження новітніх цифрових технологій та швидкісного інтернету;
	3.4.3. Забезпечення цифровізації системи надання послуг у соціальній сфері.

Стратегічна ціль 4. Розвиток транскордонного співробітництва

Оперативні цілі	Завдання
4.1. Інфраструктурне забезпечення транскордонного співробітництва	4.1.1. Поліпшення стану дорожньо-транспортної інфраструктури та транспортного сполучення територій
	4.1.2. Розвиток прикордонної інфраструктури.
	4.1.3. Розширення, відкриття нових транскордонних коридорів, в т.ч. авіаційних, та реалізація проєктів логістичного забезпечення транскордонного співробітництва.
	4.1.4. Розвиток транзитного потенціалу.
4.2. Стимулювання транскордонного співробітництва регіону	4.2.1. Стимулювання ділової активності територій для реалізації проєктів економічного співробітництва.
	4.2.2. Сприяння територіям регіону в активізації транскордонної співпраці з розвитку громадського суспільства та соціальної сфери.
	4.2.3. Підтримка місцевих ініціатив з реалізації екологічних завдань з метою досягнення транскордонного ефекту.

Стратегічна ціль 5. Раціональне використання природних ресурсів та екологічна безпека

Оперативні цілі	Завдання
5.1. Охорона та раціональне використання водних ресурсів та зниження негативного впливу на атмосферу	5.1.1. Відновлення водного балансу та збереження болотних угідь
	5.1.2. Зменшення забруднення водних ресурсів скидами стічних вод (в т.ч. забезпечення централізованим водопостачанням та водовідведенням населених пунктів)
	5.1.3. Зменшення забруднення атмосферного повітря через впровадження інноваційних проєктів з використання альтернативних джерел енергії
5.2. Покращення господарювання відходами	5.2.1. Розроблення Регіонального плану управління відходами у Волинській області до 2030 року
	5.2.2. Створення сучасної системи управління відходами (роздільний збір, сортування і т.п)
	5.2.3. Розвиток нових потужностей з переробки та утилізації відходів
	5.2.4. Підвищення рівня обізнаності населення щодо поводження з ТПВ
5.3. Збереження біологічного та відновлення ландшафтного розмаїття області	5.3.1. Створення нових та розширення існуючих територій та об'єктів природно-заповідного фонду
	5.3.2. Збереження та відтворення лісових масивів та зелених насаджень

	5.3.3. Організація та впровадження системи моніторингу довкілля, зокрема атмосферного повітря, вод, ґрунтів
	5.3.4. Збереження Шацького поозер'я

Стратегічна ціль 1. Підвищення конкурентоспроможності регіональної економіки.

Стратегічна ціль розвитку економіки Волинської області має велику значимість і визначена одним з найважливіших пріоритетів, оскільки сучасний розвиток характеризується посиленням конкуренції на внутрішньому і зовнішньому ринках. Конкурентоздатність стає вирішальним фактором, що може забезпечити стратегічний розвиток регіону, оскільки це здатність виробляти товари та послуги, що відповідають внутрішньому та зовнішнім ринкам.

Передбачається, що посилення конкурентних економічних переваг регіону, буде досягатися за рахунок активізації «точок зростання» і точок конкурентоздатності регіональної економіки.

Завдяки цьому, область в цілому стане більш відкритою для нових інвестицій, для партнерства з інвесторами, базою для їх інтеграції в цих точках та створення нового бізнесу.

При цьому, внутрішні інвестиції забезпечать підвищення рівня продуктивності підприємств і розвиток інфраструктури, іноземні – в основному, додатковий капітал та також інноваційні технології, менеджмент і навички, а залучення в бізнес-середовище регіону бізнес-партнерів, зокрема іноземних, стане важливою умовою зростання можливостей позиціонування області на конкурентних ринках.

Формування і розвиток в регіоні такого механізму активізації інвестицій дозволить забезпечити внутрішню регіональну інтеграцію ресурсів і видів діяльності, а також сприятиме інтеграції регіональних підприємств у міжрегіональну кооперацію та інтеграцію в промисловий і сільськогосподарський сектори глобальної економіки (вихід на міжнародні стандарти якості і продуктивності).

Одним із ключових завдань на даний час є питання розвитку регіону та посилення його економічного потенціалу. Важливим чинником економічного зростання є інвестиції. Важливим та актуальним є питання залучення іноземних інвестицій, оскільки вони мають вагомий вплив на економічний розвиток області і країни в цілому.

Особливу увагу необхідно приділити відновленню наявних в області пам'яток архітектури, найперше Олицької резиденції, що спорудили за часів литовського князя Миколи Радзивілла в середині XVI сторіччя, одного з перших квадратних бастіонів на теренах теперішньої України. За схожість із резиденцією французьких королів, Олицький замок дослідники називають українським Версалем. Враховуючи, що захист історичної спадщини є одним із пріоритетних напрямів культурної політики усіх держав світу, яка здійснюється під егідою ЮНЕСКО, збереження історичних пам'яток для майбутніх поколінь

стане поштовхом для зрушень у сфері збереження архітектурної спадщини Волинської області та дозволить створити належні умови для залучення коштів приватних інвесторів та міжнародних організацій до реалізації заходів, а саме: відновлення та реставрації 11 пам'яток архітектури, розробку 5 нових туристичних маршрутів, створення мережі музейних закладів в смт Олика у відреставрованих пам'ятках архітектури, тощо.

Відкриття на кордоні з Польщею нового пункту пропуску Адамчуки-Збереже, призначеного для пішохідного, вело- та автомобільного руху до 3,5 тонн, з розбудовою дорожньої інфраструктури до селища Адамчуки з велодоріжкою, дозволить збільшити потік туристів з Польщі на Шацькі озера та доєднати велосипедну інфраструктуру Шацьких озер до загальноєвропейської велоінфраструктури, протяжністю 2 тис. км, яка тягнеться вздовж східного кордону Євросоюзу.

Виконання запланованих заходів сприятиме входженню України до європейської спільноти, як держави, що виконує свої міжнародно-правові зобов'язання у сфері охорони архітектурної спадщини.

Ефективність розвитку і функціонування туристичної галузі в територіальних громадах і в регіоні в цілому залежить, в першу чергу, від управління цим процесом. Різносторонні дії всіх суб'єктів повинні бути об'єднані в одне русло, здійснюватися в комплексі, щоб їхні цілі і завдання стали єдиною ціллю – забезпечення сталого розвитку територіальних громад, зокрема та регіону в цілому.

Розвиток туризму в Шацькому регіоні є однією з найбільш перспективних напрямків для зростання регіональної економіки, особливо північних районів Волинської області. При наявності значного туристичного потенціалу, частка туристичної галузі у валовому регіональному продукті області залишається невисокою. Тому необхідно підвищити конкурентоспроможність Волинської області шляхом створення якісних туристичних продуктів на основі залучення інвестицій у сферу туризму регіону та раціонального використання природно-рекреаційного потенціалу.

Тому важливе значення для цього має забезпечення сприятливих умов для активізації розвитку сфери туризму та перетворення її на рентабельну конкурентоспроможну галузь, що є основним змістом цієї оперативної цілі.

Не менш важливим пріоритетом розвитку області залишається - створення і підтримка сприятливого середовища для розвитку малого і середнього бізнесу, формування й упровадження ефективної державно-громадської системи його підтримки і захисту шляхом спрямування дій територіальних органів міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, структурних підрозділів обласної державної адміністрації, органів місцевого самоврядування, об'єднань суб'єктів малого і середнього бізнесу та установ ринкової інфраструктури.

Реалізація заходів спрямована на створення правових, фінансових, соціально-економічних, організаційно-господарських та інших умов розвитку малого підприємництва в області.

Провадження регіональної політики щодо розвитку малого і середнього бізнесу сприятиме зміцненню його потенціалу і піднесенню ролі у здійсненні економічних реформ та структурній перебудові економіки регіону. Це дозволить підвищити соціальне значення малого і середнього бізнесу шляхом активного залучення населення до процесу підвищення рівня життя, створення нових робочих місць, збільшення рівня працевлаштування незайнятого населення, наповнення місцевих бюджетів, насичення товарних ринків високоякісною конкурентоспроможною українською продукцією.

Агропромисловий комплекс – один із найбільших і важливих секторів економіки Волинської області. Тут формується основна частина продовольчих ресурсів та майже три чверті роздрібного товарообігу, що має визначальний вплив на гарантування продовольчої безпеки як регіону, так і держави в цілому.

Сильними сторонами області є наявність родючих сільськогосподарських угідь, відсутність потужних об'єктів-забруднювачів довкілля та зон екологічного лиха.

Особисті селянські господарства (далі – ОСГ) займають провідні позиції з виробництва сільськогосподарської продукції й залишаються основним джерелом доходів сільського населення. В основному це господарства сімейного типу, що виробляють, споживають та реалізують сільськогосподарську продукцію. Упродовж останніх років утримується тенденція поступового скорочення їх частки у загальнообласному виробництві сільськогосподарської продукції.

З метою захисту інтересів дрібних сільськогосподарських товаровиробників щодо вирішення питань переробки і збуту сільськогосподарської продукції, постачання мінеральних добрив, насіння, сільгосптехніки, технічного обслуговування та ін., в області проводиться роз'яснювальна робота щодо об'єднання дрібних агровиробників у кооперативи.

Пріоритетним завданням розвитку молочного скотарства в області і надалі залишається реконструкція та будівництво молочних ферм та комплексів. На Волині невеликі фермерські та особисті селянські господарства зайняли нішу вирощування овочів та картоплі. Для формування однорідних партій продукції проводиться робота щодо об'єднання селян у групи виробників.

Досягнення стратегічної цілі буде здійснюватися шляхом вирішення таких оперативних цілей:

- підвищення інвестиційної привабливості
- наращення туристично-рекреаційного потенціалу
- розвиток малого та середнього бізнесу
- ефективна регіональна енергетика
- підвищення продуктивності агропромислового сектору
- підтримка перспективних видів аграрного виробництва
- ефективне використання економічного потенціалу культурної спадщини

для сталого розвитку громад

та пріоритетних завдань:

формування інвестиційного портфеля
 просування інвестиційних пропозицій на зовнішні ринки
 розвиток туристичних продуктів (подієвий, історико-культурний, спортивний, «зелений», медичний туризм, тощо);
 туристична промоція області, підтримка інноваційних проєктів, заходів, що формують імідж регіону;
 розвиток рекреаційно-курортних зон, зокрема Шацького поозер'я;
 відродження історико-архітектурної спадщини смт Олика;
 механізми фінансової підтримки розвитку малого та середнього бізнесу;
 розвиток інфраструктури підтримки бізнесу;
 активізація діалогу між представниками бізнесу, органів влади, громадськості;
 підвищення частки відновлюваних та альтернативних джерел енергії;
 підвищення ефективності комунальної енергетики;
 сприяння розвитку та спроможності виробників сільськогосподарської продукції та їх об'єднань;
 стимулювання переробки сільськогосподарської продукції;
 промоція агропромислового сектору;
 розвиток фермерських господарств, в т. ч. сімейних молочних ферм;
 диверсифікація аграрного виробництва, вирощування нішевих культур, в т.ч. органічної продукції;
 створення умов для ефективного використання економічного потенціалу культурної спадщини;
 збереження культурної спадщини та захист традиційного характеру середовища.

Стратегічна ціль 2. Розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення

Людина і її потенціал є основною регіонального розвитку та визначальним чинником підвищення інноваційності і конкурентоздатності економіки. Відтак стійкість регіонального розвитку залежить від розвитку людського потенціалу та врахування особливостей та потреба жінок та чоловіків різних груп.

Тому забезпечення нової якості життя, збереження і нагромадження людського потенціалу є важливим стратегічним пріоритетом, що обумовило вибір цієї стратегічної цілі.

Натомість низька якість життя, гендерна нерівність, нерозвиненість суспільних інститутів обумовляють загострення таких проблем як зниження рівня людського розвитку і, відповідно, подальшого послаблення конкурентоспроможності регіону, погіршення співвідношення між працездатним і непрацездатним населенням, зростання трудової міграції, погіршення здоров'я громадян та зниження якості освіти, що призведе до браку кваліфікованого людського капіталу у всіх сферах економічної системи регіону.

Саме тому система цілей і завдань у цій сфері охоплює діяльність у різних сферах соціально-економічного життя мешканців області, серед яких: забезпечення доступності та якості послуг охорони здоров'я, якісної освіти,

соціальних послуг, гендерної рівності, створення доступної інфраструктури та інших послуг для людей з обмеженими можливостями, покращення системи надання адміністративних послуг та зміцнення громадянської безпеки.

Досягнення цілі дозволить в умовах процесів глобалізації економіки і конкурентної боротьби забезпечити поліпшення демографічної ситуації, зменшити трудову міграцію, підготовку кваліфікованих кадрів відповідно до потреб регіональної економіки. При цьому висока якість людського капіталу дозволить регіону впроваджувати інноваційні технології підвищувати інноваційну активність.

Досягнення стратегічної цілі буде здійснюватися шляхом вирішення таких оперативних цілей:

збереження та розвиток людського капіталу;
створення умов для комфортного та безпечного проживання мешканців;
підвищення спроможності органів державної влади та місцевого самоврядування на новій територіальній основі.

та пріоритетних завдань:

розвиток мережі дошкільної освіти, формування оптимальної мережі загальної середньої освіти області відповідно до реальних потреб місцевих громад у тому числі профільних ліцеїв, опорних шкіл;

розвиток центрів професійної освіти;

розвиток мережі закладів вищої освіти з урахуванням потреб ринку праці;

покращення стану здоров'я населення шляхом підвищення доступності та ефективності медичного обслуговування;

розвиток культури, молодіжно, гендерної політики, фізичної культури та спорту;

розбудова інженерної інфраструктури та благоустрій територій;

зміцнення громадської безпеки;

створення доступної інфраструктури та інших послуг для людей з обмеженими можливостями;

покращення системи надання адміністративних послуг, в т.ч. розвитку відповідної інфраструктури;

створення сприятливих умов для розвитку житлового будівництва шляхом вдосконалення існуючих та створення нових механізмів придбання житла, забезпечення подальшого розвитку системи іпотечного житлового кредитування;

посилення системи підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого значення;

удосконалення системи збору та аналізу даних для забезпечення ефективної регіональної політики.

Стратегічна ціль 3. Розвиток інноваційної економіки (на засадах смарт-спеціалізації).

- розвиток інноваційно-інвестиційної дорожньо-транспортної логістичної інфраструктури регіону

Транзитні можливості Волинської області є досить значними, однак потенціал не використовується на повну потужність. На сьогодні наявні проблеми як в сфері вантажних так і у сфері пасажирських перевезень. В той же час територією Волинської області пролягають міжнародні транспортні коридори, зокрема TRACECA (Transport Corridor Europe Caucasus Asia) — транспортний коридор Європа — Кавказ — Азія).

Транспортне сполучення у напрямку Україна–Польща дає змогу забезпечити взаємні зв'язки між державами Європи, зокрема через найкоротший шлях сполучення між промислово розвиненими та постсоціалістичними країнами Європи та СНД (Польща, Німеччина, Чехія, Бельгія, Голландія, Франція, Люксембург, Росія, Казахстан, держави Закавказзя та Середньої Азії). Міжнародне значення має залізнична лінія із колією загальноєвропейської ширини, яка з'єднує Ковель та Хелм (Польща). Ця ділянка залізниці (в межах України 64 км) дає вихід Україні через територію Волині до країн Європейського Союзу. Ще однією залізничною ділянкою, яка з'єднує території Польщі та України є Володимир- Волинський–Катовіце (Польща). Ковель є центральним та найголовнішим вузлом, який здійснює маршрут у шести напрямках, а саме: до м. Сарни (на Київ), до м. Ківерці (на Луцьк та Рівне), до м. Володимир-Волинського (на Львів), до м. Хелм (на Варшаву та Берлін), до м. Брест (Білорусь) та до м. Камінь-Каширський.

За результатами досліджень встановлено наступні проблеми:

- черги на митницях та відсутність інформації щодо них (ситуація на МПП «Ягодин», «Устилуг», яка склалася 10...15.12.2019 р.);
- відсутня інфраструктура для ефективного обслуговування вантажних перевезень (місця відстою транспорту, центри обробки та перевантаження, інфраструктури для його обслуговування та ремонту, оформлення відповідних документів, логістичних центрів);
- відсутня інфраструктура для ефективного обслуговування пасажирських перевезень (облаштовані пересадочні пункти, інфраструктури для обслуговування пасажирів, оформлення відповідних документів, логістичних центрів);
- відсутність пасажирських маршрутів на окремих напрямках;
- відсутність єдиного логістичного центру управління перевезеннями територією області.

Зазначені проблеми можна вирішити створенням логістично-інформаційного центру та інфраструктури для обслуговування пасажирських та вантажних перевезень.

Логістично-інформаційний центр здійснюватиме збір, обробку та аналіз інформації та надаватиме її в режимі реального часу. Користувачі отримавши доступ до такої інформації матимуть змогу:

- планувати відправлення вантажу в міжнародному сполученні, вибрати відповідний митний перехід;
- в режимі реального часу замовляти поїздки пасажирським громадським транспортом в міжнародному, міжобласному, місцевому сполученнях;
- визначити місце відстою (очікування) транспорту.

В результаті реалізації запропонованого проєкту:

- покращиться ситуація на МПП;
- підвищиться якість вантажних перевезень;
- підвищиться якість пасажирських перевезень та мобільність населення;
- збільшиться туристична, транзитна привабливість регіону.

Реалізація проєкту передбачає створення наступних об'єктів:

- логістичного центру з комп'ютеризованими робочими місцями та відповідним програмним та інформаційним забезпеченням;
- дорожньої інфраструктури (майданчиків для відстою транспортних засобів із об'єктами соціальної інфраструктури: кафе, мотелі, придорожні СТО, санвузли і т.п., в т.ч. поблизу МПП);
- залізничної вантажо-пасажирської пересадочної станції у м. Ковель;
- пасажирських пересадочних станцій на ключових транспортних вузлах;
- реконструкція автомобільних доріг, які забезпечують транзитний рух транспорту (збільшення кількості смуг руху);
- розвиток мережі станцій зарядки електромобілів;
- розвиток мережі зупиночних пунктів для автобусів міжобласного та міжнародного сполучення.

- стимулювання розвитку збалансованого екологічно-чистого виробництва продуктів харчування. Контроль якості.

В нашій області успішно функціонують близько 160 тис. особистих селянських господарств – ОСГ, а також близько 1 тисячі дрібних фермерів, які займаються вирощуванням овочів, фруктів, ягід, виробництвом молока та м'яса в домашніх умовах. Значна частина цієї продукції є досить високої якості, бо виробляється без застосування пестицидів та антибіотиків, але вона не є ідентифікованою і тому ціна на неї є такою ж, як і на звичайну продукцію допустимої якості.

З іншої сторони, в кожному районному центрі області діють ринки, де міські (в основному) жителі купують продукцію у селян чи фермерів не маючи достовірної інформації про якість продукції. Якщо обладнати діючі лабораторії необхідним обладнанням, що зможе з високою точністю встановити наявність у продуктах нітратів, антибіотиків, залишків пестицидів і т.д., то буде можливо виокремити продукцію з високою якістю від продукції з допустимою якістю. Це дасть можливість з однієї сторони покупцю бути впевненим у якості продукції, а продавцю, з іншої сторони, продавати по вищих цінах свій високоякісний продукт. В цьому випадку мова іде лише за ту продукцію, що пропонується на ринку без реєстрації її виробника як суб'єкта органічного виробництва.

Для збільшення виробництва чистої продукції необхідно проводити навчання власникам ОСГ та дрібним фермерам про технології, які необхідно застосовувати при органічному виробництві(а ці технології вже напрацьовані для ґрунтово-кліматичних умов Волині фактично для всіх сільськогосподарських культур). Також необхідно провести ряд організаційних заходів:

- вивчити стан існуючого обладнання та встановити, яке обладнання слід закупити;
- виокремити ряди на ринках у так звані «зелені ряди», щоб покупець і продавець чітко знали, де буде знаходитись високоякісна продукція;
- визначити, які торговельні мережі будуть реалізовувати біологічні препарати та добрива, які необхідні та допустимі при застосуванні органічного виробництва і вказувати їх при проведенні навчань;
- по можливості забезпечити пільгове кредитування власників ОСГ по обласних програмах або по програмах центру зайнятості.

В результаті виконання всіх цих заходів утвориться кластер виробників екологічно чистої продукції зі своїми ринками збуту (в тому числі і закордоном), сертифікацією, упаковкою та контролем якості продукції, науково-кадровим забезпеченням діяльності ОСГ і дрібних фермерів та постачальниками необхідних біопрепаратів. В результаті населення області (в основному міське) буде мати постійний доступ до продуктів харчування високої якості місцевого виробництва, а це додаткові платежі до бюджету і підвищення рівня життя наших людей.

Досягнення стратегічної цілі буде здійснюватися шляхом вирішення таких оперативних цілей:

- збільшення доданої вартості промислової продукції в секторах смарт-спеціалізації;
- розвиток інноваційної інфраструктури;
- розвиток людських ресурсів в галузях смарт-спеціалізації;
- цифрова трансформація.

та пріоритетних завдань:

- стимулювання розвитку інноваційних досліджень та технологій;*
- створення та впровадження інноваційного продукту;*
- організаційна та фінансова підтримка інноваційних підприємств;*
- створення та підтримка інформаційної бази інноваційних проєктів;*
- розбудова інноваційної інфраструктури, в т.ч. наукових парків, технологічних, ІТ-кластерів*
- підвищення професійних компетенції наукових та студентських кадрів;*
- стимулювання співробітництва між навчальними закладами, науково-дослідними установами і підприємствами регіону;*
- формування системи електронних інформаційних ресурсів на території області;*
- запровадження новітніх цифрових технологій та швидкісного інтернету;*
- забезпечення цифровізації системи надання послуг у соціальній сфері.*

Стратегічна ціль 4. Розвиток транскордонного співробітництва

Економічний і соціальний розвиток кожної територіальної громади, зокрема, регіону в цілому, в першу чергу, залежить від стану доріг. Якісні дороги і транспортна доступність – це одна із складових досягнення більш масштабної мети, а саме підвищення якості життя населення, а також є основою

інвестиційної привабливості територій.

Суб'єкти господарювання, зокрема представники малого і середнього бізнесу, в першу чергу, орієнтовані на обслуговування автомобільним транспортом, тому стан доріг для них має особливе значення.

Одним із пріоритетних напрямків подальшої спільної роботи України та Польщі має стати розбудова вантажного та пасажирського пункту пропуску «Ягодин-Дорогуськ». Це також дасть можливість розвитку подальшої співпраці України з іншими європейськими країнами.

Занедбана дорожня інфраструктура є однією з причин, чому попри близькість до двох кордонів (з Республікою Польща та Республікою Білорусь), обсяг в'їзного туристичного потоку в область є порівняно незначним. Легкість перетину кордону разом із зручністю проїзду до рекреаційних зон (з-поміж яких особливо виділяються Шацькі озера) може стати запорукою зростання кількості іноземних туристів, що, в свою чергу, збільшить попит на рекреаційні послуги, які надаються місцевим бізнесом, покращить його прибутковість, а сама галузь туризму стане основою соціально-економічного розвитку північно-західних регіонів області. Будівництво нового пункту перетину українського-польського кордону Адамчуки-Збереже має паралельно супроводжуватись істотним покращенням дорожньої інфраструктури регіону.

Розвиток туризму в перспективі також вимагатиме розширення їх мережі та поліпшення якості. В свою чергу, в стратегічній перспективі розвиток галузей виробництва та сфери послуг зі значною часткою доданої вартості обумовить зростання обсягу автомобільних перевезень та ще більше посилить навантаження на місцеві дороги.

Ураховуючи актуальність проблеми місцевих доріг, стратегічним пріоритетом визначено вжиття заходів з поліпшення їх стану у рамках реалізації відповідних цільових державних та місцевих програм, залучення бізнесу, що здійснює діяльність на території громад, до їх співфінансування.

Складність розвитку міжнародного співробітництва та залучення інвестицій зумовлено такими загальноукраїнськими тенденціями, як недосконалість законодавчих механізмів для ефективного розвитку міжнародного співробітництва та інвестицій, нестабільна ситуація, яка склалась на сході країни, а також проблемами, що безпосередньо виникають на регіональному рівні, зокрема у відсутності чітких і прозорих алгоритмів роботи з потенційними інвесторами, відсутність достатнього фінансування іміджево-промоційної підтримки Волині в загальноукраїнських і європейських виставках, презентаціях, форумах та інших заходах. Саме максимальне врахування впливу таких факторів в реалізації програми міжнародного співробітництва дозволяє реалізувати потенціал регіону, що пов'язаний з розвитком механізмів міжнародної співпраці, євроінтеграції Північно-Атлантичного співробітництва, ефективного використання для регіону реалізованих інвестиційних проєктів.

Нових рис набуває співробітництво з міжнародними інституціями і донорськими організаціями, адже технічна й фінансова допомога, яку вони надають, є суттєвим внеском у вирішення завдань соціально-економічного розвитку області. Останнім часом вони демонструють підвищену зацікавленість

у співробітництві з областю, яка втілюється у цілий ряд проєктів, що впроваджуються у різноманітних сферах.

Розв'язання окреслених проблем потребує комплексного вирішення та належить до сфери діяльності управління розвитку, інвестицій та європейської інтеграції обласної державної адміністрації. Стабільний розвиток міжнародного (транскордонного та міжрегіонального) співробітництва, успішне впровадження транскордонних проєктів, освоєння коштів Євросоюзу для реалізації грантових проєктів, а також створення та підтримка позитивного міжнародного іміджу Волинської області є основою досягнення стабільності і процвітання регіону, підвищення рівня життя населення, а також встановлення демократичних цінностей, поваги до прав людини тощо.

Досягнення стратегічної цілі буде здійснюватися шляхом вирішення таких оперативних цілей:

інфраструктурне забезпечення транскордонного співробітництва;
стимулювання транскордонного співробітництва регіону.

та пріоритетних завдань:

поліпшення стану дорожньо-транспортної інфраструктури та транспортного сполучення територій;

розвиток прикордонної інфраструктури;

розвиток транскордонних коридорів, в т.ч. авіаційних та реалізація проєктів логістичного забезпечення транскордонного співробітництва;

розвиток транзитного потенціалу;

стимулювання ділової активності територій для реалізації проєктів економічного співробітництва;

сприяння територіям регіону в активізації транскордонної співпраці з розвитку громадського суспільства та соціальної сфери;

підтримка місцевих ініціатив з реалізації екологічних завдань з метою досягнення транскордонного ефекту.

Стратегічна ціль 5. Раціональне використання природних ресурсів та екологічна безпека

У зв'язку із збільшенням навантаження пересувних та стаціонарних джерел на атмосферне повітря відбувається погіршення якості довкілля, санітарного стану території, фіксуються перевищення концентрацій забруднюючих речовин. Головними причинами, що обумовлюють незадовільний стан атмосферного повітря в населених пунктах є недотримання підприємствами технологічного режиму експлуатації пилогазоочисного устаткування; низькі темпи впровадження сучасних технологій очищення викидів, зростання одиниць автомобільного транспорту, які не забезпечені приладами для нейтралізації відпрацьованих газів, і як наслідок збільшується кількість викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря.

Забруднення атмосферного повітря впливає на здоров'я людини та біорізноманіття різними шляхами – від прямої негайної загрози до повільного поступового руйнування систем життєзабезпечення організму. Постійні

атмосферні забруднення несприятливо впливають на загальну захворюваність населення. Доведено прямий зв'язок між інтенсивністю забруднення повітря і станом здоров'я, а також зростанням хронічних неспецифічних захворювань. Це призводить до зниження народжуваності. Забруднене атмосферне повітря значно підвищує захворюваність та смертність населення.

Особлива увага при здійсненні моніторингу факторів навколишнього середовища приділялася оцінці якості та безпечності питної води

Ґрунти є одна із найважливіших складових частин природних комплексів, оскільки вони утворилися внаслідок взаємодії компонентів ландшафту. Для забезпечення нормального розвитку сільськогосподарських культур в умовах зростаючого забруднення оточуючого середовища ґрунти потребують тривалого екологічного обстеження – моніторингу. Щорічно проводиться агрохімічне обстеження та паспортизація земель сільськогосподарського призначення у господарствах всіх форм власності і сільських радах.

Природно-заповідний фонд області представлений наступними категоріями заповідності: природний заповідник, національні природні парки, заказники, заповідні урочища, пам'ятки природи, ботанічний сад, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва.

Основними негативними чинниками розвитку заповідної справи є:

- скорочення темпів зростання площі ПЗФ за рахунок створення нових територій та об'єктів у зв'язку з відмовою користувачів і власників земельних ділянок на погодження створення;
- незавершене встановлення меж у натурі (на місцевості) територій та об'єктів природно-заповідного фонду;
- низький рівень володіння інформацією щодо розвитку заповідної справи в області.

Основним джерелом утворення відходів у Волинській області є підприємства гірничо-добувного, машинобудівного, будівельного, деревообробного комплексів.

Головним завданням стійкого розвитку громад є створення безпечного середовища та забезпечення належного санітарного та екологічного стану в них.

Якщо на сьогодні в містах забезпечена централізована система збору сміття, то в сільській місцевості вона в основному відсутня. Тому передбачається вжиття заходів, спрямованих на забезпечення утилізації сміття, ліквідації несанкціонованих його звалищ, створення нових полігонів твердих побутових відходів і забезпечення безпечності діючих та вирішення питань його переробки. Але поліпшення екологічної ситуації в територіальних громадах також залежить і від свідомості жителів. Тільки виховавши екологічну культуру і підвищивши екологічну грамотність щодо поводження з твердими побутовими відходами, можна забезпечити безпечність навколишнього середовища.

Тому передбачається здійснення органами місцевого самоврядування інформаційної і просвітницької роботи з цього питання, залучення населення та громадських організацій екологічного спрямування до організації та проведення спільних заходів по прибиранню територій, поширення та впровадження кращих практик з цього питання.

Досягнення стратегічної цілі буде здійснюватися шляхом вирішення таких оперативних цілей:

охорона та раціональне використання водних ресурсів та зниження негативного впливу на атмосферу;

покращення господарювання відходами;

збереження біологічного та відновлення ландшафтного розмаїття області.

та пріоритетних завдань:

відновлення водного балансу та збереження болотних угідь;

зменшення забруднення водних ресурсів скидами стічних вод (в т.ч. забезпечення централізованим водопостачанням та водовідведенням населених пунктів);

зменшення забруднення атмосферного повітря через впровадження інноваційних проєктів з використання альтернативних джерел енергії;

розроблення Регіонального плану управління відходами у Волинській області до 2030 року

створення сучасної системи управління відходами (роздільний збір, сортування і т.п.);

розвиток нових потужностей з переробки та утилізації відходів;

підвищення рівня обізнаності населення щодо поводження з ТПВ;

створення нових та розширення існуючих територій та об'єктів природно-заповідного фонду;

збереження та відтворення лісових масивів та зелених насаджень;

організація та впровадження системи моніторингу довкілля, зокрема атмосферного повітря, вод, ґрунтів;

збереження Шацького поозер'я.

11. ОРГАНІЗАЦІЙНЕ, ІНСТИТУЦІЙНЕ ТА ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА ПЕРІОД ДО 2027 РОКУ

Механізм реалізації Стратегії охоплює такі сфери: місцеве самоврядування, підприємницьку діяльність, інвестиційний процес, містобудівну діяльність, публічні фінанси і міжбюджетні відносини та передбачає налагодження ефективної та скоординованої взаємодії усіх суб'єктів регіонального розвитку в реалізації заходів, проєктів і ініціатив з метою досягнення визначених орієнтирів перспективного розвитку регіону.

Стратегія реалізується у два середньострокові етапи: перший – 2021-2023 роки, другий – 2024-2027 роки, для кожного із яких розробляється План заходів відповідно до цілей і завдань Стратегії та з урахуванням припущень щодо доступності відповідних фінансових ресурсів для його реалізації.

Перший етап – це розроблення, відбір і реалізація пріоритетних проєктів регіонального розвитку, спрямованих на посилення конкурентних переваг та формування/зміцнення точок зростання і точок конкурентоздатності регіональної економіки, модернізацію інфраструктури в територіальних

громадах, створення умов для зростання людського капіталу та підвищення якості життя.

Другий етап – це продовження реалізації незавершених проєктів у ході першого етапу та реалізація нових, що забезпечать інноваційний тип розвитку галузей економіки, перетворення точок її зростання в конкурентоздатні на зовнішніх ринках економічні сектори та трансформацію конкурентоздатних точок в регіональну смарт-спеціалізацію, створення якісної інфраструктури в територіальних громадах та забезпечення безпечного життєвого середовища для їх жителів, накопичення та широке внутрірегіональне використання людського капіталу.

В цілому обидва етапи реалізації Стратегії будуть відповідати базовому сценарію розвитку області.

Також важливим інструментом реалізації визначених у Стратегії стратегічних цілей є: програми соціально-економічного та культурного розвитку територіальних громад обласні цільові програми, стратегії розвитку територіальних громад.

Їх реалізація дозволить конкретизувати зусилля усіх суб'єктів регіонального розвитку для комплексного і системного вирішення короткострокових, середньострокових та довгострокових проблем, забезпечити прозорість і обґрунтованість вибору завдань, які необхідно досягнути у різні часові періоди, визначити шляхи досягнення результатів з урахуванням різних форм підтримки протягом кожного з етапів реалізації Стратегії.

Зв'язок цих програмних документів забезпечить спільність напрямів і заходів щодо досягнення стратегічних цілей на регіональному і місцевому рівнях.

Також важливим інструментом впливу на комплексний розвиток регіону є державні цільові програми. Реалізація, визначених у них заходів на території області, дасть можливість надати більшого імпульсу розвитку позитивних процесів у її економічній і соціальній сферах та підвищити рівень досягнення визначених у Стратегії цілей.

Стратегія не передбачає утворення додаткових інституцій (структур). Її реалізацію забезпечуватимуть усі суб'єкти регіонального розвитку, але роль і відповідальність кожного має бути підвищена.

Координацію реалізації Стратегії здійснюватиме облдержадміністрація, яка надаватиме організаційну і методологічну підтримку суб'єктам регіонального розвитку – ініціаторам і виконавцям проєктів регіонального розвитку.

Фінансове забезпечення Стратегії передбачається за рахунок бюджетних і позабюджетних коштів, не заборонених законодавством (кошти підприємств і інвесторів), у тому числі коштів міжнародної технічної допомоги та грантових.

Залучення коштів з державного бюджету здійснюватиметься у вигляді фінансування з державного фонду регіонального розвитку та у рамках відповідних державних цільових програм.

Кошти місцевих бюджетів спрямовуватимуться у вигляді фінансування чи співфінансування проєктів регіонального розвитку та на фінансування заходів у рамках вищезазначених місцевих програм.

Залучення коштів міжнародної технічної допомоги, яку надають Україні міжнародні установи та іноземні держави, та грантових здійснюватиметься у межах можливостей і обсягів, виділених на цільові потреби.

Інші позабюджетні кошти, не заборонені законодавством, залучатимуться у рамках державно-приватного партнерства.

12. МОНІТОРИНГ І ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА ПЕРІОД ДО 2027 РОКУ

Важливою частиною єдиного механізму реалізації Стратегії є контроль, що передбачає проведення моніторингу та оцінку результативності реалізації Стратегії та планів заходів з її реалізації.

Результати реалізації Стратегії визначатимуться на підставі проведення моніторингу досягнення пріоритетів розвитку регіону, стратегічних, оперативних цілей та виконання завдань Стратегії і планів заходів шляхом порівняння фактично отриманих значень індикаторів оцінки результативності виконання завдань і їх прогностичних значень (додаток до Стратегії).

Моніторинг та оцінка проводитиметься згідно з вимогами Порядку та Методики та відповідно до розпоряджень голови облдержадміністрації, виданих на їх виконання.

З метою забезпечення гнучкості Стратегії і її відповідності новим викликам регіонального розвитку, вона може актуалізуватися при зміні внутрішніх і зовнішніх чинників, що матимуть суттєвий вплив на розвиток економічної і соціальної сфер області. А саме, за результатами моніторингу і оцінки досягнення визначених стратегічних цілей, у разі необхідності, будуть визначатися нові перспективні точки зростання, точки конкурентоздатності в регіоні та корегуватися напрями пріоритетних дій.

13. Узгодженість Стратегії з Цілями сталого розвитку

Забезпечення сталого розвитку є глобальним імперативом та особливо актуалізується для України з огляду на економічні, соціальні та екологічні виклики. Стратегія розвитку Волинської області на період до 2027 року формує дорожню карту сталого розвитку регіону.

Таблиця 1.48. Зв'язок Цілей Сталого Розвитку та цілей Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 років

Цілі Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року	Ціль 1. Підвищення конкурентоспроможності регіональної економіки	Ціль 2. Розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення	Ціль 3. Розвиток інноваційної економіки (на засадах смарт-спеціалізації)	Ціль 4. Розвиток трансграничного співробітництва	Ціль 5. Регіональне використання природних ресурсів та екологічна безпека
Цілі Сталого					

Розвитку: Волинь					
Ціль 1. Подолання бідності	++	++	+	+	
Ціль 2. Подолання голоду, розвиток сільського господарства	+	+	+	+	
Ціль 3. Міцне здоров'я і благополуччя	+	++	+	+	++
Ціль 4. Якісна освіта	+	++	+	+	
Ціль 5. Гендерна рівність	+	++			
Ціль 6. Чиста вода та належні санітарні умови	+	++	+	+	++
Ціль 7. Доступна та чиста енергія	+		+	++	+
Ціль 8. Гідна праця та економічне зростання	+	+	+	++	
Ціль 9. Промисловість, інновації та інфраструктура	++	+	+	+	+
Ціль 10. Скорочення нерівності	+	++	++	++	
Ціль 11. Сталий розвиток міст і громад	+	+	+	++	+
Ціль 12. Відповідальне споживання та виробництво	++		+	+	++
Ціль 13. Пом'якшення наслідків зміни клімату	+		+	++	++
Ціль 14. Збереження морських ресурсів					
Ціль 15. Захист та відновлення екосистем суші			+	+	++
Ціль 16. Мир, справедливість та сильні інститути		++	+	+	
Ціль 17. Партнерство заради сталого розвитку	++	++	++	++	++

Примітка: ++ - сильний зв'язок, + - опосередкований зв'язок